

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA'LIMI VAZIRLIGI
ABDULLA QODIRIY NOMIDAGI JIZZAX DAVLAT
PEDAGOGIKA INSTITUTI

O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI FAKULTETI

O'ZBEK TILI O'QITISH METODIKASI

KAFEDRASI

SHARQ TILLARI

(ARAB TILI)

fanidan

(o'quv -uslubiy majmua)

JIZZAX 2016

M U N D A R I J A
I qism. Oliy o`rta maxsus ta`lim vazirligi tasdiqlangan o`quv-metodik hujjatlar va adabiyotlar
1.1. O`quv-me`yoriy hujjatlar
1.1.1. Davlat ta`lim standarti. 1.1.2. O`quv rejasi. 1.1.3. O`quv dasturi.
1.2. Oliy va o`rta maxsus ta`lim vazirligi grifini olgan o`quv adabiyotlari
1.2.1. Darslik. 1.2.2. O`quv qo`llanmasi. 1.2.3. Metodik qo`llanmalari.
II qism. Joriy o`quv-metodik ta`minot
2.1. Joriy o`quv-me`yoriy hujjatlar.
2.1.1. Ishchi o`quv rejasi. 2.1.2. Ishchi o`quv dasturi. 2.1.3. Kalendar-tematik reja.
2.2. Joriy o`quv-metodik ta`minot
2.2.1. Ma`ruzalar matni
2.2.2. Laboratoriya, amaliyot va seminar mashg`ulotlarining ishlanmalari, tarqatma materiallar, ularni o`tkazish va qo`llash bo`yicha metodik tavsiyanomalari. 2.2.3. JN, ON, YaN bo`yicha ballar taqsimoti va topshiriqlar mazmuni, baholash mezonlari ON va YaN savolnomalari (intellektual tizim, testlar, yozma ish va og`zaki so`rov variantlari). 2.2.4. Mustaqil ishlarni bajarish bo`yicha metodik tavsiyanomalari. 2.2.5. Mashg`ulotlarning pedagogik texnologiyasi va texnologik xaritalari. 2.2.8. Fan bo`yicha ma`naviy-ma`rifiy ishlari va ularni tashkil etish bo`yicha metodik tavsiyanoma.

DAVLAT TA'LIMI STANDARTLARI

Sharq tillari:

ARAB TILI:

eski ŷzbek tilida arab tilidan ŷzlashgan ŷzlar. Arab tili islom tili sifatida. Eski ŷzbek tiliga arab tilidan o'zlashgan so'z va iboralarning asosiy grafik, semantik, leksik, morfologik va sintaktik xususiyatlari. Arab tilida ŷz yasaliŷ tizimi. Eski ŷzbek va hozirgi o'zbek tilidagi arab tili ŷzlashmalarining qiyosiy ta'li.

FORS TILI:

fors tili hind-evropa tillarining biri sifatida. O'zbek tilida fors tilidan o'zlashgan ŷzlar. Eski o'zbek tili va fors tili, fors tilining grafik va fonetik xususiyatlari. Fors tili lug'ati ustida ishlash. Fors tili grammatik quriliŷining asosiy xususiyatlari.

Eslatma

Oliy ta'lim muassasasiga:

-ushbu standartda nazarda tutilgan minimal mazmuni ta'minlagan holda talabning haftalik maksimal yuklamasini oshirmasdan o'quv materialini o'zlashtirishga ajratilgan soatlar hajmini o'quv fanlari bloklari uchun 5% oralig'ida, blokga kiruvchi o'quv fanlari uchun 10% oraliqida o'zgartirish;

-umumkasbiy fanlar blokiga mos ravishda gumanitar va ijtimoiy-iqtisodiy, matematik va tabiiy-ilmii o'quv fanlarining alohida b'limlarini chuqurlashtirib o'itishni belgilash;

-o'quv fanlari mazmuniga, texnika va texnologiyalarning yutuqlarini hisobga olgan holda o'zgartirishlar kiritish huquqi beriladi;

-bitiruv malakaviy ish mavzusini belgilash oliy ta'lim muassasasi rektori tomonidan rasmiylashtiriladi.

5.2. Kurs ishlari muayyan o'quv faoliyatning bir turi sifatida k'riladi va ushbu ŷ'uv fanini ŷzlashtirish uchun ajratilgan soatlar chegarasida bajariladi.

5.3. Davlat ta'lim standartini bilish professor-o'qituvchilar tarkibini tanlov asosida saralash shartlaridan biri hisoblanadi.

Илова

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA YRTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

«Ro'yxatga olindi»

№ _____

2012 yil «__» ____

O'zbekiston Respublikasi Oliy va y'rta maxsus ta'lim vazirining 2012 yil «____»
_____dagi «____»-sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan

ARAB TILI
fanining o'quv dasturi

Bilim sohasi: 100 000 – ta'lim

**Ta'lim sohasi: 140 000 – o'ituvchilar tayyorlash
va pedagogika fani**

**Bakalavriat y'nalishlari: 5141100 – o'zbek tili va adabiyoti
5140600 – Tarix**

Toshkent – 2012 y.

Tuzuvchi: filologiya fanlari doktori, TDIU professori Z.Islomov, Nizomiy nomidagi TDPU katta o'qituvchi M. Abzalova

Taqrizchilar: Toshkent Davlat Sharqshunoslik institutining dotsenti, filologiya fanlari nomzodi T. Sh. Qodirov

Nizomiy nomidagi TDPU Chet tillar fakulteti dekan muovini, katta o'qituvchi Sh.Muxamedov

Dastur Nizomiy nomidagi Toshkent Davlat pedagogika universiteti qoshidagi «Ta'lim» o'quv – metodik birlashmasida ko'rib chiqilgan va tavsiya qilingan.

2012 yil «____» _____ -sonli majlis qarori.

Oliy va O'rta maxsus, kasb – xunar ta'limi ilmiy – metodik birlashmalar faoliyatini muvofiqlashtiruvchi kengashning 2012 yil «____» _____ dagi _____ - sonli qarori bilan tasdiqqa tavsiya etilgan.

Kirish

Fanning o'qitishdan maqsad va vazifalar. Adabiy merosimizning aksariyati arab tilida bitilgan bo'lib, ko'plab tarixiy manbalarimiz islom dini tili bo'lgan arab tiliga bevosita taalluqli. O'zbek tili va adabiyotini, tarixini o'rganayotgan talaba uchun bu tilni bilish muxim ahamiyat kasb etadi. O'z tariximizni biz, albatta, adabiy, ilmiy merosimizga tayanib o'rganamiz. Bu manbalar esa eski o'zbek va fors tillari bilan bir qatorda arab tilida xam yozilgan. Arab tilini o'qitishdan maqsad talabalarni bu tilda erkin so'zlasha olishi va eng muximi boy ma'naviy merosimizning shu tilda bitilgan namunalarini o'qiy olishga o'rgatishdan iborat. Talaba arab tilini o'rganar ekan, o'z ona tiliga o'zlashib qolgan arabiy so'zlarni shaklan va mazmunan taxlil qila olish, bu tilda bitilgan manbalarni tadqiq qilish malakalarini egallashi lozim.

Fonetika va yozuv

Arab tili tovushlar tizimi,ularning yozuvdagi ifodasi, undosh fonemalar,emfatik va bo'qiz tovushlarining o'ziga xos talaffuz xususiyatlari. Undoshlarning ikkilanishi.

Arab tilida unlilar qisqa va cho'ziq unli fonemalar xarakatlar – qisqa unlilarning yozuvda ifodalanishi, unli fonemalarning fonetik tavsifi, lablangan unlilar, qisqa va cho'ziq unlilarning tanskriptsiyasida ifodalanishi.

Arab tilidagi (av), (ay) diftonglari, ularning yozuvidagi ifodalanishi

Arab tilida bo'qinlarning ochiq va yopiq bo'qinlar. So'z tarkibida bo'qin nisbatining o'zgarishi, urqusining ko'chishiga sabab bo'ladi.

Urqu, uning turlari. Birinchi va ikkinchi darajali urqu. Ularning so'zdagi o'rni.

Arab tilida « Xamza» belgisi, uning vazivalari ushbu belgi uchun tayanch vazifasida keluvchi xarflar.

Morfologiya

Arab tilida so'z, so'z o'zagi. So'z tuzilishi. Uch va to'rt undoshli so'zlar. So'zning o'zagidan morfologik vositalar yordamida so'z yasash (affikslar, profikslar, suffikslar,ichki fleksiya).

So'z turkumlari. Arab tilida uch asosiy morfologik guruh-ism, fe'l va xarf xaqida malumot.

Ismga ot, sifat, son, olmosh, sifatdosh va masdarlarning kirishi

Fe'l, uning zamonlari, nisbatlari, masdarlari, mayl kategoriyalari.

Xarfga (yordamchi so'zlar, ko'makchilar,boqlovchilar,yuklama vaundalmalarning kirishi.

Arab tilida ot va uning ta'rifi. Otlarning morfologik jixatdan kelishiklar turlanishi, egalik qo'shimchalarini olishi,aniq va noaniq xolatlarda bo'lishi, son kategoriyasiga egaligi atoqli va turdosh, yakka va jamlovchi otlar.

Otlarda jins kategoriyasi. Muzakkar otlar va muannas jinsdagi otlar.

Muannas jins ko'rsatkichi tamarbutta (atun) xaqida. Ma'nosi va qo'llanishiga ko'ra muannas va muzakkar otlar. Umumiy jinsga tegishli.

Arab tilida uchta kelishikning mavjudligi. Ularning o'zbek va rus tillaridan miqdor va shakl jixatidan farqlanishi, kelishik qo'shimchalari. Bosh kelishik, uning semantik vasintaktik

xususiyatlari. qaratqich kelishigi, uning izofa tarkibida va ko'makchidan so'ng qo'llanishi. Tushum kelishigi va uning vazifasi.

Ma yuklamasi va uning so'zlar bilan aloqasi. Otlarning kelishiklarda turlanishi va ma'nolari.

Otlarda xolat. Arab tilida aniqlik va noaniqlik xolatlari, ularning rus va o'zbek tillaridan farq qilinishi.

-al aniqlik artikli.

Aniq xolatdagi otlarning xolatga ko'ra ma'nolari. O'zbek tilida «al» bilan kelgan arabiy so'zlarning qo'llanishi.

Otlarda son kategoriyalari. Birlik, ikilik, ko'plik. Ikkilik kategoriyasining faqat arab tilida mavjudligi. Otlarning ikkilik xolatidagi kelishiklarda turlanishi. Otlarda ko'plik, ularning yasalishi. To'qri ko'plikning muzakklar va muannas shakllarini xosil qilish, ularning kelishiklarda turlanishi. Siniq ko'plik ichki feleksiya orqali yasalishi. Arab tilida eng ko'p qullanadigan siniq ko'plik shakllari. Ikkilik vako'plikdagi otlardagi predikativlik munosabatlari.

Sifatlar. Asliy sifatlar. Rang, tus, xossa xamda jismoniy kamchilik va yutuqlari bildiruvchi sifat shakllari. Sifatning fe'llardan maxsus qoliplar asosida yasalishi. Sifatlarda jins, xolat, va son kategoriyalari. Nisbiy sifat, uni yasash usullari va ma'nolari. Sifat darajalari. qiyosiy daraja, ortirma darajali sifatlar. qiyosiy darajali sifatlarining Muzakkr, muannas shakllari. Sifatning ot va otlashgan ismlar bilan to'liq moslashuvi (jinsda, xolatda, kelishiklarda va sonda).

Olmoshlar, ularning vazifalari va turlari, kishilik, ko'rsatish, birikma, so'roq, nisbiy va ajratuvchi olmoshlar. Kishilik olmoshlaririning shaxslar o'rniga qo'llanishii, ularning ikki jins va uch shaxsga bo'linishi va son kategoriyasiga egaligi. O'zbek tilida kishilik olmoshlarining jins kategoriyasiga ega emasligi. O'zbek tili va adabiyoti kishilik olmoshlarining ikkita gramatik son birlik va ko'plikda qo'llanishi. Kishilik olmoshlarining gapdagi vazifasi.

Ko'rsatish olmoshlarining ma'nosi, gapdagi vazifasi. Birikma olmoshlarining egalik qo'shimchalari vazifasining bajarishi. Bu turdagi olmoshlarining otga birikib ketishi. Birikma olmoshlar otga jinsi, soni va shaxsiga qarab biriktirilishi va uning qaratqichli aniqlovchi vazifasida kelishi. Birikma olmoshi bo'lgan ot yoki otlashgan ismlar grammatik aniq xolatda xisoblanishi. Brikma olmoshi birikkan otlarda sodir bo'ladigan o'zgarishlar. Ko'makchilarga birikib kelgan birikma olmoshlari. Ko'makchilarga birikma olmoshilarining birikishida ro'y beradigan imlo o'zgarishlari. Ko'makchilarga birikib kelgan birikma olmoshlarining gapda to'ldiruvchi yoki xol vazifasida kelishi.

Sonlar. Sanoq va tartib sonlar. Sodda sanoq sonlar (1-Yu gacha) imlosi. Sodda tartib sonlar (1-10 gacha) imlosi. Murakkab sanoq sonlar (11-99 gacha). Murakkab tartib sonlar (11-99 gacha). Sonlarning ot bilan moslashuvi (jinsda,xolatda, kelishikda). O'nliklar va yuzliklarning arab tilidagi ifodasi. Vaqtni ifodalash.

Fe'l. Fe'llarning o'zak undoshlari soniga va tarkibiga qarab turlarga bo'linishi: uch o'zakli va to'rt o'zakli fe'llar (o'zak soniga qarab): to'qri va noto'qri fe'llar (o'zak tarkibiga qarab). Fe'l vaznlari. Fe'l zamonlari: o'tgan, xozirgi kelasi, kelasi zamon. Fe'llardan ismlarni yasalishi. O'tgan zamon davom fe'li ko'rsatkichlari. Shaxs son qo'shimchalari. Fe'llarning o'tgan zamonda tuslanishi va ma'nolari. Xozirgi kelasi zamonshaklining ikki ko'rsatishga egaligi (xozirgi va kelasi zamon) Xozirgi – kelasi zamon fe'lining shaxs-son qo'shimchalari. Arab tilida Fe'llarning uch shaxs, ikki jins va uch son kategoriyasiga fe'l boblari tushunchasi. Xosila bobilarining yasalishi. 1-10 bo'lgan fe'l boblarining xosil qilinishi, vazifalari, ma'nolari. Fe'l mayllari Masdar

– ish- xarakatining nomlanishi, uning shakllari yasash usullari, ma'nolari, o'zbek tilida qo'llanishi. Sifatning yasalishi, ularning darajalari, fe'l boblaridagi shakllari va ma'nolari.

Ko'makchilar xaqida o'mumiy ma'lumot. Aloxida va birikib yoziluvchi ko'makchilar, ularning birikma olmoshlari bilan kelishi. Kelishiklar ma'nosini anglatuvchi ko'makchilar.

Boqlovchilar. Morfologik tarkibiga ko'ra sodda, murakkab va qo'shaloq boqlovchilar. Nutiqdagi ma'nosiga ko'ra teng va ergashtiruvchi boqlovchilar, ularning turlari.

Arab tilida yuklamalar, ularning vazifalari, turlari. Yuklama affikslari va ularning vazifalari. Yuklamalarning yozilishi. Yuklama – so'zlarining yozilishi. Yuklama – affikslari va yuklama so'zlarning ma'noga ko'ra turlari.

Sintaksis.

Arab tili sintaksisi xaqida umumiy ma'lumot. Arab tilining sintaksis qurilishi, uni o'zbek va rus tillar bilan qiyoslash. Morfologik va sintaksik qurish munosabatlari.

Arab tilida gap turlari. Sodda yeqiq ismiy gaplar. Ularda ega-kesim munosabati. Sodda yoyiq ismiy gaplar. Ega va kesimning ismiy gaplardagi o'rni.

Fe'liy gaplar. Fe'liy gaplarda kesimining o'rni va ega- kesimning moslashuvi.

Sodda gaplar. Arab tili gaplarning tarkibiga ko'ra sodda yoki qo'shma gaplar, ifoda maqsadiga ko'ra darak, so'roq va undov gaplarga bo'linishi.

So'z birikmasi sintaksisi. Arab tilida aniqlovchi. Uning vazifasi va turlari. Uning moslashgan va moslashmagan aniqlovchilarga bo'linishi: moslashgan aniqlovchilar gapda aniqlanishdan so'ng kelib, u bilan jins, son, xolat va kelishiklarda to'la moslashuvi. Ko'rsatish olmoshlarining moslashgan aniqlovchi vazifasida kelishi va uning o'rni. Moslashgan aniqlovchining ko'rsatish olmoshi, sifat, sifatdosh va tartib sonlar ifodalaydi.

Izofa birikmasi xaqida tushuncha. Sodda va murakkab izofa. Izofaviy zanjir. Aniqlovchining gapdagi tarkibi.

Izoxlovchi va uning ifodalanishi. Izoxlanuvchining o'zidan oldingi so'z bilan xolat, son, kelishik va jinsda moslashuvi. Izoxlovchining o'zbek tilidagi kabi oddiy- qaratqichda izofa xolatining kelishi.

To'ldiruvchilar, ularning vazifalari va turlari. Vositali va vositasiz to'ldiruvchilar, ularning ifodalanishi.

Arab tilida xol. Uning vazifalari va ma'no turlari (o'rin, payt, ravish va x.k), tarkibi.

qomuslar bilan ishlash. Arab tilidan o'zbek tiliga, o'zbek tilidan arab tiliga tarjima qilish. Fanni o'qitish semestrlari va uslubiy ko'rsatmalari. Umumiy tilshunoslik kursi 6-semestrda o'qitiladi.

Mustaqil ish

Darslik va o'quv qo'llanmalarining (ularning to'la ta'minlanganligi taqdirda) boblari va mavzularini o'rganish. Tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruza qismlarini o'zlashtirish. O'qitish va nazorat qilishning avtomatlashtirilgan tizimlari bilan ishlash. Fanning boblari va mavzulari ustida ishlash.

Arab tili fanidan nazariy va amaliy mashqulotlar o'tish davomida talabalarni ijodiy jarayonga yqnaldirish, ularni taxlil qilish, mustaqil ishlashga qrgatish, mashqlar bajarish. Badiiy asarlarni estetik-qoyaviy jixatdan taxlil qilish, klassik asarlar matni ustida ishlash, adabiy jarayonni kuzatib borish. Malakaviy amaliyotni o'tish choqida yangi texnika, jixozlar, keng ko'lamli ilmiy ish olib borishga qulay jarayonlar va texnologiyalarni o'rganish. Talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan boqliq xolda fanning muayyan boblari va mavzularini chuqur o'rganish.

Darslik va o'quv qo'llanmalar ro'yxati

1. Ibroximov N, Yusupov M. «Arab tili gramatikasi». 2-jild, - T., 2004 y.
2. M.Abzalova , M. Xasanov «Arab tili darsligi», -T., 2006
3. Talabov E. «Arab tili», -T., O'zbekiston. 1993 y.
4. Kovalev A.A., Sharbatov q.Sh «Uchebnik arabskogo yazo`ka» 1998 y.
5. T.V.Overchenko, NA.Uspenskogo «Arabskiy yazo`k dlya nachinayu-shiy», Moskva, 1992 y.
6. Xammabob arab tili. -T., 1996 y.
7. Baranov X.K. «Arabsko-russkiy slovar» 2002 y.

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI XAQ TA'LIMI VAZIRLIGI

ABDULLA QODIRIY NOMIDAGI JIZZAX DAVLAT

PEDAGOGIKA INSTITUTI

«Tasdihlayman»

JDPI prorektori

«_____» _____ 2012y

ARAB TILI

fanidan ishchi dasturi

Bilim sohasi: 100 000 - ta'lim

Ta'lim sohasi: 140 000 – o'qituvchilar tayyorlash va pedagogika fani

Bakalavriat yo'nalishlari: 5 141 100 – O'zbek tili va adabiyoti

5140 600 - Tarix

Jizzax - 2012

ANNOTATSIYA

Ushbu dastur Pedagogika oliy o'huvi yurtlarining O'zbek tili va adabiyoti hamda tarix ixtisosligi talabalari uchun mo'ljallangan. Arab tilining o'ziga xos grammatik xususiyatlari bu tilning fonetik va morfologik hurilishi o'zbek tiliga hiyoslab o'rgatilishi ko'zda tutilgan.

Arab tilidan beriladigan bilimlar eski o'zbek tili va yozuvi fanidan olingan bilimlarni mustahkamlash uchun xizmat hiladi. Arab tilidan o'zlashgan so'zlarni shakl va ma'no jihatidan tahlil hila olish, shuningdek, arab yozuvida bitilgan ho'lyozma manbalarning o'hish va ularni tadhii hilish imkonini beradi.

Tuzuvchi: Jo'raev J

Dastur Jizzax Davlat pedagogika institutining Ilmiy Kengashida ko'rib chihilgan va nashrga tavsiya hilingan.

2012 yil «___» _____-sonli majlis bayoni.

DTS

Sharq tillari:

ARAB TILI:

Eski ŷzbek tilida arab tilidan ŷzlashgan ŷŷzlar. Arab tili islom tili sifatida. Eski ŷzbek tiliga arab tilidan o'zlashgan so'z va iboralarning asosiy grafik, semantik, leksik, morfologik va sintaktik xususiyatlari. Arab tilida ŷŷz yasaliŷ tizimi. Eski ŷzbek va hozirgi o'zbek tilidagi arab tili ŷzlashmalarining qiyosiy tahlili.

1. SO'Z BOSHI

1.1. Adabiy merosimizning aksariyati arab tilida bitilgan bo'lib, ko'plab tarixiy manbalarimiz islom dini tili bo'lgan arab tiliga bevosita taalluhli. O'zbek tili va adabiyotini, tarixini o'rganayotgan talaba uchun bu tilni bilish muhim ahamiyat kasb etadi. O'z tariximizni biz, albatta, adabiy, ilmiy merosimizga tayanib o'rganamiz. Bu manbalar esa, eski o'zbek va fors tillari bilan bir hatorda arab tilida ham yozilgan. Arab tilini o'hitishdan mahsad talabalarni bu tilda erkin so'zlasha olishi, yoza olishi va eng muhimi boy ma'naviy merosimizning shu tilda bitilgan namunalarini o'hiy olishga o'rgatishdan iborat. Talaba arab tilini o'rganar ekan o'z ona tiliga o'zlashib holgan arabiy so'zlarni shaklan va mazmunan tahlil hila olish, bu tilda bitilgan manbalarni tadhih hilish malakalarini egallashi zarur.

1.2. Talaba mazkur fanni o'rganish jarayonida huyidagi bilim, malaka va ko'nikmalarni egallashi zarur.

- arab tilining somiy tillar guruhiga mansubligi,
- arab tili uch boshich, ya'ni hadimgi, klassik va hozirgi zamon arab adabiy tilini o'z ichiga olishi,
- arab tilining o'ziga xos mukammal va murakkab yozuvga ega ekanligi,
- klassik arab tilining xususiyatlari,
- arab tilining Yahin va O'rta Sharh xaqdari madaniy hayotida xaqaro til vazifasida muhim rol o'ynaganligi,
- hozirgi zamon arab adabiy tilining keng iste'mol doirasini anihlash,
- arab adabiy tilining fonetik jihatdan unli va undosh fonemalardan tuzilganligi,
- arab tilining yozuv sistemasi undosh tovushlarni va cho'zih unli larni ifodalovchi harflar tizimidan iboratligi,
- hisha unli tovushlar esa, «harakatlar» deb ataluvchi maxsus belgilar orhali ifodalanishi;
- grammatik hurilishi jihatidan arab tili boshha somiy tillar hatori flektiv tillar guruhiga kirishi,
- grammatik shakl asosini uch o'zakli undosh fonemalar tashkil hilishi va boshha grammatik shakl o'zgarishlari asosan so'zning o'zida ichki fleksiya orhali amalga oshishi,
- arab tilida so'z turkumlari uch guruhga bo'linishi ismlar (ot, sifat, son, olmosh, sifatdosh), fe'llar (zamon shakllari, nisbatlari hamda ularning vaznlari, mayllari) harflar - yordamchi so'zlar (bohlovchilar, ko'makchilar, yuklamalar, undalmalar),

- arab tili sintaksisi asosan fe'liy va ismiy gaplardan tuzilganligi,
- arab tilining luhat tarkibini asosan arab so'zlari tashkil hilishi, oz hismi esa boshha tillarga mansubligi,
- arab tilida sinonim va omonim so'zlar keng tarhalganligi,
- arab tilida yangi so'zlarning morfologik va sintaktik yo'l bilan hosil hilinishini bilishi,
- tovushlarni to'hri talaffuz hila olish,
- arab tili imlo hoidasiga to'la rioya hilgan holda erkin va to'hri yozish,
- kichik matnlarni o'hish va tarjima hila olish,
- muomalada ko'p iste'molda bo'ladigan so'zlarni yod olish, o'tilgan mavzu bo'yicha savollarga javob bera olish,
- arab tilining fonetik va grammatik xususiyatlarini o'zlashtirgan holda tarjima bilan shuhullanish, o'higan yoki eshitganlarining ma'nosini tushuna olish.

1.3. Arab tili fanining boshqa fanlar bilan aloqasi. Arab tili o'zbek tili va adabiyoti, eski o'zbek yozuvi, tarix va huquq fanlarini o'zlashtirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbek tili va adabiyoti tarixi bevosita arab tili bilan bohlihdur. Talabalar mumtoz adabiyot, tarixga oid asarlarni o'rganishda arabcha atama va iboralarga duch keladi. Arab tilidan olingan bilim va ko'nikmalar bo' o'rinda juda katta yordam berishi shubhasiz.

1.4. Arab tili fanining o'hitilishida asosiy darslik va ho'llanmalardan tashhari, turli ko'rgazmali hurollar, tarhatma materiallardan keng foydalaniladi, sho'ningdek, mazkur fanni o'hitish jarayonida texnikaviy vositalar, arab tilida yozilgan audio, video yozuvlardan foydalanish tavsiya etiladi.

1.5. «Arab tili» fani O'zbek tili va adabiyoti fakultetida VI –semeestrda mashhulotlar olib boriladi.

1.6. «Arab tili» fani o'zbek tili va adabiyoti fakultetida 138 soat, tarix fakultetida esa 80 soatdan iborat bo'lib, ularning barchasi laboratoriya mashhulotlardan iborat

2. Laboratoriya mashhulotlarining mazmuni

T/r	Boblar bo'yicha ma'ruzalar nomi va mazmuni	Jami audi-toriya	Ma'ruza soati	Amaliy	JN, ON, YaN	Mustaqil ta'lim soati	O'tiladigan va?ti
1.	Fonetika va yozuv. Arab tili tovushlar tizimi, ularning yozuvdagi ifodasi, undosh fonemalar, emfatik va bo'qiz tovushlarning o'ziga xos talaffuz xususiyatlari. Undoshlarning ikkilanishi.	2		2			
2.	Arab tilida unlilar. qisqa va cho'ziq unli fonemalar. qarakatlar – qisqa unli fonemalarning fonetik tavsifi, lablangan unlilar, qisqa va cho'ziq unli fonemalarning transkripsiyada ifodalanishi.	2		2			
3.	Arab tilida bo'qinlar. Ochiq va yopiq bo'qinlar. So'z tarkibida bo'qin nisbatining o'zgarishi, urquning ko'chishiga sabab bo'lishi. Urqu, uning turlari. Birinchi va ikkinchi darajali urqu. Ularning so'zdagi o'rni.	2		2			
4.	Arab tilida «hamza» belgisi, uning vazifasi va ushbu belgi uchun tayanch vazifada keluvchi harflar.	2		2			
5.	Араб тилида уч асосий морфологик гуруҳ – исм, феъл ва ҳарф ҳақида маълумот. Исм (_____)га от, сифат, сон, олмош, сифатдош ва масдарларнинг кириши Араб тилида от ва унинг таърифи. Отларда жинс категорияси Музаккар (_____) отлар ва муаннас (_____) жинсдаги	2		2			

	отлар. Муаннас жинс ко'рсаткичи тамабута-_____ (атуи) хакида						
6.	Ma'nosi va qo'llanishiga ko'ra muannas va muzakkar otlar. Umumiy jinsga tegishli otlar.	2		2			
7.	Arab tilida uchta kelishikning mavjudligi. Ularning o'zbek va rus tillaridan miqdor va shakl jihatdan farqlanishi, kelishik qo'shimchalari. Bosh kelishik, uning semantik va sintaktik xususiyatlari. Ёаратъич kelishigi va tushum kelishigining vazifalari	2		2			
8.	Otlarda holat. Arab tilida aniqlik va noaniklik qolatlari, ularning rus va o'zbek tillaridan farq qilishi. ___ -al aniqlik artikli. Anik qolatdagi otlarning qolatga ko'ra ma'nolari.	2		2			
9.	Ko'makchi va uning turlari kaъida umumiy ma'lumot. Tub va yasama ko'makchilar bilan arabiy so'zlarning kelishi.	2		2			
10.	Olmoshlar, ularning vazifalari va turlari. Kishilik olmoshlarining shaxslar o'rnida qo'llanishi, ularning ikki jins va uch shaxsga bo'linishi va son kategoriyasiga egaligi. O'zbek tilida kishilik olmoshlarining jins kategoriyasiga ega emasligi. O'zbek tilida kishilik olmoshlarining ikkita grammatik son birlik va ko'plikda qo'llanishi. Kishilik olmoshlarining gapdagi vazifasi.	2		2			
11.	Otlarda son kategoriyasi. Birlik, ikkilik, ko'plik. Ikkilik kategoriyasining faqat arab tilida mavjudligi. Otlarning ikkilikda kelishiklarda turlanishi.	2		2			

12.	Otlarda ko'plik, ularning yasalishi. To'qri ko'plikning muzakkar va muannas shakllarini qosil qilish, ularning kelishiklarda turlanishi.	6		2		4	
13.	Siniq ko'plik shakllari. Ikkilik va ko'plikdagi otlarda predikativlik munosabatlari.	6		2		4	
14.	Birikma olmoshlarining egalik qo'shimchalari vazifasini bajarishi. Bu turdagi olmoshlarning otga birikib kelishi. Birikma olmoshlar otga jinsi, soni va shaxsiga qarab biriktirilishi va uning qaratqichli aniqlovchi vazifasida kelishi. Birikma olmoshi olgan ot yoki otlashgan ismlar grammatik aniq qolatda qisoblanishi. Birikma olmoshi birikkan otlarda sodir bo'ladigan o'zgarishlar.	6		2		4	
15.	Ko'rsatish olmoshlarining ma'nosi, gapdagi vazifasi.	2		2			
16.	Sifatlar. Asliy sifatlar. Rang, tus, xossa qamda jismoniy kamchilik va bildiruvchi sifat shakllari. Sifatlarning fe'llardan maxsus qoliplar asosida yasalishi.	2		2			
17.	Nisbiy sifat, uni yasash usullari va ma'nolari. Sifat darajalari, qiyosiy, orttirma darajali sifatlar. qiyosiy darajali sifatning muzakkar, muannas shakllari. Sifatlarning ot va otlashgan ismlar bilan to'liq moslashuvi (jinsda, qolatda, kelishikda va sonda).	6		2		4	
18.	Arab tilida so'z birikmasi. Arab tilida aniqlovchi. Uning vazifasi va turlari. Uning moslashgan va moslashmagan aniqlovchilarga bo'linishi: moslashgan aniqlovchilar-ning gapda aniqlanmishdan so'ng kelib, u bilan jins, son, qolat va kelishikda to'la moslashuvi. Ko'rsatish olmoshlarining moslashgan aniqlovchi	2		2			

	vazifasida kelishi va uning o'ri. Moslashgan aniqlovchining ko'rsatish olmoshi, sifat, sifatdosh va tatib sonlar bilan ifodalanishi.						
19.	Ko'makchilarga birikib kelgan birikma olmoshlari. Ko'makchilarga birikma olmoshlarining birikishida ro'y beradigan imlo o'zgarishlari.	2		2			
20.	Arab tilida gap turlari. Sodda yiqiq ismiy gaplar. Ularda ega-kesim munosabati. Sodda yoyiq ismiy gaplar. Ega va kesimning ismiy gaplardagi o'ri.	6		2		4	
21.	Izofa. (____) birikmasi haqida tushuncha. Sodda va murakkab izofa. Izofa zanjiri. Aniqlovchilarning gapdagi tartibi.	6		2		4	
22.	Sonlar. Sanoq va tartib sonlar. Sodda sanoq sonlar (1-10 gacha) imlosi. Sodda tartib sonlar (1-10 gacha) imlosi. Valʼtning ifodalanishi, kafta kunlari	6		2		4	
23.	Sodda gaplar. Darak, so'roq va undov gap.	2		2			
24.	Fe'l. Fe'llarning o'zak undoshlari soniga va tarkibiga qarab turlarga bo'linishi: uch o'zakli va to'rt o'zakli fe'llar (o'zak soniga qarab); to'qri va noto'qri fe'llar (o'zak tarkibiga qarab). Fe'l zamonlari: o'tgan, qozirgi-kelasi, kelasi zamon. Fe'llardan ismlarning yasalishi. O'tgan zamon ko'rsatkichlari. Shaxs-son qo'shimchalari. Fe'llarning o'tgan zamonda tuslanishi va ma'nolari.	6		2		4	
25.	Fe'liy gaplar. Fe'liy gaplarda kesimning o'ri va ega-kesimning moslashuvi.	2		2			
26.	qozirgi-kelasi zamon shaklining ikki ko'rsatkichga ega ekanligi (qozirgi va kelasi zamon). qozirgi-kelasi zamon	2		2			

	fe'lining shaxs-son qo'shimchalari.						
27.	To'ldiruvchilar, ularning vazifalari va turlari. Vositali va vositasiz to'ldiruvchilar.	5		2		3	
28.	Arab tilida qol. Uning vazifasi va ma'no turlari (o'rin, payt, ravish va x.k.), tarkibi.	6		2		4	
29.	Fe'l boblari tushunchasi. qosila boblarining yasalishi.	8		4		4	
30.	Honliklar va yuzliklarning arab tilidagi ifodasi	2		2			
31.	Boqlovchilar va ularning turlari. Arab tilida yuklamalar, ularning vazifalari va turlari	2		2			
32.	Arab tilida qo'shma gaplar: boqlangan qo'shma gaplar,	2		2		2	
33.	Ergashgan qo'shma gaplar. Ergashgan qo'shma gap turlari va ularning yasalish usullari.	10		4		6	
34.	qomuslar bilan ishlash. Arab tilidan o'zbek tiliga o'zbek tilidan arab tiliga tarjima qilish.	2		2			
35.	Jami	19 2		13 8		54	

3. Lektsiya mashhulotlarning mavzusi.

4. Amaliy mashhulotlar mavzulari.

1.	Kirish. Arab tilida umumiy ma'lumot. Arab alifbosi.
2.	Arab tilining tovush tizimi. Undosh tovushlar, ularning yozilishi. Mashqlar bajarish.
3.	Unli tovushlar va ularning yozilishi. Cho'zih va hisha unlilar. Mashqlar bajarish.
4.	Arab tiliga xos undosh tovushlar. Mashqlar bajarish.
5.	Tanvinlar. Arab tilida kelishiklar. Ismlarning turlanishi. Mashqlar bajarish.
6.	Anihlik va noanilik kategoriyasi. hamariy va shamsiy harflar. Al-artikli haqida.
7.	So'z turkumlari: Ot haqida umumiy ma'lumot. Mashqlar bajarish
8.	Kishilik olmoshlari. Matn. Mashq bajarish.
9.	Ko'rsatish olmoshlari.. Matn. Mashq bajarish
10	Otlarda jins kategoriyasi. Matn. Mashq bajarish.
11	Ot kesimli gap. Matn. Mashq bajarish.
12	Otlarda son kategoriyasi. Matn. Mashq bajarish.
13	Otlarda ikkilik son. Matn. Mashq bajarish.
14	Otlarda ko'plik son. Matn. Mashq bajarish.
15	To'q'ri ko'plik. Matn. Mashq bajarish.
16	Siniq ko'plik. Matn. Mashq bajarish.
17	Sifat. Matn. Mashh bajarish.
18	Anihlovchi. Matn. Mashq bajarish.
19	Moslashgan anihlovchi. Matn. Mashh bajarish.
20	Nisbiy sifat. Matn. Mashh bajarish.
21	Ikkilik va to'hri ko'plikdagi so'zlarning kelishikda turlanishi. Matn. Mashh bajarish.
22	Predloglar. Matn. Mashq bajarish.
23	Moslashmagan anihlovchi (izofa). Matn. Mashh bajarish.
24	Izofaning vazifasi. Matn. Mashh bajarish.
25	Qo'shilib yoziluvchi – birikma olmoshlar. Matn. Mashq bajarish.
26	Otga ho'shiluvchi olmoshlar. Matn. Mashq bajarish.

27	Predloglarga ho'shiluvchi olmoshlar. Matn. Mashh bajarish.
28	Suroq gap va uning turlari. Matn. Mashq bajarish.
29	Ajratish olmoshlari. Matn. Mashq bajarish.
30	Predloglar igtirok etgan ot kesimli gap. Matn. Mashq bajarish.
31	Fe'l hahidaumumiy ma'lumot. Matn. Mashq bajarish.
32	I bob fe'liningo'tgan zamoni. Matn. Mashh bajarish.
33	Fe'l kesimli gap. Matn. Mashh bajarish.
34	To'ldiruvchi. Matn. Mashh bajarish.
35	Son. Matn. Mashh bajarish.
36	1-10 gacha sanoh sonlarning ishlatilishi. Matn. Mashq bajarish.
37	11-19 gacha sanoh sonlarning ishlatilishi. 20-99 gacha sonlarning ishlatilishi. Matn. Mashh bajarish.
38	100 va undan ortik sanoh sonlar. Matn. Mashq bajarish.
39	Tartib sonlar. Matn. Mashq bajarish.
40	Vaqt, chislo va yilni ifodalash. Matn. Mashq bajarish.

5. Arab tili fani bo'yicha o'huv rejasiga kurs ishilarini kiritilmagan. Shu sababli «Arab tili» fanidan kurs ishilarini rejalashtirilmagan.

6. Mustahil ta'lim mashhulotlariga mavzular ajratildi.

7. Yakuniy nazorat savollari.

1. Arab alifbosidagi muttasil va munfasil harflar. Emfatik harflar xususiyati.

2. Qisqa va cho'zih unilarning yozuvdagi ifodasi.

3. Arab tilida bo'hin va urhu hahida.

4. Hamza belgisi.

5. Ismlar guruhi. Otlarda jins kategoriyasi. ho'llanishiga ko'ra muzakkar va muannas otlar.
6. Arab tilida holat. – al anihlik ko'rsatkichi.
7. Kelishiklar, ularning ma'nolari.
8. Arab tilida son kategoriyasi. Birlik va ikkilik hahida. Ko'plik turlari.
9. To'q'ri ko'plikning yasalishi.
10. Arab tilida olmoshlar. Kishilik olmoshlari.
11. Birikma olmoshlari. Ularning otlar bilan kelishi.
12. Sinih ko'plik shakllari.
13. Ko'rsatish olmoshlari, ularning otlar bilan moslashuvi.
14. Sodda yihih ot-kesimli gaplar.
16. Sifat, uning turlari. Eng ko'p ho'llanadigan sifat shakllari.
17. Rang va kamchilikni ifodalovchi sifatlar.
18. Ko'makchi, ularning turlari va vazifalari.
19. Ko'makchilarning birikma olmoshlari bilan kelishi.
20. Nisbiy sifatlarning yasalishi.
21. Ikki kelishikli gaplarning turlanishi.
22. Kesimi ko'makchi boshharuvidagi ot-kesimli gaplar.
23. Sodda sanoh va tartib sonlar. (1-10 gacha sonlarning ot bilan moslashuvi).
24. Arab tilida darak gap, tasdih va inkorni ifodalovchi darak gaplar.
25. So'roh gaplar. So'roh gap turlari.
26. So'roh olmoshlari va ularning hosila shakllari.
27. So'roh so'zining ho'llanishi.
28. So'zining ho'llanishi.
29. Arab tilida anihlovchilar, ularning turlari. Moslashgan anihlovchili birikma.
30. Arab tilida izofa birikmasi.
31. Izofa zanjiri.
32. Birikib yoziluvchi ko'makchilar.

33. Arab tilida hafta, kun, oy nomlari.
34. Otni olmosh bilan almashtirish hoidalari.
35. Arab tilida «Salomlashuv» va «Xayrlashuv»ning ifodalanishi.
36. Fe'l, uning zamonlari, nisbatlari, mayllari.
37. O'tgan zamon fe'li, uning nisbatlari.
38. Fe'lning vazifalari va ma'nolari.
39. hozirgi-kelasi zamon fe'li, uning ma'no xususiyatlari.
40. Fe'lining vazifasi va xususiyatlari.
41. Fe'liy gaplarda ega-kesim munosabati.
42. To'ldiruvchi: vositali va vositasiz to'ldiruvchilar.
43. hol, uning turlari.
44. Gapning uyushih bo'laklari.

ASOSIY ADABIYOTLAR:

1. M.Hasanov, M.Abzaloova. Arab tili darslari. –T., Mavarounna'kr. 2006 y.
2. Ibrohimov N., Yusupov M. «Arab tili grammatikasi». 1-jild- T., 1999y.

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR:

1. B.Ibrohimov, «Arab tili» (ilk sabohlar), Toshkent, Universitet, 1991 yil.
2. Kovalev A. A., Sharbatov G.Sh. «Uchebnik arabskogo yazo`ka» 1998 g.
8. Xalidov B.Z. «Uchebnik arabskogo yazo`ka». T. 1981 g.
4. Talabov E. «Arab tili», T.: O'zbekiston. 1993 y.
5. Hammabop arab tili. T., 1996 y
6. B.Ibrohimov «O'zbekcha-arabsa so'zlashgich». T. «O'qituvchi» 1995y.
7. Baranov X.K. «Arabsko-russkiy slovar». M 1985 g.
8. Sharbatov G.Sh. «Russko-arabskiy uchebno`y slovar
9. «Arabcha-o'zbekcha boshlanhich luhat» T. «Movarunnahr» 1996y.

Tasdiqlayman

Kafedra mudiri_____

DASTUR BAJARILIHISINING KALENDARLI REJASI

(ma'ruza, laborotoriya, amaliyot mashg'ulotlari)

Fakultet O'zbek tili va adabioti 4 kurslar Akademik guruh_____

Fanning nomi Arab tili

Maslahat va amaliy mashg'ulotlarni olib boradi Jo'rayev J

№	Mashg'ulot turi	Mavzular mazmuni	Aj-n soat	Bajarilganligi haqida ma'lumot		O'qituvchining imzosi
				Oy va kun	soatlar	
1	2	3	4	5	6	7
1	L	Emas fe'lini o'tgan zamonda tuslanishi	2		2	
2	A	Fe'l. O'tgan zamon fe'li	2		2	
3	B	Matn ustida ishlash	2		2	
4	O	Fe'ning xozirgi kelasi zamoni.	2		2	
5	R	Gapning uyushuq bo'laklari	2		2	
6	O	Fe'ning II-V boblari	2		2	
7	T	Matn ustida ishlash	2		2	
8	O	Hollar	2		2	
9	R	Shart mayillari	2		2	
10	I	Fe'ning IV bobi	2		2	
11	Y	Buyruq mayili	2		2	
12	A	Fe'ning III-VI bobi	2		2	
13		Istak mayli	2		2	
14		Matn ustida ishlash	2		2	

15		Sifatdosh	2		2	
16		Egaga ta'sir qiluvchi yuklamalar	2		2	
17		Son kategoriyasi	2		2	
18	L	Yaxlit o'nliklar	2		2	
19		Matn ustida ishlash	2		2	
20	A	Fe'lining VII-VIII bobi	2		2	
21	B	Matn ustida ishlash	2		2	
22	O	Felnin IX-X boblari	2		2	
23	R	Taqvim kunlari va yilni ifodalash	2		2	
24	O	Ikkilangan fe'llar	2		2	
25	T	O'rin va paytnomlari	2		2	
26	O	Matn ustida ishlash	2		2	
27	R	Sifatning qiyosiy va ortirma darajalari	2		2	
28	I	Matn ustida ishlash	2			
29	Y	Istisnolikni ifodalovchi yuklamalar	2		2	
30		Illatli fe'llar	2		2	
31		"Boshlamoq" mazmunini anglatuvchi fe'llar	2		2	
32		Matn ustida ishlash	2		2	

O'qituvchi _____

(imzo)

Tasdiqlayman

Kafedra mudiri _____

“ ” _____

DASTUR BAJARILIH SINING KALENDARLI REJASI

(ma'ruza, **laborotoriya**, amaliyot mashg'ulotlari)

Fakultet **O'zbek fil fakulteti** 3 kurslar Akademik guruh _____

Fanning nomi **Arab tili**

Maslaxat va amaliy mashg'ulotlarni olib boradi **Jo'rayev J**

№	Mashg'ulot turi	Mavzular mazmuni	Aj-n soat	Bajarilganligi haqida ma'lumot		O'qituvchining imzosi
				Oy va kun	soatlar	
1	2	3	4	5	6	7
1	L	Kirish. Arab alifbosi	2		2	
2	A	Unli va undosh tovushlar	2		2	
3	B	Harakatlar	2		2	
4	O	Hamzai vasliya va hamza undohsi	2		2	
5	R	So'z turkumlari	2		2	
6	O	O'zak va o'zakli undoshlar	2		2	
7	T	Matn ustida ishlash	2		2	
8	O	Sodda gaplar .Matn ustida ishlash	2		2	
9	R	So'roq gaplar .Matn ustida ishlash	2		2	
10	I	Otlarda jins kategoriyasi	2		2	
11	Y	Matn ustida ishlash	2		2	
12	A	Aniqlik va noaniqlik kategoriyasi	2		2	
13		Matn ustida ishlash	2		2	
14		Son kategoriyasi.To'g'ri ko'plik	2		2	
15		Siniq ko'pliklar	2		2	

16		Matn ustida ishlash	2		2	
17		Olmoshlar. Matn ustida ishlash	2		2	
18	L	Aniqllovchi. Matn ustida ishlash	2		2	
19		Tub sifatlar. Matn ustida ishlash	2		2	
20	A	Nisbiy sifatlar	2		2	
21	B	Matn ustida ishlash	2		2	
22	O	Matn ustida ishlash	2		2	
23	R	Otlarning turlanishi	2		2	
24	O	Ko'makchilar bilan keluvchi ot kesim	2		2	
25	T	Matn ustida ishlash	2		2	
26	O	Old ko'makchilar	2		2	
27	R	Mosloshuv qoidasi	2		2	
		Matn ustida ishlash				
28	I	Izofa	2		2	
29	Y	Birikma olmoshlari	2		2	
30		Matn.Mashq bajarish	2		2	
31		Emas fe'lini o'tgan zamonda tuslanishi	2		2	
32		Matn ustida ishlash	2		2	
33		Bo'lmoq fe'lini o'tgan zamonda tuslanishi	2		2	
34		Matn ustida ishlash	2		2	
35		Old ko'makchilar bilan keluvchi birikma olmoshlari	2		2	
36		Matn ustida ishlash	2		2	
37		Otilgam mavzularni takrorlash va yakunlash	2		2	

O'ZBEKISTON RESPUBLIRASI XALQ TA'LIMI VAZIRLIGI
ABDULLA QODIRIY NOMIDAGI JIZZAX DPI
O'ZBEK TILI VA UNI O'QITISH USLUBIYATI
KAFEDRASI

اللغة العربية

SHARQ TILLARI

ARAB TILI

(fani labarotoriya mashg'ulotlari ishlanmasi)

JIZZAX-2012

Tuzuvchi: f.f.n. J.Jo'rayev

Mas'ul muharrir:

f.f.doktori, professor S. Hasanov

Muharrir:

S.Abduvoitov

Taqrizchilar:

f.f.n.dotsentlar.B.Fayzullayev

[J.Lapasov.]

D.Soatova

ANNOTATSIYA

Arab tili hozirgi vaqtda somiy tillar guruhi ichida eng ko'p tarqalgan tillardan bo'lib u janubiy shahobchalarga qaraydi.

Arab tili uch bosqichga ega.

1. Qadimgi adabiy arab tili.

2. Klassik adabiy arab tili.

3. Zamonaviy adabiy arab tili.

Klassik adabiy arab tili Sharq mamlakatlari tilinining rivojiga e'tiborli darajada hissasini qo'shgan. Klassik adabiy arab tilining merosi Qur'on hisoblanadi. Arab tilidan beriladigan bilimlar eski o'zbek tiliga arab tilidan o'zlashgan so'zlarni va mumtoz she'riyat janrlaridagi arabiy so'z va iboralarni tahlil qilishga imkon beradi. Shu bilan birga eski o'zbek yozuvidan olgan bilimni mustahkamlash va qo'lyozma manbalarni o'qiy olish imkonini beradi.

Ushbu o'quv-uslubiy qo'llanma o'zbek filologiyasi hamda tarix ixtisosligi talabalariga mo'ljallangan. Arab tilining o'ziga xos grammatik xususiyatlari bu tilning fonetik va morfologik qurulishini o'zbek tiliga qiyoslab o'rganish ko'zda tutilgan.

O'quv-uslubiy qo'llanma Abdulla Qodiriy nomidaqi JDPI Ilmiy Kengasining 2007 dagi 5 -sonli qarori bilan nashrga tavsiya etildi.

KIRISH

Arab tili «*somiy*» tillar guruhiga kiradi. Arab tilining adabiy shakli islom dini paydo bo'lmagan oldingi davrga to'g'ri keladi. Biroq uning grammatik va talaffuz qoidalari faqatgina IX-XIII asrlarda ishlab chiqilgan.

Aynan mana shu davrga kelib arab tilining filologlari tamonidan folklor va badaviylarning poeziyasi va grammatikasi, leksikologiyasi, she'riyat qonun qoidalari ishlab chiqilgan. Bir necha asrlar davomida mana shu klassik adabiy arab tilida o'sha zamonning boy bilimlari asosida ko'p ilmiy asarlar yozildi.

Arab davlatlarining kengayishi natijasida arab tili o'zining qadimiy vatanidan ham tashqariga yoyilib katta joyni egalladi. U Yaqin va Uzoq sharq, Shimoliy Afrika mamlakatlarigacha tarqadi. Klassik adabiy arab tili ko'p vaqtlar Sharqiy Osiyo mamlakatlarida halqaro aloqa til bo'lib kelgan. Dunyo fani ravnaqiga chuqur iz qoldirgan buyuk bobolarimiz Abu Rayhon Beruniy, Ahmad al-Farg'oniy, Marg'inoniy, Ibn Sinolar Muhammad Xorazmiy, Mahmud Zamaxshariylar bu tilda ilmiy asarlar yozganlar.

Klassik adabiy arab tili shakllanayotgan vaqtda Arabistonda adabiy arab tilidan farq qilgan ko'pchilik arab qabilalarining dialekti va so'zlashuvi mavjud bo'lgan. Keyinchalik tarixiy sabablarga ko'ra badiiy klassik til o'zgarmasdan keldi, lekin shu bilan birga xalqlarning so'zlashuv dialektikasi o'zgarib, tillarning umumiy qoidasi bilan birga rivojlanib bordi. Vaqt o'tishi bilan dialektika va adabiy til o'rtasida farq chuqurlashib ketdi. Natijada bizning vaqtga kelib klassik adabiy arab tili oddiy bilimsiz arab uchun tushunarsiz bo'lib qoldi (ya'ni faqat o'zining shevasida gaplashuvchilar uchun). Bir tamondan hozirgi zamon adabiy arab tili dialektikasi hududiy jihatdan uzoq bo'lganligi uchun ular fonetikada, leksikada va grammatikada bir-biridan farq qiladi. Hozirgi vaqtga kelib ba'zi bir arab dialektlari mustaqil tilga aylanib qolgan.

Hozirgi zamon adabiy arab tiliga kelsak, u klassik tilning yangi shakli bo'lib, uning rivojlanishi yangi tarixiy sharoitlarga to'g'ri keladi. U XIX asrga kelib, avvalo matbuot va publisistika uchun xizmat qilib so'ngra esa yangi adabiy arab tili sifatida shakllandi. Shu bilan birga Evropa tillaridan ko'p so'zlar o'zlashtirildi: Hozirgi zamon arab tili quyidagi davlatlar uchun davlat tili hisoblanadi Suriya, Iroq

, Livan, Saudiya Arabistoni, Yaman, Liviya, Jazoir, Marokash, Sudan, Iordaniya, Tunis, Misr va boshqa davlatlar.

ARAB TILI FANINING MAQSAD VA VAZIFALARI

Adabiy merosimizning aksariyati arab tilida bitilgan bo'lib, ko'plab tarixiy manbalarimiz islom dini tili bo'lgan arab tiliga bevosita taalluqli. O'zbek tili va adabiyoti tarixini o'rganayotgan talabalar bu tilni bilish muhim ahamiyat kasb etadi. O'z tariximizni biz, albatta, adabiy, ilmiy merosimizga tayanib o'rganamiz. Bu manbalar esa, eski o'zbek yozuvi bilan birga arab tilida ham yozilgan. Arab tilini o'qitishdan maqsad talabalarni bu tilda erkin so'zlasha olishi, yoza olishi va eng muhimi boy ma'naviy merosimizning shu tilda bitilgan namunalarini o'qiy olishga o'rgatishdan iborat. Talaba arab tilini o'rganar ekan o'z ona tiliga o'zlashib qolgan arabiy so'z va iboralarni mazmunan nahlil qila olish, bu tilda bitilgan manbalarni tadqiq qilish malakalarini egallashi zarur.

Talaba mazkur fanni o'rganish jarayonida quyidagi bilim va mamlakalararni egallashi lozim bo'ladi.

- arab tilining somiy tillar guruhiga mansubligini,
- arab tili uch bosqich, ya'ni qadimgi, mumtoz va hozirgi zamon arab adabiy tilini o'z ichiga olishi,
- klassik arab tilining xususiyatlari,
- arab tilining Yaqin va O'rta Sharq xalqlari madaniy hayotida xalqaro til vazifasida muhim rol o'ynaganligi,
- hozirgi zamon arab adabiy tilining keng iste'mol doirasini aniqlash,
- arab tilining yozuv sistemasi undosh tovushlarni va cho'ziq unilarni ifodalovhchi harflar tizimidan iboratligi,

-qisqa unli tovushlar esa “harakatlar” deb ataluvchi maxsus belgilar orqali ifodalanihs,

-grammatik qurilishi jihatidan arab tili boshqa somiy tillar qatori flektiv tillar guruhiga kirishi,

-grammatik shakl asosini uch uzakli undosh fonemalar tashkil qilishi va boshqa qrammatik shakl o'zgarishlari asosan so'zning o'zida ichki fleksiya orqali amalgam oshirilihs,

-arab tilida so'z turkumlari uch guruhga bo'linishi: ismlar (ot, sifat, son olmosh, sifatdosh), fe'llar (zamon shakllari, nisbatlari hamda ularning vaznlari, mayillari) harflar-yordamchi so'zlar (bog'lovchilar, ko'makchilar, yuklamalar, undalmalar),

- arab tilining lug'at tarkibini asosan arab so'zlari tashkil qilishi, oz qismi esa boshqa tillarga mansubligi,

-arab tilida sinonim va omonim so'zlar keng tarqalganligi,

-arab tilida yangi so'zlarning morfologik va sintaktik yo'l bilan hosil qilinishini bilish,

-tovushlarni to'g'ri talaffuz qilish,

-arab tili imlo qoidalariga to'g'ri rioya qilgan holda erkin va to'g'ri yoza olish,

-kichik matnlarni o'qish va tarjima qila olish,

-muomilada ko'p iste'molda bo'ladigan so'zlarni yod olish, o'tilgan mavzular bo'yicha savollarga javob bera olish,

-arab tilining fonetik va grammatik xususiyatlarini o'zlashtirgan holda tarjima bilan shug'ullanish, o'qigan yoki eshitganlarining ma'nosini tushuna olish.

Arab tili fanining boshqa fanlar bilan aloqasi. Arab tili o'zbek tili va adabiyoti, eski o'zbek tili va yozuvi, tarix va huquq fanlarini o'zlashtirishda muhim o'rin egallaydi.O'zbek tili va adabiyoti tarixi bevosita arab tili bilan bog'liqdir. Talabalar mumtoz adabiyot, tarixga oid asarlarni o'rganishda arabcha atama va iboralarga duch keladi. Arab tilidan olingan bilim va ko'nikmalar bu o'rinda juda katta yordam berishi shubxasiz.

القسم الابتدائية

YOZUV, FONETIKA VA MORFOLOGIYA (1-dars) Unlilar

Arab tili fonetikasida 6 ta unli tovush bo'lib ulardan uchta qisqa (a,i,u) va uchta cho'ziq (a, i,u) unli tovushlardir.

Cho'ziq va qisqa unlilarni farqlamaslik va ularni chalkashtirish ma'noga putur etkazadi. Masalan: mator-yomg'ir.

Mataar -aeroport

Undoshlar

Arab tilida 28 ta undosh tovush bor bo'lib, ular yordamida 31 tovushni ifodalash mumkin ya'ni 28 undosh va 3 ta cho'ziq unli tovush.

Arab alifbosi va yozuvi.

Arab alifbosida yuqorida aytilganidek 28 ta harf bor bo'lib ularning 22 tasi har ikki tomondan qo'shib yoziladi, qolgan 6 tasi o'ng tomondan qo'shib, o'zidan keyin kelgan harfga qo'shib yozilmaydi.

Arab yozuvi

Arab yozuvi o'ngdan chapga qarab yoziladi, bo'g'in ko'chirilmaydi. Harflar satr osti yoki ustida yozilishi bilan ham farq qiladi. Nuqtalarning ikkita yoki uchtaligidan ham harflarni farqlash mumkin.

Arab yozuvining bir necha turlari bor bo'lib, ular kufiy, suls, riq'a, nash, ta'liq, nasta'liq va rayhoniyy kabilar.

ARAB ALIFBOSI HARFLARI

(UMUMIY JADVALI)

nomi	O'zbekcha	O'ng tomondan qo'shilishi	Ikkala tomondan qo'shilishi	Chap tomondan qo'shilishi	Ayrim	№
الف	a i u	ا	ا	ا	ا	1
باء	b	ب	ب	ب	ب	2
تاء	t	ت	ت	ت	ت	3
ثاء	s	ث	ث	ث	ث	4
جيم	j	ج	ج	ج	ج	5
حاء	h	ح	ح	ح	ح	6
خاء	x	خ	خ	خ	خ	7
دال	d	د	د	د	د	8
ذال	z	ذ	ذ	ذ	ذ	9
راء	r	ر	ر	ر	ر	10
زاء	z	ز	ز	ز	ز	11
سين	s	س	س	س	س	12
شين	sh	ش	ش	ش	ش	13
صاد	s	ص	ص	ص	ص	14

nomi	O'zbekcha	O'ng tomondan qo'shilishi	Ikkala tomondan qo'shilishi	Chap tomondan qo'shilishi	ayrim	№
ضاد	d	ظ	ظ	ظ	ظ	15
طاء	t	ط	ط	ط	ط	16
ظاء	z	ظ	ظ	ظ	ظ	17
عين	‘	ع	ع	ع	ع	18
غين	gg'	غ	غ	غ	غ	19
فا	f	ف	ف	ف	ف	20
قافا	q	ق	ق	ق	ق	21
كافا	k	ك	ك	ك	ك	22
لام	l	ل	ل	ل	ل	23
ميم	m	م	م	م	م	24
نون	n	ن	ن	ن	ن	25
هاء	h	ه	ه	ه	ه	26
واو	v	و	و	و	و	27
ياء	y	ي	ي	ي	ي	28

Shamsiy va qamariy harflar

So'zning boshida ال ning ularfi o'qilishi yoki o'qilmasligiga qarab arab alifbosi ikki teng qismga bo'linadi. Ularning 14 tasi "qamariya" ("oy") va 14 tasi "shamsiya" ("quyosh") harflaridir.

الحروف الشمسية

الحروف القمرية

Nomi	Harf	№
تاء	ت	1
ثاء	ث	2
دال	د	3
ذال	ذ	4
راء	ر	5
زاء	ز	6
سين	س	7
شين	ش	8
صاد	ص	9
ضاد	ض	10
طاء	ط	11
ظاء	ظ	12
لام	ل	13
نون	ن	14

Nomi	Harf	№
الف	ا	1
باء	ب	2
جيم	ج	3
حاء	ح	4
خاء	خ	5
عين	ع	6
غين	غ	7
فاء	ف	8
قاف	ق	9
كاف	ك	10
ميم	م	11
هاء	ه	12
واو	و	13
يا	ى	14

HARAKATLAR (2-dars)

Bular harf osti yoki usti belgilari bo'lib, ular matndagi so'zlarni xato o'qimaslikni ta'minlash maqsadida ishlatiladi(Qur'ondagi hamma zeru-zabarlarning to'la berilshining boisi ham shundandir)

Arab yozuvida qisqa unlilar yozilmaydi, ular faqat harakatlar bilan ifodalanadi.

1.*Fatha*. ◌ — Harflar ustiga qo'yiladigan belgi bo'lib, qisqa «a» unlisini ifodalaydi.

2.*Kasra* ◌ — Harflar ostiga qo'yiladign belgi, u qisqa «i» unlisini ifodalaydi.

3.*Damma* ◌ — .Harflar ustiga qo'yiladigan «'»vergulga o'xshash belgi.U qisqa «u» unlisini ifodalaydi.

4.*Tashdid*. ◌◌ — Undosh harflar ustiga qo'iladigan belgi.U shu tovushni ikki marta aytilishini bildiradi.

5.*Sukun*. ◌ — harf ustiga qo'yiluvchi kichik doirasimon belgi u bo'g'in yopiqligini hamda kichik pauza borligini ifodalaydi.

6.*Madda*. "ā" Bu belgi alif ustiga qo'yilib so'zda alohida yangi bo'g'in borligini va shu bo'gin hamza bilan boshlanuvchi cho'ziq unli ekanligini bildiradi.

7.8.9.*Tanvinlar*. Tanvinlar deb so'z oxirida fatxa, kasra, dammalarning qo'shaloq kelishiga aytiladi. Tanvinlar so'z oxiriga ن -«n»tovushi qo'shub aytishni taqazo qiladi.Masalan:

a)tanvin damma ◌ — مُحَمَّد Muhammadun-Muhammad.

b)tanvin kasra ◌ — مُحَمَّد Muhammadin-Muammadning.

v)tanvin fatxa َّ- مُحَمَّدًا Muhammadan-Muhammadni

Tanvinlar: ot, sifat, sifatdosh, son ravish,yani fe'ldan boshqa asosiy so'z turkumlariga kiruvchi so'zlar-ismlarga xos kelishik qo'shimchasi vazifasini o'taydi.

10.Vasla. Bu belgi o'zi ostidagi harf yoki harflarni o'qishdan chetda qoldirishni va ikki tarafdagi harflarni bir-biriga qo'shib bir bo'g'in hosil qilib o'qishni taqozo etadi

من ابنك (man ib-nu-ka?)-o'g'ling kim?
ما اسمك (ma:s-mu-ka?)-oting niima?

11.Tikka fatha . Bu ba'zi so'zlarda cho'ziq «a»unlisini ifodalash uchun qo'yiladi (ا) -alif vazifasni bajaradi:

هذا-haza (mana)bu

12.Hamza- . ء Bu belgi lotin yozuvidagi (')-tutuq belgisini bajaradi.

Hamza tovushi tomoqdan chiqadigan shovqinsiz undosh.U to'liq to'htalishdan so'ng tovushning qo'shilib ketishidir.U xuddi qisqa yo'talishga o'xshaydi Hamza tovushi yozuvda quyidagicha yoziladi ء . U ko'pincha alif, vov, yo-lar (ا و ا) bilan keladi.

So'z boshida hamzaga alif ko'makchilik qiladi zamma va fatxa bilan kelganda ustiga qo'yiladi, kasra bilan kelganda alifning ostiga qo'yiladi.Masalan:

أنت (anta)sen, أذن (uznun) quloq إذن(iznun)izn

Agar hamza fatxadadan keyin kelsa yoki o'zi fatxali bo'lsa, so'z o'rtasida va so'z oxirida hamza alifning ustiga qo'yiladi.Masalan: مسألة (mas'alatun) mas'ala, قرأ (qora'a) o'qimoq مأمول (ma'mulun) kutuvchi.

Agar hamza zammadadan keyin kelsa yoki o'zi zammali bo'lsa hamza vovning ustiga qo'yiladi.Masalan: مؤتمر (mu'tamarun)konferensiya سؤال (su'alun) مؤنة (ma'unatun) zahiradagi taom.

Agar hamza kasrali bo'lsa yoki kasradan keyin kelsa hamza yo-ning ustiga qo'yiladi.Masalan; مئات (me'atun)yuz, بشر (be'run)quduq,

So'z oxirida keladigan hamza agar sukundan keyin kelsa yoki cho'ziq unlilar a,i,u (اوى) va so'z o'rtasida keladigan hamza cho'ziq «a»unlidan keyin kelsa, alohida yoziladi, ostiga hech qanday ko'makchi qo'yilmaydi. Masalan:

جاء (juz'un) qism, انشاء (insha'u)bino, مملوء (mamlu'un) to'liq, ردى (radi'un)yomon, سأل (sa'ala) savol bilan muroja'at qilmoq.

Diftonglar.

Diftong -bu bir so'zda ikkita unli tovushning ketma-ket kelishidir. Arab tilida ikkita diftong bor, ular «ay» va «av» avlardir. Ulardagi qisqa «a» jarangli kamponent hisoblanadi. Ikkinchi kamponentlar esa yarim unli hisoblanadi. Misol uchun ular quyidagicha o'qiladi /sayfun/-yoz, \roybun\ -gumon, \sayfun\ -qilich, \baytun\ -uy.

Qattiq undoshlardan keyin “av” diftongidagi «a» unlisi biroz yumshatib aytiladi. Masalan: \savgun\ -ovoz, \qavmun\ -qavm, \lav\ -qani edi.

Matnni o'qing, yozing, tarjima qiling va yod oling.

من اين وصل مرتضي؟ وصل مرتضي من مصر. متي وصل؟ وصل صباحا. هو ضابط. صالح ضابط ايضا. هو وصل من مطار بخاري. تطير طائراتي صباحا. متي تطير طائرتكم ظهرا ام مساء؟ مساء.

طاهر طالب نشيط. صالحة طالبة نشيطة ايضا. هما من مصر. هل ناظم و كاظم ضابطان؟ لا، هما طالبان. هما طالبان نشيطان. هل صالحة و نصيبة تلمذتان؟ لا، هما طالبتان. هما طالبتان نشيطان ايضا.

كلمات

وصل -\vasola\ -keldi

مطار -\matorun\ -aeroport

تطير -\tatiru\ -uchadi

ظهر -\zuhrun\ -peshin

مساء -\masa'un\ -kechqurun

نشيط -\nashitun\ -faol

Ba'zi kuchsiz harflar haqida eslatma

1. Yuqorida ta'kidanganidik ئ yo-harfi «ay»diftongidagi «yi», «y» tovushlarini berar edi. Undan tashqari, u shu shaklda ئ alifi maqsurani, yani so'z oxirida keluvchi qisqa «a» unlisini ham ifodalaydi. Masalan; موسى \Musa\ - Muso, رومي \roma\ -u otdi, الي \ila\ -ga Agar bunday alifdan keyin olmosh kelsa u holda alifi maqsura oddiy alifga o'xshab yoziladi. Masalan. رماه \romahu\ -u uni tashladi

2 «Vov»harfi «av» diftongini va «v», «u» tovushlarini berish uchun ishlatiladi. Bundan tashqari, qadimda qisqa «a» unlisini ifodalash uchun ishlatilgan, lekin hozirgi zamon arab adabioti bundan uzoqroq turadi. Masalan: حياة \hayatun\ - hayot (hozir حياة) hayot

3. Ba'zi so'zlarda cho'ziq «a» unlisi talaffuz qilinsada, lekin yozuvda yozilmaydi. Masalan: هذا \haza\ -bu.

4. Qolgan hollarda alif yoziladi, lekin talaffuz etilmaydi: a) كتبوا \katabu\ ular yozdi fe'lining oxiridagi alif o'qilmaydi; b) fatxali tanvin bilan tugagan so'zlarda ham alif o'qilmaydi عصا \asan\ -tayoq. muzakkar juns tushum kelishiginiing shaklidagi ismlarda alif o'qilmaydi. Masalan: رسما \rasman\ -rasmiy.

Bo'g'inlar

So'zlar bo'gin yoki bo'ginlardan tashkil topadi. Har bir bo'g'in undosh harf bilan boshlanadi. Undosh harf bilan unli harfning ham bo'lishi shart. Bo'g'inning boshida yoki oxirida ikki undosh yonma-yon kelmaydi. Uch xil bo'gin bor.

1. Qisqa bo'g'in- bir undosh va unli iborat: ka-ta-ba-u yozdi;

2. Cho'ziq bo'g'in- bir undosh va cho'ziq unli yoki undosh+undosh dan iborat: dar-sun – o'rganish; dars

3. O'ta ch'oziq bo'g'in- undosh+ cho'ziq unli+undoshdan iborat: ha:r-run.

Qaysi tovush bilan tugashiga qarab bo'g'inlar ikki xil bo'ladi:

a) ochiq bo'g'in (agar unli tovush bilan tugasa): la:-yo'q;

b) yopiq bo'gin (agar undosh tovush bilan tugasa): bay-tun- uy.

Matni o'qing, yozing, tarjima qiling va yod oling.

حوار \hivarin\ -dialog

- من انت ؟
- ما اسمك ؟
- من انت ؟
- ما اسمك ؟
- من هو ؟
- من هي ؟
- انا تلميذ
- اسمي محمود. انا من جزاخ .
- انا تلميذة .
- اسمي نبليّة . انا من موريتانيا .
- هو مدرس . هو من تونس .
- هي من مدرسة . هي من لبنان

كلمات

- انت-\anta\sen
انت-\anti\sen (muannas jins)
هو-\hua\u
هي-\hiya\u (maunnas)
لبنان-\lubnonun\Liviya
موريتانيا-\mavritaniya\Mavritaniya
تلميذ-\tilmizun\o'quvchu
جزاخ-\jizzaxun\Jizzax
انا-\ana\men
تونس-\tunisun\Tunis

القسم الاساسي

Asosiy qism

MORFOLOGIYA VA SINTAKSIS الصرف و النحو

So'z turkumlari (3-dars)

Arabcha so'z bir yoki bir necha harflardan iborat bo'ladi .

ب ، من ، فوق ، قبيل ، محمود ، عندليب ، استقبال

Ular uchga bo'linadi: ism, fe'l va harf.

1. اسم Ismlarga-ot, sifat, son, olmosh, ravish, masdar (harakat nomi) va sifatdoshlar kiradi:

مدرسة ، انسان ، مدينة ، جبل ، علم ، دراسة

Ismlar jins, son, kelishik va holat (jami to'rtta) kategoriyalari mavjud bo'lib, ular shu kategoriyalarda turlanadi.

2. فعل Fe'llar mustaqil mazmunga ega bo'lib, biron-bir ish harakatining sodir bo'lishiga yoki holatiga ishora qiladigan so'zlarga fe'l deyiladi. Fe'llar zamon, shaxs, son, jins, mayil hamda aniq va majhul nisbatlarda tuslanadi:

ذهب – u bordi ، يذهب - u borayapti ، سيذهب - U boradi

3. حرف Yordamchi so'zlar- mustaqil mazmunga ega bo'lmagan, boshqa boshqa so'zlar ta'siriga uchramaydigan so'zlarga aytiladi. Ular ism yoki fe'llarga ta'sir qilib, ularning gapdagi ma'nosini aniqlashtirib keladi. Yordamchi so'zlarga aniqlik artikli, old ko'makchi, yuklama, bog'lovchi va undalmalar kiradi.

Mashq ishlash. Quyidagi so'zlarni ko'chiring va ichidan الحرف ، الفعل ، الاسم larni ajratib chiqing

u yozdi-kataba	كتب	o'qituvchi-mudarrisun	مدرس	Mahmud-Mahmudun	محمود
u bordi-zahaba	ذهب	bildim-a'limtu	علمت	Daftar-daftarun	دفتر
qiz-anisatun	أنسة	xonim-sayyidatun	سيدة	Janob-sayyidun	سيد
Ota-abun	أب	oila-a'ilatun	عائلة	do'st-sodiqun	صديق
Buvi-jaddun	جد	buva-jaddatun	جدة	Ona-ummun	ام
...ga-ila	الي	..dan-min	من	Avval-munzu	منذ
Ustida-favqo	فوق	tagida-tahta	تحت	Zimmasida-a'la	علي

...da- fi	في	yonida-janba	جنب	Oldida-amama	امام
...siz- bila	بلا	bilan-ma'a	مع	..gacha-hatta	حتي
Universitet-jameatun	جامعة	toliba-tolibatun	طالبة	Tolib-tolibun	طالب
er-zavjun	زوج	o'smir qiz-shabbatun	شابة	O'smir yigit-shabbun	شاب
Bola-tiflun	طفل	bola-valadun	ولد	Xotin-zavjatun	زوجة
Keyin-ba'da	بعد	so'ngra-summa	ثم	va-va	و
so'radim-sa'altu	سألت	o'tirdim-jalastu	جلست	O'qidim-qora'tu	قرأت
Yetib keldi-vasola	وصل	Chiqdik-xorojna	خرجنا	Ikkingiz kirdingiz-dahaltuma	دخلتما

SO'Z TUZILISHI

O'zak va o'zak undoshlari

Arab tilida so'zning o'zagi faqat undosh tovushlardan iborat bo'ladi va ular so'zlarga skilet vazifasini o'taydi. So'zninig o'zagi birlamchi ma'noni beradi. So'zdagi unli tovushlarning o'rnini o'zgartirib, boshqa ma'nodagi so'zlar hosil qilinadi. Ichki fleksiya orqali so'zlarni yasash arab morfologiyasining asosiy xususiyatlaridan hisoblanadi. Masalan:

\ktb\ كتب o'zagi yozmoq ma'nosini beradi. Mana shu o'zakning unli tovushlarining o'rnini o'zgartirib xar xil so'zlarni hosil qilish mumkin. Shu bilan birga ularning hammasida umumiy ma'noni ko'rish mumkin.

kataba	كتب	u yozdi
kutiba	كتب	yozilgan
katb	كاتب	yoziq
kutub	كتب	kitoblar
kitab	كتاب	kitob
katib	كاتب	yoziuvchi

Arab tilida o'zak ko'pincha uch, to'rt, besh harfli bo'ladi. Fe'llar uch yoki to'rt harfli boladi. Masalan: \kataba\ - yozmoq, \tarjama\ - tarjima qilmoq. Ismlar ham uch, to'rt va besh harfli bo'lishi mumkin. Masalan:

\rojlan\ - erkak, \jahfalun\ - katta armiya, \safarjalun\ - behi.

Arab tilida ikki harfli ismlar ham bor. Masalan: \damun\ - qon, \famun\ - og'iz. O'zaklar xar xil undoshlardan tashkil topgan bo'lsa to'g'ri deb

hisoblanadi. Misollarni yuqorida ko'rdik. Agar o'zakda ikkita bir xil undosh bo'lsa ikkilangan o'zak deyiladi. Masalan: ظن \zonna\ -gumon, ا\ummun\ -ona. O'zakda hamza bo'lsa, hamzali o'zak deyiladi. Masalan: قرا\qorqa'a\ -o'qish شاي\shay'un\ -narsa. O'zakda (اوي) lar bo'lsa kuchsiz o'zak deyiladi. Masalan: وجد\vajada\ -topmoq, حشي\hoshiya\ -qo'rqmoq, قول\qovlun\ -auytmoq.

So'z yasovchi undoshlar

O'zak undoshlardan tashqari so'z yasovchi undoshlar ham mavjud. Ularni ko'makchi harflar deyiladi. Ko'makchi harflar ism va fe'llarga qo'shilib boshqa ma'nodagi so'zlarni hosil qilish uchun xizmat qiladi. Ko'makchi harflar hammasi bo'lib o'ntadir: ه ء س ن ت م ي و ال ularni jamlansa quyidaigcha jumla hosil bo'ladi. اليوم تتساءل\al-yavma tansa'uhu\ - bugun uni sen unutasan.

So'zlarda bu undoshlardan boshqa undosh uchrasa, demak u o'zakni tashkil qiluvchi undosh bo'ladi. Masalan: مكتبة\maktabatun\ -kutubxona, مكتب\maktubun\ -xat, كتاب\kitabun\ -kitob bular hammasi bitta كتب\ktb\ o'zagiga ko'makchi harflar qo'shilib hosil qilingan.

So'z vaznlarini (modellari) yasash

Arab tilidagi aksar so'zlarning o'zagi uch undoshdan iborat bo'lib, so'zlarni o'rganishda maxsus mezon (o'lcham)dan foydalanadilar, bu mezonning vaznlarini belgilashda so'z o'zaklarining uch undoshligi e'tiborga olinadi. Mezon uchun arabshunoslar o'sha uch undosh badaliga birinchisi uchun ف -«fe», ikkinchisi uchun ع «ayn», uchinchisi uchun esa ل «lom» olingan, ya'ni o'zakning modeli فعل «fa'ala» tarzida ismlar uchun ham, fe'llar uchun ham umumiy bo'ladi.

Endi shu o'zakka harakatlar berish (unlilarning o'rnini o'zgartirish) va ال-yavma tansa'uhu اليوم تتساءل \-dagi undoshlardan birini qo'shish orqali turli so'zlarning modellari (vaznlari) hosil qilinadi va barcha so'zlar shu vaznlarda o'lchanadi va guruhlariga birlashtirib o'rganiladi. Vazn yasashda so'zdagi harakatlar va so'z yasovchi ko'makchi harflar saqlanadi. Masalan: كتب

\kataba\ -yozdi-ning vazni فعل\fa'ala\ bo'lsa, علم \allama\ -o'rgatdi-ning vazni افتعل\ifta'ala\ bo'ladi. اجتماع\ijtima'a\ -yig'ildining vazni

To'rt yoki besh o'zakli so'zlar uchun esa vaznning oxirgi undoshi takrorlanadi. Masalan: زلزل \zalzala\ -titramoq فعلل \fa'lala\ سفرجل \safarijalun\ -behi فعلل \fa'al-lalun\

Shuni ta'kidlash kerakki, arab tilidagi ko'pchilik ismlar fe'liy o'zaklardan olindgan(ya'ni ularga ko'makchi harflar qo'shilib yoki unli tovushlarning o'rni o'zgartirilib hosil qilingan).

Mashq. Ushbu so'zlarning o'zagini qaysi harflar birlashtirishini aniqlang.

علم ، علم ، عالم ، عالم ، معلوم ، تعليم ، اعلام

إسلام، سلام، سلامة، مسلم، سلام

استعمال ، عمل ، معاملة ، معمل ، عامل

اعتراف، معروف، عرف، معرفة، تعريف

رحيم ، رحمة ، مرحمة، مرحوم ، رحمان

حكم ، حاكم، محكوم ، حكمة ، حكيم ، حكومة، مستحكم

كمال، كامل، كماله ، مكمّل ، تكميل ، استكمال

حمد ، حميد ، احمد ، محمود ، مجد

ARAB TILIDA GAP TURLARI

SODDA GAPLAR(4-dars)

Badiiy arab tilida sodda gaplar ikkiga bo'linadi: sodda yig'iq (ega va kesim) va sodda yoyiq gaplarga bo'linadi(aniqllovchi, yuklamalar, hollar) dan iborat bo'ladi.

Agar fe'l kesim bilan ifodalangan bo'lsa, jumla fe'lyi deyiladi, Masalan: **كاتب رشيد** kataba Rashidun)Rashid yozdi.

Agar kesim ism bilan ifodalansa ismiy gap deyiladi.Masalan: **الكتاب كبير** al kitabu kabirun-bu kitob katta.

Sodda ismiy gaplar

Ismiy gaplarning hozirgi zamonida fe'liy bog'lovchi bo'lmaydi: kesim so'z boshida keluvchi ega bilan sonda ham kelishikda ham moslashadi.Agar kesim jinlarda o'zgarsa, ega bilan jinlarda ham moslashadi.Ega-ot bilan ham, olmosh bilan ham ifodalanishi mumkin. Kesim odatda sifat, sifatdosh, ot, omoshlar va hakazo ismlar bilan ifodalanishi mumkin.Talaffuzga kelsak, ismiy darak gap so'zning oxirida tovushni pasaytirib aytiladi.Masalan.

انت معلم \Anta mu'allimun \-. sen muallim.
فاطمة طالبة \Fotimatun tolibatun \-Fotima talaba qiz
رشيد طالب \Rashidun tolibun \- Rashid talaba
انت معلمة \anti mu'allimatun \-sen mu'llimasan.

هو عامل \hua a'milun \-u ishchi

هي عاملة \hiya a'milatun \- ishchi ayol

هذا كتاب \haza kitabun \-bu kitob

هذه جريدة \hazihi jaridatun \-bu gazeta.

ISMIY YOYIQ GAP

Sodda gaplarda bitta yoki ikkita gapning bosh bo'lagida aniqllovchi bo'ladi.Bunda sodda ismiy gaplar mana bu qolip bo'yucha joylashishi mumkin:

الطالب نشيط \at-tolibu nashitun \-bu talaba chaqqon.(sodda yig'iq gap)

ISMIY YOYIQ GAP

هذا الطالب نشيط \haza t-tolibu nashitun\ -bu talaba chaqqon

الطالب المجتهد نشيط \at-tolibu l-mujtahidu nashitun\ -

tirishqoq talaba chaqqon

هذا الطالب المجتهد نشيط \haza at-tolibu l-mujtahidu nashitun\ -

bu tirishqoq talaba chaqqon.

هذا الطالب الجتهد شاب نشيط \haza at-tolibu l-mujtahidu shabbun nashitun

Bu tirishqoq talaba-chaqqon o'smir yigit.

Mashq ishlash. Matnni ko'chiring va o'zbek tiliga tarjima qiling.

Mashq ishlash. Matnni o'qing, ko'chiring va o'zbek tiliga o'giring.

هذالوح . هذا طابشر. هذه ممسحة. هذه محفظة. ما هذا؟ هذا دفتر. ما هذه؟ هذه مساحة. هل هذه مسطرة؟ لا. هل هذه خريطة؟ نعم. هذا حبروتلك محبرة. هذه ريشة وذلك قلم. اهذه مجلة ام جريدة؟ هذه ورقة. اهذا كتاب ام دفتر؟ هذا دفتر. هذا طاولة لا. هذه خزانة. هذا كرسي. هذا مقعد. اهذا مصباح؟ نعم. هذامصباح .

كلمات

دفتر \daftarun\ -daftar

محبرة \mihbaratun\ -siyohdon

مسطرة \mistoratun\ -lineyka

ممسحة \mimsahatun\ -(artadigan)latta

مساحة \masahatun\ -o'chirg'ich

مجلة \majallatun\ -jurnal

خريطة \haritatun\ -karta

ريشة \rishatun\ -pero

قلم \qolamun\ -qalam

SO'ROQ GAPLAR (5-dars)

So'zlovchiniing noma'lum narsa yoki hodisani bilish maqsadida savol bilan qilgan muroja'atini ifodalovchi gaplarga so'roq gap deyiladi va mana bu أي /ayyu?/- qaysi? آية -/ayyatu/ muannas jinsida-qaysi? كيف /kayfa/-qanday, كم /kam/-qancha/ من \man?\-kim? , ما \ma?\nima?, b) ravishlar أين ayna?\-qayerda?, متي \mata?\-qachon?., v) yuklamalar هل \hal?\ -shundaymi? ا\a?\-mi?. so'roq yuklamalaridan keyin kelgan gaplar, so'roq gap deyiladi .Masalan:

ما هذا? \ma haza?\- bu nima?

من هو? \man huva?\-u kim?

الين سليم? \ayna salimun?\-Salim qayerda?

متي ذهبت? \mata zahaba?\- u qachon ketdi?

هل هو عامل? \hal huva a'milun?\-u ishchimi?

انت فلاح? \a'a'nta fallahun?\- u dehqonmi?

كيف حالك? /kayfa holuka/-ahvoling qanday?

كم عمرك? /kam umruka?/- yoshing nechada?

أي كتاب? /ayyu kitadin?/-qaysi kitob?

آية جامعة? /ayyatu jameatin?/- qaysi universitet?

Alternativ so'roq gaplar هل \hal\ yoki ا\a\ bilan «mi» ma'nosida keladi ام \am\ va او \av\ «yoki» ma'nosidagi ko'makchilar yordamida yasaladi.Masalan;

هل هو عامل هناك ام فلاح? \aa'milun hunaka am fallahun?\-anaular ishchilarmi yoki dehqonlarmi? هل هو نشيط ام لا? \hal huva nashitun am la?\ U chaqqonmi yoki yo'qmi? هل الدرس صعب او سهل? \halid-darsu sa'bun av sahlun?\ - Bu dars qiynmi yoki engilmi?

Bu so'roq olmoshlarining oldiga turli old ko'makchilar qo'yilib, yangi ma'nodagi so'roq olmoshlari hosil qilinishini biz " أَيْنَ؟ " so'roq olmoshi misolida ko'rdik. Ushbu usul bilan boshqa so'roq olmoshlaridan ham yangi so'roq so'zlari yasash mumkin:

nima uchun	لِ + مَا + لِمَ؟
Kimdan	مِنْ + مَنْ + مِمَّنْ؟
Nima haqida	عَنْ + مَا + عَمَّ؟
Kim bilan	مَعَ + مَنْ + مَعَ مَنْ؟
Nima uchun	لِ + مَاذَا + لِمَاذَا؟
Nimadan	مِنْ + مَا + مِمَّا؟
Kimniki	لِ + مَنْ + لِمَنْ؟
qachonga	إِلَى + مَتَى + إِلَى مَتَى؟

Mashq ishlash. Ushbu so'zlarni arab tiliga tarjima qiling.

Bu kim? Ana-u nima?. Isming nima? Karim qani? Salim qachon ketdi? Bu kursimi yoki stolmi? Daftar qizilmi yoki oqmi? U dehqonmi yoki kemachimi? Yoshing nechada? Soat necha bo'ldi? Bu kitobmi yoki daftarmi? Sen talabami yoki o'qituvchi? Sen ishchimi? U o'zbekmi yoki arabmi?

OTLARDA JINS KATEGORIYASI(6-dars)

Arab tilida ikkita grammatik jins mavjud: muannas va muzakkarlardir. Muannas ayol jinsini, muzakkar erkak jinsini ifodalaydi. Muannas jinsining asosiy morfologik ko'rsatgichi so'z oxirida keluvchi ة (ة) toi marbutadir. Bundan tashqari yana ikkita muannas jinsining so'z oxirida keluvchi harflari bor; اء \a'u\ va ي \a\ -alifi maqsuralar. Masalan:

جريدة - Jaridatun - gazeta

صحراء-\sahro'u\ -cho'l

بشري-\bushro\ -quvonchli xabar.

Ayol jinsini ifodalovchi ismlar, hayvon va qushlarning ismlari ham so'z oxiridagi qo'shimchasidan qat'iy nazar ayol jinsida bo'ladi. Masalan nafaqat \imro'atun\ -ayol, \hubla\ -xomilador ayol, \naqatun\ -urq'ochi tuyaga o'xshash so'zlar balki \a'rusun\ -kelinchak, \ummun\ -ona, \uxtun\ -singil-ga o'xshagan so'zlar ham muannas jinsida bo'ladi.

Yana hech qanday morfologik ko'rsatgichlarsiz ham muannas jinsiga kiruvchilar quyidagilardir.

a)Shahar, qishloq, xalq, mamlakatlarning nomlari. Masalan; \bag'dadu\ -Bog'dod, \misru\ -Misr, \al-a'rabu\ -arab va hokazolar.

b)Tananing juft a'zolari: \yadun\ -qo'l, \rijlun\ -ayoq, \a'yunun\ -ko'z, \uznun\ -quloq.

v)Shamol, olov, urush, quyoshga o'xshagan so'zlar; \narun\ -olov, \shamsun\ -quyohs, \rihun\ -shamol, \darun\ -xovli.

Qolgan ismlar muzakkar jinsiga ta'alluqlidir. Masalan;

\kitabun\ -kitob

\baytun\ -uy.

Yana umumiy jinsga tegishlilari ham mavjud, ular goho muannas, goh muzakkar jinsida bo'ladi. Masalan;

\halun\ -holat

\suvqun\ -bozor.

1) Mashq. O'ging, transkripsiyalang va o'zbek tiliga tarjima qiling.

كريم طالب. زينب طالبة. هو شاب. هي شابة. هل هو نشيط؟ نعم. هو نشيط جدا. هل هي نشيطة. نعم.
من انت؟ انا معلم. انت معلمة. من هو؟ هو عامل. من هي؟ هي عاملة. هل هو مجتهد؟ لا، هو كسلان
هل هي كسلي؟ لا، هي مجتهدة. انا فلاح. انا فلاحه. انا فلاح هو ام عامل. هو عامل. من انت؟ انت طالبة؟ لا
انا معلمة

كلمات

شاب-\shabbun\ -o'smir

شابة-\shabbatun\ -o'smir qiz

نشيط -\nashitun\ -chaqqon

كسلان -\kaslanun\ -yalqov

مجتهد -\mujtahudun\ -tirishqoq

2-Mashg'ulot. Quyidagi gaplarni arab tiliga tarjima qiling.

Bu shkaf. Bu kartami? Ana-u gazeta. Mana bu jurnal. Bu lineykami?

ANIQLIK VA NOANIQLIK HOLATI(7-dars)

Ismlar aniqlik artikli ال «al» bilan kelishi mumkin yoki u-siz ham kelishi mumkin, agar ismlar aniqlik artikli bilan kelsa so'z oxiridagi tanvinlar tushib qoladi, «al» artiklisiz kelsa tanvinlar tushib qolmaydi. Ismlar ال \al\ artikli bilan kelib, shaxs va predmetni matnda va so'zlashuvda avvaldan aniq ekanligini ifodalaydi. Bunday ismlar aniqlik holatida deyiladi. Agar so'z noaniq shaxs va predmet haqida bo'lsa, unda ism ال\al\ artiklisiz va tanvinlar bilan keladi va bunday ismlar noaniqlik holatida deyiladi. Masalan;

كتاب\Kitabun\ -kitob (noaniq) الكتاب\al-kitabu\ kitob(aniq)

Shunday qilib ال \al\ artikli ta'kidlashning ba'zi ma'nolartini beradi. Bu ayniqsa اليوم \al-yavma\ -bugun يوم \yavmun\ -kun so'zidan olingan. Bundan tashqari ال \al\ artikli yig'iq ma'nolarni ham ifodalaydi: انسان\insanun\ -inson, الانسان \al-insanu\ -insoniylik ma'nosini beradi. Ba'zida artikl ta'kid manosini berib o'z jinsida bitta ekanligini ifodalaydi: الشمس \ash-shamsu\ -quyosh vahakazolar.

Kishilik va ko'rsatish olmoshlari, atoqli otlar va ba'zi bir so'zlar ال artiklisiz ham aniqlik holatida bo'ladi.

Ismiy gapning boshida keluvshi ega qoida bo'yicha aniqlik holatida bo'ladi, kesim noaniqlik holatida bo'ladi. Masalan;

Al-baytu kabirun\ - katta uy البيت كبير

al-g'urfatu kabiratun\ -katta xona الغرفة كبيرة

muhammadun a'milun\ -Muhammad ishchi. محمد عامل

huva fallahun\ -u dehqon هو فلاح

hazihi qoryatun\ -bu qishloq. هذه قرية

متن. Mashq ishlash.

البيت بعيد. الجامعة قريبة. الدرس سهل. المسألة صعبة. الكتاب قديم. المحفظة جديدة. الكرسي صغير. الطاولة كبيرة. الغرفة نظيفة. النافذة وسخة. هل الباب مفتوح؟ لا. الباب مقفل. هل النافذة مفتوحة؟ نعم. النافذة مفتوحة. الحائط ابيض. الورقة بيضاء. هل اللوح اسود ام ابيض؟ اللوح اسود. الطاولة سوداء.

كلمات

ba'idun\ -uzoq - بعيد

so'batun\ -qiyin - صعبة

qodimun\ -eski - قديم

jadidaun\ -yangi - جديدة

sog'irun\ -kichik - صغير

kabirun\ -katta - كبير

nazifun\ -toza - نظيف

vasahatun\ -iflos - وسخة

asvadun\ -qora - اسود

abyazun\ -oq - ابيض

nazifatun\ -toza - نظيفة

SON KATEGORIYASI (8-dars)

Arab tilida uchta grammatik son mavjud: birlik, ikkilik va ko'plik sonlaridir.

Ikkilik son shakllari

Ikki shaxs yoki ikki predmetni ifodalash uchun, ikkilik son shakli ishlatiladi. U birlik son shakllarining muzakkar va muannas jinslariniing tanvinlari olib tashlanib, o'rniga ان (ani) qo'shimchasi qo'shilib yasaladi.

Muannas jinslaridaitan i تان (ة)-toi marbuta (ت) –t-ga almashtiriladi.

Masalan;

طالب\tolibun\ -talaba	طالبان \tolibani\ -2ta talaba
طالبة\tolibatun\ -talaba (qiz)	طالباتان\tolibatani\ -2ta talaba(qiz)
كتاب\kitabun\ -kitob	كتابان \kitabani\ -2ta kitob

Ikkilik shaklga al artikli qo'shilishi bilan uning shakli o'zgarmaydi

الطالبان\at-talibani\ -2ta talaba (aniq)

الكتابان\al-kitbani\ -2ta kitob (aniq)

So'z oxiridagi hamza va alif ikkilik shakl yasalayotganda, odatda vovga (و) so'z oxirida keluvchi (ي) alifi maqsura (ـِ) yoga almashtiriladi.

Masalan: صحراء\sahro'u\ -cho'l صحراوان\sahravani\ -2ta cho'l

عصا\ a'san\ -tayoq عصاوان\ a'savani\ -2ta tayoq

معني\ ma'na\ -ma'no معنایان\ ma'nayani\ -2ta ma'no

Ko'plik son shakllari

Uch kishi yoki undan ko'p kishilarni, uch predmet va undan ko'p predmetlarni ifodalash uchun ko'plik son shakli ishlatiladi. Ko'plik son shakli ikki xil usulda yasaladi. To'g'ri ko'plik va siniq ko'plik shakllari.

To'g'ri ko'plik son shakllari.

To'g'ri ko'plikning muzakkar jinsi, muzakkar jins birlik son ismlaridagi tanvinlar olib tashlanib, o'rniga \una\ so'z oxiri qo'shimchasi qo'shilib

yasaladi. Masalan;

معلم \mu'allimun\ -muallim

معلمون \mu'allimuna\ -muallimlar

فلاح \fallahun\ -dehqon

فلاحون \fallahuna\ -dehqonlar

Jonsiz predmetlarni ifodalovchi ismlarning muzakkar jinsi ham to'g'ri ko'plikniing muzakkar jinsidan shaklidan olinadin

سنة \sanatun\ -yil سنون \sinuna\ -yillar

To'g'ri ko'plikning muannas jinsi, muannaslarni ifodalovchi ismlarning birlik son shaklidan olinib so'z oxiridagi ة -atun olib tashlanib o'rniga ات -aatun qo'shilib yasaladi. Masalan;

معلمة \mu'allimatun\ -o'qituvchi ayol

معلمات \mu'allimaatun\ -o'qituvchi ayollar.

فلاحة \fallahatun\ -dehqon ayol

فلاحات \fallahaatun\ -dehqon ayollar.

Bundan tashqari muannas jinsining to'g'ri ko'lik shakli jonsiz predmetlarni ifodalovchi muzakkar va muannas ismlardan olinadi.

Masalan;

لغة \lug'atun\ -til لغات \lug'ootun\ -tillar

محصول \mahsulun\ -hosil محصولات \mahsulotun\ -hosillar.

Agar bunday holda muannas jinsidagi ismlarning so'z oxiri اء \a'u\ bilan yoki اي \a\ -alifi magsura bilan tugasa, bunda hamza او \vov\ -ga اي \a\ alifi maqsura esa ايو \yo\ -ga almashtiriladi. Masalan;

صحراء \sahro'u\ -cho'l صحراوات \sahrovatun\ -cho'llar

ذكرى \zikro\ -eslamq ذكريات \zikroyatun\ -esdaliklar

Mashq ishlang. Tubandagi ismlardan ikkilik son shakllarini yasanq

معلمة، معلم، عالم، غرفة، لوح

Matnni o'qing, tarjima qiling va yod oling.

هم معلمون. انتم مهندسون. نحن مصورون. المعلمون حاضرون. الموظفون ايضا حاضرون. المهندسون غائبون المصورون مشغولون. الملاحون ماهرون. هل هم نجارون؟ لا. هم خياطون. هن معلمات. انتن فلاحات. المعلمات غائبات. الفلاحات حاضرات. العاملات عاقلات. هل انتن خياطات؟ نعم. نحن خياطات. هولاء هم الطلاب. هولاء مترجمون. اما فهم مدرسون. نحن شبان. انتم شابات. هذه هي كلية. اولئك هم ممثلون. هما طالبان. انتما متعلمان. انتما متعلمتان.

كلمات

مهندس \muhandisun\ -injiner

مصور \musovvirun\ -rassom

مورح \mu'arrihun\ -tarixchi

نجار \najjarun\ -duradgor

خياط \hayyatun\ -tikuvchi

ملاح \mallahun\ -kemachi

مترجم \mutarjimun\ -tarjimon

حاضر \hadirun\ -hozirdur, qatnashuvshi

غائب \g'o'ibun\ -g'oyib

عاقل \a'qilun\ -aqilli

مشغول \mashg'ulun\ -mashq'ul

مشهور \mashxurun\ -mashxur

ماهر \mahirun\ -mohir

اما ف \amma...fa\ -ammo...so'ngra

مدرس \mudarrisun\ -o'qituvchi

متعلم \muta'llimun\ -o'quvchi

حجرة \hujratun\ -xona

موظف \mu'vazzifun\ -xizmatchi

شبان \shabbanun\ -o'smirlar

شابة \shaabbatun\ -o'smir qizlar

فنان \fannanun\ -rassom; artist

ممثّل \mumassilun\ -aktyor, artist.

Mashq. Ushbu so'zlarni arab tiliga tarjima qiling.

Biz duradgorlarmiz. Siz tikuvchilarsiz. Ular tikuvchlar. Ular tarjimondurlar

Sizlar o'qituvchilarsiz. Bu dehqonlar mashg'uldurlar. Biz tarixchilarmiz. Bu o'smir yigit. Bu o'smir qiz. Ikkita eshikning ikkovi ham yopiq.

SINIQ KO'PLIK SHAKLLARI (9-dars)

Siniq ko'plik shakllar arab tilida ko'p ishlatiladi. U qandaydir qo'shimcha qo'shish bilan yasalmaydi, balki so'zning ichki tuzulishini sindirish orqali yasaladi, aniqrog'i unli tovushlarning o'rnini almashtirib yasaladi. Masalan;

كتاب \kitabun\ -kitob كتب \kutubun\ -kitoblar

خبر \xabarun\ -xabar اخبار \axbarun\ -xabarlar

طالب \tolibun\ -tolib طلاب \tullabun\ -talabalar

طالبة \tolibatun\ -toliba طالبة \tullabatun\ -talaba qizlar Siniq ko'plikning ko'p turlari mavjud bo'lib, bir bobdagi ism uchun bir necha xil siniq ko'plik shakli bo'lishi mumkin. Masalan, فاعل \fo'ilun\ bobidagi ismlarda 15 tagacha sinig ko'plik shakllari mavjud: فاعل \fu'alu\ فعلة \fa'latu\, فعلاء \fu'ala'u\, فواعل \fava'ilu\ فعلان \fu'lanu\ vahakazolar.

Misollar; طالب \tolibun\ -tolib طلاب \tullabun\ -talabalar yoki
طالبة \tullabatun\ -talaba (qizlar) عالم \a'limun\ -olim
علماء \ulama'u\ -olimlar فارس \farisun\ -chavandoz
فوارس \favarisu\ - chavandozlar

Bunday siniq ko'plik shakllarini eslab qolish qiyin, lekin bu yerda lug'at yordam beradi.

(افعل af 'alu) فعلاء (fu'ala'u muannas jinsda) bobidagi sifatlar jismoniy kamchilik yoki rangni ifodalab, siniq ko'plik shakli فعل \fu'lun\ vaznida yasaladi. Masalan; احمر \ahmaru\ -qizil (hamro'u m.jins) ko'p.sh. حمر \humrun\ -qizillar

اعرج \a'roju\ -cho'loq(عرجاء a'rja'u m.jins) ko'p.sh. عرج \u'rjun\ -cho'loqlar

فعل \fu'lun\ فاعلة \fa'latun\ bobidagi otlar odatda فاعلة \fu'latun\ yoki فاعلة \fe'latun\ -bobidagi otlar esa فاعل \fi'alun\ vaznida siniq ko'plik shakli yasaladi. Masalan;

امم \umamamun\ -halqlar امم \ummatun\ -xalq- ko'p.sh. - دولة \davlatu\ -davlat دول \duvalun\ -davlatlar

ملل \milalun\ -millat ملّة \millatun\ -millat ko'p.sh. -

To'rt harfli ismlar فاعل \fa'alilu\ vaznida siniq ko'plik shakli yasaladi (مفاعل mafa'ilu, افاعل afa'ilu, فواعل fava'ilu-lar bilan qoshib hisoblaganda). Masalan;

a) to'rt harfning hammasi o'zakli: جافل \jahfalun\ -katta armiya جافل \jahafilu\

b) birinchi yoki ikkinchi harf o'zaksiz; منزل \manzilun\ -joy منازل \manazilu\ نوافذ \nafizatun\ -deraza نوافذ \navafizu\ اصبع \asba'un\ -barmoq اصابع \asobe'u\;

Besh harfli ismlar فاعل \afa'ilu\ vaznlaridan فاعل \afa'ilu\ مفاعل \mafa'lu\ فاعل \fa'alilu\ فاعل \fa'alilu\ shakllari yasaladi. Bunda oxiridan ikkinchi bo'lgan \a\ -alif yoki \u\ -vov ي \yo\ -ga aylantiriladi. Masalan;

سلطان \sultonun\ -sulton	سلاطين \salatinu\;
مفتاح \miftahun\ -kalit	مفاتيح \mafatixu\;
مسكين \miskinun\ -kambag'al	مساكين \masakinu\;
عصفور \u'sfurun\ -chumchuq	عصافير \a'sofiru\;

Chet tilidan kirib kelgan ba'zi bir ismlar فاعلة \fa'alilatu\ vaznida siniq ko'plik shakli yasaladi. Masalan;

استاذ \ustazun\ -o'qituvchi	اساتذة \asatizu\;
تلميذ \tilmizun\ -o'quvshi	تلامذة \talamizu\;

Agar ism besh harfdan ko'p bo'lsa siniq ko'olik shakli yasalayotganda to'rt harfli ismlarga o'xshab yasaladi. Masalan;

عندليب \a'ndalibun\ -bulbul عندل \a'nadilu\ -bulbullar.

Jadvalga qarab o'xshash qolipdagi so'zlarning siniq ko'pligi ko'pincha bir xil qolipda bo'ladi deb ayta olamiz. Ammo birlik sonda bir qolipda bo'lgan so'zlarning siniq ko'pligi har xil qolipda yoki , aksincha, birlikda har xil qolipda bo'lgan so'zlarning siniq ko'pligi bir qolipda bo'lishi mumkin. Arab tilida siniq ko'plikning quyidagi vaznlari ko'p uchraydi:

Taraf-taraflar	طَرَفٌ – أُطْرَفٌ	1. فَعْلٌ – أَفْعَالٌ
Qism-qismlar	قِسْمٌ – أَقْسَمٌ	2. فِعْلٌ – أَفْعَالٌ
Gazeta-gazetalar	جَرِيدَةٌ – جَرَائِدٌ	3. فَعِيلَةٌ – فَعَائِلٌ
Institut-institutlar	مَعَاهِدٌ – مَعَاهِدٌ	4. مَفْعَلٌ – مَفَاعِلٌ
Ko'cha – ko'chalar	شَارِعٌ – شَوَارِعٌ	5. فَاعِلٌ – فَوَاعِلٌ
Kitob-kitoblar	كِتَابٌ – كُتُبٌ	6. فِعَالٌ – فُعُلٌ
Yo'l – yo'llar	طَرِيقٌ – طُرُقٌ	7. فَعِيلٌ – فُعُلٌ
Shahar - shaharlar	مَدِينَةٌ - مَدَنٌ	8. فَعِيلَةٌ - فُعُلٌ

TUSLANISH

1) Siniq ko'plik shaklidagi tanvin bilan tugaydigan ismlar ham birlik shaklidagi ismlarga o'xshab tuslanadi.

2) 11-va 12-vazndagi siniq koplik shaklidagi ismlar kelishiklarda o'zgarmaydi.

3) Siniq ko'plik shaklining qolgan vaznlari ikkita kelishikda turlanadi.

Mashq. Quyidagi gaplarni ko'chiring, transkripsiya qiling va o'zbek tiliga tarjima qiling.

البابان مفتوحان. النافذتان مقلتان. هل هما مفتوحتان؟ لا. الطالب مجتهد. الطالبة مجتهدة.

كريم شاب. زينب شابة. هو جالس. هي جالسة. هل هو حسن؟ نعم. هو حسن. هي حسنة ايضا. انت

قوي .انا ضعيفة. انت جميلة. كريم و محمد طالبان .زينب وفاطمة طالباتان . الطالباتان مجتهدتان.
الشبان ظريفان . هما جالسان. الشباتان ظريفاتان. هما جالستان

كلمات

ba'idun\ -uzoq\ ابعيد	qoribun\ -yaqin\ قريب
sahlun\ -yengil\ سهل	sa'bun\ -qiyin\ صعب
qodimun\ -eski\ قديم	jadidun\ -yangi\ جديد
asvadun\ -qora\ اسود	ab'yazun\ -oq\ ابيض
nazifun\ -toza\ نظيف	vasahun\ -kir\ وسح
maftuhun\ -ochiq\ مفتوح	muqfalun\ -yopiq\ مقفل
qoviyun\ -kuchli\ قوي	zo'ifun\ -kuchsiz\ ضعيف

Mashq.Quyidaqi gaplarni arab tiliga tarjima qiling. Oq bo'r.Qora doska.Bu yu uzoq.Bu ikki xonaning ikkisi ham katta. Zaynab kuchli.Salim kuchsiz. U yaxshi.Eshik ochiq.

OLMOSHLAR (10-dars)

Yaqin joydagi predmetlarni ko'rsatish olmoshlari

Ko'plik son	Ikkilik son	Birlik son	Jins
Ula'i-bular اولاء	Zani-bu ikkov i دان	Za-bu ذا	Muzakkar
	Tani-bu ikkovi تان	ta- tihiته - تا	Muannas

Uzoq masofadagi shaxs va predmetlarni ko'rsatuvchi olmoshlar ذ\za\, ان\zani\, تا\ta\, تان\tani\, اولاء\ula'i\ olmoshlariga ك\ka\ yuklamasini olmosh oxiriga, olmosh bilan ك\ka\ yuklamasining orasiga ل\lom\ harfi qo'shilib yasлади.Masalan;

Ko'plik son	Ikkilik son	Birlik son	Jins
Ula'ika-anavilar اولئك	Zanika-ana-u Ikkovi ذانك	Zaka ذاك =ana-u Zalika ذلك	Muzakkar
	Tanika-ana-u ikkovi تانك	Taka تاك = ana-u Tilka تلك	Muannas

Yaqin joydagi shaxs va predmetlarni ko'rsatish uchun sodda ko'rsatish olmoshlari bilan ها\ha\ ogohlantiruvshi yuklama birikmasi ishlatiladi.Masalan;

هذا\haza\ -bu, هذه\hazihi\ -bu (ayol)

Ko'plik son	Ikkilik son	Birlik son	Jins
Ha'ula'i-bular هؤلاء	Hazani-bu ikkovi- هذان	Haza-bu هذا	Muzakkar
	Hatani-bu ikkovi- هاتان	Hazihi-bu هذه	Muannas

Ajratuvchi olmosh

Kesimning o'rniga o'tuvchi ism qoida bo'yicha noaniglik holatida turishini bizga o'tgan darsdan ma'lum. Biroq, kesim aniqlik holatidagi ism bo'lib kelishi ham mumkin, agar bu ism bilan ifoda qilinadigan predmet gapiruvchi tomonidan oldindan ma'lum bo'lsa. Masalan;

هذه هي قرية \hazihi hiya qoriyatun\ - mana bu o'sha qishloq.

Mashg'ulot. Quyidagi ismlardan to'g'ri ko'plik shaklini yasang.

مدرس، مدرسة، فنان، فنانة، كلمة، درجة، امتحان.

Mashq. O'qinq, ko'chiring, transkripsiya qiling va o'zbek tiliga o'giring.

هذا قلم طاويل. هذه الريشة قصيرة. هذا اللوح اسود. تلك الطاولة سوداء. هل ذلك قلم اسود
هل تلك ورقة بيضاء؟ لا هي صفراء. ما هذا؟ هذا كرسي جديد. هذه منضدة عتيقة. هذا لاهواحمراء
مصباح الكهربي منير. هذا كتاب عربي. ذلك كتاب اوزبيكي. هذا نص عربي طاويل.
اللغة عربية صعبة. اللغة اوزبيكية ايضا صعبة. و اما اللغة الفارسية فهي سهلة. هذه جريدة روسية.
تلك مجلة فرنسوية. هذه المجلة الانجليزية شهرية. "حلق سوزي" صحيفة يومية.

كلمات

قصيرة - \qosirotn\ - qisqa

عتيقة - \a'tiqotun\ - eski

جديد - \jadidun\ - yangi

منضدة - \minzodatun\ - stul

كهربي - \kahraba'iyyun\ - elektrli

Kishilik omoshlari jadvali

Ko'plik son	Ikkilik son	Birlik son	Jins	Shaxs
Nahnu-biz نحن	---	Ana-men انا	Muzakkar Muannas	1
Antum-siz انتم Antunna-siz انتن	Antuma-siz انتما Ikkovingiz	Anta-sen انت Anti-sen انت	Muzakkar Muannas	2
Hum-ular هم Hunna-ular هن	Huma-ular ikkovlari هما	Huva-u هو Hiya-u هي	Muzakkar Muannas	3

Arab tilida huva \, anta \, ant ga o'xshash alohida keluvchi olmoshlardan tashqari, birikib keladigan so'z yasovchi olmoshlar ham bor. Ular har xil so'z turkumlariga qo'shiladi.

Birikma olmoshlar

Ko'plik son	Ikkilik son	Birlik son	Jins	shaxs
na نا	---	y ي	Muzakkar Muannas	1
kum كم kunna كن	kuma كما	ka ك ki ك	Muzakkar Muannas	2
hum هم hunna هن	huma هما	hu ه ha ها	Muzakkar Muannas	3

Birikma olmoshlari otlar bilan birikib o'zbek tilidagi egalik qo'shimchasini ifodalaydi

Masalan; kitabuhu \-uning kitobi

kitabuka \-sening kitobing

Bunda otlar birinchi komponentlarni e'tiborga olib har qanday kelishik qo'shimchasini olishi mumkin va birikma olmoshlari aniqlovchi vazifasini o'tab izofa birikmasining ikkinchi komponentiga o'xshashdir. Masalan;

$\text{haza kitabu salimin va haza daftaruhu}$ \-
هذا كتاب سليم وهذا دفتره

-Bu Salimning kitobi, bu esa uning daftari

Birikma olmoshlari bilan keluvchi otlar ال artiklisiz ham anqlik holatida bo'ladi, chunki birikma olmoshlari unga izofa bo'lib aniqlab keladi

الكتاب الكبير \kitabuhu l-kabiru\ -uning kitobi katta
 الكتاب هذا \kitabuhu haza \ - bu uning kitobi

Otlarning birikma olmoshlari bilan kelgandagi tuslanishiga misollar

Bosh keleshikda

birlik son معلمك \muallimuka\ -sening mualliming
 ikkilik son معلمك \muallimaka\ -sening ikkita mualliming
 ko'plik son معلمك \muallimuka\ -sening muallimlaring

Qaratqich kelishigi

Birlik. Son معلمك \muallimika\ -sening mualliming
 ikkilikson معلميك \muallimayka\ -sening ikkita mualliming
 ko'plik son معلميك \muallimika\ -sening muallimlaring

Tushum kelishigi

birlik son معلمك \muallimaka\ -sening muallimingni
 ikkilik son معلميك \muallimayka\ -sening ikkita mualliningni
 ko'plik son معلميك \muallimika\ -sening muallimlaringni

Birinchi shaxsning birikma olmoshlari bilan keluvchi otlar kelishiklarda o'zgarmaydi. Birinchi shaxs birikma olmoshi ikkilik son shakli yoki to'g'ri ko'plik shakliga qo'shilganda ي \ya\ -ga o'xshab talaffuz qilinadi, qaratqich-tushum kelishigida esa ي \y\ -undoshi ikkilantiriladi va ي \ya\ ga o'xshab emas, ي \yya\ -deb talaffuz qilinadi. Masalan;

Birlik sonning bosh kelishigida ham qaratqich kelishigida ham, tushum kelisigida ham bir xil معلمي \mu'allimuya\ -mening mu'allimim(ning,ni) -deb talaffuz qilinadi

Bosh kelishik

Ikkilik son معلماي \mu'allima'ya\ -mening ikkita muallimim
 Ko'plik son معلموي \mu'allimu ya\ -mening mu'allimlarim

Qaratqich-tushum kelishiklarida

Ikkilik son معلمي \muallimiyya\ -mening ikkita mu'allimlarim
 Ko'plik son معلمي \mu'allimiya\ -mening muallimlarim

ه \hu\ -u, هما \huma\ -ular ikkovi, هم \hum\ -ular, هنا \hunna\ ular(ayollar) uchinchi shaxsning birikma olmoshlaridagi qisqa \u\ , \h\ undoshidagi \i\ (yoki y)ga assilyatsiya qilinadi;

الكتاب \kitabihima\ -ular ikkovining kitobi, كتابه \kitabihim\ -ularning kitobi, كتابهن \kitabihinna\ -ular (ayollar)ning kitobi.

Oxiri ت \t\ bilan tugovchi ismlarga birikma olmoshlari qo'shilganda ت \t\ oddiy ت \t\ ga almashtiriladi: جريدة \jaridatu\ - جريدته \jaridatuhu\ -uning gazetasi
 ساعة \sa'atun\ - ساعته \sa'atuhu\ -uning soati.

اب \abun\ -ota, اخ \ahun\ -aka-ga o'hshash ism(ot)lar turlanayotgandan ularga kelishiklarning ko'rsatgichlari bo'lgan cho'ziq unlilar qo'shiladi;

Bosh kelishigi ابو \abu\ (u)

Qaratqich kelishigi \abi / (yi)

Tushum kelishigi \aba\ (a)

Misollar; مع ابي \ahvohu\ - unung akasi, ابو علي \abu a'liyini\ - Alini otasi, عند اخيه \i'nda ahihi\ - uning akasining yonida, راثت اباك \ro'aytu abaka\ - men sening otangni ko'rdim. ذو \zu\ - egalik, egasi so'zi ham shu tarzda tuslanad; Bosh.kel. ذو \zu\, Qar.kel. ذي \zi\, Tush.kel. ذا \za\, Ko'plik son shaklari; Bosh.kel. - ذوو \zoo\, Qar-Tush.kel. ذوي \zavi\, Muannas jinsining shakli; ذات \zatu\; Muannas jinsining ko'lik shakli; Bosh.kel. ذوات \zavatu\, Qar-Tush.kel. ذوات \zavati\.

\zu\ so'zi qaratqish kelishigi shaklidagi otlar bilan kelganda sifatlarni hosil qiladi;

ذو عقل \zu a'qlini\ - aqlli

ذات الجمال \zatu l-jamali\ - chiroyli

\abun\ va اخ \ahun\ so'zlari ham so'z yasovchi vazifasini o'taydi;

ابو الهول \abu l-havli\ - sfinks (dahshatlar otasi)

اخو الفهم \ahu l-fahmi\ - ziyarak, tushunadigan.

غير \g'oyru\ - **so'zi** ikki xil tarjima qilinadi, agar otdan oldin kelsa **boshqa** deb tarjima qilinadi. Agar sifatdan oldin kelsa **emas** deb tarjima qilinadi;

هناك عميد الكلية و غيره \hunaka a'midu l-kulliyati va g'oyruhu\ -

u yerda fakultet dekani va boshqa bor

جلس مع الطلاب و غيره \jalasa ma'a at-tullabi va g'oyruhum\ - u talabalar va boshqalar bilan o'tirdi.

غير بعيد \go'yru ba'idun\ - uzoq emas

Matnni o'qing

بيته قاريب. حجرتك ضيقة. معطفها الجديد جميل. بذلته القديمة ليست جميلة. رفيقكما ليس حاضرا. اسمه سليم. هو ذو عقل و فهم. سكن اخوكم في غرفة رفقه. محمود و كوليا جالسان في غرفتهما. الطالبات جالسات في غرفتهن. كلامكن صحيح. بعد الدرس ذهب معلمهم الي بيوتهم. نزل المهندس من سيارته فدخل منزله.

ANIQLOVCHI (11-dars)

Aniqllovchi aniqlanmish so'zining belgisini yoki unga qarashli ekanligini bildirib keladigan ikkinchi darajali gap bo'lagidir. Arab tilida moslashgan va moslashmagan aniqllovchilar mavjud.

Moslashgan aniqllovchilar vazifasida sifat, sifatdosh, nisbiy sifatlar, tartib sonlar va ko'rsatish olmoshlari kiradi. Ko'rsatish olmoshidan tashqari hammasi aniqlanadigan so'zdan keyin qo'yilib, jinslarda, sonlarda, kelishiklarda va holatlarda moslashadi. Masalan;

بيت جديد \baytun jadibun\ - yangi uy (qandaydir)

غرفة جديدة \g'urfatun jadidatun\ - yangi xona (qandaydir)

البيت جديد \al-baytu jadidu\ - yangi uy (ma'lum)

الغرفة جديدة \al-g'urfatu jadidatu\ - yangi xona (ma'lum)

Holatlardagi moslashuv aniqlanmish so'z birikmasini kerakli bo'lgan belgilaridan hisoblanadi. Shuning uchun oxirgi ikkita misolda agar \al\ artiklini olib tashlansa, noaniqlik holatida kesimli so'z birikmasi bo'ladi.

البيت جديد \al-baytu jadidun\ - yangi yu

الغرفة جديدة \al-g'urfatu jadidatun\ - yangi xona

Ko'rsatish olmoshlari aniqllovchining o'rniga o'tib, aniqlanmish so'zidan oldin qo'yiladi va u bilan jinsda, sonda va aniqlik holatida moslashadi. (chunki ko'rsatish olmoshlari har doyim aniqlik holatida turadi. Ikkilik sonda ular aniqlanuvchi bilan kelishiklarda moslashadi. Masalan;

هذا الطالب \haza t-tolibu\ - bu talaba

هذه الطالبة \hazihi t-tolibatu\ - bu talaba qiz

هذان الطالبان \hazani t-tolibani\ - bu ikkita talaba

هاتان الطالبان \hatani t-talibani\ - bu ikkita talaba qiz

هؤلاء المعلمون \ha'ula'i l-mu'allimuna\ - bular o'qituvchilar

هؤلاء المعلمات \ha'ula'i l-mu'allimaatu\ - bular o'qituvchi ayollar

Aqar bu aniqlovchi so'z birikmalaridagi \al\ artiklini olib tashlasak va moslashuv qoidasini buzsak ham tugallangan gap bo'ladi:

haza tolibun\ -bu- talaba هذا طالب

hazihi tolibatun\ -bu- talaba qiz هذه طالبة

في مطار طشقند

في طشقند مطاران. المطار الصغير للرحلات في داخل اوزبيكستان ، و اما المطار الثاني فكبير و هو للرحلات الخارجية. هو مطار عالمي . انا مدرس اللغة العربية. اسمي عبد الحميد الطشقندي . اسكن مع عائلتي . طشقند عاصمة اوزبيكستان . انا اوزبيكي و بيتي في طشقند

انا الآن في مطار طشقند العالمي . هو مطار كبير . سيارتي خارج المطار كبير. نحن الآن في صالة انتظار صدقي و اسرته. صديقي اسمه السيد محمود الفرغاني . هو من الرياض. الرياض عاصمة العربية السعودية. هو رجل اعمال. هم الآن مع ضابط الجوازات و بعد ذلك مع مفتش الجمرك

كلمات

zobitul javazat\ - pasport tekshiruvchi ofitser ضابط الجوازات

rihlatun\ - reys رحلات

muftashul jumrok \ - bojxona nazoratchisi مفتش الجمرك

solatin\ - zal صالة

TUB SIFAT (12-dars)

Tub sifat uch undoshli o'timsiz fe'llarning «I bob» shaklidan 20 dan ortiq vazn (qolip)da hosil qilinadi. Uning uchta:

1) oddiy (bosh); 2) orttirma; 3) qiyosiy darajalari mavjud. Sifatning eng ko'p ishlatiladigan oddiy darajalari quyidagilardir:

yaqin	قَرِيبٌ	saxiy; sahovatli	كَرِيمٌ	١. فَعِيلٌ
nordon	حَامِضٌ	sovuq	بَارِدٌ	٢. فَاعِلٌ

oson	سَهْلٌ	qiyin	صَعْبٌ	۳. فَعْلٌ
shirin	حُلْوٌ	qattiq	صَلْبٌ	۴. فَعْلٌ
buyuk; ulkan	جَلَلٌ	chiroyli; yaxshi	حَسَنٌ	۵. فَعْلٌ
charchagan	تَعِبٌ	xursand	فَرِحَ	۶. فَعِلٌ
yaxshi	جَيِّدٌ	yaxshi	طَيِّبٌ	۷. فَعِيلٌ
jasur	جَسُورٌ	g'ayratli; rashkli	غَيُورٌ	۸. فَعُولٌ
och qolgan	جَوْعَانٌ جَوْعَى	dangasa	كَسَلَانٌ	۹. فَعْلَانٌ (مُاعِلَى n.)
garang	أَطْرَشٌ طَرَشَاءٌ	ko'k; zangori	أَزْرَقٌ زَرْقَاءٌ	۱۰. أَفْعَلٌ (مُاعِلَاءٌ n.)

Субстантивация. Sifat ega, kesim va gapning boshqa bo'laklari vazifasini bajarib kelishi jarayonida substantivatsiya (otga aylanish) hodisasiga uchraydi. Masalan, سَلِيمٌ, سَلِيمَةٌ, جَمِيلَةٌ, عَبَّاسٌ, صَدِيقٌ kabi kishi ismlari tub sifatlarning, نُورٌ, أَكْرَمٌ kabi atoqli otlar esa ortirma daraja sifatlarning otga aylanishi natijasida hosil bo'lgan. Substantivatsiya hodisasi sifatdoshlar bilan ham ro'y beradi. Buni biz o'z payti kelganida tushuntirib o'tamiz.

Gapda sifat moslashgan (sifatlovchi) aniqlovchi, ega yoki ismiy kesim vazifasida keladi.

Sifatlarning muannas jins shakli soʻz oxiriga ة \t\ harfini qoʻshib yasaladi.9-vazndan yasaladigan sifatlar jinslarda oʻzgarmaydi.2-vazndan yasalgan sifatlarning muannas jinsi افعلاء\fa'lau\, masalan; حمراء\hamro'u\ - qizil (muannas).10-vazning muannas jinsi فعلي \fa'la\ vaznidan yasaladi,masalan; جوع\jav'a\ - ochqolgan(muannas)

افعل\fa'ilun\ vazni sifat yasovchi eng k'op ishlatiladigan vazndir.U sifatdoshning majhul nisbat ma'nosini beradi.Masalan; قتل\qotilun\ قتلي(qotla ko'plikda)-qtl qilingan,جرح\jarahun\ جرحي(jarha ko'plikda)-yarador.

افاعل\fa'ilun\ vaznidan nafaqat 1-bobning aniq darajadagi sifatdoshlari, balki sifatlar ham yasaladi.Masalan; بارد\baridun\ -sovuq حامض\hamizun\ -nordon.

افعل /af 'alu\ vaznidagi sifatlar rang yoki jismoniy kamchilikni ifoda etadi.

ابيض\abyazu بيضاء(\bayzo u\ muannasda)-oq, اعراج\ a'roju\, عرجاء (\a'rja- u muannasda)-cho'loq.Taqqoslolvchi sifatning ma'nosini ham beradi اكبر\akbaru\ - eng katta.

افعال\fa'alun\vaznlari ma'noni kuchaytirib berish uchun beradi.Masalan; ضحك\zohhakun\ - ko'p kuluvchi,

اصديق\siddiqun\ -har doyim to'g'ri gapiruvchi, علامة\ a'llamatun\ -olim.

Sifatlar ega, kesimning o'rniga o'tib va sekinlik bilan o'zining ma'nosini yo'qotib, sifatdoshga o'xshab otlashadi va otniing ma'nosini beradi. Masalan; امين\amin\ -ishonchli sifati (sekretar) kotib, saqlovchi, qarab turuvchi, mudir ma'nolarini ham ifodalaydi.Otlashgan sifatdosh va sifatlarga bir qator muannas va muzakkar jinslarining atoqli otlari kiradi: كامل\kamil\, كاملة\kamilatun\, محمود\mahmudun\, محمودة\mahmudatun\, جميل\jamilun\, جميلة\jamilatun\, قادر\qodirun\, غفور\g'ofurun\, جبار\jabbarun\, عباس\ a'bbasun\ vahokazolar.

NISBIY (YASAMA) SIFATLAR

Ko'pchilik tub sifatlar har xil fe'liy o'zaklardan olinadi فاعيل \fa'ilun\ فاعل \faa'ilun\, افعل \af 'alu\ va hakazolar. Masalan;

كبير \kibirun\ -katta, واسع \vasi'un\ -keng, احمر \ahmaru\ -qizil.

Bundan tashqari arab tilida yana nisbiy sifatlar ham mavjud bo'lib, ular otlarning so'z oxiriga ي \iyyun\ (muannasda ية iyyatun) qo'shimchasini qo'shib yasaladi. Bunday nisbiy sifatlar tegishlilikni, kelib chiqishni, material, predmetni nimadan qilinganligini va boshqa belgilarni ifodalaydi.

Masalan;

مصري \misriyun\ -Misrlik

مصرية \misriyatun\ -Misrlik ayol.

ذهبي \zahabiyun\ -oltindan (ذهب \zahabun\ -oltin)

Agar otlarning oxiri ا alifva ي yolar bilan tugasa bu oxirgi harflar qisqa unliga aylanib ي \iyyun\ qo'shimchasi bilan otning orasiga و \vov\ unlisi qo'yiladi. Masalan, quyidagi so'zlardan:

دنيا \dunya\ -dunyo, yorug'lik

اسيا \asiya\ -Osiyo

فرنسا \faransa\ -Fransiya

معني \ma'nan\ -ma'no, fikr

quyidagi so'zlar kelib chiqadi:

دنياوي \dunyaviyun\ -dunyoviylik

اسياوي \asiyaviyun\ -Osiyolik

معنوي \ma'naviyun\ -ma'naviy .

Cho'ziq ا \a\ unililari tushib qolmagan shakllari ham bor دنياوي \dunyaviyyun\, اسياوي \asiyaviyyun\ shakllarining oxiri وي \viyyun\ bilan tugaydi, فرنسي \faransiyyun\ shakllari ham borki ularda ا \a\ unlisi tushib qoladi.

So'z oxiri ة \t\ bilan tugagan otlar nisbiy sifatga aylantirilayotganda ة \t\ tushib qoladi. Masalan;

سياسة \siyasatun\ -siyosat سياسي \siyasiyun\ -siyosiy

مدني \madaniyun\ -shaharlik, rivojlangan \madinatun\ -shahar مدينة

Oxirgi misolda yana so'z ichida o'zgarish qilish mumkin.

سنة \sanatun\ -yil, اللغة \lug'atun\ -til –ga o'xshagan so'zlarda so'z oxirigagi سنوي سني olib tashlangandan so'ng وي \viyyun\ qo'shimshasi qo'shiladi: \sanaviyyun\ -yillik, لغوي لغوي \lug'oviyyun\ -lug'oviy. Shu qo'shimsha bilan اب \abun\ -ota, اخ \ahun\ -aka-ga o'xshash otlardan nisbiy sifatlar yasaladi. ابوي ابوي \abaviyyun\ -otalik, اخوي \ahaviyyun\ -aka-ukalik.

Ba'zida nisbiy sifatlar اني \aniyyun\ qo'shimchasi qo'shib yasaladi. Masalan; روح \ruhun\ - ruh, jon - روحاني \ruhoniyyun\ -ruhoniyy, ma'naviy.

Mashq. O'qinq, ko'chiring va o'zbek tiliga tarjima qiling:

هذا الرفيق طالب روسي. هذه الرفيقة طالبة اوزبكية. الطالبة الاوزبكية ذكية. من هو؟ هو عربي . هو افريقي. انت روسي . الطالب العربي ذكي . هو مهندس شاب. انت طالبة شابة . هذا الرجل القوي عامل جمهورية الاوزبيكيستان. هذا المصري فلاح ماهر. هما مهندسان مصريان.

هذان الطالبان ضعيفان. هاتان الطالبتان قوياتان. هؤلاء المعلمون مجتهدون. المدرسون العاقيلون كثيرون. هؤلاء المعلمات مجتهدات , اولائك الفلاحات القويات سالمات.

كلمات

طويل \tovilun\ -uzun

احمر (حمراء) \ahmaru\ (hamro'u muannas) -qizil

اصفر (صفراء) \asfaru\ (safro'u muannas) -sariq

عربي \a'rabiyyun\ -arabcha

انجليزي \injliziyyu\ -inglizcha

فاريسي \farisiyyun\ -forscha

منضدة \minzadatun\ -stol

عتيق \a'tiqun\ -eski

منير \munirun\ -yorug'

اوزبىكى \o'zbekiyun\ -o'zbek

شهرى \shahriyyun\ -oylik

نص \nassun\ -matn

صحيفة \sohifatun\ -gazeta.

يومي \yavmiyyun\ -kunlik

ذكى \zakiyyun\ -ziyrak

شاب \shabbun\ -o'smir

ها \ha\ -mana

ههنا \hahuna\ -mana bu yerda

اي \ay\ -ya'ni

Mashq. Yozma holatda arab tiliga tarjima qiling.

Oson ish, qiyin dars, eski jadval, sog'lom erkak, olim ayol, kasal o'smir, toza ko'ylak, uzoq joy. Bu arabcha matn. Bu elektr chirog'. Bu inglizcha oylik jurnal. U yosh injiner. Bular mashhur Misrlik olimlar.

OTLARNING TURLANISHI (13-dars)

Arab tilida uchta kelishik mavjud.

1. Bosh kelishik (rafʼ)
2. Qaratqich kelishigi (jar)
3. Tushum kelishigi (nasb)

O'zbek tilida esa oltita kelishik bor.

Kelishiklarning nomi	Qo'shimchasi	misol	So'roqlari
Bosh kelishik	-	uy	kim?, nima?, qaerda?
Qaratqich kelishi	-ning	uyning	kimning?, nimaning?, qaerning?
Tushum kelishi	-ni	uyini	kimni?, nimani?, qaerni?
Jo'nalish kelishi	-ga, ka, qa	uyga	kimga?, nimaga?, qaerga?
O'rin- payt kelishi	-da	uyda	kimda?, nimada?, qaerda?
Chiqish kelishi	-dan	uydan	Kimdan?, nimadan?, qaerdan?

Arab tilida bosh, qaratqich, va tushum kelishiklaridan boshqa ya'ni jo'nalish, o'rin-payt, va chiqish kelishiklarining qo'shimchalarining qo'shimchalari ko'makchilar bilan ifodalanadi. Ko'makchidan keyin kelgan ot albatta qaratqich kelishigining shaklida bo'lishi kerak. Lekin o'zbek tiliga tarjima qilganda ko'makchi qaysi ma'noni anglatasa, o'sha ma'noda tarjima qilinadi.

Arab tilida otlarning ko'pchiligi uchta kelishigda turlanadi. Biroq ba'zi otlar faqat ikkita kelishikda turlanadi, chunki tushum kelishiining ma'noi qaratqich kelishigining ma'nosida to'g'ri keladi.

So'z oxiri	Muannas jins	Muzakkar jins	Kelishik	Holatlar
un	طالبة	طالب	Bosh kel	Noaniqlik
in	طالبة	طالب	Qarat kelishig	
an	طالبة	طالب	Tushum	

			kelishig	
U	الطالبة	الطالب	Bosh kel	Aniqlik
i	الطالبة	الطالب	Qarat.kel	
a	الطالبة	الطالبة	Tushum.kel	

Otlarning ikkilik son va to'g'ri ko'plik son shakllarining turlanishi.

Otlarning ikkilik son shakllari faqat ikkita kelishikda, bosh kelishik va qaratqich-tushum kelishiklarida turlanadi

So'z oxiri	Aniqlik holati		Noaniqlik holati		kelishi k
	Muannas	muzakkar	Muannas	Muzakkar	
Ani	الطالبان	الطالبان	طالبان	طالبان	Bosh .kel
Ayni	الطبتين	الطالبتين	طالبتين	طالبتين	Qar-tush.ke l

To'g'ri ko'plikning muannas va muzakkar jinslari ham bosh kelishik, qaratqich-tushum kelishiklarida turlanadi.

So'z	Aniqlik holati	Noaniqlik holati	Kelishik	jins
------	----------------	------------------	----------	------

oxiri				
Una	الفلاحون	فلاحون	Bosh kel	Muzakkar
Ina	الفلاحين	فلاحين	Qar-tush.kel	
Atun-	الفلاحات	فلاحات	Bosh.kel	Muannas
Atu-				
Atun-	الفلاحات	فلاحات	Qar-tush.kel	
Ati-				

Ko'rsatish olmoshlarining qaratqich-tushum kelishikida ikkilik son shakli quyidagicha bo'ladi: muzakkar jinslarda هذين \hazayni\ va ذينك \zaynika\

Muannas jinslarda هاتين \hatayni\ va تينك \taynika\ bo'ladi.

Ega, ot-kesim va ular bilan moslashgan aniqlovchilar bosh kelishik shaklida bo'ladi:

Otlar holatda qaratqich kelishikda hamda ko'makchilardan so'ng kelsa quyidagicha bo'ladi. Masalan: \ilal\ الي المصنع \fi g'urfati\ -xonada, المصنع في الغرفة masna'i\ -zavodga.

Matni yozing, o'qing va tarjima qiling:

ترجمة حياتي

اسمي ابراهيم رحمة الله . عمري سبع عشرة سنة . ولدت في جزاخ و عند ما بلغت 7 السابعة من عمري ذهبت الي المدرسة الابتدائية و تخرجت منها بعد عشر سنوات . و اخذت الدرس الاول في اللغة العربية في تلك المدرسة . ثم التحقت بالجامعة . اصبحت طالبا بالصف الاول في كلية التاريخ .

عائلتنا ليست كبيرة و هي مؤلفة من خمسة افراد: ابي و امي و اختي الكبرى و اخي الصغير و انا .

ابي يعمل مهندسا في مصنع للسيارات بمدينة اساكه . و امي تعمل مدرسا للمدرس للعلوم الرياضية في المعهد التمهيدي و اختي الكبرى طالبة بكلية الجغرافية في جامعة اوزبيكستان الوطنية

كلمات

اصبح \asbaha\ -bo'ldi

ابتداية \ibtidoiya\ -boshlang'ich

مؤلفة - \mu'allafatun\ -tashkil qiladi

KO'MAKCHILAR BILAN KELUVCHI OT-KESIM(14-dars)

Kesim ot orqali ifodalanganda في \fi\, علي \a'la\ ko'makchilari bilan qaratqich kelishigini shaklida bo'ladi. Bunday kesimlarni kesimning ismiy qismi deyish mumkin, agar unda «bor» degan so'z tushirib qoldirilgan bo'lsa. Masalan;

في القرية \salimun fi l-qoriyati\ -Salim qishloqda(bor)

العاملة في معمل \a'l-a'milatu fi l-ma'ma'li\ -Ishchi (ayol)fabrikada(bor)

الكتاب علي المنضدة \a'l-kitabu a'la l-minzadati\ -kitob stolning ustida(bor)

Ismiy gaplarda ega kesimdan keyin kelishi ham mumkin. Bunda ega noaniqlik holatida bo'ladi va so'zlashuvda urg'u kesimga tushadi. Masalan;

في غرفة منضدة و علي المنضدة كتاب

\fi g'urfati minzadatun va a'la l-minzadati kitabun\

Xonada stol va stolning ustida kitob(bor)

هنا كتاب \huna kitabun\ -kitob shu yerda.

Agar kesimdan oldin ل \l\ ko'makchisi qo'yilsa, kesim kimdandir yoki nimanidir borligini ifodalaydi va bunday jumlar tarjima qilinganda «mavjud» so'zi qo'shib ishlatiladi. Masalan; للمعلم كتاب \lil mu'allimi kitabun\ -O'qituvchida kitob (mavjud)

Aqar ega kesimdan oldin kelsa, unda jumla predmetni shaxsga tegishli ekanligini ifodalaydi:

الكتاب للمعلم \a'l-kitabu lil mua'llimi\ -Bu kitob o'qituvchiga tegishli.

Mashq. Quyidagi ismlarni ikkilik shaklida turlang

ماهر، خياط، فنان، مهندس، مترجم

Mashq.O'qing , ko'chiring va o'zbek tiliga tarjima qiling.

اين المعلم؟ هو في الشارع. اين المعلمة؟ هي في البيت. من يوجد في هذه الغرفة؟ هنا معلم و طلاب.
ماذا يوجد هنا؟ هنا يوجد لوح و طابشر. اين الكتاب؟ الكتاب في الخزانة. المخفظة علي الطاولة. في تلك
المخفظة دفتر. في هذه المجلة قصة طويلة. للمعلم صديق قديم. للعامل شقة جميلة. في هذه الشقة
حجرتان. في تينك الحجرتين بابان. اين المعطف؟ المعطف علي المشجب. القبة ايضا هناك. اين سليم؟ سليم
ههنا. رايت هذين العاملين.

ذهب محمود الي الكلية. رجع سليم من موسكو. هو عاش هناك. جلس المعلم مع الشابتين
المجتهدتين. من ريت؟ ريت مدرسا. هو ذهب الي الجامعة مع المعلمين والمعلمات. مع من جلست في النادي
؟جلست مع الفنانين و المصورين.

كلمات

ayna\ -qayerda\اين	qissatun\ -qissa\قصة
ila ayna\ -qayerga\الي	muskuv\ -Moskva\موسكو
min ayna\ -qayerdan\من اين	yuvjadu\ (tuvjadu)-bor\يوجد
ma'a\ -bilan\مع	jalasa\ -o'tirdi\جلس
ma'a man\ -kim bilan\مع من	jalastu\ -o'tirdim\جلست
ma, maza\ -nima\ما، ماذا	jalasta\ -o'tirding\جلست
shiqqatun\ -kvartira\شقة	ro'ayta\ -ko'rding\رايت
mishjabun\ -ilgich\مشجب	ro'aytu\ -ko'rdim\رايت
me' tafun\ -palto\معطف	zahaba\ -yurmoq\ذهب
qub'atun\ -shlyapa\قبعة	roja'a\ -qaytmoq\رجع
ro'isun\ -boshliq\رائس	a'sha\ -yashamoq\عاش

حوار hivarun-so'zlashuv

- السلام عليكم
- السلام عليكم. اهلا و سهلا.
- كيف حالكم؟
- شكرا، طيب و كيف انتم؟
- اشكركم طيب ايضا. و اين المعلم؟
- هو في غرفة الدرس.

- افوا ، اين الطلاب؟
- الطلاب ايضا هناك.
- ادق الجرس؟
- نعم ، من زمان.
- اين محمود؟
- ذهب ألي البيت. هو مريض.
- متي ذهب
- الآن فقط.
- من يوجد في تلك الغرفة؟
- هناك فاطمة .
- اين زينب؟
- هي في النادى .
- الي اين ذهب سليم؟
- الي الطاشقند
- الي اللقاء
- الي اللقاء

OLD KO'MARCHILAR (15-dars)

Arab tilida 1) في \fi\ -da, ichida, الي \ila\ -ga, da, علي \a' la\ -ustida, من \min\ -dan, hatta \hattoga o' xshahs old ko' makchilar mabjud.

امام \varo'a\ -orqasida, وراء \tahta\ -ostida, تحت \favqo\ -ustida, فوق 2) \amama\ -oldida, بين \bayna\ -orasida, عند \i'nda\ -yonida, قبل \qobla\ -gacha, بعد \ba'da\ -keyinga o'xshash ravishlar borki, ular ko'makchilar roliga kirib tushum kelishigi shaklida bo'ladi. Gapning ma'nosiga qarab ulardan ba'zilar bosh kelishik yoki qaratqich kelishigi shaklida bo'ladi. Bu holatda ular asliy ko'makchilar من \min\, الي \ila\ va boshqalar bilan birikib kelishi mumkin. Masalan;

\qobla l- imtihani\ -imtihondan oldin, من قبل \min qoblu\ -oldin, الي الامام \ila l-amami\ -oldinga, \ba'da d-darsi\ - darsdan keyin, بعد \ba'da\ -so'ng, yana, بعد الدرس

Arab tilida faqat uchta kelishig bo'lganligi uchun old ko'makchilar qolganlarini to'ldirib turish uchun xizmat qiladi. Shunday qilib qaratqich kelishigidagi ko'makchilar ma'noni konkretlashtirish, lo'ndalashtirish uchun va boshqa muomila vositalari uchun xizmat qiladi.

BA'ZI OLD KO'MAKCHILARNING MA'NOLARI

\fi\ predmetni joylashgan o'rinni va harakatni vaqtini bildiradi (holatini). Masalan; \fi masna'i\ -zavodda, \fi al-bayti\ -uyda, \fi l-qodimi\ -qadimda.

\a'la\ ham \fi\ ifodalagan ma'noni beradi, faqat biror narsani ustida ekanligini ifodalaydi \fi\ esa ichida ekanligi bildiradi. Masalan; \a'la al-ardi\ -yerda

\ila\ shaxs va joy(o'rin)ni ifodalab, voqea tomonga yo'nalganligini bildiradi; \ila al-jame'ati\ -universitetga, \ila as-suvqi\ -bozorga, \ila al-muallimi\ -o'qituvchiga va shu bilan birga harakatning meyyorini bildirib, «gacha» qo'shimchasini ham ifodalaydi; \ila al-muskuv\ -Moskvaga yoki Moskvagacha.

\hatta\ ko'makchisi vaqt va masofani chegarasini ifodalaydi; \hatta as-sabahi\ -tonggacha, \hatta al-jame'ati\ -universitetgacha.

\min\ bir necha ma'nolarni ifodalaydi a)chiqish kelishigi ma'nosida \min al-jabali\ -tog'dan, \min al-g'obati\ -o'rmondan. B)materialning nimadan qilinganligini bildiradi; \hotamu min zahabin\ -tillo uzuk.v)ta'alluqlikni va ajratishni bildiradi; \toifatun min al-musaqqifina\ -madaniyatliklar guruhidan.

\bi\ jonsiz predmetlar uchun ishlatilib voqeani yo'nalishini va qurol aslaha ma'nosida keladi; \daraba bi-alaso\ -tayoq bilan urdi, \harvala bi al-aso\ -tayoqni olib, yugurib ketdi. Shu bilan birga predmetning joylashgan o'rnini ifodalaydi \bi al-qohirati\ -Qohirada.

\ma'a\ harakatni birgalikda qilganligini bildiradi; \ma'a al-mudarrisi\ -o'qituvchi bilan.

\li\ maqsad, sabab, egalig va boshqa ma'nolarni ifodalaydi; \masani'u lil-varoqi\ -qog'oz fabrikasi, \salaha lil-zar'ata\ -terbiya

\lil- للمعلم كتاب \lil-
mu'allimi kitabun\ -o'qituvchida kitob bor, qola lit-tolibi\
u talabaga –dedi.

kimningdir yoki nimaningdir yonida ekanligini bildiradi;
\i'nda\ عند المعلم
al-mu'allimi\ -o'qituvchining oldida(yonida).

\ka\ ko'makchisi qiyoslash uchun xizmat qiladi; كالنار\ka-an-nari\ -olovdek,

\a'n\ dan, bilan, haqida ma'nolarini beradi; عن طيب خاطر;
hotirin\ - chin dildan, عن اليمين \a'n il-yamini\ -o'ng tomondan. عن \a'n\ -haqida
ma'nosida kelganda «so'ramoq»fe'lidan keyin qo'yiladi;Masalan سال عن
sa'la a'n salimin\ - u Salim haqida so'radi.

Matni yozing va tarjima qiling.

الكلب

كان صبي فقير جالساً في الطريق يأكل قطعة خبز. فرأى كلباً نائماً بعداً عنه. فدعاه و ابرزله الخبز
حتى ظن الكلب انه سيعطيه منه لقمة. ففرب منه ليتناول الخبز. و اذا بالصبي ضربه بعصا علي راسه
. ففر الكلب صارحاً من شدة الالم و كان رجل في ذلك الوقت ينظر من شباك بيته. فرأى كل ما حصل
فاخذ عصا و وقف بالباب و دعا الصبي و ابرز له الثمن فمد الصبي يده ليخذ الثمن. فضربه الرجل
بالعصا علي اصابعه ضربة جعلته يصرخ اشد من صراخ الكلب. ثم قال للرجل كيف تضربني و انا لم
اطلب منك شياً. فاجبه الرجل قائلاً: و كيف تضرب الكلب و هو لم يطلب منك شياً

كلمات

كلب -\kalbun\ -kuchuk

خبز -\hubzun\ -non

ابرز -\abroza\ -ko'rsatdi

شباك -\shubbakun\ -deraza

مد -\maddun\ -cho'zmoq

ثمن -\samanun\ -pul

**جلس “JALASA” “O'TIRMOQ” FE'LINI O'TGAN ZAMONDA
TUSLANISHI(16-dars)**

Ko'plik son	Ikkilik son	Birlik son	Jinslar	Shaxs
Jalasnā جلسنا	---	Jalastu جلست	Muzakkar Muannas	1
Jalastum جلستم Jalastunna جلستنا	Jalastuma جلستما	Jalasta جلست Jalasti جلست	Muzakkar Muannas	2
Jalasu جلسوا	Jalasa جلسا	Jalasa جلس	Muzakkar	3
Jalasnā جلسنا	Jalastata جلستات	Jalastat جلستات	Muannas	

Ayni vaqda bo'layotgan voqeani ifodalash uchun ko'pincha sifatdosh bilan ismiy gapda kesimning o'rnida ishlatiladi. Masalan; \backslash salimun salimun جلس سليم \-Salim o'tiribdi (Salim o'tiruvchi (so'zma-so'z tarjimasi)

Sifatdosh o'ziga ta'alluqli so'zlarni olishi mumkin;

Masalan; \backslash huva jalusun a'la al-maq'adi \-u stulda o'tiribdi. هو جلس علي المقعد

Ismiy gapdagi kesimning inkor shakli \backslash laysa (muannasda laysat)- ليس (emas inkor fe'li yordamida yasaladi. Bunda \backslash bi ko'makchisi bilan kesim tushum kelishigi shaklida yoki qaratqich kelishigi shaklida qo'yiladi; Masalan;

\backslash salimun laysa jalisan \ جلسنا سليم ليس

= Salim o'tirgani yo'q.

\salimun laysa bijalisin\سليم ليس يجالس

Mashq ishlash; \kataba\ كتب, \haraja\ حرج, \zahaba\ ذهب fe'llarini o'tgan zamonda tuslang.

Mashq ishlash; Mana bu matnni ko'chiring va o'zbek tiliga tarjima qiling.

\fi g'urfati d-darsi\ -Darsxonada

في غرفة الدرس

نحن في غرفة الدرس . هنا يوجد لوح و طاولات و مقاعد للجلوس. و علي الحائط صورة علي شير نواي و خريطة كبيرة. بجوار النافذة توجد منضدة صغيرة وكرسي للمعلم . و علي هذه المنضدة محبرة و قلم. الطابشر و الممسحة علي اللوح.

الطلاب جالسون و الطالبات جالسات ايضا. محمود ليس حاضرا. هو غائب . فاطمة ايضا ليست بحاضرة. هي في البيت .محمود مريض. هو عند الطايب . فاطمة ليست بمريضة . هل يوجد هنا دكتور ؟ اين زينب ؟ ها هي ذي جالسة خلف نادرة . هما شاباتان نشيطتان .كوليا جالس علي المقعد الامام بجانب كريم.هما صديقان مخلصان. هما جالسان معا.

و بعد قليل دخل المعلم . ها هو ذي بين الطلاب .خرج محمود الي اللوح . هو واقف امام المعلم. سال المعلم عن كلمة عربية. فاجاب محمود علي الفور. و بعد ساعة دق الجرس فخرج الطلاب من غرفة الدرس الي الدهليز. و بعد الرس الطلاب ذهب الي الملعب. و الطالبات الي السينما..

كلمات

\g'urfatud-darsi\ -auditoriya	بجوار \bijavari\ yaqinida
\surotun\ -surat	معا \ma'an\ -birga
\mal'abun\ -stadion	نزهة \nuzhatun\ sayil
\siynama\ -kino	مخلص \muhlisun\ -muhlis
\hadiqotun\ -park, bog'	مقعد \maq'adun\ -stul
\tobibun\ -tabib	علي الفور \a'la l-furi\ tezda
\ha huva za\ -mana u	واقف \vaqofa\ -turmoq

julisun\ -o'tirmoq عجب\ajaba\ -javob bermoq
 dahala\ -kirmoq بعد قليل\ba'da qolilin\ - biroz vaqtdan
 so'ng

Mashq ishlash. Quyidagi so'zlarni o'zbek tilga tarjima qiling.

Chirog' stolning ustida. Lineyka stulning tagida. Talaba o'qituvchining yonida. Stul eshikning orqasida. Nodira kutubxonadan keldi. O'qituvchi kirdi.

MOSLASHUV QOIDASI(17-dars)

Agar aniqlanuvchi so'z siniq ko'plik shaklida shaxsni bildirib, ot bilan ifoda qilingan bo'lsa, aniqlovchi u bilan jins, son, kelishik va holatlarda to'liq moslashadi; Masalan;

الرجال العقلاء \ar-rijalu-l-uqola'u\ -aqilli kishilar

النساء العاقلات \an-nisa'u l-uqola'u\ -aqilli ayollar

رجال كثيرون \rijalun kasiruna\ -ko'p erkaklar

Aqar aniqlanuvchi so'z siniq ko'plik shaklida yoki to'g'ri ko'plik shaklida muannas jinsida shaxsni emas predmetni bildirib ot bilan ifodalanib kelsa, u holda aniqlovchi muannas jinsining birlik shaklida bo'ladi. Masalan;

البيوت الجديدة \al-buyutu l-jadidatu\ -yangi uylar (aniq)

المقالات المفيدة \al-maqolotu l-mufidatu\ -foydali maqolalar (aniq)

بيوت جديدة \buyutun jadidatun\ -yangi uylar (qandaydir)

مقالات مفيدة \maqolotun mufidatun\ -foydali maqolalar (qandaydir)

Yuqoridagi qoida aniqlovchining o'rniga o'tuvchi ko'rsatish olmoshlarida ham ishlatiladi, shu bilan birga ismiy kesimlarga ham. Faqat kesim umumiy qoidaga bo'yinsinib noaniqlik holatida turadi. Masalan;

هو الرجال عقلاء \ha'ula'i r-rijalu u'qola'u\ -bu erkaklar aqillidir

هو الرجال

\ha'ula'i n-nisa'u a'qilotun\ -bu ayollar aqillidir

هؤلاء النساء عاقلات

\hazihi l-buyutu jadidatun\ -bu uylar yangi

هذه البيوت جديدة

هذه المقالات مفيدة \hazihi l-maqolatu mufidatun\ -bu maqolalar foydali

Mashq ishlash. Quyidagi so'zlarning siniq ko'plik shakli va ma'nolarini lug'atdan topib yozing . تفل\ tiflun\ غرفة\ g'urfatun\ , مسكن\ miskinun\ , حادثة\ hadisatun\ , ساكن\ sakinun\ .

Mashq ishlash. /fi al -maktabati/- "Kutubxonada" matnini ko'chiring va o'zbek tiliga tarjima qiling.

في المكتبة

نحن في المكتبة. في هذه المكتبة كثير من كتب المطبوعة والمخطوطة. هنا توجد مؤلفات ادبية و علمية. باللغات الاوزبكية و الروسية و العربية. هذه هي قاعة المطالعة هي واسعة و نيرة. هنا طاولات و كراسي و خزائن للكتب. علي تلك الطاولات محابر و مصابيح كهربائية. و علي الحيطان خرائط و صور. الطلاب جالسون حول الطاولات. هم مشغولون بالقراءة و الكتابة. و اما الطالبات فهن جالسات حول المنضدة بالقراءة من اولئك الطلاب. هناك منضدة كبيرة و علي هذه المنضدة عدد كبير من الصحف و المجلات باللغات الوطنية و الاجنبية. جلس الطلاب في المكتبة ساعة او ساعتين ثم ذهبوا الي الجامعة. و كذلك الطالبات ما جلسن طويلا بل ذهبن الي هناك.

كلمات

مطبوعة\matbu'atun\ -bosma	
حول\hovla\ -atrofda	
مخطوط\mahtutatun\ -qo'l yozma	
صدقة\sodaqotun\ -do'stlik	
قاعة المطالعة\qo'atul mutola'ati\ -o'quv zali	
صور\suvarun\ -suratlar	ضروري\zaruriyun\ -zaruriy
و كذلك\va kazalika\ -shuningdek	قراءة\qiroatun\ -o'qish
ابل\bal\ -balki	كتابة\kitabaturun\ -yozuv
انير\nayyurun\ -yorug'	خيطان\hiytinun\ -devorlar
كراسي\karosiyun\ -stullar	عدد\adun\ -son
محابر\mahobirun\ -siyohdonlar	صالح\solihun\ -qiziqish
عدد كبير من\adun kabirun min\ -ko'p	صحوف\suhufun\ -gazetalar
ودي\vuddiyun\ -do'stona	شعوب\shu'ubun\ -xalqlar

IZOFA BIRIKMASI (18-dars)

Arab tilida moslashgan aniqlovchilardan tashqari moslashmagan aniqlovchilar ham bo'lib, u izofa birikmasi ham deb ataladi. Bunday birikmalarda asosiy ism ikkinchi ismni qaratqich kelishigida (kasrali) bo'lishini taqazo etadi. Ikkinchi ism birinchisini aniqlaydi, u qanday kelishikda bo'lishidan qat'yi nazar. Ikkilik va to'g'ri ko'plik shakllarida ال\al\ -artikli bo'maydi, so'z oxiridaqi ن\nun\ tushib qoladi. Masalan;

مدرس الجامعة\mudarrisu l-jame'ati\ -universitet o'qituvchisi
مدرسو mudarrisa al-jame'ati\ -universitetning 2ta o'qituvchisi
الجامعة\mudarrisu l-jame'ati\ -universitetning o'qituvchilari.

Bunday juftlikni birinchi ismiga ال\al\ artikli qo'shilgan bo'lsa yoki atoqli (ot)ism bo'lsa to'liq aniqlik holatida bo'ladi. Bunda birinchi ism so'zning boshida turgan eganing o'rniga o'tishi ham mumkin. Masalan;

غرفة baytu l-a'mili jadidun\ -ishchining (ma'lum)uyi yangi
بیت العامل جدید \g'urfatu salimin vasi'atun\ -Salimning(aniq)xonasi keng

Izofa birikmasi mustahkam sintaktik birikma hisoblanib, ular o'z sheriklarining orasiga hech qanday qo'shimcha so'z qo'shilishga yo'l qo'ymaydi. Mana shuning uchun moslashgan aniqlovchi birinchi izofali birikma ismga ikkinchi ism (ko'makchisiz qaratqich kelishigida) moslashmagan aniqlovchidan so'ng qo'yiladi. Masalan;

دفتار الطالب جدید \daftaru t-tolibi jadidun\ -talabaning yangi daftari
دفتار الطالبه هذا \daftru t-tolibati haza\ -talabaning bu daftari
محفظة المعلم الجديد \mihfazatu l-muallimi l-jadidu\ -o'qituvchining yangi sumkasi

محفظة المعلم هذا \mihfazatu l-muallimi haza\ -bu o'qituvchining sumkasi
Izofa birikmasining ikkinchi ismi o'z navbatida uchinchi ism bilan qaratqich kelishigining shaklida ko'makchilarsiz aniqlanib kelishi mumkin, oxirgilari-to'rtinchi ism va hakazolar. Shunday qilib izofa zanjiri hosil bo'ladi, shunday zanjirki ko'makchilarsiz keluvchi qaratqich kelishigi shaklidagi izofa zanjiri. Ulardan faqatgina oxirgilari ال \al\ artiklini olishi mumkin, oldingilari esa na ال \al\ artiklini va na tanvinlarni qabul qiladi. Masalan;

اخت معلم المدرسة \uhtu mu'allimi l-madrasati\ -maktab o'qituvchisining singlisi
كتاب اخت معلم المدرسة \kitab uhti mu'allimi l-madrasati\ -Maktab o'qituvchisi singlisining kitobi.

Ammo izofa zanjiri tilning stilistik meyyorlariga ko'pam to'g'ri kelavermaydi. Shuning uchun izofa zanjirining o'rniga moslashmagan aniqlovchilar bilan \savbu ثوب قطن \sodiqu mahmudin\ -Mahmudning do'sti qutnin\ -paxtali kiyim صديق محمود \sodiqu mahmudin\ -Mahmudning do'sti vahakazolarni misol qilish mumkin.

Izofa ikki xil bo'ladi: ma'naviy va lafziy. 1) Ma'naviy izofa ot+ot (ma'naviy izofadan) = iborat bo'ladi.

2) Lafziya izofa sifat+otdan iborat bo'ladi. Masalan;
ma'naviyga misol; \kitab salimin\ -Salimning kitobi
\ho'itul bayti\ -uyning devori
lafziyga misol; \tovila l-qomati\ -uzun bo'lyi
\hotamu zahabin\ -tillo uzuk

Matni ko'chiring va tarjima qiling

في الكلية

هنا كلية العلوم الشرقية . و هي تقع في عمارة ضخمة بشارع نوائي. في هذه الكلية مكتبة و قاعة للمطالعة و غرفة للمعلمين و غرفة للدرس و غرفة للاجتماع و غرفة للكراسي اللغات و الاداب الشرقية ومقصف. و في الكلية عدة اقسام: القسم العربي و القسم الايراني و القسم الهندي و القسم الصيني و قسم تاريخ البلدان الشرقية. هنا يوجد عدد كبير من الاساتذة اللازمين لتدريس اللغات و الاداب و التاريخ. و في مكتبة الكلية كثير من الكتب المدرسية و الجرائد و المجلات في مختلف اللغات.

انا طالب الصف الاول من القسم العربي . محمود و سليم الصف الثاني من هذا القسم .مريم و ناديرة طالبتا الصف الثاني من القسم الهندي .

كلمات

ضخمة \zohmatun\ -baland
 شارع \shariun\ -ko'cha
 كرسي \karosiyun\ -kafedra
 بلدان \buldonun\ -davlatlar
 مدرسية \mudarrisiyati\ -darsliklar
 تقع \taqo'u\ -joylashgan

ليس “LAYSА” “EMAS” FE’LINI O’TGAN ZAMONDA TUSLANISHI (19-dars)

Ko'plik son	Ikkilik son	Birlik son	Jins	Shaxs
Lasna لسنا	—	Lastu لست	Muzakkr Muannas	1
Lastum لستم	Lastuma	Lasta لست	Muzakkar	2
Lastunna لستن	لستما	Lasti لست	Muannas	
Laysuu ليسوا	Lay sa ليسا	Laysa ليس	Muannas	3
Lasna لسن	Laysataa ليستا	Laysat ليست	Muzakkar	

Jadvaldan ko'rib turganingizdek, 1-2- shaxsda va 3-shaxs muannas jinsining ko'plik shaklida ليس \laysa\ o'zakli ي \yo\ unisini tushirib qoldiradi. So'z oxiridagi shaxsiy qo'shimchalar o'sha oddiy fe'llarga qo'shiluvchi qo'shimchalardir. Faqatgina ليس \laysa\ inkor, hozirgi zamon fe'liy bo'g'lovchisidir.

Mashq ishlash. Ushbu matnni ko'chiring va o'zbek tiliga tarjima qiling
 باب بيت مفتوح . نافذة الغرفة مقفلة . هذا دفتر محمود. هذه منضدة المعلم. هنا قلم الرصاص . هناك قلم الحبر. فاطمة تلميذة المدرسة الابتدائية . تلاميذة المدرسة الثانوية في الملعب. طلاب المعهد في حديقة البلد. كوليا طالب معهد المعلمين و المعلمات. هو ليس ضعيفا ، بل هو قوي جدا. اليوم كوليا و محمود ليسا بحاضرين . هما طالبا كلية الجغرافية . هم ليسوا مهندسين. رجع طلاب كلية من الجامعة . هم اولاد العمال والفلاحين و المثقفين . انا عامل مصنع الجرارات الضخم . هل انت مدير المصنع؟ لا . انا لست بمدير المصنع؟

كلمات

قلم الرصاص \qolamu r-rosasi\ -qalam
 قلم الحبر \qolamu l-hibri\ -ruchka.
 كلية \kulliyatun\ -fakultet
 جرارة \jarraratun\ -traktor\

مواطن\muvatinun\ -vatandosh
 اضخم\zohmun\ -katta
 ابتدائي\ibtida'iyun\ -boshlang'ich
 جدا\jiddan\ -judayam
 جامع\jame'yn\ -hammasi
 مدير\mudirun\ -direktor
 بلدة\baldatun\ -shahar
 معهد\ma'hadun\ -institut
 ثانوي\sanaviyun\ -ikkinchi bosqich
 عاصمة\a'simatun\ -poytaxt
 توليد\tavlidun\ -generatsiya

Matni ko'chiring va tarjima qiling. Maqollar.

الدل علي الخير كفاعله. طول التجاريب زيادة في العقل. من افضل علوم العمل بالعلوم. العلم شجرة
 والعمل ثمرتها. السلم علة السلامة و سبب الاستقامة. الكذب داء والصدق شفاء. الاعمال بخواتمها.
 ان للحيطان آذاناً. لا يجتمع سيفان في غمد واحد. العيان لا يحتاج الي البيان. انك لا تجني من الشوك
 العنب. لا يبقي احد علي حالة ولا تخلو ساعة من استحالة. اذا تخاصم اللسان ظهر المسروق. لو انصف
 الناس لاستراح القاضي.

كلمات

تجاريب-\tajarib\ -tajriba
 دل\ dallun\ -dalil
 داء -\da'un\ -kasallik
 حيطان-\hiytonun\ -devorla
 لص\lossun\ -o'g'ri
 تخاصم-\tahosoma\ -bahslashmoq
 تجني-\tajana\ meva yig'moq
 شوك-\shavkun\ -tikan, shoxcha

كان “KANA” “BO'LMOQ” FE'LINI O'TGAN ZAMONDA TUSLANISHI (20-dars)

Ko'plik son	Ikkilik son	Birlik son	Jins	Shaxs
Kunna كنا	—	Kuntu كنت	Muzakkar Muannas	1
Kuntum كنتم Kuntunna كنتن	Kuntuma كنتما	Kunta-كنت Kunti كنتي	Muzakkar Muannas	2
Kanuu كانوا Kunna كن	Kanaa كانا Kanata كنانا	Kana كان Kanat كانت	Muzakkar Muannas	3

كان\kana\ -bo'lmoq fe'li o'tgan zamonda edi, hozirgi zamonda bo'ladi deb tarjima qilinadi. Bunda asosan ot-kesim tushum kelishigi shaklida bo'ladi. Masalan;

كان\kana salimun toliban\ -Salim talaba edi

يكون\yakunu salimun toliban\ -Salim talaba bo'ladi

Bu fe'l mustaqil ma'noda ham ishlatiladi;

كان ذلك في يوم من ايام الصيف الفائظ

\kana zalika fi yavmin min ayyami s-soyfi l-qo'izi\ -

bu yozning issiq kunlaridan birida bo'lgan edi.

Mashq ishlash; Ko'chiring va o'zbektiliga tarjima qiling.

Mashq; Arab tiliga tarjima qiling.

Sening do'sting - tarixchi. Mening o'rtog'im rassom. Uning xonasi yorug'. Ularning maktabi uzoq. Ular (yol)ning instituti yaqin. Bizning ko'chamiz keng. Deraza ochiq edi. Eshik yopiq edi. Uning xonasi toza edi.

IKKI KELISHIKLI ISMLAR (21-dars)

Ikki kelishikli ot(ism)larning xususiyati shundan iboratki, ular noaniqlik holatida tanvinlarni qabul qilmaydi va kelishiklarning so'z oxiri qo'shimchasini qabul qiladi; Bosh kelishikda -\u\ qaratqich-tushum kelishiqida \a\ bo'ladi. Lekin aniqlik artikli ال\al\ bilan izofaning aniqlanmishi bilan kelsa, (va qaratqich kelishiginind shaklidagi ot bilan birga kelganda, birikma olmoshlari bilan kelganda) uch kelishikda turlanadi.

Ikki kelishikli otlarning turlanishi

Noaniqlik holati

bosh kelishikda

افضل \afzolu\ - eng afzali

qaraqich-tushum kel-da

افضل \afzola\ - eng afzalligini(ng)

Aniqlik holati

bosh kelishik

الافضل \al-afzolau\ -eng afzali

qaratqich kel

الافضل \al-afzoli\ -eng afzalining

tushum kel

الافضل \al-afzola\ -eng afzalini

Ot bilan kelganda

Bosh kelishik

افضل الناس \afzolu n-nasi\ - insonlarning yaxshisi

Qarat kelishik

افضل الناس \afzoli n-nasi\ - insonlarning yaxshisining

Tushum kel.

افضل الناس \afzola n-nasi\ - insonlarning yaxshisini

Ikki kelishikli otlarga ushbulur kiradi

1. افعل \af'alu\ فعلاء \fa'la'u\ (vazni jismoniy kamchilik yoki rangga ishora qiladi), فعلان \fu'lanu\ vazni (bo'shlik yoki to'lalikka ishora qiladi) dagi sifatlar. Masalan; اكبر \akbaru\ -eng katta, افضل \afzolu\ -eng katta,

jav'anu\ (muan.jins jav'a) - och qolgan, ملىان \malyanu\ - to'la

2. ta-marbuta bilan tugovchi atoqli otlar مكة \makkatun\ - Makka, دجلة \dijlatun\ - Dajla (daryo), فاطمة \fatimatu\ - Fotima.

3. ة \t\ ta-marbuta bilan tugallanmagan muannas jinsiga kiruvchi atoqli otlar;
 مصر\misrun\ - Misr \ زينب /zaynabun/ kabi atoqli otlar;
 a) ان \anu\ bilan tugagan otlar; عثمان \u'smanu\ - Usmon, سليمان\sulaymanu\ - Sulaymon.
 b) فعل\fu'alu\ -vaznidagi otlar عمر\u'maru\ - Umar, زحل\zuhalu\ - Saturn,
 v) fe'l vaznidagi otlar; احمد\ahmadu\ - Ahmad, يزيد\yazidu\ - Yazid.
 d) chet tilidan kirib kelgan ismlar; يوسف\yusufu\ - Yusuf, ابراهيم\ibrohimu\ - Ibrohum, (uch harfliga misol نوح \nuhun\ - Nuh).
 5. اء \a'u\ bilah tugovchi ismlar; صحراء\sohro'u\ - cho'l, حمراء\hamro'u\ - qizil
 6. فواعل\fava'ilu\ مفاعل\mafa'ilu\ فعالل\fa'alilu\ مفاعيل\mafa'ilu\ vaznida keluvchi siniq ko'plik shaklidagi ismlar; عواصم\avasimu\ - poytxtlar, مدارس\madarisu\ - maktablar, دراهم\darohimu\ - pullar.

Kelishikda o'zgarmaydigan (yoki so'z oxiri ا alif yoki ي yo- bilan tugaydigan) ismlarning turlanishi

1. Alif yoki alifi maqsura bilan tugaydigan ismlar kelishiklarda turlanmaydi;
 موسى\musa\ - Muso فتى\fata\ - o'smir, عصا\ason\ - tayoq.
 Masalan; ضرب بالعصا\zoraba bi l-a'so\ - u tayoq bilan urdi
 ذهب موسى مع الفتى\zahaba musa ma'a l-fata\ - Muso o'smir bilan ketdi.
 2. So'z oxiri ي\yo\ bilan tugagan
 القاضي\al-qozi\ - sudya, المعاني\al-ma'ani\ - ma'nolar (ال\al\ siz; قاض\qozin\, معان\ma'anin\ «in») bilan tugagan ismlar ham ikki kelishikda turlanadi ;
 Noaniqlik holati bosh-qaratqich kelishigida قاض\qozin\, معان\ma'anin\
 Noaniqlik holati tushum kelishigida قاضي\qoziyan\, معاني\ma'aniya\
 Aniqlik holati bosh-qaratqich kelishigi القاضي\al-qozi\, المعاني\al-ma'ani\
 Aniqlik holati tushum kelishigi القاضي\al-qoziya\, المعاني\al-ma'aniya\
 Mashq ishlash. O'qing, ko'chiring va o'zbek tiliga tarjima qiling.

\Toshqandun\ - Toshkent

طشقند

طشقند مدينة قديمة كسمرقند و بخارا و غيرها من بلاد اسبا الوسطي . طشقند عاصمة جمهورية الاوزبيكيستان. هي مدينة جميلة عامرة ، كثيرة الاشجار و الازهار و المياه . و في نفس البلدة و ضواهيها كثير من الحدائق و المتنزهات . و فيها عدد كبير من المدارس الابتدائية و معاهد العلوم و المكتبات و المتاحف و المسارح و دور السينما و النوادي و غيرها من المؤسسات الثقافية .
 في طشقند جامعة كبيرة . فيها عدة كليات : كلية التاريخ و كلية الجغرافية و كلية العلوم الشرقية و الخ....
 وفي وسط ميدان بناية ضخمة و هي دار "العلي مجلس" و امام دار العلي مجلس بين الاشجار و الازهار فواره كبيرة . في شارع نواني فندق جديد ضخم لاستقبال الضيوف .
 طشقند عديدة السكان . شوارعها الجديدة عريضة و بناياتها شاهقة . فيها من السيارات والوتبسات و القطر الكهربائية (الترام) و المصانع و المعمل و الخ.

كلمات

عامر\ a'mirun\ -yashnagan
 ماء\ ma'un\ -suv
 متنزه\ mutanazzihatun\ -park
 مؤسسة\ muassasatun\ -idora
 ثقافي\ saqofiyun\ -madaniy
 مزود\ muzavvadun\ - \ta'minlangan
 يقوم بـ\ yaqumu bi\ -yasamoq
 شتتي\ shata\ -har xil
 معهد الدراسة الشرقية\ ma'hadu-d-dirosati sh-sharqiya\ -
 sharqshunoslik instituti
 تنور\ tanvirun\ -yoritish
 نشر\ nashrun\ -tarqatmoq
 اسيا\ asiya\ -Osiyo
 ووسطي\ vusto\ -o'rta
 نفس\ nafsun\ -o'zi
 احدث\ ahdasu\ -yangi
 يضم\ yazummu\ -birlashtiradi
 عامة\ a'mmatun\ -omma
 معد\ mu'addun\ -tayyor
 ضاحية\ zohiyautn\ -atrof
 متحف\ mathafun\ -muzey
 مسرح\ masrohun\ -teatr
 فسح\ fasihun\ -keng
 فندق\ funduqun\ -mehmonxona
 شاهق\ shahiqun\ -baland

Mashq ishlash. Mana bu gaplarni arab tiliga o'giring.

U uzun bo'yli. Sizning qo'shningiz oriqli. U Sulaymon bilan o'tiribdi. Biz kecha teatrdagi bo'ldik. Mehmonlar yangi mehmonxonada yashaydilar.

OLD KO'MAKCHILAR BILAN KELUVCHI BIRIKMA OLMOSHLARI (22-dars)

Birikma olmoshlari old ko'makchilar bilan qo'shilib ham kelishi
 mumkin. Masalan; $\text{من+هـ-منه} \text{min+hu=minhu} \text{-undan}$ عنك
 $\text{ا'ن+ك} \text{a'n+ka=anka} \text{-sening}$

Birikma olmoshlari $\text{علي} \text{a'la}$, $\text{الي} \text{ila}$, $\text{لدي} \text{lada}$ ga o'xshash
 ko'makchilar bilan birikganda ko'makchilarning alifi maqsurasi ay diftongiga
 almashtiriladi va shundan so'ng birikma olmoshlari qo'shiladi; $\text{البيها} \text{ilayha}$ -
 uning, $\text{ا'لينا} \text{alayna}$ -bizning, $\text{لديكم} \text{ladaykum}$ -sizning. Bunda 1-shaxsning

birikma olmoshi ي \|ya\ga o'xshab eshtiladi; الي \|ilayya\ -menga, علي \|a'layya\ -menda. 1-shaxsning birikma olmoshi في \|fi\ -dan ko'makchisi bilan kelganda ham shunday talaffuz qilinadi; هي \|fiyya\ -menda. 3-shaxsdagi ه \|hu\, هما \|huma\, هن \|hunna\ birikma olmoshlaridagi zamma o'zidan oldingi cho'ziq ي \|ni\ ta'sirida yoki \|ay\ diftongini ta'sirida \|i(kasra)\ga almashtiriladi; فيه \|fihi\ -unda, لديه \|ladayhi\ -uning yonida اليهما \|ilayhima\ -u ikkoviga , عليهم \|alayahim\ -ularda (muan.jins)

\|l\ ko'makchisida birikma olmoshlari qo'shilganda tovushlar fatxaga almashtiriladi; له \|lahu\, لنا \|lana\, لك \|laka\ faqatgina 1-shaxsning birikma olmoshi qo'shilganda; لي -liya deb o'qiladi.

Aqar old ko'makchisi bilan boshqariladigan ot shuning ma'nosiga mos keladigan birikma olmoshiga almashirilsa, unda

في I-g'urfati minzodatun\ -xonada stol bor,

لil mu'allimi kitabun\ -o'qituvchida kitob bor

kabi jumlar quyidagicha ko'rinishda bo'ladi;

فيها minzodatun\ -unda stol bor

له kitob bor

\|l\ old ko'makchisi biror narsaning aniq joyda ekanligini bildiradi, ل \|fi\ old ko'makchisi esa egalikni bildiradi , عند \|i'nda\ -yonida, لدي \|lada\ -yonida, مع \|ma'a\ -bilan

Masalan; \|i'ndahu\ kitabun\ -unda kitob bor (naqd)

\|ladayhi\ kitabun\ -unda kitob bor (naqd)

\|ma'ahu\ kitabun\ -unda kitob bor (o'zida)

Bunday gaplarning inkor ma'nosini ifodalash uchun ليس \|laysa\ -emas inkor-feli ishlatiladi yoki \|ma\ -emas fe'li ishlatiladi. Masalan:

ليس له صديق \|laysa lahu sodiqun\ -uning do'sti yo'q

\|Ma indahu\ kitabun \ uning kitobi yo'q

Mashq ishlash. Matni ko'chirinq va o'qinq.

له بذلة سوداء و لها معطف جميل. ما لونه؟ لونه اخضر. هل لك قبعة سوداء؟ لا لي البسة جميلة. ليست لها مضلة بيضاء. ماذا يوجد في جيبك؟ في جيبى قلم اليس معك قلم الحبر؟ ما لك يا سليم؟ لم انت حزين؟ هل انت مريض؟ لا. انا لست مريضا و لا حزينا. انا تعب جدا و بحاجة الي الراحة. هل في غرفتك عريكة؟ اجل. فيها عريكة مريحة. تعال هنا ها هي ذي عريكة، تفضل.

كلمات

\|bizlatun\ -kastyum -بذلة

\|mi'tafun\ -palto -معطف

\|lavnun\ -rang -لون

\|jaybun\ -kista -جيب

\|hazinun\ -hafa -حزين

\|a'rikatun\ -divan -عريكة

FE'L (23-dars)

Fe'l – shaxs yoki predmetning ish harakatini (holatini) ifodalaydi. Arab tilida fe'l muhim so'z turkumlaridan hisoblanadi, chunki fe'liy shakllarning boyligidan tashqari ko'pchilik ot(ism)lar fe'liy o'zaklardan olinadi.

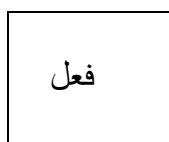
Fe'llar uch va to'rt harfli bo'lishi mumkin. Bular- birlamchi hosila fe'llar. Ularning unli tovushlarining o'rnini almashtirib yoki ko'makchi harflarning o'rnini almashtirib, undoshlarni ikkilantirib hosila fe'llar yasaladi.

Uch harfli fe'llarning 15 tagacha vazn(bob)lari mavjud bo'lib, ulardan o'ntasi ko'proq ishlatiladi. To'rt harfli fe'llarda faqatgina 4 ta vazn(bob) mavjud. Arablar har bir bobni quyidagicha belgilaydi. Masalan; 1-bob **فعل** \fa'ala\, 2-bob **فعل** \fa'aala\, 3-bob **فعال** \faa'ala\ deb belgilanadi va hakazolar.

Fe'llarning hamma boblari hozirgi-kelasi zamoni va o'tgan zamoni mavjud bo'lib ular sonlarga, jinslarga, shaxslarga o'zgaradi va mayllari mavjud. Arab tilining fe'llarida inkor shakli yo'q bo'lganligi uchun arab tili lug'atlarida inkor shakli o'rniga fe'lning uchinchi shaxs, muzakkar jins, o'tgan zamon shakli beriladi. Masalan; **كتب** \kataba\ - u yozdi

Uch harfli fe'llarning birinchi bobi

Yuqorida aytilganidek, uch harfli fe'llarning 1- bobi **فعل** \fa'ala\

vaznida edi. Masalan; **كتب** \kataba\, **ذهب** \zahaba\ - ketdi, **خرج** \haroja\ - chiqdi.

Fe'llarning 80 % ga yaqini shu bobning vaznida, qolganlari **فعل** \fa'ila\ yoki **فعل** \fa'ula\ vaznida bo'ladi (ikkinchi o'zakli undosh kasrali yoki zammali bo'ladi). Masalan; **شرب** \shariba\ - ichmoq, **كرم** \karuma\ - sahovatli bo'lmoq,

فرح \fariha\ - xursand bo'lmoq. **فعل** \fa'ala\ yoki **فعل** \fa'ila\ vaznlari o'timli bo'ladi, **فعل** \fa'ula\ vazni esa o'timsiz. O'timsiz fe'llar ko'makchilar yordamida o'timli bo'ladi. Masalan; **ذهب** \zahaba\ - ketmoq **ذهب** بـ \zahaba bi\ - olib ketmoq bo'ladi.

O'TGAN ZAMON FE'LI

Arab tilida o'tgan zamon fe'li nutq paytigacha sodir bo'lgan ish-harakat yoki holatni ifodalaydi. Biroq, arab tilining o'tgan zamoni harakatning tugamaganligini, o'tgan zamonda hali davom etayotganligini bildiradi va harakat umuman bo'layotganligini va davomiyligini ifodalaydi. Masalan; \kataba roshidun\ كتب رشيد -Rashid yozdi, Rashid yozayapti
O'tgan zamon fe'li shaxs-son qo'shimchalari jadvali.

Ko'plik son	Ikkilik son	Birlik son	Jins	shaxs
\na\ -biz نا	-----	\tu\ -men ت	Muzakkar muannas	1
\tum\ -siz تم \tunna\ -siz تن	\tuma\ -siz ikkingiz --تما	\ta\ -sen ت \ti\ -sen ت	Muzakkar muannas	2
\uu\ -ular وا \na\ -ular ن	\a\ -ular ikkovi ا- \ata\ -uar ikkovi تا -	\a\ - ت \at\ -u ت	Muzakkar Muannas	3

1-bob fe'ning o'tgan zamoni muzakkar jins, birlik son, 3-shaxs, o'tgan zamonidan olinib, so'z oxirgi \a\ unlisini o'rniga mos keladigan olmoshlar biriktiriladi.

Inkor shaklini ifodalash uchun ما\ma\ -emas ko'makchisi ishlatiladi. Masalan;

ما\ma\ kataba\ -u yozgani yo'q

Majhul nisbat shaklida fe'ning birinchi o'zakli undoshi zammali, ikkinchi o'zakli undoshi kasrali qilinadi; \kutiba\ كتب

\qod\ ko'makchisi o'tgan zamon fe'li bilan ishlatilsa tugallangan ma'noni beradi. Masalan; \qod kataba\ - u yozib bo'ldi.

Mashq ishlash. O'qing, ko'chiring va o'zbek tiliga tarjima qiling

\al-a'latu val a'qroba'u\ -Bizning oila

العائلة والاقرباء

عائلتنا كبيرة . هي مؤلفة من عدة اشخاص . و لكل منهم شغل . لنا منزل كبير و نير، يقع في قلب المدينة . لي اب و ام . ابي يعمل في معمل النسيج . هو من خبراء المعمل . امي معلمة اللغة الاوزبكية في

المدرسة الثانوية. انا طالب كلية الاداب في الجامعة . لي اخ و اخت ايضا. اخت طالبة معهد المعلمين والمعلمات . و اما اخي فهو تلميذ الصف الاول من المدرسة الابتدائية . لنا جد وجدة . جدنا شيخ ابيض الشعر، بطيء الخركات . هو يجلس طول النهار في الحديقة ، في ظل الاشجار و معه كتب و مجلات . صخة جدنا جيدة . و اما جدتنا فهي مريضة.

يعمل عمنا في سكة الحديد. له زوجة و ابنة زوجته ربة البيت . هي مشغولة بعامل المنزل . ابنتها تلمذة المدرسة الثانوية.

كلمات

\ma'malun- nasiji\ - tikuv fabrikasi - معمل النسيج

\ma'hadul-mua'llimina va-l-mu'allimati\ - pedagogika instituti - المعلمين والمعلمات

\sikkatul-hadidi\ - temir yo'l - سكة الحديد

\robbatul-bayti\ - uy bekasi - ربة البيت

FE'LLAR BILAN BIRIKIB KELGAN OLMOSHLAR (24-dars)

Birikma olmoshlari fe'llar bilan kelganda to'ldiruvchi vazifasini o'taydi. Masalan;

\katabahu\ - u uni yozdi كتبه

\sa'altuha\ - men undan so'radim سألته

Birikma olmoshlari fe'lning 3-shaxs, muzakkar jins, ko'plik son shakllariga birikganda so'z oxiridagi alif tushib qoladi. Masalan;

\qotaluu\ - ular o'ldirdilar قتلوا

\qotaluhu\ - ular uni o'ldirdilar قتلوه

Fe'lga 1-shaxsning birikma omoshi birikganda, fe'l bilan birikma olmosh orasiga ن \nun\ harfi qo'yiladi, agar fe'l muzakkar jins, ikkinchi shaxsning ko'plik shakl, o'tgan zamonda turgan bo'lsa, unda fe'lga ن \nun\ dan oldin و \vov\ cho'ziq unlisi qo'shiladi. Masalan;

\a'rafa\ - u tanidi عرف

a'rafani\ -u meni tanidi\ عرفني

a'raftum\ -sizlar tanidingiz\ عرفتم

a'raftumuni\ -sizlar meni tanidingiz\ عرفتموني

Birikma olmoshlari to'ldiruvchi vazifasini o'tayotganda tushum kelishigining shaklidagi fe'ldan yoki fe'liy ismdan alohida yoziladi. Unda quyidagicha yoziladi
ايا\ iyya\; ايا ه\ iyyahu\ -uning, اياك\ iyyaka\ -seni

Masalan اعطيتك اياه\ a'toytuka iyyahu\ -men senga uni berdim (biror narsa)

ما معرفتي اياك\ ma'rifati iyyaka\ -meni sen bilan tanishivum

Mashq ishlash. O'qing, ko'chirib oling va o'zbek tiliga tarjima qiling

\yavmu amsi\ -kechagi kunim

يوم امس

نهضت امس من نومي باكرا فغسلت وجهي و يدي ثم دخلت غرفة الاكل و جلست الي المائدة اولاً
اكلت الخبز مع اللحم المشوي بالبصل و البطاطس ثم شربت الشاي بالسكر و بعد ذلك جلست قليلاً في
حجرتي و كتبت مکتبين ، ثم اخذت كتيبي و دفاتري و ذهبت الي الجامعة بالترام . عند ما وصلت اليها قدمت
سيارة تاكسي ووقفت بالقرب من الجامعة . نزل المعلمون من تلك السيرة فدخلوا الجامعة و ذهبوا توا الي
غرفة المعلمين . دق الجرس دحل الطلاب غرفة الدرس فجلسوا . و حينئذ جاءت الطالبات ايضاً فدخلن و
احذن مكنهن و بعد هنيهة فتح الباب فدحل المعلم و حيانا و نحن رددنا عليه التحية . قال المعلم : هل
درستم دروسكم ؟ فاجاب الطلاب : نعم ، درسناها . و قال المعلم : جيد ، اذن تعال الي اللوح يا كريم . فخرج
كريم الي اللوح و مسحه بالممسحة ثم اخذ الطباشير و كتب به علي اللوح جملة عربية فقرأها جهرة .
ثم خرج كريم و كتبت جملة اخري فقراتها .

و حين ذلك دق الجرس مرة اخري فخرج الطلاب و الطالبات من غرفة الدرس و ذهبوا الي البيتهم .

كلمات

nahaza\ -turmoq (uyqudan)\ نهض

navmun\ -uxlamoq\ نوم

bakiron\ -erta\ باكرا

lahmun\ -go'sht\ لحم

وجه\vajhun\ -yuz

مكان\makanun\ -joy

وصل\vasolun\ -kelmoq

اكل\akala\ -yemoq

قال\qola\ -u aytdi

مشوي\mashviyun\ -qovurilgan

خبز\hubzun\ -non

بصل\basolun\ -piyoz

HOZIRGI-KELASI ZAMON FE'LI (25-dars)

Hozirgi-kelasi zamon fe'li gapirilayotgan paytda yoki undan biroz keyin sodir bo'ladigan tugallanmagan ish-harakatini yoki holatini bildiradi .

1-bob fe'lining hozirgi-kelasi zamon shakli so'z oldiga va so'z oxiriga shaxs-son qo'shimchalrini birlashtirilib yasaladi. Bunda birinchi o'zakli undosh sukunli qilinadi ikkinchisi esa uchta (a,i,u) unlilardan birini qabul qiladi. (fatha, kasma yoki zamma)

Hozirgi-kelasi zamon fe'lini yasovchi shaxs-son old qo'shimchalar va so'z oxirida birlashtiruvchi qo'shimchalar jadvali.

Ko'plik son	Ikkilik son	Birlik son	jins	Shaxs
ن.....	-----	ا..... ؤ	Muzakkar muannas	1
ت.....ون ت.....ن	ت.....ان	ت.....ت ت.....ين	muzakar muannas	2
ي.....ون ي.....ن	ي.....ان ت.....ان	ي.....ي ت.....ت	muzakkar muannas	3

Jadvaldan ko'rinib turganidek, birlik sonda 2-shaxs, muzakkar jins va muannas jinsning 3-shaxsining old ko'makchilari bir xil; xuddi shunday ikkilik shakl, 3-shaxs, muannas jinsda va 2-shaxsning ikki jinsida ham old ko'makchilari bir-biriga o'xshash

Hozirgi kelasi zamon fe'lining tuslanish jadvali

Ko'plik son	Ikkilik son	Birlik son	Jins	Shaxs
نكتب	-----	اكتب	muzakkar muannas	1
تكتبون تكتبين	تكتبان	تكتب تكتبين	muzakkar muannas	2
يكتبون يكتبين	يكتبان تكتبان	يكتب تكتب	muzakkar muannas	3

Ikkinchi o'zakli undoshning tovushiga qarab 1-bob fe'lining hozirgi-kelasi zamon shakli uchga bo'linadi;

1) يفعل \yaf 'ulu\, 2) يفعل \yaf 'alu\, 3) يفعل \yaf 'ilu\

Agar fe'ning ikkinchi o'zakli undosh tovushi o'tgan zamon fe'lining shaklida zammali bo'lsa, hozirgi-kelasi zamon shaklida ham zammali bo'ladi.

فعل (fa'ula) يفعل \yaf'ulu\ Masalan; كبر (kabura) يكبر \yakburu\ -katta bo'lmoq.

O'tgan zamon fe'lining ikkinchi o'zakli undoshi kasrali bo'lsa, hozirgi kelasi zamon shaklida ko'pincha fathali bo'ladi; فعل \fa'ila\ يفعل \yaf'alu\,
Misol uchun; علم \a'lima\ يعلم \ya'lamu\ -bilmoq.

Agar o'tgan zamon fe'lining ikkinchi o'zakli undoshi fathali bo'lsa, hozirgi-kelasi zamon shaklida ikkinchi o'zakli undosh ko'pincha zammali bo'ladi;

فعل \fa'ala\ يفعل \yaf'ulu\ .Masalan; كتب \kataba\ يكتب \yaktubu\

Kamdan-kam hollarda kasrali yoki fathali bo'ladi.

فعل \fa'ala\ يفعل \yaf'ulu\ .Masalan; جلس \jalasa\ يجلس \yajlisu\ -o'tirmoq

فعل \fa'ala\ يفعل \yaf'alu\ .Masalan; فتح \fafaha\ يفتح \yaftahu\ -ochmoq

Fe'ning hozirgi kelasi zamon inkor shaklini ifodalash uchun لا \la\ -emas yoki ما \ma\ -emas ko'makchilari yordamida yasaladi.Masalan;

لا يكتب \la yaktubu\ -u yozmaydi ما يكتب \ma yaktubu\ -u yozmaydi

Majhul nisbat shaklini hozirgi kelasi zamon shaklidan olib old qo'shimchasi zammali qilinadi, ikkinchi o'zakli undosh esa fathali qilinadi.Masalan;

يكتب \yuktubu\ -yozilayapi,yoziladi(kimdir tomonidan) Hozirgi-kelasi zamon fe'li shakli bilan ushbu yuklamalar ishlatilishi mumkin

سوف \savfa\ va uning qisqartirilgan ko'rinishi ساء \sa\ . Bu yuklama hozirgi-kelasi zamon shakliga haqiqatdan ham kelasi zamonda bo'lishini ifodalaydi;

سوف يكتب \savfa yaktubu\ -u yozadi سيكتب \sayaktubu\ -u yozadi.

قد\qod\ bu yuklama fe'ning hozirgi kelasi zamon shakliga ishonsizlik, gumon, ba'zida kabi ma'nolarini beradi.Masalan;

قد يعرفه ابوك\qod ya'rifuhu abuka\ -otang uni biladiganga o'xshaydi.

ان الجواد قد يعثر\inna l-javada qod ya'suru\ -ba'zida yaxshi otlar ham qoqiladi.

Mashq ishalsh. Lug'atdan foydalanib, quyidagi so'zlardan hosirgi kelasi zamon shaklini yasang

منح\manaha\ -sov'ga,

خرج\haraja\ -chiqmoq,

حفظ\hafiza\ -yodlamoq

حسن\hasuna\ -yaxshi bo'lmoq

Mashq . \huvarun\ -so'zlashuv

حوار

- نهاركم سعيدا اهلا وسهلا تفضل
- اشكركم كيف حالك يا صدقي؟ هل انت صحيح؟
- شكرا حالي طيب و صحتي جيدة و كيف انت
- حالي طيب ايضا . كيف صحة ابيك و امك؟
- كلاهما سالمان الحمد لله الي اين انت ذاهب؟ اما حدث شيء
- الي العمال . نعم ما حدث شيء اين كنت امس؟
- كنت في القرية
- في القرية يانكي اباد
- هل سكنت فيها سابقا؟
- نعم ، كنت معلما في مدرستها
- انت من تلك القرية؟
- لا انا ولدت في هذه المدينة
- اين تسكن؟
- في تلك البناية ، في منزلنا الجديد.
- في الشارع نوائي
- اين هو منزلكم الجديد؟
- في الجامعة الشرقية . انا الآن في الصف الثاني
- الي اللقاء .
- مع السلامة و الي اللقاء .

كلمات

نهركم سعادا \nahar sa'yidan\ -xursand

قدوم \qudumun\ -kelmoq

خريج \hirrijiyun\ -bitiruvchi

مع شديد الاسف \ma'a shadidu l-asif\ -qattiq afsuslik

اسف \asifun\ -afsus

بالطبع \bit-tob' i\ -albatta

BO'GLOVCHILAR VA ULARNING TURLARI (26-Dars)

Gapning uyushuq bo'laklari bir xil so'roqqa javob bo'lib, bir xil sintaktik vazifani bajarib keladi va bir-biri bilan teng bog'lovchi, zid bog'lovchi va ayiruvchi bog'lovchi kabilar vositasida bog'lanadi. Gapning bosh bo'laklari ham, ikkinchi darajali bo'laklari ham uyushub kelishi mumkin.

Uyushgn egalar, ismiy kesimlar, to'ldiruvchilar, aniqlovchilar va hollar bir hil kelishikda bo'ladi, uyushgan fe'l-kesimlar esa bir xil shaxs, jins va maylda bo'ladi. Bog'lovchilar ma'nosiga qarab bir necha turga bo'linadi.

1) Teng bog'lovchi و bog'lovchisi ikkita uyuhsiq bo'lak aloqasini bildiradi; fa\so'ngra; va ketma-ketlikni ثم \summa\so'nra, shundan so'ng bog'lovchisi bir oz uzilishdan so'ng ish-harakat bo'lganligini bildiradi.

Masalan;

يقراء و يكتب \mahmudun yaqro'u va yaktubu\

Mahmud yozyapti va o'qiyapti

ادخل عثمان و عمر فسلیم \dahala u'smanu va u'maru fasalimun\

Usmon, Umar so'ngra esa Salim kirdi

جااء محمود ثم اخاواه \ja'a mahmudun summa ahovahu\

Mahmud keldi, so'ngra uning ikkita akasi (keldi)

2) Zidlovchi bog'lovchi ; بل *\bal*-balki, لكن *\lakin*-lekin bog'lovchilari inkor yuklamasi bor bo'lgan gaplarda ishlatilib gapning bir bolagining ikkinchi bo'lagiga zid ekanligini bildiradi.Masalan;

ما كتب سليم بل محمود *\ma kataba salimun bal mahmudun*

Salim emas, balki Mahmud yozdi

لا *\la*-emas bo'glovchisi faqat o'zida inkor yuklamasi bo'lmagan gaplarda ishlatiladi. U ham bir gapning ikkinchi bo'lagiga zid ekanligini ifoda etadi.Masalan;

القاعدة خاصة لا عامة *\al-qoidatu xossotun la a'mmatu*-

qoida umumiy emas shaxsiydir.

3)Ayiruvchi bog'lovchilar; او *\av*-yoki, اما *\imma*-ammo و اما *\va imma*-va ammo bog'lovchilari keltirilgan dalillarning faqat realligiga ishora qiladi.

Masalan; اشرب في الصباح شايًا او قهوة *\ashrobu fi s-sobahi shayyan av qahvatan*-
Men ertalab choy yoki qahva ichaman

خذ اما كتابا و اما دفترًا *\huz imma kitaban va imma daftaron*-

kitobni yoki daftarni ol.

ام *\am*-yoki bog'lovchisi ham yuqoridagi ma'noni berib faqat u so'roq gaplarda ishlatiladi.Masalan;

انت كتبت هذه الجملة ام سليم *\a anta katabta hazihi l-jumlati am salimun*-

Bu jumlaning sen yozdingmi yoki Salimmi?

4) Yuqorida sanab o'tilgan bog'lovchilardan tashqari yana tushuntiruvchi bog'lovchi ham bo'lib u اي *\ay*-ya'ni bog'lovchisidir.Masalan;

جاء الحياط أي سليم *\ja'a l-hyyatu ay salimun*-

Tikuvchi keldi yani (u) Salim(dir)

GAPNING UYUSHIQ BO'LAKLARI BILAN KELUVCHI FE'LIY JUMLALAR

Agar jumlada ikkta uyushgan ega bo'lsa –biri muzakkar jinsda, biri esa muannas jinsda bo'lsa, ulardan oldin keluvchi fe'l kesim undan keyn kelgan ega bilan moslashadi. Masalan;

المرأة والرجل ذهب \zahaba r-rojulu va l-mar'atu\-

erkak va ayol ketishdi

المرأة والرجل ذهب \zahabati l-mar'atu va-r-rojulu\

ayol va erkak ketishdi

Agar fe'l kesim ikkta gapning uyushuq egasidan so'n kelsa, gapning uyushuq bo'laklarining joylashish tartibidan qat'iy nazar, har doim ikkilik shaklda qo'yiladi.

Masalan; الرجل والمرأة ذهبا \Ar-rojulu va l-mar'atu zahabaa\

-erkak va ayol ketdi.

المرأة والرجل ذهبا \ al-mar'atu va r-rojulu zahabaa\-

ayol va erkak ketdi

Matni yozing, o'qing va tarjima qiling.

يوم الاستقلال

علان رئيس الجمهورية اسلام كريماف في اواخر شهر اغسطس اول سبتمبر سنة 1991 يوم الاستقلال لجمهورية اوزبكستان و اصبحت جمهوريتنا جمهورية مستقلة و سُميت جمهوريتنا بعد استقلالها جمهورية اوزبكستان. في اول ايلول من كل عام تحتفل جمهورية اوزبكستان بعيد استقلالها .

و هذا اليوم عطلة في جمهوريتنا . تزين مدن اوزبكستان بالزينات الجميلة و ترفرف الاعلام في كل مكان . و تذيع الاذاعة و الاذاعة المرئية (التلفزيون) برامج خاصة .

وطني جمهورية اوزبكستان دولة مستقلة ، و اذا ما القينا نظرة علي الخارطة الجغرافية اوزبكستان نري ان الجمهورية تقع في آسيا المركزية تحدها قازاقستان و قيرغزستان و تاجكستان و تركمنستان ، و اما من الجنوب ، علي مسافة كبيرة تحدها افغانستان ، و يحدها من الشمال الغربي بحر آرال .

جمهوريتنا جميلة و ارضها خصبة ، و جوها معتدل ، و سماوها صافية ، و خيرتها كثيرة . و لقد نهضت جمهوريتنا نهضة شاملة في جميع الميادين ، و ارتفع شأنها ، و تقدمت زراعتها ، نشطت صناعتها ، راجت تجارتها ، و انتشر التعليم فيها بفضل الحكومة الرشيدة التي تعمل علي اسعاد مواطنيها .

كلمات

hilpiramoq-\rofrofa\ - رفرف

nazar tashlamoq-\alqo nazrotan\ - القي نظرة

hosildor-\xosibun\ - خصب

radio eshittiradi-\ al-izoatun\ - الاذاعة

rivojlanmoq-\roja\ - راج

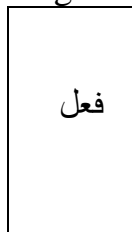
bayram, bezatish \tahtafilun\ - تحتفل

sentabr \aylululun\ - ايلول

FE'LNING IKKINCHI VA BESHINCHI BOBLARI(27-dars)

Ikkinci bob

Uch harfli fe'lning 2-bobi birinchi bobdan olinib, uning ikkinchi o'zakli harfi ikkilantirib fathali qilib o'qiladi, uning 1-bobdagi tovushi qanday bo'lishidan qati'iy nazar. Shunday qilib 2-bobning vazni mana bu ;\fa'aala\ فعل

Boshqa boblardagi kabi bu vazn ham 3-shaxs, muzakkar jins, o'tgan zamon shakli, aniq daraja hisoblanadi. Uning hozirgi kelasi-zamon shakli \yufa'iilu\ يفعال -vaznida yasaladi. Shundau qilib 2-bobning asos qilib olingan shakli quyidagicha bo'ladi;

\fa'aala\ فعل, \yufa'iilu\ يفعال. Masalan;

\a'llama\ علم, \yu'allimu\ -o'rgatmoq يعلم

Majhul nisbat shakli umumiy qoida bo'yicha yasaladi \fu'iila\ / يفعال

2-bob ushbu ma'nolarni ifodalaydi:

a) ma'noni kuchaytirib beradi; harakatni kuchliligini yoki obyektarning ko'p ekanligini ifodalaydi. Masalan;

\zoraba\ -urmoq ضرب \zorraba\ -qattiq urmoq, ko'p urmoq

\kasara\ -sindirmoq كسر \kassara\ -mayda-mayda qilib sindirmoq

غلق\g'olaqo\ -yopmoq غلق\g'ollaqo\ -ko'p eshikni yopmoq

b) majburlash ma'nosida yoki o'timsiz fe'lni o'timli qiladi. O'timlini esa ikki barobar o'timli qiladi. Masalan;

فرح\fariha\ -xursand bo'lmoq فرح\farraha\ -xursand qilmoq

علم\a'lama\ -bilmoq علم\allama\ -o'rgatmoq

v) e'lon qilish yoki quruq yolg'on ma'nosini beradi;

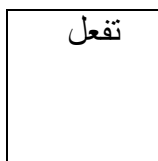
كذب\kazaba\ -aldash كذب\kazzaba\ -yolg'onchi deb topmoq.

d) ot ifodalagan narsaga o'xshatish. Masalan;

ذهب\zahabun\ -oltin ذهب\zahhabun\ -oltinlash

Beshinchi bob

Fe'lning beshinchi bobi ikkinchi bobning oldiga ت\old qo'shimchasini biriktirib yasaladi; تفاعل\tafa'aala\ bo'ladi

Beshinchi bobning asos qilib olingan shakllari mana bunday bo'ladi;

تفاعل\tafa'aala\ يتفاعل\yatafa'aalu\ .Masalan;

تعلم\ta'allama\ يتعلم\yata'allamu\ -o'rganmoq, ta'lim olmoq

Majhul nisbat shakli ushbu vaznda bo'ladi;

تفاعل\tufu'ila\ يتفاعل\yutafa'alu\

Beshinchi bobning quydagicha ma'nolari bor:

1) Ikkinchi bobning teskari ma'nosini beradi. Masalan;

علم\a'llama\ -o'qitmoq, تعلم\ta'allama\ -o'rganmoq

كسر\kassaro\ - mayda qilib sindirmoq, تكسر\takassaro\ -(o'zi) mayda bo'lib sinmoq

2)Biror narsaga intilish, harakat qilish.

تشجع \tashajja'a\ -jur'at qilmoq shaju'a\ -botir bo'lmoq

تجمل \tajammala\ -bezanmoq jamula\ -chiroyli bo'lmoq

Mashq ishlash.Quyidagi fe'liy o'zaklardan fe'lning 2-bob vaznini yasang va hozirgi-kelasi zamon shakllarida tuslang.

فصل \fasola\ -bo'lnoq, ajratmoq حصل \hasila\ -yetishmoq,

نظم \nazama\ -tashkil qilmoq, tartiblamov. ربت \rotaba\ -tartiblamov,

Mashq ishlash.Quyidagi fe'liy o'zaklardan fe'lning 5-bob vaznini yasang

عجب \a'jaba\ -ajablanmoq, قدم \qodima\ -taqdim qilmoq,

شكر \shakaro\ -shukr qilmoq. فكر \fakaro\ -fikrlamoq

Mashq ishlash.Quyidagi gaplarni arab tiliga tarjima qiling.

Talabalar fransuz tilida gaplashyapti.Ular chet tillari institutida o'qiydilar.Ular arab tilida gaplashmaydilar.Biz sharqshunoslik institutida o'qiyimiz.

Mashq ishalsh.O'qing, ko'chirib oling va o'zbek tiliga tarjima qiling.

\yavmu l-a'mali\ -ish kuni

يوم العمل

ينهض العامل من نومه باكرا فيغسل وجهه و رقبتة و يديه بالماء الناقى الدافىء و الصابون و ينظف الاسنانه بفرشة و يمشط شعره بالمشط الخ.

و في نفس الوقت تعد له زوجته الفطور في المطبخ . و بعد قليل يدخل العامل قاعة الاكل يجلس الي المائدة فيشرع في الاكل : اولا ، ياكل الرغيف بالجبنة و الزبدة او البيض المسلوق ثم يشرب الشاي مع السكر او القهوة مع الحليب و السكر . و بعد الفطور يخرج العامل من البيت و بذهب الي المصنع بالترام او في الترابيوس .

يعمل العامل سبع ساعات في كل يوم . هو يشرع في العمل في الساعة الثامنة صباحا و يتم في الساعة الرابعة بعد الظهر ثم يرجع الي البيت . و في المساء قد يذهب العامل مع زوجته الي السينما او المسرح او في الحديقة و كثيرا ما يجلس في البيت و يقرأ الجرائد او المجلات .

كلمات

رقبة\roqabatun\ -bo'yin
سن\sinnun\ (asnanun.ko'p)-tish
نقي\naqiyun\ -toza
زبدة /zubdtun/-moy
منشفة / minsh afatun\ -sochiq
دافي\dafiyu\ -issiq
مشط\mushtun\ -taroq
حليب\halibun\ -sut
تفرج\tafarraja\ -sayil q-q
فرشة\furshatun\ -shyotka
جفف\jaffafa\ -quritmoq,artmoq
مسلوق\masluqun\ -qaynatilgan
جبنة\jubnatun\ -bir bo'lak pishloq.

HOLLAR (28-dars)

امس\amsi\ -kecha, هنا\huna\ -bu yerda, كذا\kaza\ -shunday, قط\qottun\ -
hech qachonga o'xshash, kelihsiklarda o'zgarmaydigan ravishlar arab tilida juda
kam.

Holatlarni ifodalash uchun ot, sifat, sifatdoshlar tushum kelishigi shaklida
yoziladi, noaniqlik holatida esa biror old ko'makchisi bilan qaratqich kelishigining
shaklida bo'ladi. Masalan;

سريع\sari'un\ -tez سريعاً\sari'an\ -tezda
جالس\jalisan\ -o'tirmoq جالسا\jalisan\ -o'tirgan holda

ليل \|laylun\|-tun

ليلا \|laylan yoki bil-layli\|-tunda

Hollar turli xil ma'nolarni ifoda qiladi.

1)Payt holi-harakatni bajarilgan vaqtini bildiradi.Masalan;

ذهب سليم نهرا \|zahaba salimun naharon\|-Salim ertalab ketdi

سكنت هنا شهرين \|sakantu huna shahroyni\|-men bu yerda ikki oy yashadim

Payt holi izofa birikmasi bilan ham ifoda qilinishi mumkin

a)ravish-ko'makchi ot bilan keladi .Masalan;

بعد الظهر \|ba'ba az-zuhri\|-peshindan so'ng

b)ot tushum kelishigi shaklidagi boshqa ot bilan kelsa.Masalan;

وقت الدرس \|vaqta d-darsi\|-dars vaqtida.Ba'zi hollarni ifodalovchi so'zlar al artikli bilan kelishi ham mumkin;

اليوم \|al-yavma\|-bugun, ravish-ko'makchilar hollarni ifodalab bohs kelishik shaklida ishlatiladi;

الان \|al-aan\|-hozir, البارحة \|al-barihata\|-kecha.Maxsus ravish-ko'makchilar hollarni ifodalab bohs kelishik shaklida ishlatiladi;

بعد \|ba'du\|-yana; so'ngra, من قبل \|min qoblu\|-oldin, ilgari.

2)O'rin holi-harakatning yo'nalishini va o'rmini ifodalaydi.Masalan;

جلست في الحديقة \|jalastu fi l-hadiqoti\|-men bog'da o'tirgan edim

انظر يمنا و يسارا \|nazaro yaminan va yasaro\|-u o'ng va chapga qaradi.

O'rin holi izofa birikmasi yordamida ham ifodalanishi mumkin.

a)ravish-ko'makchi ot bilan kelsa,masalan; امام الجامعة \|amamal-jame'ati\|-universitet oldida. وراء الجدار \|varo'a l-jidari\|-devor orqasida.

3)Miqdor holi ish harakatining necha marta bajarilganligini, bosib o'tilgan yo'l yoki vaqtning uzunligini bildiradi.Masalan;

اقرات هذا الكتاب مرتين \|qora'tu haza l-kitaba marratayni\|

bu kitobni ikki marta o'qidim.

تفكرنا طولا \|tafakkarna tovilan\|-biz uzoq fikrladik

4)Daraja holi-ish harakatining bajarilgan darajasiga ishora qiladi.Masalan;

هو جسر جدا \|huva jasurun jiddan\|-u juba botir

5)Maqsad va sabab holi-ish harakatining sabab va maqsadini bildiradi;

huva yartajifu g'ozaban\ -u g'azabidan titrayapti. هو يرتجف غضبا

zoraba ibnuhu ta'diban lahu\ - ضرب ابنه تاديبا له

u o'g'lini odob berish uchun urdi.

6) Holat holi obyekt yoki subyektning qanday holatda ekanligini bildiragi. Holat holi o'zi aniqlab kelayotgan so'z bilan sonda va jinsda moslashadi. Masalan;

دخلت المعلمة حاملة اوراق العلامات

\dahalati l-mu'allimatu homilatan avroqo l-a'lamati\ -

Muallima baholari qo'yilgan tabelni qo'lida ko'targan holda kirib keldi.

Mashq ishlash. Matnni ko'ching, transkripsiyalang va o'zbek tiliga tarjima qiling

اليوم جاء كريم متأخرا. هو قد تخلف عن محاضرة استاذ اللغة العربية. مريم تحسن القراءة و الكتابة. هي تجلس وقت الدرس منتبهة. قال لها المعلم امس : احسنت يا مريم. محمود لا يحسن القراءة بل كتابة بعض الطلاب يحسنون اللغة العربية و يتكلمون بينهم بهذه اللغة. نحن نجيد اللغات الاجنبية. رايت فاطمة قرب بيتها. هي كسرت لوح الزجاج خطأ.

كلمات

متاخرا\muta'axxiron\ - kechikuvchi

الجاد\ajada\ - yaxshi q-q

الوح الزجاج\lavhu z-zujaji\ - oina, shisha

هرب\haroba\ - qochmoq

اشعل\ash'ala\ - yondirmoq

انحو\nahvun\ - taraf

بيبطء\bibut'in\ - sekin

شتاء\shita'un\ - qish

منتها\muntahiban\ - diqqat q-q

خطف\hatafa\ - olib ketmoq,

جيب\jaybun\ -kista,cho'ntak

تسلق\tasallaqo\ -yuqoriga osilmoq

FE'LNING TO'RTINCHI BOBI (29-dars)

Uch harfli fe'llarning to'rtinchi bobi birinchi bobga old ko'makchi alif qo'shiladi va birinchi o'zakli harf sukunli qilinadi. Vazni quyidagicha bo'ladi;

افعل\af 'ala\

افعل

Fe'lning 4-bobi hozirgi- kelasi zamonning vazni ; افعل\af 'ala\, يفعل\yufa' ilu\

Masalan; اخرج\ahroja\, يخرج\yuhriju\ -chiqarmoq.

Majhul hisbat shakli افعل\uf 'ila\ يفعل\yuf 'alu\

4-bob quyidagi ma'nolarni ifodalaydi.

1) Ikkinchi bobning ma'nosiga o'xshayda. Biror ishga majburlash ma'nosida. Masalan;

خرج\xoroja\ -chiqmoq

اخرج\axroja\ -chiqarmoq

كتب\kataba\ -yozmoq

اكتب\aktaba\ -yozdirmoq

2) Ushbu bobdagi ba'zi fe'llar o'timsizligicha qolishi mumkin. Ot bilan ifoda qilinsa biror joyga bormoq ma'nosida bo'ladi. (agar fe'l shahar yoki mamlakat nomidan yasalgan bo'lsa).

مصر\misrun\ -Misr

امصر\amsora\ -Misrga jo'namoq

Mashq ishlash. \sodoro\ -chiqmoq, \nataja\ -natija, \a'lan\ -e'lon,
\balag'o\ -yetmoq fe'llaridan 4-bob vaznini yasang, ularni hozirgi-kelasi
zamon va o'tgan zamon shakllarida tuslang

Mashq ishlash. Matnni o'qing, ko'chiring va o'zbek tiliga tarjima qiling.

\ziyarotu l-mu'allimi\ -O'qituvchini ziyorat qilish

زيارة المعلم

منذ يومين ذهبت مع اخي الصغير لزيارة معلمنا. هويسكن في ضاحية المدينة. يقع بيته في حديقة كثيرة
الاشجار و الازهار هو مولف من عدة غرف: غرفة لاستقبال الزائرين و غرفة الطعام و غرفة النوم و غرفة
لاولاده الصغار و مطبخ و مغسلة .

قابلنا معلمنا و زوجته و ابنتهما الصغير في غرفة الاستقبال بكل سرور. غرفتهم هذه واسعة و نيرة. فيها
كثير من الاثاث : في اقصى الغرفة بين النافذتين مرآة كبيرة و في ركن اليمين جهاز التليفزيون و في ركن اليسر
جهاز التليفون و بالقرب منه جهاز الراديو.

و لما دخلنا البيت سلمنا عليهم . قال لنا معلمنا : اهلا و سهلا بكم ، يا اولادي مرحبا بكم تفضلوا . و سال عن
حالتنا و هو يتكلم معي باللغة العربية. و في اثناء ذلك تكلمت زوجته مع اخي سألت عن صحته و دراسته في
المدرسة الابتدائية. جلسنا عندهم ساعة او اكثر ثم رجعنا الي البيت مسرعين مسبوطون من زيارة استاذنا .

كلمات

\ziyarotun\ -ziyora

\g'urfatu t-to'ami\ -oshxona

\g'urfatu n-navmi\ -yotoqxona

\hujrotu l-istihmam\ -hammom

\mug'silatun\ -yuvinish xonasi

\asasun\ -mebel

\g'urfatul istiqbal\ -mehmonxona

اقصى\aqso\ -eng uzoq

مرحبا بكم\marhaban bikum\ -marhamat

تفضلوا \ tafazoluu\ -marhamat qilinglar

دقيق \d aqiqun\ -nozik

FE'L MAYLLARI (30-dars.)

Arab tilida fe'ning beshta mayli mavjud: Ijro(yoki xabar) mayli, shart mayli, buyruq mayli, istak mayli va kuchaytirma (ta'kid) mayli.

Ijro mayli fe'ning boshlang'ich ma'noli ko'rinish hisoblanadi. Bu maylda ish-harakat biror zamonga ta'alluqli bo'ladi.

Ijro maylidagi ish-harakat gapiruvchi tomonidan real voqe'lik deb fikr qilinsa, shart, istak va buyruq mayllaridagi ish-harakat esa mumkin bo'lgan, istalgan yoki qilinishini gapiruvchi talab qilgan ish-harakat deb tushiniladi.

Shart mayli

To'g'ri fe'ning shart mayli hozirgi-kelasi zamon shaklidan olinib, so'z oxiri sukunli qilinadi. Ko'plik shaklning 2-3-shaxs, muannas jinslaridan tashqari hamma shakllarda so'z oxiridagi nunlar tushib qoladi.

Uch harfli fe'llarning 1- bob shart maylidagi tuslanish jadvali

Ko'plik son	Ikkilik son	Birlik son	Jinslar	Shaxs
نكتب	-----	اكتب	Muzakkar Muannas	1
تكتبوا	تكتبا	تكتب	Muzakkar Muannas	2

تكتبن		تكتبي		
يكتبوا	يكتبا	يكتب	Muzakkar	3
تكتبن	تكتبا	تكتب	Muannas	

Shart mayliling majhul nisbat shakli umumiy qoida bo'yich yasaladi.

Shart mayli quyidagi yuklamalardan so'ng keladi.

a) ان\in\ -agar, متي\mata\ -qachon, مهما\mahma\ -nimaiki,

yuklamalari o'zidan keyin kelgan ikkita fe'lni shart mayli shaklida kelishni talab qiladi. Masalan; ان\in\ تخرج ahruj\ -agar sen chiqsang, men ham chiqaman.

b) الم\lam\ -emas, لما\lamma\ -emas, لي\li\ -mayli, لا\la\ -emas yuklamalari shartlilikni ifoda qilmasada, lekin o'zidan keyin kelgan bitta fe'lni shart mayli shaklida kelishini talab qiladi. Ulardan ikkita oldingi yuklamalar shart maylining shakli hozirgi kelasi zamon shaklidan olingan bo'lsa ham harakatni inkor qiladi va ma' noni o'tgan zamonda ifodalaydi. Masalan;

الم\lam(lamma) يكتب\ -u yozmadi.

Buyruq mayli

Buyruq maylining shakli 2- shaxs, shart maylidan olinib old ko'makchi ت\harfi olib tashlanib, yasaladi. Bunda so'z boshida ikkita undoshni o'qish qiyin bo'lganligi uchun so'z boshiga vaslali hamza qoyiladi. Alifning harakati fe'lning o'rta o'zagiga bog'liq bo'ladi. Agar fe'lning o'zagini o'rta harfi zamma bo'lsa zamma bo'ladi. Masalan;

تكتب\taktub\----- كتب ktub---- اكبت \uktub\ -yoz

Agar o'zakning ikkinchi harfi kasra yoki fatha bo'lsa, vaslali alif kasrali bo'ladi.

Masalan; تجلس\tajlis\----- اجاس\ijlis\ -o'tir

تفتح\taftah\----- افتح\iftah\ -och

Uch harfli fe'llarning 1-bobini buyruq maylida tuslanish jadvali.

Ko'plik son	Ikkilik son	Birlik son	Jinslar
اكتبوا		اكتب	Muzakkar
اكتبين	اكتبا	اكتبي	Muannas

Buyruq-man qilish shakli لا\la\-emas yuklamasi yordamida 2-shaxsning shart maylidan olinadi , lekin so'z boshidagi ت\t\ old ko'makchi harfi olib tashlanmaydi

Masalan.

لا\la\ تكتب\la taktub\ -yozma, لا\la\ تكتبوا\la taktubu\ -yozmanglar.

Buyruq mayillariniing 1- va 3- shaxslarining shakllari ل\li\ -mayli yuklamasi yordamida yasaladi. Bunda fe'l shart mayli shaklida turadi. Masalan;

ليكتب\liyaktub mayli, u yozsin

ليكتبوا\liyaktubuu\ -mayli, ular yozsinlar

لينكتب\linaktub\ -mayi (keling), biz yozaylik

Agar ل\li\ yuklamasidan oldin و\vov\ -va yoki ف\fa\ -so'ng bog'lovchisi bo'lsa ل\li\ ning tovushi tushib qolib sukunli qilinadi .Masalan;

ليكتب\liyaktub\ yoki فليكتب\falyaktub\ -so'ngra mayli u yozsin

1-va 3-shaxs, buyruq maylining inkor shakli لا\la\ -emas yuklamasi yordamida yasaladi. Masalan; لا\la\ يكتب\la yaktub\ -mayli yozmasin.

FE'LNING UCHINCHI VA OLTINCHI BOBLARI (31-dars)

Uchinchi bob

Fe'ning uchinchi bobi birinchi bobdan olinib, uning birinchi o'zak harfiga cho'ziq unli tovush qo'shib yasaladi, quyidagi vaznda bo'ladi ; فاعل\faa'ala\

فاعل

Hozirgi-kelasi zamon va o'tgan zamon shakllarininig asos qilib olingan shakllari quyidagi vaznda bo'ladi. فاعل\faa'ala\ يفاعل\yufaa'lu\,Masalan;

كاتب\kaataba\ يكتب\yukaataba\-yozishmoq.

Majhul nisbat shakli quyidagicha bo'ladi; فاعل\fu'ila\, يفاعل\yufaa'alu\.

Fe'ning uchinchi bobi quyidagi ma'nolarni beradi:

1)ikki shaxs o'rtasidagi bo'lgan o'zaro munosabatni bildiradi.

كتب\kataba\-yozmoq--

كاتب\kaataba\-yozishmoq

ضرب\zoroba\-urmoq--

ضارب\zooroba\-urishmoq

2)harakat qilish va musobaqa qilish ma'nosida:

سبق\sabaqo\-quvib o'tmoq

سابق\saabaqo\-musobaqalashmoq

خدع\xoda'a\-aldamoq

خادع\xooda'a\-aldashga urinmoq

غلب\g'olaba\-yutmoq

غالب\g'oolaba\-yutishga harakat q-q

3)birinchi bobning ma'molariga mos keladi.

سافر\saafaro\=

سافر\safaro\-safar qilmoq

شاهد\shaahada\=

شاهد\shahida\-guvoh bo'lmoq

Oltinchi bob.

Uch harfli fe'llarning 6-bobi 3-bobning oldiga ت\old ko'makchi harf qo'shib yasaladi va quyidagi vaznda bo'ladi: تفاعل\tafaa'ala\

تفاعل

Hozirgi-kelasi zamon va o'tgan zamon shakllarining asos qilib olingan shakllari quyidagicha bo'ladi: تفاعل\tafaa'ala\ يتفاعل\yatafaa'alu\ masalan;

تكتب\takaataba\

يتكتب\yatakaatabu\-xatni olib bormoq

Majhul nisbat shakli; \yutafaa'alu\ يتفاعل \tufuu'ila\ تفوعل

6-bob fe'lining mana bunday ma'nolari bor:

1) o'zaro yoki umumiy aloqalarni ifodalaydi;

\zoraba\ -urmoq \zoraba\ ضرب \tazooroba\ -oz'aro urishmoq تضارب

\badala\ -almashmoq \badala\ بدل \tabaadala\ -o'zaro almashmoq تبادل

\saqoto\ -tushmoq \saqoto\ سقط \tasaqoto\ -ko'p tushmoq تساقط

2) o'zini biror narsaga o'xshatish ma'nosini ifodalaydi:

\marozo\ -kasallik \marozo\ مرض \tamaarozo\ -o'zini kasalga o'xshatish تمارض

\jahila\ -bilmaslik \jahila\ جهل \tajaahala\ -o'zini bilmaslikka solish تجاهل

Mashq ishlash. \a'mila\ -ish, \nazola\ -jang q-q, \sa'ada\ -baxtli bo'lmoq fe'llarini 3-bob vaznida hozirgi-kelasi zamon va o'tgan zamon shakllarida tuslang.

Mashq ishlash \a'vana\ -yordam q-q, \kamula\ -to'la bo'lmoq \sodama\ -itarmoq fe'llaridan 6-bob vaznini yasang va ularni hozirgi kelasi zamon va o'tgan zamon shakllarida tuslang.

Mashq ishlash. Quyidagi matni ko'chiring, unli tovushlarini oz' orniga qo'yib, o'zbek tiliga tarjima qiling.

\yavmu r-rohati\ -Dam olish kunida

يوم الراحة

يستريح العمال و المتقنون و غيرهم من الكادحين في الجمهورية الاوزبيكيستان في ايام الاحاد . و في الصيف ، في مثل هذه الايام ، يتفرج كثير من الناس في المتنزهات و الحدائق و الضفاف البحيرات و الانهار او في الغابات قرب المدن .

عبداللطيف هو عامل الطائرات وله سيارة يقودها بنفسه . هو يحب الاستراحة مع عائلته في الحقول ، في احضان الطبيعة . قبيل يوم العطلة الاسبوعية هم يتزودون بالطعام الضروري و يا خوذون بساطا و اكوبا و اطباقا و غيرها من الاشياء اللازمة ويجعلون كل ذلك في السيارة و في الغد باكرا يذهبون الي الحقل حيث يستريحون طول النهار .

رايتهم في يوم الاحد الماضي في متنزه غير بعيد من جدول جميل و كانت سيارتهم واقفة في رابية قليلة الارتفاع ، مغطاة بالعشب الاخضر و الازهار ، و في الجهة المقابلة تنبت الاشجار المثمرة ، و اولاد العمال يلعبون و يركضون قرب الجدول حفاة الاقدام . و اما الوالدان فكانا جالسين علي البساط تحت ظل شجرة و ينظران الي اولادهما فرحين.

و في المساء رجعوا الي البيت مبسوطين وقد توردت خدودهم و ارتاحت اعصابهم .

كلمات

الراحة \yavmu-rrohati\ -dam olish kuni

عطلة \u'tlatun\ -bekorchilik

كادح \kadihun\ -ishchilar

احضان (احضان) \hiznun (ahzonun) - (dala)qo'ynida

كوب \kubun\ -stakan

حاف \hofin\ -yalang oyoq

ضفة \ziffatun\ -qirg'oq

جدول \jadvalun\ -buloq

رابية \robiyatun\ -qir

مغطاة \mug'ottatun\ -qoplangan

اتزود \tazavvada\ -saqlanmoq

عشب \u'shbun\ -ko'k o'tlar

خد (خدود) \xoddun\ (xududun) -yuz,bet,aft

شهية \shahiyatun\ -ishtaha

قيلولة \qoylulatun\ -yarim kundagi uyqu

اتورد \tavarroda\ -oftobda qizarmoq

EGAGA TA'SIR QILUVCHI YUKLAMALAR(32-dars)

Arab tilida oltita yuklama bor. Ular o'zidan keyin kelgan egani tushum kelishigi shaklida (fathali) bo'lishini talab qiladi. Ular quyidagilardir:

لعل\la'alla\ - shoyadki, balki, ان\inna\ - albatta, ان\anna\ - nimaiki, كان\ka'anna\ - shunga o'xshash, لكن\lakinna\ - lekin, ليت\layta\ - qani edi.

Masalan; ان\inna\ saliman nashitun\ - albatta Salim chaqqon

العَل\la'alla\ muhammadan yaktubu\ - balki Muhammad yozar.

اله\lahu\ kitabun\ - uning kitobi ga o'xshash ismiy gaplarda ham qoida yuqoridagiga o'xshahs bo'ladi. Masalan; لي\layta\ li sodiqan muhlisan\ - qani edi haqiqiy do'stim bo'lsa!

اذا\iz u\ - akkidu lahu anna i 'ndahum a'lilan ismuhu jubron\ - Va men uni ishontiramanki, ularda Jubron ismli kasal bor.

ل\l\ yuklamasi kesimga tasdiqlovchi ان\inna\ yuklamasi mavjudligida qo'shiladi:

ان\inna\ saliman lanashitun\ - Salim shubhasiz chaqqon

ان\inna\ yuklamasi (ba'zida ان\anna, كان\ka'anna\), ما\ma\ yuklamasi bilan birikkanda egaga ta'sirini bir oz yo'qotadi va ko'pincha fe'ldan oldin keladi. Bunda «faqat» deb tarjima qilinadi;

انما\inna\ manzoru jamilun\ - albatta manzara chiroylidir

وا\va\ hum innama yajtame'una liyatahaddasuu fi haza kullihi\ . Albatta, ular hammasi haqida gaplashib olish uchun yug'ildilar

Birikma olmoshlari bu yuklamalar bilan kelib, eganing o'rniga o'tadi va bosh kelishigi shaklida (zammali) bo'ladi. Masalan;

ان\inna\ nashitun\ - u albatta, chaqqon

العَل\la'alla\ sha'irun\ - balki sen sho'irsan

ان\inna\, ان\anna\, كان\ka'anna\, لكن\lakinna\ yuklamalariga 1-shaxs birikma olmoshi qo'shilganda, yuklama bilan olmosh orasiga ن\nun\ harfi qo'yiladi ان\inna\ yoki yoki اننا\innana\ shakllarida ishlatiladi.

ان\anna\ yuklamasi to'ldiruvchi yoki ega ergash gaplarda, qo'shma gaplarda keladi. Masalan;

same'tu anna ahoka mumassilun\ -men seni
akangni artist deb eshitgan edim

va minal ma'lumi anna l-insana mas'ulun
a'n a'malihi\ - Ma'lumki, inson o'z ishiga mas'uldir.

anna\ yuklamasi ba'zi old ko'makchilar bilan birga kelganda ularning
ma'nosiga muvofiq keladigan ma'nolarni ifodalaydi;

li anna\ -chunki ا علي ان a'la anna\ -o'sha vaqtda ان بما anna\ -shundayiki,
illa anna\ -biroq. الا ان , bayda anna\ , بيد ان , g'oyru anna\ , غيران

Mashq ishlash. Matni o'qing, ko'chiring va o'bek tiliga tarjima qiling.

ان صحتك جيدة . كانتك بطل . ان الطريق امامك . كأن الكتاب استاذ . لا بد لنا من مطالعة الكتب . اما تعلم
ان في المطالعة حياة للعلم . علمت ان العلم نافع . سهرت البارحة لأن الدروس كانت كثيرة . قد تخلف
محمود عن الدرس ، لعل مريض . يعتقد الجمع انه شاب مهذب . انما العلم صديق للطلاب . سافر اخوه الي
بغداد و لكنه سيرجع قريبا . انه لرجل لطيف حقا . لعلي اذهب معك الي السينما . لا شك انه مسرور .
اتذكر اننا ذهبنا اليهم مساء . اني اعمل طول النهار . و من الثابت ان تبدل الهواء في المساكن من الامور
الضرورية للصحة . تفكرت بأنه لا نجاح بلا كفاح .

كلمات

batolun\ -qahramon -بطل

muhzabun\ -tarbiyali -مهذب

sahhartu-l-barihata\ -tong ottirdim -سهرت البارحة

kifahun\ -jang, olishuv -كفاح

FE'LNING YETTINCHI VA SAKKIZINCHI BOBLARI(33-dars)

Yettinchi bob

Uch harfli fe'llarning 7-bobining vazni 1-bobdan olinib and \in\ -old
ko'makchi harflari qo'shilib yasaladi; انفعال\ infa'ala\

انفعال

Hozirgi-kelasi zamon va o'tgan zamon shakllarining asosi quyidagicha vaznda;
انفعل\infa'ala\, ينفعل\yanfa'ilu\.Masalan;

انقلب\inqolaba\, ينقلب\yanqolibu\ -ag'darilmoq

7-bob 1-bob bildirgan ma'noga teskari noaniqlik ma'nosini bildiradi.Masalan;

قطع\qota'a\ -kesmoq انقطع\inqota'a\ -kesilmoq

Sakkizinchi bob.

Uch harfli fe'llarindg 8-bobi birinchi bobdan olinib, uning oldiga lalif ko'makchisi qo'yiladi va birinchi hamda ikkinchi o'zak harflarining orasiga ت\ t\ harfi qo'yiladi, birinchi o'zakli undosh esa sukunli qilinadi;

افتعل

Hozirgi-kelasi zamon shakli va o'tgan zamon shakllarining asosi quyidagicha bo'ladi. افتعل\iftaa'ala\ يفتعل\yafta'ilu\ .Masalan;

اجتمع\ijutama'a\ يجتمع\yajtame'u\ -yig'ilmoq

Majhul hisbat shakli; افتعل\uftu'ila\ يفتعل\yuftu'ila\

Fe'ning 8-bobi mana bu ma'nolarni beradi:

- 1) 1-bobning ma'nosiga majhul-qaytish ma'noni beradi. Agar 1-bob harakatni o'timli ekanligini ifogalasa, 8-bobda esa harakatni o'timsiz ekanligini ifodalaydi.8-bobning bu jihatlari 7-bobga o'xshaydi.Masalan:

اجمع\jama'a\ -yig'moq اجتماع\ijutama'a\ -yig'ilmoq

نشر\nasharo\ -nashr q-q انتشار\intasharo\ -nashr qilinmoq;

- 2) o'zi uchun biror narsaga erishmoq ma'nosi;

كسب\kasaba\ -ishlab chiqmoq اكتسب\iktasaba\ -o'zi uchun ishlab chiqmoq

- 3) ayrim paytlarda o'z ma'nosiga ko'ra 1-va 6-bob ma'nosida keladi;

اجذب\jazaba\ - اجتذب\ij tazaba\ - jalb qilmoq

تخاصم\taxosoma\ - اختصم\ixtosoma\ -tortishmoq

Fe'lining 8- bobi yasalayotganda assimilyatsiya bo'lishi mumkin:

a) birinchi o'zakli undosh و\vo\ ba'zida ي\yo\ tushib qoladi, o'rniga ت\to\ ko'makchi harf qo'yiladi va ت\to\ ikkilantirib o'qiladi. Masalan;

واحد\wahada\ -yakka bo'lmoq (avtahada)ning o'rniga
اتحد\ittahada\ -yig'ilmoq;

b) agar birinchi o'zakli harf birorta emfatik harflardan bo'lsa (طto, ظzo, ضdod, صsod.) unda ت\to\ ko'makchi harf ط\to\ emfatik tovushga aylanadi. Masalan;

اضطرب\idtoroba\ -urimoq (اضطرب idtaroba o'rniga)

اضطرب\idtoroba\ -urimoq, hayajonlanmoq.

اطلع\ittola'a\ -ko'rinmoq (ittola'a o'rniga) اطلع\ittola'a\ -chiqmoq

v) agar birinchi o'zakli undosh birorta د\dol\, ذ\zol\, ز\ze\ ga o'xshash tish orasi sirg'aluvchi tovushlardan bo'lsa, unda ت\to\ ko'makchi harf ulardan biriga assimilyatsiya qilinadi. Masalan;

اذكر\iztakaro\ o'rniga (اذكر iztakaro o'rniga) اذكر\zakaro\ -eslamoq

اذكر\iztakaro\ -eslamoq bo'ladi

ازدهر\izdaharo\ o'rniga (ازدهر izdaharo o'rniga) ازدهر\zaharo\ -yaltiramoq

ازدهر\izdaharo\ -qullamoq bo'ladi.

Mashq ishlash. كسر\kasaro\ -sindirmoq, عكس\akasa\ -aks ettirmoq,

افعل\fa'ala\ -qilmoq fe'llarini 7-bob vazniga aylantiring va ularni hozirgi kelasi zamon shaklida va o'tgan azmon shakllarida tuslang.

Mashq ishlash.

نخب\naxaba\ -tanlamoq, شغل\shag'ula\ shug'ullanmoq,

افعل\fa'ala\ -qilmoq fe'llarini 8-bob vazniga aylantiring va ularni hozirgi-kelasi zamon va o'tgan zamon shakllarida tuslang.

Mashq ishlash. Matni o'qing, ko'chiring va o'zbek tiliga tarjima qiling.

لكل وقت عمل

جئت الي صاحبي في الصباح فاذا هو يشغل في بستانه. لا احد معه. فحييته فرد التحية و ظل في

عمله. انك لجاهل ادب الزيارة . فابتسم قائلا : لا ، انما عرفت اضرار الزيارة في وقت العمل
فبقيت اخذا في عمله . لعلك تتعلم الحرص علي الزمان . ان الحياة عمل و الزمان حقل الانسان قيم عليه و
ان لكل وقت عملا . و من اخر عمل يومه الي غده فقد فرغ يومه . فخلني و جنني العشية فنتسمار علي
ضوء القمر في بستاني و عاد الي شغله كأنه لا يراني

يسوف الحداد.

كلمات

حرص\hirsun\ -saqlamoq

ظل\zolla\ -davom etmoq

ابتسم\ibtasama\ -kulmoq

قيم\qoyyimun\ -boshqaruvchi

تسامر\tasamaro\ -suhbatlashmoq

BO'LMOQ VA DAVOM ETMOQ FE'LLARI (34-dars)

Bularga كان \|kaana\ va uning opa-singillari kiradi (ko'makchi fe'llar);
صار \|soro\, اصبح \|asbaha\, امس \|amsi\, بات \|baata\ -aylanmoq, bo'lmoq; ما برح \|ma
bariha\, ما دام \|ma dama\, ما زال \|ma zaala\, ما فتى \|ma fatiy'a\, ما انفك \|ma
anfakka\ -to'xtatmay davom ettirmoq, ظل \|zolla\ -qolmoq, davom ettirmoq;
ليس \|laysa\ -emas, yo'q. Bulardan ko'proq ishlatiladigani كان \|kaana\ -bo'lmoq
fe'lidir. Bu fe'llarning hammasi ismiy gaplarda bo'g'lovchi vazifasini o'taydi. Bu
fe'llardan keyin kelgan ismiy kesim tushum kelishigining shaklida bo'ladi.

قد \|qod\ سوف \|savfa\ yuklamalari fe'llarga aniqlik kiritish uchun ishlatiladi.

كان \|kana\ mustaqil fe'llarning hozirgi-kelasi zamon shaklida kelganda o'tgan
zamonda uzoq davom etganligini va ko'p marotaba bo'lganligini ifogalaydi.
Ko'pincha bo'lib o'tgan voqe'alarni hikoya qilish uchun ishlatiladi. Masalan;

كتب \|kataba\ -u yozar edi (bir marta)

كان يكتب \|kaana yaktubu\ -u yozar edi (ko'p vaqt, bir necha marta)

ما يرح يكتب\ma bariha yaktubu\ -u yozishdan to'xtamas edi.

1) ko'makchi fe'llar va mustaqil fe'llar bir-biri bilan yonma-yon yoki alohida kelishi ham mumkin. Masalan; و كانوا ينكرون بعض هذه الفنون\va kanuu yunkiruna ba'zo hazihi l-funun\ -Ular ba'zi fanlarni inkor qilar edi.

و كان في الماضي ينكر هذا القول المأثور\va kana fi l-maziy yunkiru haza l-qovla l-ma'sur\ -U ilgari bu maqolni inkor qilar edi.

Agar ularni ega ajratib tursa, mustaqil fe'l ega bilan jinsda, sonda moslashadi. Masalan;

كانت عيناه تبرقان بريق الذعر و الالم والشرد\kanat a'ynahu tabruqoni bariqo z-zu'ri va l-alami va sh-shurudi\ -Uning ko'zlari parishonxotirlik, alam va dahshat bilan chaqnab turar edi.

قد\qod\ yuklamasi bilan kelgan bunday murakkab fe'llar o'tgan zamonda harakatning uzoq davom etib tugaganligini bildiradi. Masalan:

فقد ظل يكتب في هذه الصحف والمجلات .\fa qod zolla yaktubu fi hazihi s-suhufi va l-majallati\ -Va u, bu jurnal va gazetalarga yozishni davom etar edi;

2) ko'makchi fe'l ham mustaqil fe'l ham hozirgi-kelasi zamon shaklida kelishi mumkin. Bunday murakkab fe'l harakatni ilgari doim bo'lganligini va gapirulguncha harakat bo'layotganligini bildiradi. Masalan;

لا يزال يعمل كالنحلة رغم انه جواز السعيين\la yazalu ya'malu ka n-nahlati rog'ma annahu javaza s-sab' ina\ -Uniing yoshi yetmishga yetsa ham xuddi asal- arigek ishlayapti.

3) ikki fe'l ham قد\qod\ yuklamasi bilan o'tgan zamon shaklida kelishi mumkin. Masalan; كان\kana kataba\ yoki كتب\kana qod kataba\ ko'rinishida bo'ladi. Bunday murakkab fe'llar harakatni hozirgina o'tgan zamonda bo'lganligini yoki birorta harakatdan oldin bo'lganligini ifodalaydi. Masalan; كان قد\kana qod qorrora an yurobito amama l-manzili hatta ya'uda sahibuhu\ -U uyning egasi kelguncha uyning oldida joylashishni qaror qilib bo'ldi.

4) yana mustaqil fe'llarni قد\qod\ yuklamasi bilan o'tgan zamonda, ko'makchi fe'llar, hozirgi-kelasi zamon shaklida kelishi ham mumkin. يكون قد

yakunu qod kataba\ shaklida.Bunday fe'llar harakatni kelajakda biror voqe'a(harakat)dan so'ng bo'lishini ifodalaydi;

و تمر الاعوام فتخرج الي حديقة الحيوانات للنزهة و معك زوجتك و اولادك الذين يكونون قد كبروا و اسطاعوا ان يتكلموا و ان يسيروا

va tamarru l-a'vamu...fatahruju ila hadiqotil-hayvonoti lin-nuzhati va ma'aka zavjatuka va avladuka allazina yakununa qod kaburuu va stato'uu an yatakallamuu va an yasiru.

Va yillar o'tadiki, sen, farzandlaring va zavjang bilan hayvonot bog'iga borasan, ular katta bo'lgan bo'lishadi va sen bilan gaplasha olishadi.

Mashq ishlash.Matni ko'chiring va o'zbek tiliga o'giring.

ان هذه المدينة اصبحت جميلة . كانت شوارعها ضيقة ملتوية فصارت عريضة و مستقيمة . كانت فاطمة شابة ذكية و تعلمت في معهد المعلمين و المعلمات فصارت معلمة اللغة و الآداب الاوزبكية . كان محمود طالبا في ذلك المعهد ثم اصبح مدرسا . كانت امينة تنصت اليه باهتمام شديد و عيناها ما برحتا جميلتين براقنتين . كان الليل حالكا و كانت غيوم سوداء .

كلمات

ملتوية /multaviyatun/-qiyshiq

(غيم)غيم /g'oymun/-bulut(lar)

اهتمام /ihtimamun/-qiziqish

حالك /halikun/-quyuq

برق /barroqun/-yarqiragan

FE'LNING O'NINCHI VA TO'QQIZINCHI BOBLARI (35-dars)

O'ninchi bob

Uch harfli fe'llarninh o'ninchi bobi birinchi bobdan olinib, unga *ista*\ است\ old ko'makchi harflari qo'yiladi va birinchi o'zak harf sukunli qilinadi; *istaf*\ استفعل\ 'ala\

10-bobning hozirgi kelasi-zamon va o'tgan zamon shakllarining asos qilib olingan shakllari quyidagi vaznda bo'ladi; استفعل \istaf 'ala\ يستفعل \yastaf 'ilu\

masalan; استقبل\istaqbala\ يستقبل \yastaqbilu\ -kutib olmoq

Majhul nisbat shakli; استفعل\ustuf 'ila\ يستفعل \yustaf 'alu\.

Mana bu ma'nolarni ifodalaydi:

1) so'ramoq, qidirmoq va o'zakda bo'lgan ma'noga uzoq vaqt intilish. Masalan;

عذر\a'zaro\ -kechirmoq استعذر \ista'zaro\ -kechirim so'ramoq

خرج\xoroja\ -chiqmoq استخراج\istaxroja\ -chiqarmoq (kon)

نطق\nataqo\ -gapirmoq استنطق\istantoqo\ -so'ramoq

2) o'zakda yasalgan ma'noni o'shanday deb topmoq, hisoblamoq. Masalan

حسن\hasuna\ -yahshi bo'lmoq استحسان\istahsana\ -yahshi deb hisoblamoq

عظم\a'zuma\ -ulug' bo'lmoq استعظم\ista'zama\ -ulug' deb hisoblamoq

3) Ba'zida 10-bob boshqa boblarning ma'nosida ishlatiladi;

1-bob عجب\a'jaba\, 5-bob تعجب\ta'ajjaba\, 10-bob استعجب\ista'jaba\

4) 10-bob fe'li otdan yasalib va shu ismga aylanish ma'nosini bildiradi.

حجر\hajarun\ -tosh استحجر\istahjaro\ -toshga aylanmoq

نثر\nasrun\ -burgut استنثر\istansaro\ -burgutga aylanmoq

To'qqizinchi bob

Uch harfli fe'llarining 9-bobi birinchi bobdan olinib, uning oldiga ۱) (alif old ko'makchi harfi qo'yiladi va birinchi o'zak harfi sukunli qilinadi, uchinchi o'zak harf esa ikkilantiriladi, vazni mana; افعال\if 'alla\

افعل

9-bob quyidagi ma'nolarni ifodalaydi; jismoniy kamchilik va rangni angltadi. Masalan;

خضر\xoziro\ - yaxshi bo'lmoq اخضر\ixzorro\ - yashilga اعلان\aylanmoq.
عوج\o'vija\ - qiyshiq bo'lmoq اعوج\i'vajja/ - qiyshaymoq (odam tanasi)
احمر\ahmaru\ - qizil احمر\ihmarra\ - qizarmoq

Bu bob juda kam ishlatiladi. Uning asos qilib olingan shakli quydagicha;

يفعل\yaf 'allu\ افعل\if 'alla\

Fe'llarning qolgan beshta vazni juda kam uchraydi. Mana ular;

- 11-bob افعال\if 'aalla\, masalan; احمار\ihmarro\ - judayam qizarmoq
12-bob افعال\if 'avala\, masalan; اخشون\ixshavshana\ - juda qo'pol bo'lmoq
13-bob افعال\if 'avalla\ - masalan; اجلوز\ijlavazza\ - tez yuruvchi bo'lmoq
14-bob افعال\if 'anlala\ - masalan; اعنك\i'lankaka\ - qalin bo'lmoq (soch h.)
15-bob افعال\if 'anla\ - masalan; اسلنقي\islanqo\ - yonboshlamoq

Shunday qilib fe'llarning boblari tengsizdir, ular bir-biri takrorlanmaydi.

Mashq : az-ze'bu va l-hurufu s-sog'iri - "Bo'ri bilan qo'zichoq" hikoyasini, o'qing, ko'chiring va tarjima qiling.

الذئب و الخرف الصغير

كان في قديم الزمان خروف عطشان. و كان صغير جدا . فذهب الي نهر صغير ليشرب منه. و كان هذا النهر قريبا من غابة علي جبل مرتفع فخرج من الغابة ذئب و نزل حتي جاء الي الخروف و قال له : انت عكرت الماء الذي اشرب منه ؟ فقال الخروف : كيف اعكر عليك الماء مع كونك انت في الجهة العالية التي ياتي اليها الماء ؟ فقال الذئب للخروف : انت الآن تكذبني و كنت في العام الماضي تشتمني . فقال الخروف : انا ما كنت ولدت في العام الماضي فان عمري ستة اشهر فقط. فقال الذئب : اذن اخوك هو شتمني . فقال الخروف : ليس لي اخ . فقال الذئب : اذن ابك هو الذي شتمني . فقال الخروف : انا يتيم وليس لي اب ولا ام . فقال الذئب : اذن احد اقاربك او اصحابك كان شتمني . فلا بد من عقابك . ثم حمله باسنانه و ذهب به الي الغابة و اكله .
مبدأ القراءة 2.

كلمات

ذنب\ze'bun\ -bo'ri

جبل\jabalun\ -tog'

مع كونك انت\ma'a kavnika anta\ -seni borligingda

اتي\ata\ -ketmoq

اشتم\shatama\ -so'kmoq

حروف\xurufun\ -qo'zichoq

عكس\akkar\ -loyqalatmoq

عقاب\iqobun\ -jazo

عطشان\atshanu\ -suvsagan

منخفض\munxofizun\ -past

عال(عالية)\a'lin\ (aliyatun) -yuqori

TO'RT HARFLI FE'LLAR (36-dars)

To'rt harfli fe'llar uch harfli fe'llarga qaraganda unchalik ham ko'p emas. To'rt harfli fe'llar quyidagicha yasaladi:

a) titrovchi undosh tovushlarni takrorlab. Masalan;

زلزل\zalzala\ -zilzila

ولول\valvala\ -qichqirmoq;

b) uch harfli fe'lning cho'ziq ikkilangan undoshnini birini qisqartirib o'rniga boshqa undosh qo'yib yasaladi. Masalan;

درج\darroja\ -ag'darmoq

دحرج\dahroja\ -yumalatmoq

زلق\zallaqo\ -sirpanchiq q-q

زحلق\zahlaqo\ -sirpantirmoq;

v) chet tilidan kirib kelgan ismlarning o'zidagi undosh harf uchtdan ko'p bo'lsa;

Masalan;

فيلسوف\ faylasufun\ -faylasuf فلسف\ falsafa\ -faylasuf bo'lmoq

انجليز\ injlizu\ -inglizlar تنجلز\ tanajlaza\ -inglizlashmoq.

d) bir jumla yoki so'z birikmalaridan ham yasaladi; Masalan;

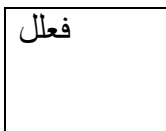
بسم الله\ bismi l-lahi\ -Tangri nomi bilan بسم\ basmala\ -deb talaffuz
qilinadi «Tangri nomi bilan»

راس المال\ ro'sul mali\ -asosiy boylik

رسم\ rasmala\ -boylik to'plamoq

Birinchi bob

To'rt harfli fe'llarda to'rtta bob mavjud, ularning 1-(asosiy) bobi quydagi vaznda bo'ladi. \fa'lala\

To'rtinchi bobning hozirgi-kelasi zamon va o'tgan zamon shakllari quydagicha vaznda bo'ladi; فعلل\ fa'lala\ يفعلل\ yufa'lilu\

ترجم\ tarjama\

يترجم\ yutarjimu\ -tarjima qilmoq

دحرج\ dahroja\

يدحرج\ yudahriju\ -dumalatmoq

Birinchi bob o'timli ma'noga ega.

Hosila boblar

To'rt harfli fe'llarning 1-bobidan quydagi uchta hosila fe'llar yasaladi, ular o'timsiz ma'noga ega.

Ikkinchi bob 1- bobning oldiga ت \t\ old ko'makchisi qo'shib yasaladi; تفاعل\tafa'lala\

تفاعل

To'rt harfli fe'llarning 2-bobining hozirgi-kelasi zamon va o'tgan zamon shakllari quydagi vaznda bo'ladi تفاعل \tafa'lala\ يتفاعل\yatafa'lalu\ masalan;

تدحرج\tadahroja\ يتدحرج\yatadahroju\ -dumalamoq

Bu bob 1-bobga teskari ma'noda. Buni yuqoridagi misoldan ko'rishimiz mumkin.

Qolgan ikki bob juda kam ishlatiladi. Mana ularning vaznlari :

Uchinchi bob: افعال\if 'anlala\ يفعلل\yaf 'anlilu\ .Masalan;

ابرنشق\ibronshaqo\ يبرنشق\yabronshiqu\ -qullamoq, xursand bo'lmoq

To'rtinchi bob: افعال\if 'alalla\ يفعلل\yaf 'alillu\ .Masalan;

اضمحل\izmahalla\ يضمحل\yazmahillu\ -yo'qolmoq, qulamoq.

Mashq ishlash. Quydagi gaplarni arab tiliga tarjima qiling.

Arab tili oson emas. Menga bu artistning ashula aytishi yoqadi. U (ayol) shaharning markazida yashaydi. Fotima va Maryam ikkalasi ham teatrd.

Mashq ishlash. “ Yalqov va musofir” hikoyasini ko'chiring va o'zbek tiliga tarjima qiling.

/tufayliuyn va musafitun/-

-طفيلي و مسافر

صحب طفيلي رجلا في سفر فلما نزلا ببعض المنازل قال له الرجل : خذ درهما و امض اشتر لنا لحما . فقال له الطفيلي : قم انت و اشتر ، و الله اني لتعب . فمضى الرجل فاشتراه . ثم قال له الرجل : قم ،

فاطبخه . فقال لا احسن . فقام الرجل . ثم قال للطفيلى : قم ، فاشرد . فقال . والله انى كسلان . فثرد
الرجل ثم قال : فاغترف . قال : اخشى ان يقلب المرق على ثيابى . فغرف حتى ارتوى الثريد . فقال
له : قم الآن فكل . قال الطفيلى : نعم ، الي متى هذا الخلاف ، قد والله استحييت من كثرة خلافك . و
تقدم فاكل .

"المرج الرابع"

كلمات

طفيلى /-tufayliyun/-kutilmagan mehmon, yalqov

ارتوى /irtava/-chanqoqni bostirmoq

خلاف /xilafun/-kelishmovchilik

صحاب /sohiba/- yo'ldosh bo'lmoq

استحيى /istahya/- uyalmoq

ثرد /sarada/-bezamoq

ثريد /saridun/-sho'rvani yemoq

مرق /maroqo/-sup sho'rva

اغترف /-ig'tarafa/- sho'rvani suzmoq

غرف /g'orofa/-sho'rvani suzmoq

BUYRUQ MAYLI(37-dars)

Buyruq maylining shakli uch harfli fe'llarning 1-bob 2-shaxsidan olinib, old ko'makchi harf \t\ olib tashlanadi o'rniga vaslali alif qo'shiladi.

Masalan;

7-bob

تنفعل \tanfa 'il\

انفعل \infa 'il\

8-bob تفتعل \tafta' il\ افتعل \ifta' il\

10-bob نستفعل \tastaf 'il\ استفعل \istaf 'il\

Buyruq fe'lini yasashdagi o'rta o'zakka e'tibor berish. Bu faqatgina 1-bobda bo'ladi, 4- bobda esa o'ziga xos xususiyatga ega;

4-bob تفعل \tuf 'il\ افعل \af 'il\

2-,3-,5-va 6-boblarning so'z boshiga hech narsa qo'shilmaydi.

2-bob تفعل \tufa 'il\ فعل \fu 'il\

3-bob تفاعل \tufa 'il\ فاعل \fa a'il\

5-bob تتفعل \tatafa 'al\ تفعل \tafa 'al

6-bob تتفاعل \tatafa'al\ تفاعل \tafa 'al\

To'rt harfli fe'llarning buyruq mayli ham shu qoida bo'yicha yasaladi;

تترجم \tutarjim\ ترجم \tarjim\

تنزحلق \tatazahloq\ تزحلق \tazahloq\

MASDARLAR

Masdar-(*manba, o'zak deb tarjima qilinadi*) fe'ldan yasalgan otlar bo'lib umumiy ma'noga ega bo'lgan otlar.Fe'lning har bir bobi o'zining masdariga ega

Uch harfli fe'llarning masdarlari

Birinchi asosiy bob qirqqa yaqin masdarlarga ega.Ularni yodda saqlab qolish juda qiyin bo'lganligi uchun lug'atdan foydalanamiz.

Lug'atlarda 1-bobning masdarlari asos qilib olingan shakldan so'ng «in»ning boshiga qo'yiladi.Agar fe'l o'timli bo'lsa, uning masdari quyidagi vaznda bo'ladi;

فعل \fa'lun\

Masalan; ضرب/zoroba\ -urmoq ضرب/zorbum\ -urish

Agar fe'l o'timsiz bo'lsa, uning masdari quydagicha bo'ladi; فَعُول \fu'ulun\
bo'ladi agar fe'l فَعْل \fa'la\ -bobida bo'lsa. Masalan; خَرَج \xoroja\ -chiqmoq
خُرُوج \xurujun\ -chiqish

Agar fe'l فَعْل \fa'lun\ -vazni فَعْل \fa'ila\
bobida bo'ladi. Masalan; فَرِح \fariha\ -
xursand bo'lmo فَرَح \farahun\ -xursandchilik.

Bir martani ifodalovchi ism

Bir martalik ot harakatning bir marta bo'lganligini ifodalaydi. Bir martalik ot masdarning oxiriga muannas jinsining ة\t\ sini qo'shib yasaladi, bunda 1-bob uchun فَعْل \fa'lun\
vazninng masdari olinadi. Masalan;

ضرب \zorbun\ -zarba ضربة \zorbatun\ -bitta zarba

Bir martalik ot ikkilik son va ko'plik son shakllarida ham bo'ladi;

ضربتان \zarbatani\ -ikkita zarba ضربات \zarbaatun\ -zarbalar

Hosila boblardan yasalgan bir martalik otlarga misollar;

تقليعة \taqli'atun\ -bitta yangi(cha) التافطة \iltifatatun\ -bitta iltifot, qarash.

Bir martalik ot o'zida bir martalik tushunchani paydo qilish kerak bo'lsa, واحدة \vahidatun\ -bitta so'zini qabul qilishi mumkin, u ة\t\ so'z oxiri qo'shimshasi bilan masdarlarga qo'shiladi. Masalan;

تدور الارض دورة واحدة في اليوم \taduru l-arzu davrotan vahidatan fi l-yavmi\
Yer bir kunda bir marta aylanadi.

Mashq ishlash. Matnni o'qing, ko'chiring va o'zbek tiliga tarjima qiling.

الوطن.

الوطن هو البلاد التي ولدت فيها و تعيش بين اهلها هنا ، في الارض الجمهورية الاوزبيكيستان. عاش
اجدادنا و ابا ءنا في السنين الماضية . اني اريد ان يكون وطني عزيزا يحترمه جميع الناس في العالم .
انك تعلم اني قد زرت بلادا كثيرة و لم اجد بلدا مثل وطننا .

Maqollar.

حرف في قلبك خير من الف كتبك . ادب المرء خير من ذهبه. من طلب شيا وجد وجدا. اثنان لا يشبعان :
طالب علم و طالب مال

كلمات

\vatonun\ -vatan -وطن

\a'sha\ -yashamoq -عاش

\biladun\ -mamlakat -بلاد

\mar'un\ -er kishi -مرء

ISTAK MAYLI (38-dars)

Istak mayli shart maylidan olinib, oxiridagi sukun fathaga aylanytiriladi. Bunda ham shart maylidagi kabi so'z oxiridagi hamma nunlar tushib goladi, faqatgina ko'plik son 2- va 3-shaxsdagi muannas jinslarning so'z oxiridagi nunlar tushib qolmaydi. Masalan;

يكتب / yaktuba/ يكتبا \yaktuba\, يكتبوا \yaktubuu\,

lekin يكتبن \yaktubna\, تكتبن \taktubna\

Istak mayllari ergash gaplarda ishlatiladi va quyidagi yuklamalardan so'ng keladi;

\an\ - nimaiki qilmoqlik, \kay\ - nimaiki qilmoqlik, \li\ - nimaiki qilmoqlik,

\li\ yuklmasi oldingi ikkita yuklama bilan birikib kelishi ham mumkin - لان- \li'an\ va \likay\, chunki yuqorida aytilgan yuklamalari bilan \la\ inkor yuklamasi birikib kelishi ham mumkin. \an la\ yoki \alla\, \kayla\, \lialla\, \likayla\ - chunki yo'q.

Bularning ichida eng ko'p ishlatiladigani \an\ yuklamasidir.

هو يريد ان يكتب \huva yuridu an yaktuba \ -U yozishni hohlayapti

اسمح لي ان اجلس هنا \ismah li an ajlisa huna\ -Menga o'tirmoqlikka ruxsat ber

\an\ yuklamasi odatda istak, maqsad, imkoniyat, qaror, rozilik, buyruq, inkor, izn so'rash, qo'rquv, xursandchilik, ajablanish fe'llaridan so'ng va قبل\qobla\ -gacha, بعد\ba'da\ - keyin, دون\duna\ -boshqa old ko'makchilaridan so'ng keladi. Masalan;

يوجب عليك ان تكدها\yujibu a'layka an takdaha\ -sen ishlashing kerak
ان ترجع سريعا\yanbag'i laka an tarji'a sare'an\ -senga tez qaytmoqlik
لا استطع ان اتحدث معه\la astate'u an atahaddasa ma'ahu\ -men u bilan
lozimdur
gaplasha olmayman

Agar so'z o'tgan zamonga bo'lgan dalil haqida bo'lsa \an\
yuklamasidan so'ng keladigan fe'llar o'tgan zamon shaklida bo'ladi. Masalan;

او كان من نتيجة هطول الامطار بشدة ان سقط سقف مخزن للعبوات
va kana min natijati
hutuli l-amtori bishiddati an saqoto saqfu mahzani lil'aroboti\ -Kuchli
yomg'irning natijasida mashinalar omboriniing shifti qulab tushdi.

لي\Li\, كي\kay\, لان\lian\, لكي\likay\ - bog'lovchi-yuklamalar endi bo'layotgan
harakatning maqsadini ifoda etadi. واخذ قطعة حجر ليقتل بها الذبابة.\ -va ahaza qit'ata
hajarin liyaqtula biha z-zubabata\ -va u pashshani o'ldirish uchun toshni oldi.

اسمع كي تفهم\isma' kay tafhama\ -Eshitgin, tushunish uchun.

Istak mayli yana quydagi yuklamalardan so'ng keladi;

- 1) \hatta\ - hattoki, chunki yuklamasi natija, maqsad, buyruq, man' qilish ma'nolarini ifodalaydi. Masalan;
اتعب في شابابك حتي تحصل علي الراحة في هرمك
a'la r-rohati fi haromika\ -Qariligingda rohatlanishing uchun yoshligingda
ishla.

لا ترقد حتي تطلع الشمس
la tarqud hatta tatlu'a shamsu\ -Kun chiqquncha uxlab
yotma;

- 2) \fa\ -so'ngra yuklamasidan so'ng kelib ketma-ketlikni ifodalaydi, oldingi
jumlada inkorlikni, buyruq, orzu, so'roq ma'nolarini bildiradi. Masalan;
هل عندك ماء فاشربه
hal i'ndaka ma'a fa'shrobahu\ -senda meni ichishim uchun
suv bormi?

- 3) \lan\ -hech qachon yuklamasi kelasi zamonda bo'lishi kerak bo'lgan
harakatni qattiq inkor qiladi. Masalan; لن يكتب محمد
lan yaktuba
muhammadun\ -Muhammad hech qachon yozmaydi.

SIFATDOSH

Sifatdosh harakatni va holatni shaxs yoki predmetning vaqtinchalik bajarilganligini va ularning xususiyatini bildiradi. Arab tilida sifatdoshlar vaqtni ifodalamaydi, lekin darajalarga bo'linadi: aniq daraja va majhul nisbat darajalarga bo'linadi. Ular har xil boblarning har xil vaznlaridan yasaladi.

Aniq daraja 1-bobning فاعل\fa'ilun \vaznidan yasaladi. Masalan; كاتب\katibun\ -yozuvchi, majhul nisbat shakli esa مفعول\maf'ulun\ vaznidan yasaladi, masalan; مكتوب\maktubun\ -yozilgan. Mazkur fe'llardan sifatdosh hozirgi-kelasi zamon shaklidan olinib, old ko'makchi harf ي\yo\ م\mu\ old ko'makchisiga so'z oxiri zammali va zammali tanvin qilinadi. Bunda aniq darajada shaklida ikkinchi o'zakli harf kasrali qilinadi, majhul nisbat shaklida esa fathali qilinadi. Sifatdoshlarning 9-bobi darajalarda o'zgarmaydi.

Sifatdoshlarning vazni ma bunday bo'ladi;

boblari	Aniqlik	misollar	Noaniqlik	Misollar
	vaznlar		vaznlar	
1	فاعل	فاتح	مفعول	مفتوح
2	مفعول	معلم	مفعول	معلم
3	مفاعل	مكاتب	مفاعل	مكاتب
4	مفعول	مكرم	مفعول	مكرم
5	منفعل	متعلم	متفعل	متعلم
6	متفاعل	متناسب	متفاعل	متناسب
7	منفعل	منقلب	منفعل	منقلب
8	مفتعل	مجتمع	مفتعل	مجتمع
9	مفعول	محمم		
10	مستفعل	مستقبل	مستفعل	مستقبل

To'rt harfli fe'llardan yasaladigan sifatdoshlar

1	مفعول	مدحرج	مفعول	مدحرج
---	-------	-------	-------	-------

2	متفعل	متدحرج	متفعل	متدحرج
---	-------	--------	-------	--------

Sifatdoshning muannas jins shakli muzakkar jins shaklidan olinib, so'z oxiriga $\text{ة} \setminus \text{qo}'\text{shilib}$ yasaladi. Masalan; $\text{كاتبة} \setminus \text{katibatun} \setminus \text{-yozuvchi}$ ayol, $\text{مكتوبة} \setminus \text{maktubatun} \setminus \text{-yozilgan}$ (muannas jinsda).

Sifatdoshlar ham o'zining fe'llik xususiyatini yo'qotmaydi. Sifatdoshlar gapda aniqlovhi kesim o'rnida ishlatiladi. Biroq otlashgan sifatdoshlar so'z turkumining har qanday turiga o'tishi mumkin. Otlashgan sifatdoshlar arab tilida juda ko'p. Masalan; $\text{كاتب} \setminus \text{katibun} \setminus \text{-yozuvchi}$ ma'nosidan tashqari yana $\text{كاتب} \setminus \text{katibun} \setminus \text{-yozuvchi}$ ma'nosida; $\text{مترجم} \setminus \text{mutarjimun} \setminus \text{-tarjima}$ qilinadigan ma'nosidan tashqari yana $\text{مترجم} \setminus \text{mutarjimun} \setminus \text{-tarjima}$ qilinadigan ma'nosidan tashqari yana $\text{مترجم} \setminus \text{mutarjimun} \setminus \text{-tarjima}$ qilinadigan ma'nosidan tashqari jamiyat; $\text{مستمع} \setminus \text{mustame'un} \setminus \text{-eshituvchi}$, tinglovchi ma'nolarida bo'ladi.

Mashq ishlash. Matni o'qing, ko'chiring va o'zbek tiliga o'giring.

As-soyyadu va d-dubu-Ovchi bilan ayiq.

الصيد و الدب

صيدا صاا دبا و رباا . فالفه ااابا كائرا و اابا شايانا . فكان يماشي معا من مكان الى اخر و لا يفارقه و يبذل و سعه في طا عاة و يحفظه اذا نام من الحشرات الموزية .

مراة اراا الصيادا الى بعض الجهاا و معا ااابا . فنزل في الطريق في ظل شجرة ليستريح فلما نام الصيادا ااا ااابا يحرسه علي حسب عاااا . فسقطا ذباب علي وجاهه . فمناها ااابا مرارا و هي ارااا و تسقط علي وجاهه . عاا ذلك ااابا غضبا شايانا و اااا قاطعا ااابا ليقتل بها ااابا و هي علي وجاهه . فماتا الصيادا في ااابا .

عاا عاقل ااابا من صايابا ااابا .

" مابا القراة " 2

Lug'atlar. كلمات

صياا \soyyadun\ -ovchi

\soda\ = \yasidu\ -ovlamoq (صااا (بصااا))

\robba\ -tarbiyalamoq (رباا)

نام\nama\ -uxlamoq

انزل\nazala\ -to'xtamoq

دب\dubbun\ -ayiq

مشي\masha\ -yurmoq

مرة\marrotan\ -bir marta

ذبابة\zubabatun\ -pashsha

وسع\vus'un\ -kuch

موء\mu'zin\ -zararli

“SON” (39 -dars)

Sonlar otning sanog'ini yoki tartibini bildiradigan so'zlardir. Ikki xil: sanoq va tartib sonlar bor. 10 gacha bo'lgan soda sanoq sonlar quyidagilardir.

Tartib sonlar	Sanoq sonlar	raqam
birinchi-avvalu(uvla) (اول (اولى)	bir-vohidun واحد	1
ikkinchi-sanin (soniyatun) (ثانية) ثان	ikki-isnani(isnatani) (اثنتان) اثنان	2
uchinchi- salisun ثالث	uch-salasin ثلاث	3
to'rtinchi-robiun رابع	to'rt-arba'un اربع	4
beshtinchi-xomisun خامس	beshtinchi-xomisun خمس	5
oltinchi-sadisun سادس	olti-sittun ست	6
yettinchi-sabu'n سابع	yetti- sab'un سبع	7
sakkizinchi-saminun ثامن	sakkiz- samanin	8

	(samaninyatun	ثمان (ثمانية)	
to'qqizinchi-tasiun	تاسع	to'qqiz-tis'un	تسع 9
o'ninchi-a'shirun	عاشر	o'n-asharun	عشر 10

Ularninig muzakkar jinsi ko'rinishining oxiriga (ة) “ta”-marbuta qo'shib muannas jinsi hosil qilinadi.

Arab tilida “0” soni " صفر " “sifrun” so'zi bilan ifodalanadi.

1 DAN 20 GACHA SANOQ SONLARNING SANALMISH BILAN KELIHSI

1dan 10gacha sonlar sodda sonlar bo'lib, biz ular bilan yuqorida tanishdik. 10 dan yuqorisi esa murakkan sonlarga kiradi. Sodda sanoq sonlarning sanalayotgan ism (bundan buyog'iga sanalmish) bilan bo'lgan sintaktik bog' lanishi bo'lihsi mumkin

1) 1 va 2 sonlarini ifodalashda sanoq sonni ishlatmasa ham bo'ladi, chunki birlik yoki ikkilik sonidaligi uning bitta yoki ikkitaligini ko'rsatib turad:

ikkita qalam-[qalamoni] قلمان

qalam(bitta qalam) قلم

Agar sanalmishning bitta yoki ikkitaligini ta'kidlash zarur bo'lsa “bir” va “ikki” sonlari xuddi moslashgan aniqlovchi kabi sanalmishdan keyin qo'yiladi va u bilan moslashgan aniqlovchi kabi to'liq moslashadi:

bitta jurnal-[majallatun vahidatun] مجلة واحدة

ikkita jurnal-[majallatani isnatani] مجلتان اثنتان

bitta qalam-[qolamu vahhidun] قلم واحد

ikkita qalam-[qolamoni isnatani] قلمان اثنتان

2) 3 dan 10 gacha sanoq sonlar sanalmish bilan izofa birikmasi tuzib keladi. Bunda son aniqlanmish, sanalmish esa unga izofa bo'lib ko'plik sonda keladi. Sonning jinsi sanalmishning birlik sondagi jinsiga teskari jinsda bo'lishi kerak:

uchta jurnal-[salasu majallatin] ثلاث مجلات

to'rtta jurnal-[a'rba'u majallatin] اربع مجلات

uchta qalam-[salasatu aqlamin] ثلاثة اقلام

to'rtta qalam-[a'rba'u aqlamin] اربع اقلام

8 soni "illatli harf" bilan tugagan so'z bo'lgani uchun u izofaga aniqlanmish bo'lsa yoki "ال" artikli olsa, "yashirinib" turgan "ى" harfi yuzaga chiqadi:

Sakkizta jurnal-[samani majallatin] ثمانى مجلات

Sakkizta qalam-[samaniyata aqlamin] ثمانية اقلام

Bunda izofa birikmasini soddalashtirish uchun uni "من" old ko'makchisi bilan bo'lib tashlash mumkin. Bu yerda hamjinslar qarama qarshiligi saqlanadi:

8 ta jurnal-[samanin min majallatin] من المجلات ثمان

7 ta qalam-[sab'atu min aqlamin] سبعة من الاقلام

3) Sanalmish va sanoq son moslashgan aniqlovchi birikmasi tuzib, unda avval sanalmish, so'ngra son keladi. Ikkovining jinsi yuqoridagi kabi bir-biriga teskari bo'lishi va sanalmish ko'plik sonda bo'lishi shart. Maaslan:

Oltita qalam-[al-aqlamus-sittatu –aqlamu sittatu] الاقلام الستة - اقلام ستة

Beshta qoida-[al-qova'idul-xomsu- qova'idu xomsuu] القواعد الخمس – قواعد خمس

"ahadun]- "bir" so'zi ham sanoq sonni anglatadi, ammo u murakkab sonlar tarkibida keladi. Bundan tashqari [ahadun]- "ahadun]" so'zi gapda yana "kimdir" gumon olmoshi yoki inkor gaplarda "hech kim" ma'nosida ham ishlatiladi:

Hech kim kirmadi-[ma dahala ahadun] ما دخل احد

Kimdir kirdi - [dahala ahadun] دخل احد

3dan 10 gacha bo'lgan noaniq sonni "buz' " biz'un (muan. biz'atun بضعة) "bir necha" so'zi ifodalaydi . Sanalmishga nisbatan u ham teskari jinsda bo'ladi va u bilan izofa birikmasini tuzib keladi:

Bir necha oy-[biz'atu ash'hurin] بضعة اشهر

Bir necha yil-[biz'atu sanavatin] بضعة سنوات

4) 11 dan 19 gacha bo'lgan murakkab sanoq sonlar-birlik va o'nlikdan tashkil topadi.

11 sonidagi "bir"ni "ahadun]" (muannas jinsida [ihda]) so'zi 12 sondagi "ikki" ni esa "ithnata]" (muannasa jinsida [isnata]) so'zi ifodalaydi). Bunda birlik son 10 soni bilan har ikkala komponenti tanvinsiz, faqat tushum kelishigida bo'lgan, kelishikda o'zgarmas birikma tuzib keladi (12 dan tashqari). 11 va 12 sonlarida birlik va o'nlik bir hil jinsda, 13 sonidan boshlab esa bir-biriga teskari jinsda bo'ladi. Sanalmish esa noaniq holatda, tushum kelishigida va birlik sonda keladi. 11 dan 99 gacha bo'lgan sanoq sonlarning 3 sonidan boshlab birligi sanalmishning jinsiga teskari jinsda bo'ladi. Ammo 1 va 2 sonlarining jinsi sanalmishning jinsi bilan bir xil jinsda bo'ladi.

11 dan 20 gacha bo'lgan sanoq sonlarining sanalmish bilan kelishi:

raqam	Tarjimasi va trankripsiyasi	Sanalmish muannas jinsda bo'lsa	Tarjimasi va transkripsiyasi	Sanalmish muzakkar jinsda bo'lsa
11	11ta jurnal- ihda a'sharata majallatan	احدى عشرة مجلة	11ta kitob-ihda a'shara kitaban	احد عشر كتابا
12	12 ta jurnal –isna (isnata) a'sharata majallatan	اثنا(اثنتا) عشرة مجلة	12ta kitob-isna (isnata) a'shra kitaban	اثنا(اثنى)عشر كتابا
13	13 ta jurnal-salasa a'sharata majallatan	ثلاث عشرة مجلة	13 ta kitob-salsata a'shara kitaban	ثلاثة عشر كتابا
18	18 ta jurnal-samaniya a'sharata majallatan	ثمانى عشرة مجلة	18 ta kitob-samaniyata a'shara kitaban	ثمانية عشر كتابا
20	20ta jurnal-i'shruna majallatan	عشرون مجلة	20ta kitob-i'shruna kitaban	عشرون كتابا

1 DAN 20 GACHA TARTIB SONLARNING SANALMISH BILAN KELISHI

10 gacha bo'lgan tartib sonlar va ularning sanalmish bilan kelishi bizga “Moslashgan aniqlovchi” darsidan ma'lum.

11 dan 19 gacha bo'lgan tartib sonlar ham sanoq sonlar kabi mabniy (o'zgarmas) sonlardir. Sanalmish bilan kelayotganda ularning ikkala komponenti ham tushum kelishigida bo'ladi va faqar birliklari " ال " artikli oladi. Tartib sonlarning o'nlik, yuzlik, minglik va ularndan katta yaxlit sonlari sanoq son shaklida bo'ladi. “Birinchî” so'zi o'rnida [hadi](alhadi) (الحادى) حاد muannas jinsda [hadiyatun] (alhadiyatun)(الحادية) حادية so'zi ishlatiladi. Masalan:

Tarjima va transkripsiya	Sanalmish muannas jinsda bo'lsa	Tarjima va transkripsiya	Sanalmish muzakkar jinsda bo'lsa
11-kecha-al-laylatul-hadiyata a'sharata	الليلة الحادية عشرة	11-dars-ad-darsul-hadiya a'shara	الدرس الحادى عشر
12-kecha-al-laylatus-saniyata a'sharata	الليلة الثانية عشرة	12-dars-ad-darsus-saniya a'shara	الدرس الثانى عشر
13-kecha-allaylatus-salisatu a'sharata	الليلة الثالثة عشرة	13-dars-ad-darsus-salisa a'shara	الدرس الثالث عشر
20-kecha-allaylatul-i'shruna	الليلة العشرون	20-dars-ad-darsul-i'shruna	الدرس العشرون

YAXLIT O'NLIKLAR (40-dars)

Arab tilida yaxlit o'nlik son o'ttiz sonidan boshlab muzakkar jinsdagi birlik sonning oxiriga "—ون" [una] qo'shimchasi qo'shib hosil qilinadi. 20 soni esa "عشرون" [i'shruna] ko'rinishida bo'lishi bizga ma'lum:

60	oltmish-sittuna	ستون	20	yigirma-i'shruna	عشرون
70	yetmish-sab'una	سبعون	30	o'ttiz-salasuna	ثلاثون
80	sakson-samanuna	ثمانون	40	Qirq-arbauna	اربعون
90	to'qson-tis'una	تسعون	50	Ellik-xomsuna	خمسون

Yaxlit o'nlik son jinsda o'zgarmaydi. Ular sanoq sonda ham, tartib sonda ham, ikkala jinsa ham shu ko'rinishda bo'ladi. Ular to'g'ri ko'plik, muzakkar jinsdagi ismlar kabi ikki keishikda turlanadi:

Bosh kelishik- عشرون [i'shruna]

Qaratqich-tushum kelishik- عشرين [i'shrina]

Mashq. Yozing va o'qing. Jummalarni tarjima qiling.

اشتملت ورقة الامتحان علي اثنين و عشرين سؤالاً. بلغ سكان مدينتنا طشقند ثلاث ملايين و نصف المليون في مطلع الثالثة الجديدة. في السنة اثنا عشر شهراً. كم عمرك؟ عمري واحد و اربعون سنة. كم عمره؟ هو خمسين من عمره. وزعت الدولة المزرع علي مائتين و اربعين مزرعة. توزع المجلة خمسا و سبعون الف نسخة شهرياً.

المسافة بين مدينة طشقند و سمرقند مائتان و خمسة و سبعون كيلو متراً. في مكتبة الجامعة الف كتاب في اللغتين العربية و الفارسية و سبعمائة و خمسة و اربعون كتاباً في الاقتصاد و اربعة آلاف في الحقوق و تصل اليها سبع عشرة مجلة شهرية في موضوعات مختلفة.

كلمات:

اشتمل -[ishtamala]-joy olmoq

توزع -[tavazza'a]-tarqatmoq

مختلفة -[muxtalifatan]-har xil

20 DAN YUQORI BO'LGAN SANOQ SONLARNING SANALMISH BILAN KELISHI

21 dan boshlab 99 gacha bo'lgan sonlarda birlik sonlar o'nliklar bilan [vov] اثنان [isnani] bog'lovchisi vositasida bog'lanadi va uch kelishikda turlanadi [isnani] muannas jinsda [isnatani] (ikki) so'zidan tashqari . 11 dan 99 gacha sanoq sonlarning 3 sonidan boshlab birligi sanalmishning jinsiga teskari jinsda, 1 va 2 sonlarining jinsi esa sanalmishning jinsi bilan bir xil jinsda bo'ladi. Sanalmish birlik sonda, noaniq holatda va jinsda bo'ladi. Sanalmish birlik sonda, noaniq holatda va tushum kelishigida keladi:

21 dan 99 gacha bo'lgan sanoq sonlarning sanalmish bilan kelishi:

Tarjima va tarnskipsiya	Sanalmish muannas jinsda bo'lsa	Tarjima va transkripsiya	Sanalmish muzakkar jinsda bo'lsa
-------------------------	---------------------------------	--------------------------	----------------------------------

21ta toliba-vahidatun va i'shruna tolibatan	واحدة و عشرون طالبة	21ta tolib-vahidun va i'shruna toliban	واحد و عشرون طالبا
22ta toliba-isnatani va i'shruna tolibatan	اثنان و عشرون طالبة	22ta tolib-isnani va ishruna toliban	اثنان و عشرون طالبا
34 ta toliba-a'rba'un va i'shruna tolibatan	اربع و ثلاثون طالبة	34 ta tolib-a'rba'atun va i'shruna toliban	اربعة و ثلاثون طالبا
65 ta toliba-xomsun va sittuna tolibatan	خمس و ستون طالبة	65 ta tolib-xomsatun va sittuna toliban	خمسة و ستون طالبا
90 ta toliba-tis'una tolibatan	تسعون طالبة	90 ta tolib-tis'una toliban	تسعون طالبا
99 ta toliba-tis'un va tis'una tolibatan	تسع و تسعون طالبة	99 ta tolib-tis'atun va tisuna toliban	تسعة و تسعون طالبا

“Yuz” mazmuni jinsi o'zgarmaydigan "مائة" [mi'atun] so'zi bilan ifodalanadi. Ushbu so'zning ikkilik sondagi ko'rinishi ikki yuzni ifodalaydi: ikki yuz [mi'atani]- مائتان soni “yuzliklar” mazmunida, ya'ni ko'plik sonda ham, shu shakl bilan ishlatiladi.

300 dan 900 gacha bo'lgan yaxlit yuzliklarni 3 dan 10 gacha bo'lgan sonlarning sanalmish bilan kelishi qoidasi boyicha hosil qilinadi. Bunda "امئة" [mi'atun] so'zi sanalmish bo'lib keladi:

To'rt yuz-[a'rba'u mi'atin] (اربعمائة yoki ارباربع مائة)

Uch yuz- [salasu mi'atin] (ثلاث مائة yoki ثلاثمائة)

Yuzliklarning sanalmishi esa ulardan keyin مضاف اليه [muzofun ilayhi]-ya'ni unga izofa bo'llib kelib, birlik son, noaniq holat va qaratqich kelishigida qo'yiladi, 300 sonidan boshlab ular bilan izofa zanjiri hosil qiladi:

Tarjima va tarnskipsiya	Sanalmish muannas jinsda bo'lsa	Tarjima va transkripsiya	Sanalmish muzakkar jinsda bo'lsa
-------------------------	---------------------------------	--------------------------	----------------------------------

100 ta gazeta-mi'atu jaridatin	مائة جريدة	100ta kitob-mi'atu kitabin	مائة كتاب
200 ta gazeta-mi'ata jaridatin	مائتا جريدة	200ta kitob-mi'ata kitabin	مائتا كتاب
400ta gazeta-a'rba'u mi'ati jaridatin	اربع مائة جريدة	400ta kitob-arba'u mi'ati kitabin	اربع مائة كتاب

“Ming” mazmuni muzakkar jinsdagi " الف " (آلاف) [alfun] (ko'plikda. alafun) so'zi bilan ifodalanadi. Ushbu so'zning ikkilik sondagi ko'rinishi ikki mingni ifodalaydi:

Ikki ming-[alfani]- الفان

Minglik sonlar va ular bilan kelgan sanalmish “100” soniga ta'alliqli bo'lgan qoidalar bo'yicha keladi:

Tarjima va tarnskipsiya	Sanalmish muannas jinsda bo'lsa	Tarjima va transkripsiya	Sanalmish muzakkar jinsda bo'lsa
1000ta gazeta-alfu jaridatin	الف جريدة	1000ta kitob-alfu kitabin	الف كتاب
2000ta gazeta-alfa jaridatin	الفا جريدة	2000ta kitob-alfa kitabin	الفا كتاب
3000ta gazeta-salasatu alafi jaridatin	ثلاث آلاف جريدة	3000ta kitob-salasatu alafi kitabin	ثلاث آلاف كتاب

Yuzlik va mingliklar bilan bir yoki ikki sonlari quyidagicha keladi:

1001ta gazeta-alfu jaridatin va jaridatun	الف جريدة و جريدة	101 ta kitob-mi'atu kitabin va kitabun	مائة كتاب و كتاب
1002 ta gazeta-alfe jaridatin va jaridatani	الف جريدة و جريدتان	102 ta kitob-mi'atu kitabin va kitabani	مائة كتاب و كتابان

Yuzlik va mingliklar bilan birlik va o'nliklar ham kelsa, sanalmishni eng oxirgi sanoq son boshqaradi:

105 ta gazeta-[mi'atu va xomsu jaroida]- مائة و خمس جرائد

1317 ta kursi-[alfun va salasu mi'atin va sab'ata a'shara kursiyan]

الف و ثلاثمائة و سبعة عشر كرسيًا

50053 ta kitob-[xomsuna alfan va salasatun va xomsuna kitaban]

خمسون الفا و ثلاثة و خمسون كتابًا

Yuz ming-[mi'atu alfin]- مائة الف

Ikki yuz ming-[mi'ata alfin] مائتا الف

Million-[alfu alfin] الف الف (yoki ko'p. malayin ملايين)

Milliard-[milliyarun] مليار (yoki ko'p. millyarotun مليارات)

kabi sonlar ham ishlatiladi. Sanalmish ular bilan yuqoridagi qoidalar asosida keladi.

Mashq. Yozing, o'qing va tarjima qiling.

البلدان العربية

في العالم اثنان و عشرون دولة عربية . تقع الدول العربية في قارتي آسيا و افريقيا . البلدان العربية الواقعة في افريقيا هي : مصر و ليبيا و جزائر و تونس و المغرب و سودان و موريتانيا و جيبوتي و الصومال جزر القمر و الصحراء الغربية . و اما الدول العربية التي تقع في آسيا فهي : العراق و السورية و الاردن و السعودية و اليمن و الامارات و عمان و البحرين و الكويت و قطر. و للبلدان العربية اسماء رسمية مثل جمهورية مصر العربية و المملكة العربية السعودية و المملكة الاردنية الهاشمية و الجمهورية العربية السورية و الح (الي آخره)

تضم الامارات العربية المتحدة سبع امارات عربية هي : ابو ظبي ، دبي، الشارقة ،عجمان ، ام القيوين ، رأس الخيمة و الفحجيرة.

للدول العربية منظمة خاصة و هي جامعة الدول العربية التي تكونت في مدينة الاسكندرية في العشر من 1940 (ألف و تسعمائة و خمس و اربعين) من سبع دول عربية و أقر ميثاقها فيها . ثم انضمت اليها اربع عشرة دولة أخرى . و الهدف الرئيس من تأسيس الجامعة هي تو ثيق العلاقات بين الدول العربية .

كلمات :

جامعة الدول العربية [jomi'atu d-davlatul a'rabiyyati]-Arab dalatlar ligasi

متحد [muttahiridun]-birlashgan

أقر [uqirru]- qabul qilindi, tasdiqlandi

انضم [inzoma] qo'shildi

تو ثيق [tuvsiqu]- mustahkamlash

ضم [zomma] birlashtirmoq

امارات [imorotun] amirliklar

منظمة [munazzimatun] tashkilot

ميثاق [misoqun] nizom: hujjat, bitim

هدف [hadafa] maqsad, nishon

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. «Учебник арабского языка», Б.З.Холидов. 1981 год.Т.
2. «Учебник арабского языка», Ковалев.А.А., Шарбатов.Г.Ш. 1969год.

3. «Arab tili»,E.Talabov, 1992yil.
4. «Учебник арабского языка», Мамедов.А., Джахани 1965 год.
5. «Arab tili», Botirbek.Hasanov.Toshkent.,1998 yil.
6. «Избранные сочинения», IV-том., И.Ю.Крачковский.
7. «Arab tili grammatikasi», N.Ibrohimov.Toshkent,1999 yil.
8. «Арабский язык», Мамедов.А., Боку., 1984 год.
9. «Грамматика арабского языка», Каир, 1989 г од.
- 10.«Учебник арабского литературного языка», 1967-1968 год.
- 11.«Мы говорим по арабский», Фролова.О.Б. 1972 год.
- 12.«Вводный курс современного арабского языка», 1967-68год.
- 13.«Arab tili», Musohojayev.R., Toshkent 1996 yil.
- 14.Arab tili asosiy qoidalari tizimi.O.Musayev.Toshkent.2000yil
15. Arab tili darslari.Hasanov.H. M . Abzalova.Toshkent.2006.yil

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA'LIMI VAZIRLI
ABDULLA QODIRIYNOMIDAGI JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

“O'ZBEK TILI VA UNI O'QITISH USLUBIYATI”

Kafedra

«Tasdiqlayman»

Kafedra mudiri _____

« ____ » _____ 2012_yil

ARAB TILI

fanidan

YANGI PEDAGOGIK TEXNOLOGIYA BO'YICHA O'TILADIGAN
TAYANCH KONSPEKT

Jizzax-2012

laboratoriya mashquloti 2s.

Mavzu: O'TGAN ZAMON FE'LI

Bu mavzu bo'yicha amaliy mashquloti o'tkazishda «Ven» diagrammasi «taqqoslash» metodidan foydalaniladi. Bu metod orqali o'zbek va arab tillaridagi fe'l negizlarini bir biridan farqi, ularning yasalishi va tuslanishdagi farqini solishtirib, taqqoslab o'rgatish mumkin

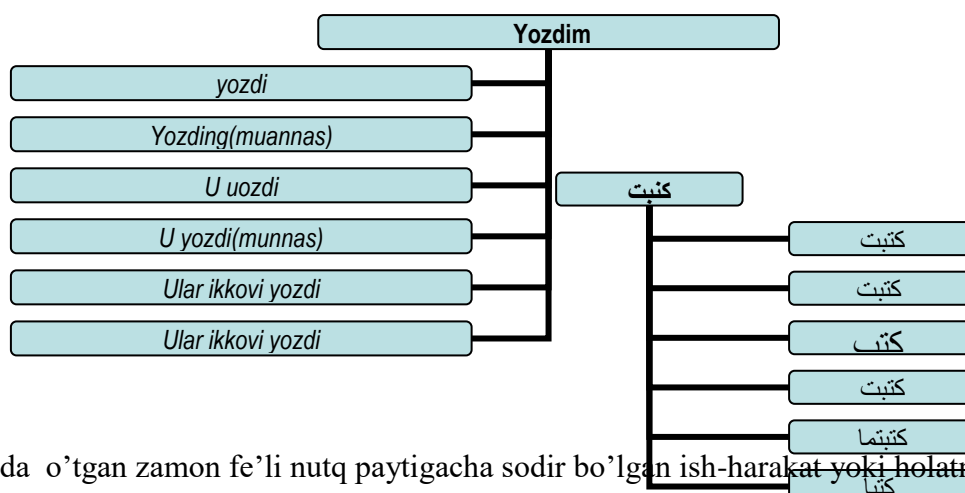
Bu metod biron mavzuni chuqur o'rganishdan avval talabalarning fikrlash faoliyatini jadallashtirish qamda kengaytirish uchun xizmat qilish mumkin. Shuningdek, o'tilgan mavzuni mustaqkamlash, yaxshi o'zlashtirish, umumlashtirish qamda talabalarni shu mavzu bo'yicha tasavvurlarini chizma shaklda ifodalashga undaydi.

O'tkazish texnologiyasi:

“VEN” diagrammasi.

Arab tilida o'tgan zamon fe'lini tushuntirishda “Ven” usulidan foydalanish. “Ven” difgrammasida har bir katakka alohida qilib o'zbek va fors tillaridagi tuslanayotgan fe'lning o'tgan zamon negizi yoziladi. Keyin ularning tagiga har ikkala tilda ko'plik va birlikda, shaxs-sonlarga qo'yib tuslanadi. Shu tarzda ikkala fe'lnung tuslanishdagi farqini taqqoslab ko'rsa

bo`ladi. Masalan يكتب **yozadi** fe`lining o`tgan zamon negizi كتب bo`ladi, uning tuslanishi quyidagicha

Arab tilida o`tgan zamon fe`li nutq paytigacha sodir bo`lgan ish-harakat yoki holatni ifodalaydi. Biroq, arab tilining o`tgan zamoni harakatning tugamaganligini, o`tgan zamonda hali davom etayotganligini bildiradi va harakat umuman bo`layotganligini va davomiyligini ifodalaydi. Masalan: \kataba roshidun\ كتب رشيد-Rashid yozdi, Rashid yozayapti

O`tgan zamon fe`li shaxs-son qo`shimchalari jadvali.

Ko`plik son	Ikkilik son	Birlik son	Jins	shaxs
\na\ -biz نا	-----	\tu\ -men ت	Muzakkar muannas	1
\tum\ -siz تم \tunna\ -siz تن	\tuma\ -siz ikkingiz -تما	\ta\ -sen ت \ti\ -sen ت	Muzakkar muannas	2
\uu\ -ular و \na\ -ular ن	\a\ -ular ikkovi ا- \ata\ -uar ikkovi ا- تا	\ \ - ت \at\ -u	Muzakkar Muannas	3

1-bob fe`lining o`tgan zamoni muzakkar jins, birlik son, 3-shaxs, o`tgan zamonidan olinib, so`z oxirgi \a\ unlisini o`rniga mos keladigan olmoshlar biriktiriladi.

Inkor shaklini ifodalash uchun \ma\ -emas ko`makchisi ishlatiladi. Masalan:

ما كتبا \ma kataba\ -u yozgani yo`q

Majhul nisbat shaklida fe'lining birinchi o'zakli undoshi zammali, ikkinchi o'zakli undoshi kasrali qilinadi: كتب \kutiba\

قد\qod\ ko'makchisi o'tgan zamon fe'li bilan ishlatilsa tugallangan ma'noni beradi. Masalan: قد كتب \qod kataba\ - u yozib bo'ldi.

Tayanch tushunchalar: O'tgan zamon fe'li o'tgan zamon fe'l negiziga (mi so'z oxiriga qo'shimcha qo'shish orqali yasaladi va tuslanishda ba'zi bir fonetik o'zgarishlarga uchraydi. Prefiksli va qo'shma fe'llarda fe'l negizining o'ziga qo'shib tuslanadi

Adabiyotlar:

1. B.Z. Xolidov. Arab tili. Toshket 1987y.
2. E. Talabov. Toshkent 1994 y.
3. N. Ibroqimov. Arab tili grammatikasi. 1999 y

18– laboratoriya mashg'uloti (2 soat)

Mavzu: “**Arab tilida izofa zanjiri**”

Bu mavzu bo'yicha laboratoriya mashg'uloti o'tkazishda «Blits» uyini texnologiyasidan foydalanish mumkin. Ushbu texnologiya talabalarni dars jarayonida, yangi mavzuni yaxshi uzlashtirish va tushunganligini tekshirish, utilgan mavzularni kaytarish, matnlar bilan ishlash, yangi suzlar lugatini yodlash, o'rganilgan materialni yodida saqlab qolish, qamda qar bir dars davomida barcha talabalarni baholay olishga qaratilgan.

Darsning maqsadi: Dars davomida arab tilida izofa, uning imlosi va izofa zanjiri ancha murakkabligini tushuntirish. Ularni jumlada qo'llashni o'rgatish. Darsda qo'llanadigan metod o'tilgan temalarni mustaqamlash va ularning yangi mavzuni o'zlashtirib olishlariga yordam beradi qamda, ularning mavzuni qay darajada o'zlashtirilganligini nazorat qilishga imkoniyat yaratadi.

O'tkazish texnologiyasi

« *Blits* » o'yini

Talabalarning har biriga shu kungacha o`tilgan mavzularga doir 15 ta jumlar yozilgan kartochkalar tarqatiladi. « Menimcha to`g`ri topdim » nomli blits o`yinida har bir talaba « Arab tilida izofa zanjiri » mavzusiga tegishli jummalarni topishi va to`g`risiga belgilashi kerak bo`ladi. Bu o`yinga 10 minut vaqt ajratiladi. O`yinning shartiga ko`ra 3 ta to`g`ri topilgan javob uchun bir ball qo`yiladi. Hamma savolga to`g`ri javob bergan student 5 ball to`playdi. Keyin kartochkalar yig`ib olinadi va oqituvchi to`g`ri javobni aytadi. Shundan so`ng student dars davomida to`plagan ballini bilib oladi.

1. Darsni yakunlash va talabalarni baholash qamma javob varakalar yiqib olinadi. qar bir talaba tomonidan berilgan 2. Javob bali yiqiladi va shu asosida talabalar baholanadi.
3. Tayanch tushunchalar: Arab tilida aniqlanmish bilan aniqlovchi yoki qaralmish bilan qaratqich munosabatlari.

Adabiyotlar:

1. **B.Z.Xolidov. Arab tili Toshkent 1987y.**
2. **M. qasanov. Arab tili Toshkent 2006 y**

26-лаборатория машғулоты (2 соат)

Mavzu: “Hozirgi-kelasi zamon fe’li” Bu mavzuni o`tishda «Klaster»- tarmoqlash metodidan foydalanish mumkin. Lekin tekstni tushunish uchunqam foydalansa bo`ladi. Chet tillarani o`rganishda leksik boylik muqim bo`lganligi tufayli bu metoddan qam fors tilini o`rganishda foydalansa bo`ladi.

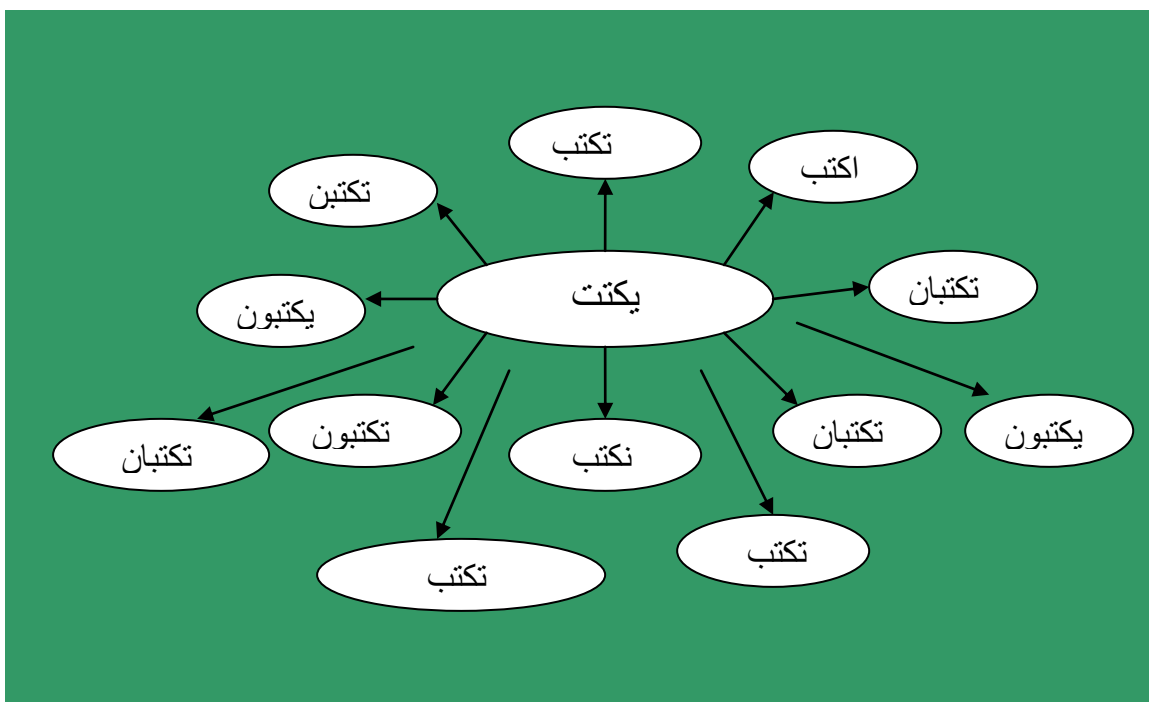
Darsning maqsadi: Bu metod talabalarni ziyrak bo`lishga so`z boyligini oshirishga olgan bilimlarini mustaqkamlashga dunyo qarashini kengaytirishga yordam beradi.

O`tkazish texnologiyasi

“Klaster“ metodi

Tema tushuntirilgandan so`ng yuqorida berilgan tekstni o`qituvchi 2 marta o`qib beradi . Uzoq o`tgan zamon fe’llari aniqlanadi va izohlanadi. Yangi yoki tushynilmagan so`zlar lug`ati o`qituvchi tomonidan aytiladi. So`ng tekstni student tomonidan qay darajada tinglab tushunganini va yangi so`zlarni xotirasida saqlab qolishini tekshirish ushun “Klaster” metodidan foydalaniladi. Undan ko`zlangan maqsad studentning ziyrakligini - oshirish. “Klaster” metodida

doskaning o`rtasiga doira chizib uning ichiga “ kalit so`z” ya`ni tekstning nomi yoziladi. Studentdan talab qilinadigan narsa tekstni diqqat bilan tinglab yodda qolgan so`zni doira atrofiga yozib chiqish. Masalan:

Darsni yakunlash va talabalarni baholash

Dars so`nggida qar bir talaba mavzuni qay darajada tushunganligi necha foiz so`zlarni yo d olgani ma'lum bo`ladi va baholanadi.

Tayanch tushunchalar: qozirgi kelasi zamon fe'lining yasalishi old va so`z oxiri, shaxs son qo`shimchalarining qo`shilishi tushuntiriladi. Prefiksli va qo`shma fe'llarda xususiyatlar aloqida ta'kidlandi.

Adabiyotlar:

1. B.Z. Xolidov. Arab tili. Toshket 1987y.
2. E.Talabov. Toshkent 1994 y.

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA'LIMI VAZIRLIGI

**ABDULLA QODIRIY NOMIDAGI JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

“O'ZBEK TILI VA UNI O'QITISH USLUBIYATI”

KAFEDRASI

“ARAB TILI” FANIDAN TEST

JIZZAX-2012

1. Soʻz oʻrtasida “hamza” undoshiga

- A) kursi vazifasini faqat “alif” undoshi bajaradi
- B) kursi boʻlib faqat و ي undoshlaridan biri bajaradi
- V) kursi boʻlib ا و ي undoshlaridan biri bajaradi
- S) toʻgʻri javob yoʻq

2. Soʻz oxirida “hamza” undoshi “sukun” yoki “a”, “i”, “u” choʻziq unlilaridan keyin kelsa...:

- A) aloxida yoziladi
- B) unga kursi boʻlib ا و ي undoshlaridan biri kelishi mumkin
- V) unga kursi boʻlib faqat و ي
- S) toʻgʻri javob yoʻq

3. Toʻgʻri javobni belgilang:

- A) biriktiruvchi hamzaaning harakati “harakatlar kattaligi” qoidasi asosida tanlanadi
- B) ayiruvchi hamza-oʻzak tashkil qiluvchi hamza va biriktiruvchi hamza –soʻzining oʻzagi tarkibiga kirmaydigan hamzadir.
- V) soʻz boshida kelgan ayiruvchi hamzaga kursi vazifasini ا و ي undoshlaridan biri bajaradi.
- S) toʻgʻri javob yoʻq

4. Bu xabarni kimdan eshitding q jumlasining tarjimasi:

- A) ممن سمعت هذا الخبر؟
 B) عن سمعت هذا الخبر؟
 V) من سمعت هذا الخبر؟
 S) لما ذا سمعت هذا الخبر؟

5.O'qituvchingiz forsmi yoki arabmiq Jumlasinni tarjimasini

- A) من المدرس العربى ام الفارسى؟
 B) هل مدرسهم فارسى ام عربى
 V) هل المدرس العربى ام الفارسى؟
 S) هل المدرسكم العربى ام الفارسى؟

6.Kerakli joyga ال –al aniqlik artiklini qo'iyng

اى.. نصينعربينسهل؟

- A) اي نصين عربين سهل؟
 B) اي نصين العربيين سهل؟
 V) اي النصين العربيين سهل؟
 S) اي نصين عربيين سهل؟

7.Bo'sh o'ringa mos so'roq so'zini qo'ying. سالت من صادقك؟

- A) عم؟
 B) اي؟
 V) من؟

S) ما؟

8.Bo'sh joyga munosib fe'l- kesim qoying: هل..... مريم و اكبر

A) قدم

B) قدمتا

V) قدمت

S) قدما

9. Gapda o'timli fe'l tomonidan boshqarilib kelayotgan so'z....

A) u bilan faqat jinsda moslashadi:

B) faqat qaratqich kelishigida keladi

V) faqat tushum kelishigida keladi

S) hamma javob to'g'ri.

10. Kerakli joyga al artiklini qo'ying

.... - معهد... مدير... جديد.... جارها

A) جارها جديد مدير المعهد

B) جارها الجديد مدير المعهد

V) جارها جديد المدير المعهد

S) الجارها جديد المدير المعهد

11. Ushbu so'zlardan o'ri-o'rniga qo'yib jumla tuzing

عبوسان خالا بخيلان صديقى

- A) خالا صديقى بخلان و عبوسان
B) خالا عبوسان و صديقى بخلان
V) خالا بخلان و صديقى عبوسان
S) بخلان و عبوسان خالا صديقى

12. Bo'sh o'ringa mos fe'lni qo'ying:

فى العام الجامعى القادم كثير من المواد الدينية

- A) تعلمنا
B) قد تعلمنا
V) سوف نتعلمنا
S) سوف ما نتعلم

13. Ushbu fe'lga :gniritkirib inihsomlo amkirib ى

- A) تركتومى
B) تركتمى
V) تركتمنى
S) تركتواتى

14.Sifatdosh ot-kesim vazifasida kelgan jumla tuzing:

- A) هو كاتب رسالة الى اهله بيت
- B) هو كتب رسالة الى اهل بيته
- V) هذه الرسالة المكتوبة لى
- S) الدنيا ساعة

15. Masdar ega vazifasida kelgan jumla tuzing:

- A) القاهرة عاصمة جمهورية مصر العربية
- B) الصبر من الرحمن و العجلة من الشيطان
- V) هؤلاء الجهلاء كالسفهاء
- S) سألنى ابى عن دروسى

16.Qaysi bandda o'zidan keyin bitta fe'lni shart mayli shaklida kelishini talab talab qiladigan yuklamalar kelyaptiq

- A) ل ، لا ، لم ، لن ، اذا
- B) ل ، لا ، لم ، لما
- V) ان ، لا ، ل ، اذا ، كيفما
- S) ان ، اذا ، متى ، مهما ، كيفما

17. Qaysi bandda o'zidan keyin ikkita fe'lni shart mayli shaklida kelishini talab talab qiladigan yuklamalar kelyaptiq

- A) ل ، لا ، لم ، لن ، اذا

- B) ل، لا ، لم ، لما
- V) ان، اذا ، متى، مهما ، كيفما
- S) ان ، ل، لا ، اذا، متى

18. Qaysi yuklamani arablar inkor, shart va o'zgartirish yuklamasi deb aytiladiq

- A) لم B) لما V) لن S) لا

19. Bo'sh o'ringa mos yuklama qo'ying: اسمح تجلس!

- A) لم B) اى V) متى S) مهما

20. Bo'sh o'ringa mos yuklama qo'ying يا احمد.... طالب يعلم هو ينجح

- A) لم B) اى V) متى S) مهما

21. استغفر fe'lining ma'nosi qaysi bandeda to'g'ri ko'rsatilganq

- A) kechirmoq
- B) kechirtirmoq
- V) kechirim so'ramoq
- S) kechirilmoq

22. Qaysi gap aniqlovchi ergash gapli qo'shma gapgan misol bo'la oladiq

- A) كيفما تعمل تكتسب!
B) وصف ما حدث
V) و ما لنا ان نذهب بعيدا
S) اخذ جعفر مجلة ما فقراها

23. Qaysi gap aniqlovchi ergash gapli qo'shma gapgan misol bo'la oladi q

- A) من لا يعمل لا يعك
B) من هو عدو المسلم
V) من انت هذا الرجل
S) استاذك من علمك حرفا واحد

24. Qaysi gap aniqlovchi ergash gapli qo'shma gapga misol bo'la oladi q

- A) تلك آخر أخبار سمعتها عنها
B) الدل على الخير كفاعله
V) جاء متأخرا ولم يخجل
S) مر بصبيان فما عرفه

25. دجو so'zining ma'nosi

- A) topmoq
B) topdi
V) topgan edi
S) u topdi

26. Bo'sh o'rinni to'ldiring.

...شرب الخمر قبل زمان نبينا محمد عليه السلام

A) دل

B) حل

V) قل

S) رد

27. Bo'sh o'rinni to'ldiring ...المسافر عن طريقه فدخل في طرق آخر

A) ظل

B) ضل

V) دل

S) اخب

28. so'zining ma'nosi فرص

A) morfologiya

B) sarf qilmoq

V) sarf

S) hammasi to'g'ri

29. so'zining orttirma darajasini hosil qiling. درجة

A) درج

B) اشد درجة

V) اعظم درجة

S) اعظم درجة

30. Jumladagi aniqlashtiruvchilarni aniqlang:

هو عربى اصلا و محمود نصبا و شرف جدا

A) اصلا، نصبا

B) نصبا، جدا

V) اصلا، جدا

S) اصلا، نصبا، جدا

31 وزن o'lchamoq, وصف tavsiflamoq fe'llarining buyruq maylini hosil qiling

A) ازن، اصف

B) زن، صف

V) اوزن، اوصف

S) وصف، وزن

32. ان هذا الميدان لا يسع جمع اهل القرية. jumlasining tarjimasini

A) Bu maydon barcha qishloq ahlini sig'dira olmaydi

B) Haqiqatda bu maydon barcha qishloq ahlini sig'diradi

V) Haqiqatda bu maydon barcha qishloq ahlini sig'dirmaydi

S) Haqiqatda bu maydon barcha qishloq ahliga keng emas

33. aniq bo'lmoq ظعو va'z so'zlamoq fe'llarining VIII bobini hosil qiling

A) اوتضخ، اوتعظ

B) اتضاح، اتعظ

V) اتضخ، اتعظ

S) متصخ ، متعظ

34. اشرف so'zinig ma'nosi

A) taniqli

B) aristocrat

V) sharafli

S) mashhu

35 . ضرب so'zining tarjimasini toping

A) urmoq

B) telefon qilmoq

V) urishmoq

S) to'g'ri javob yo'q

36.Bo'sh o'rinni to'ldiring: امل عالم فى السلام

A) جعل يكون

B) شرح يتحقق

V) اخذ يصلح

S) بدا يفتح

37.Kishilik olmoshlari qaysi bandda to'g'ri ko'rsatilganq

- A) انا انت ، هي
- B) هما ، هم ، هن
- V) نحن ، ما ذاءل
- S) هذا ، كم ، انت

38.Ushbu arab maqolining tarjimasi qaysi bandda ko'rsatilgan:

"وقتك سيف ان لم تقطعه قطعك"

- A) Vaqt qilichga o'xshaydi, agar uni kesmasang u seni kesadi.
- B) Vaqting ketdi baxting ketdi.
- V) Vaqt bu pul.
- S) Vaqt huddi o'tkir qilichga o'xshaydi.

39 اطلب العلم من المهد الي الحد ! maqolining tarjimasi qaysi bandda keltirilgan

- A) Beshikdan qabrgacha ilm izla.
- B) Yoshlikda olgan bilim toshqa o'yilgan naqsh kabidur.
- V) Xitoyga borib bo'lsada ilm ista.
- S) to'g'ri javob yo'q.

40. Arab tilida so'z o'zagi necha undoshdanibirat bo'ladiq

- A) 2,3,4,5,6,7
- B) 1,2
- V) 7
- S) 3, 4

41.Muannas jinsining asosiy morfologik belgilari

- A) ة، اء، ي
- B) ت ، ا

V) ه ، ة

S) و ، ة

42. Emfatik tovushlarni ko'rsating

A) ظ ، ط ، ض ، ص

B) ق ، ط ،

V) ك ، ض ، ل

S) م ، ف ، ق

43. Arab tilida nechta kelishik borq

A) 3 ta

B) 6 ta

V) 5 ta

S) 2 ta

42. Shamsiy harflar qaysi bandda to'g'ri ko'rsatilganq

A) ا ، ب ، ج ، خ ، ح ، ه ، ع ، غ ، ف ، ق ، ك ، م ، و ، ي

B) ا ، ح ، ق ، ض ، ي ، ة ، ظ ، و ،

V) ت ، ث ، د ، ذ ، ر ، ز ، س ، ش ، ض ، ص ، ظ ، ط ، ل ، ن

S) ا ، ب ، ج ، خ ، ح ، ت ، ث ، د ، ذ ، ر ، ز)

44. Qamariy harflar qaysi bandda to'g'ri ko'rsatilganq

A) ت ، ث ، د ، ذ ، ر ، ز ، س ، ش ، ض ، ص ، ظ ، ط ، ل ، ن

B) ا ، ب ، ج ، خ ، ح ، ه ، ع ، غ ، ف ، ق ، ك ، م ، و ، ي

V) ا ، ب ، ج ، خ ، ح ، ت ، ث ، د ، ذ ، ر ، ز

S) ا ، ح ، ق ، ض ، ي ، ة ، ظ ، و ،

45. Arab tilida nechta harf borq

- A) 28
- B) 32
- V) 31
- S) 29

46. Arab tilida nechra grammatik son bor va ular qaysi banda to'g'ri ko'rsatilganq

- A) birlik, ikkilik, ko'plik sonlari
- B) birlik, ko'plik sonlari
- V) ko'plik va ikkilik sonlari
- S) A va B

47. Qanqay fe'llarga yetishmovchi fe'llar deyiladiq

- A) uchinchi undosh o'zagi و yoki ي bo'lsa
- B) ikkinchi undosh o'zagi ا yoki ي bo'lsa
- V) o'zakda و، ا، ي lar bo'sa
- S) o'zakda unli harflar umuman bo'lmasa

48. Bo'sh orinni to'ldiring: سفن الفضاء علي سطح القمر °

- A) جعلت تتمتع
- B) اخذت تنظر
- V) بدعت تنطلق
- S) شرعت تهبط

49. "Yaqin bo'lmoq" mazmunini anglatuvchi fe'llar qaysi banddaq

- A) ذهب، قدم، بدأ
B) بدأ ، شرع، أخذ،
V) كاد، اوشك، كرب
S) قدم، نفذ، شرع

50. " كان و اخواتها " "kana" va uning opa singillari deb ataluvchi fe'llar qaysi bandda to'g'riq

- A) ليس، صار، بات، امسى ،ظل، اصبح، كان، مادام ، ما فتى، ما انفك، ما برح، ما زال
B) فر، قرأ، كتب، ضرب، فعل، لبس
V) كان ، ما انفك، ما برح، ما زال
S) فر، قرأ، كتب، ضرب، فعل، لبس ، كان ، ما انفك، ما برح، ما زال

1-BILET

1-Arab tili haqida ma'lumot bering.

2-Tashdid nimaq Misol keltiring.

3-Ota, ona, aka, uka ,opa , singil so'zlarini arab tiliga tarjima qiling

Kafedra mudiri

Q. Yadgarov

2-BILET

1-Hamza undoshi haqida.Misol keltirinhg.

2-Al artikli nima .Misollar yozing.

3- *katabal-maktuba, uktubil-maktuba, minal-kitabi hum muslimuna* so'zlarini arab alifbosida yozing.

Kafedra mudiri

Q. Yadgarov.

3-BILET

1-Shamsiy va qamariy harflar haqida ma'lumot bering.

2-Harakatlar haqida ma'lumot bering

3-*fi g'urfati, fil-g'urfti, a'la tovilati, a'la t-tovilati, ila bayti, ala l-bayti*

so'z birikmalarini arab alifbosida yozing

Kafedra mudiri :

Q. Yadgarov.

4-BILET

1-O'zakli undoshlar haqida ma'lumot

2-Hamza haqida ma'lumot bering

3., *kataba l-tolibu, qora'ti t-tolubatu, a'sha s-salamu, as-salamu a'laykum* so'zlarni arab alifbosida yozing

kafedra mudiri:

Q. Yadgarov.

5-BILET

1-O'zaksiz undoshlar yoki ko'makchi harflar haqida ma'lumot bering.

2-So'z turkumlari haqida.

3- *i'lmun, a'limun, ma'lumun, mu'amalatun, iste'malun, a'milun, istikmalun* so'zlarini arab alifbosida yozing.

Kafedra mudiri:

Q. Yadgarov.

6-BILET

1-So'roq gaplar haqida ma'lumot bering va misol keltiring.

2-Otlarning grammatik jinsi haqida. Misol keltiring.

3-*daftarun, lavhun, mistorun, majallatun, haritotun qolamun* so'zlarini arab alifbosida yozing va o'zbek tiliga tarjima qiling

Kafedra mudiri:

Q. Yadgarov

7-BILET

1-Aniqlik va no aniqlik artikli artikli haqida ma'lumot bering.

2-Ikkilik son shakli haqida ma'lumotbering va misollar keltiring

3-*al –baytu kabirun, al-g'urfatu kabiro tun, muhammadun a'milun, huva fallahun, hazihi qoryatun* so'zlarini arab alifbosida yozing va 'zbek tiliga o'giring.

Kafedra mudiri:

Q. Yadgarov

8-BILET

1-Ko'plik son shakllari.To'g'ri ko'plik shakli haqida ma'lumot.Misol keltiring.

2-Otlarning grammatik jinslari.Misollar yozing

3-*al –harakatu barakatun* maqolini arab alifbosida yozing va o'zbek tiliga tarjima qiling .

kafedra mudiri:

Q. Yadgarov.

9-BILET

1-Siniq ko'plik shakli haqida ma'lumot.Misol yozing.

2-Kishilik olmoshlari.Ular ishtirokida gap yozing.

3-*hum mu'allimuna, antum mudarrisuna, nahnu musovviruna ,ana tolibun* so'zlarini arab alifbosida yozin va o'zbek tiliga tarjima qiling

kafedra mudiri:

Q. Yadgarov

10-BILET

1-Nisbiy sifatlar haqida ma'lumot.Misollar yozing.

2-Otlarning turlanishi.

3-*al-kitabu lil mu'allimi, al-kitabu lil muallimi, huna kitabun* so'zlaini arab alifbosida yozing

11-BILET

1-Old ko'makchilari(predolglar) haqida ma'lumot

2-Siniq ko'plik shakllari.Misollar yozing.

3-*al-i'lmu fi s-sig'ori kan-naqshi fi l-hajari* maqolini arab alifbosida yozing va o'zbek tiliga tarjima qiling

kafedra mudiri:

Q. Yadgarov

12-BILET

1-Arab tilida izofa birikmalari haqida

2-Ko'rsatish olmoshlari.Misollar keltiring.

3-*al-kizbu da'un va as-sidqu shifa'un* maqolini arab alifbosida yozing

va o'zbek tiliga tarjima qiling

Kafedra mudiri:

Q. Yadgarov

13-BILET

1-Birikma olmoshlari.Misollar keltiring.

2- *kaana* – bo'lmoq fe'li haqida ma'lumot bering

3- *kana salimun toliban, baytuhu qoribun, hujrotuka zo'yyqotun* so'zlarini arab alifbosida yozing

Kafedra mudiri:

Q. Yadgarov

14-BILET

1-Shamsiy va qamariy harflar haqida ma'lumot bering

2-Otlarning turlanishi haqida

3-*sobahal xoyri, sobahan-nur, ahlan va sahlan, as-salamu a'laykum* so'zlarini arab alifbosida yozing va o'zbek tiliga tarjima qiling

Kafedra mudiri:

Q. Yadgarov.

15-BILET

1-Arab tili haqida ma'lumot bering.

2-Tashdid nimaq Misol keltiring.

3-Ota, ona, aka, uka , opa , singil so'zlarini arab tiliga tarjima qiling

kafedra mudiri:

Q. Yadgarov

16-BILET

1-Hamza undoshi haqida.Misol keltirinhg.

2-Al artikli nima .Misollar yozing.

3- *katabal-maktuba, uktubil-maktuba, minal-kitabi hum muslimuna* so'zlarini arab alifbosida yozing.

Kafedra mudiri:

Q. Yadgarov

17-BILET

1-Shamsiy va qamariy harflar haqida ma'lumot bering.

2-Harakatlar haqida ma'lumot bering

3-*fi g'urfati, fil-g'urfti, a'la tovilati, a'la t-tovilati, ila bayti, ala l-bayti*

so'z birikmalarini arab alifbosida yozing

Kafedra mudiri :

Q. Yadgarov.

18-BILET

1-O'zakli undoshlar haqida ma'lumot

2-Hamza haqida ma'lumot bering

3., *kataba l-tolibu, qora'ti t-tolubatu, a'sha s-salamu, as-salamu a'laykum* so'zlarni arab alifbosida yozing

Kafedra mudiri:

Q. Yadgarov.

19-BILET

1-O'zaksiz undoshlar yoki ko'makchi harflar haqida ma'lumot bering.

2-So'z turkumlari haqida.

3- *i'lmun, a'limun, ma'lumun, mu'amalatun, iste'malun, a'milun, istikmalun* so'zlarini arab alifbosida yozing.

Kafedra mudiri:

Q. Yadgarov.

20-BILET

1-So'roq gaplar haqida ma'lumot biring va misol keltiring.

2-Otlarning grammatik jinsi haqida.Misol keltiring.

3-*daftarun, lavhun, mistorun, majallatun, haritotun qolamun* so'zlarini arab alifbosida yozing va o'zbek tiliga tarjima qiling

Kafedra mudiri:

Q. Yadgarov

21-BILET

1-Aniqlik va no aniqlik artikli artikli haqida ma'lumot bering.

2-Ikkilik son shakli haqida ma'lumotbering va misollar keltiring

3-*al –baytu kabirun, al-g'urfatu kabirotnun, muhammadun a'milun,huva fallahun, hazihi qoryatun* so'zlarini arab alifbosida yozing va 'zbek tiliga o'giring.

Kafedra mudiri:

Q. Yadgarov.

22-BILET

1-Ko'plik son shakllari.To'g'ri ko'plik shakli haqida ma'lumot.Misol keltiring.

2-Otlarning gramatik jinslari.Misollar yozing

3-*al –harakatu barakatun* maqolini arab alfbosida yozing va o'zbek tiliga tarjima qiling .

kafedra mudiri:

Q. Yadgarov.

23-BILET

1-Siniq ko'plik shakli haqida ma'lumot.Misol yozing.

2-Kishilik olmoshlari.Ular ishtirokida gap yozing.

3-*hum mu'allimuna, antum mudarrisuna, nahnu musovviruna ,ana tolibun* so'zlarini arab alifbosida yozin va o'zbek tiliga tarjima qiling

kafedra mudiri: Q. Yadgarov

24-BILET

1-Nisbiy sifatlar haqida ma'lumot.Misollar yozing.

2-Otlarning turlanishi.

3-*al-kitabu lilmu'allimi, al-kitabu lil muallimi, huna kitabun* so'zlaini arab alifbosida yozing

kafedra mudiri: Q. Yadgarov

25-BILET

1-Old ko'makchilari(predolglar) haqida ma'lumot

2-Siniq ko'plik shakllari.Misollar yozing.

3-*al-i'lm fi s-sig'ori kan-naqshi fi l-hajari* maqolini arab alifbosida yozing va o'zbek tiliga tarjima qiling

Kafedra mudiri: Q. Yadgarov

26-BILET

1-Arab tilida izofa birikmalari haqida

2-Ko'rsatish olmoshlari.Misollar keltiring.

3-*al-kizbu da'un va as-sidqu shifa'un* maqolini arab aifbosida yozng
va o'zbek tiliga tarjima qiling

kafedra mudiri: Q. Yadgarov

27-BILET

1-Birikma olmoshlari.Misollar keltiring.

3- **kaana** – bo'lmoq fe'li haqida ma'lumot bering

3- *kana salimun toliban, baytuhu qoribun, hujrotuka zo'yyqotun* so'zlarini arab alifbosida yozing

Kafedra mudiri:

Q. Yadgarov

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKAIS XALQ TA'LIMI VAZIRLIGI
ABDULLA QODIRIY NOMIDAGI JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

**O'ZBEK TILI VA UNI O'QITISH USLUBIYATI
KAFEDRASI**

J. JO'RAYEV

اللغة العربية

ARAB TILI FANIDAN

TA'LIM TEXNOLOGIYASI

JIZZAX -2012

J. Jo'rayev. Arab tili fani bo'icha ta'lim texnologiyasi.

Ushbu o'quv-uslubiy qo'llanmada « Arab tili » fanini o'qitish bo'yicha ta'lim texnologiyalari, ularni qo'llash bo'yicha uslubiy tavsiyalar bayon etilgan. Ushbu tavsiyalar didaktik tamoyillar, laborotoriya mashg'ulotlari texnologiyalarini ishlab chiqish usul va vositalari, ularning muhim belgilaridan iborat ta'limni texnologiyalash qoidalarini hisobga olgan holda loyihalashtirilgan.

Kitob « Arab tili » fanini o'qitishdagi tarix va o'zbek filologiyasi fakultetlari professor-o'qituvchilari uchun moljallangan

MUNDARIJA

KIRISH		
“ARAB TILI” FANINING O’QITILISHINING MAQSAD VA VAZIFALARI		
1.	Arab alifbosi harflari	
2.	Yozuv, fonetika va morfologiya	
LABORATORIYA MASHG’ULOTLARIDA O’QITISH TEXNOLOGIYALARI		
1-mavzu	Kirish . Arab tili fanining maqsad va vazifalari	
	Mavzu bo’yicha vizuallashtirilgan laboratoriya mashg’ulotlari	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan Laboratoriya mashg’uloti	
2- mavzu	القسم الابتدائية YOZUV, FONETIKA VA MORFOLOGIYA	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laboratoriya mashg’uloti	
3- mavzu	HARAKATLAR	
	Mavzu bo’yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laboratoriya mashg’uloti	

	<p>القسم الاساسي</p> <p>Asosiy qism</p> <p>MORFOLOGIYA VA SINTAKSIS الصرف و النحو</p>	
4- mavzu	SO'Z TURKUMLARI	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laborotoriya mashg'uloti	
5- mavzu	SO'Z TUZILISHI	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laborotoriya mashg'uloti	
6- mavzu	SODDA GAPLAR	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laborotoriya mashg'uloti	
7- mavzu	SO'ROQ GAPLAR	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laborotoriya mashg'uloti	
8- mavzu	OTLARDA JINS	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laborotoriya mashg'ulot	
9- mavzu	ANIQLIK VA NOANIQLIK HOLATI	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan	

	labarotoriya mashg'uloti	
10- mavzu	SON KATEGORIYASI	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan labarotoriya mashg'ulot	
11-mavzu	SINIQ KO'PLIK SHAKLLARI	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan labarotoriya mashg'ulot	
12--mavzu	OLMOSHLAR	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan labarotoriya mashg'ulot	
13- mavzu	ANIQLOVCHI	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan labarotoriya mashg'ulot	
14- mavzu	TUB SIFATLAR, NISBIY (YASAMA) SIFATLAR	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan labarotoriya mashg'ulot	
15- mavzu	OTLARNING TURLANISHI	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan labarotoriya mashg'ulot	
16- mavzu	KO'MAKCHILAR BILAN KELUVCHI OT-KESIM	

	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laborotoriya mashg'ulot	
17- mavzu	OLD KO'MARCHILAR , BA'ZI OLD KO'MAKCHILARNING MA'NOLARI	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laborotoriya mashg'ulot	
18- mavzu	جلس "JALASA" "O'TIRMOQ" FE'LINI O'TGAN ZAMONDA TUSLANISHI	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laborotoriya mashg'ulot	
19- mavzu	MOSLASHUV QOIDASI	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laborotoriya mashg'ulot	
20- mavzu	IZOFA BIRIKMASI	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laborotoriya mashg'ulot	
21- mavzu	ليس "LAYSА" "EMAS" FE'LINI O'TGAN ZAMONDA TUSLANISHI	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laborotoriya mashg'ulot	
22- mavzu	كان "KANА" "BO'LMOQ" FE'LINI O'TGAN ZAMONDA TUSLANISHI	

	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laborotoriya mashg'ulot	
23- mavzu	IKKI KELISHIKLI ISMLAR	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laborotoriya mashg'ulot va matn ishlash	
24- mavzu	OLD KO'MAKCHILAR BILAN KELUVCHI BIRIKMA OLMOSHLARI	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laborotoriya mashg'ulot	
25- mavzu	FE'L	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laborotoriya mashg'ulot	
26- mavzu	O'TGAN ZAMON FE'LI	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laborotoriya mashg'ulot	
27- mavzu	FE'LLAR BILAN BIRIKIB KELGAN OLMOSHLAR	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	
	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laborotoriya mashg'ulot	
28- mavzu	HOZIRGI-KELASI ZAMON FE'LI	
	Mavzu bo'yicha mashq ishlash	

K i r i s h

«Arab tili » fanidan ta'lim texnologiyasida bayon etilgan dars mashg'ulotlarida yangi texnologiyalarni o'zlashtirish qonun-qoidalariga tayangan holda ishlab chiqilgan.

Talabalarga bilim berishda zamonaviy ta'lim texnologiyalarining ahamiyati to'g'risida so'z borganda Prezidentimiz I.A.Karimovning "O'quv jarayoniga yangi axborot va pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish, bolalarimizni komil insonlar etib tarbiyalashda jonbozlik ko'rsatadigan o'qituvchi va domlarga e'tiborimizni yanada oshirish, qisqacha aytganda, ta'lim-tarbiya tizimini sifat jihatidan butunlay yangi bosqichga ko'tarish diqqatimiz markazida bo'lishi darkor" degan so'zlarini ta'kidlash o'rinlidir. Bu masala "Barkamol avlod yili" davlat dasturida ham asosiy yo'nalishlardan biri sifatida e'tirof etilgan.

Kitobda keltirilgan ta'lim texnologiyalarining har biri o'zida o'quvmashg'ulotini o'tkazish shart-sharoiti to'g'risida axborot materiallarini, pedagogik maqsad, vazifa va ko'zlangan natijalarni, o'quvmashg'ulotning rejasi, o'qitishning usul va vositalarini mujassamlashtirgan. shuningdek, bu o'quvmashg'ulotning texnologik kartasini, ya'ni o'qituvchi va o'quvchining mazkur o'quvmashg'ulotida erishadigan maqsadi bo'yicha hamkorlikdagi faoliyatning bosqichma-bosqich ta'riflanishini ham o'z ichiga oladi.

Kitob tarkibi kirish, ta'lim texnologiyasining kontseptual asoslari, har bir mavzu bo'yicha ma'ruza va seminar mashg'ulotlarida o'qitish texnologiyasidan iborat. ma'lumotlar maksimal darajada umumlashtirilgan va tartibga solingan. ularni o'zlashtirish va yodda saqlab qolishni kuchaytirish uchun jadval va chizmalardan foydalanilgan.

Kitobning kontseptual asoslari qismida dastlab «Arab tili » fanining dolzarbligi va ahamiyati, mazkur o'quvfanining tarkibiy tuzilishi, o'qitishning usul va vositalarini tanlashda tayanilgan kontseptual fikrlar, kommunikatsiyalar, axborotlar berilib, so'ngra loyihalashtirilgan, o'qitish texnologiyalari taqdim qilingan.

hozirgi kunda jahon tajribasidan o'qirib turibdiki, ta'lim jarayoniga o'qitishning yangi, zamonaviy usul va vositalari kirib kelmoqda va samarali foydalanilmoqda, ta'lim texnologiyasini ishlab chiqish asosida aynan shu yo'nalish yotadi.

ARAB TILI FANI BOYICHA TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING KONSEPTUAL ASOSLARI

1. «ARAB TILI» FANINING DOLBZARBLIGI VA O'QITISH STRUKTURASI

Arab tili «*somiy*» tillar guruhiga kiradi. Arab tilining adabiy shakli islom dini paydo bo'lmagan oldingi davrga to'g'ri keladi. Biroq uning grammatik va talaffuz qoidalari faqatgina IX-XIII asrlarda ishlab chiqilgan.

Aynan mana shu davrga kelib arab tilining filologlari tamonidan folklor va badaviylarning poeziyasi va grammatikasi, leksikologiyasi, she'riyat qonun qoidalari ishlab chiqilgan. Bir necha asrlar davomida mana shu klassik adabiy arab tilida o'sha zamonning boy bilimlari asosida ko'p ilmiy asarlar yozildi.

Arab davlatlarining kengayishi natijasida arab tili o'zining qadimiy vatanidan ham tashqariga yoyilib katta joyni egalladi. U Yaqin va Uzoq sharq, Shimoliy Afrika mamlakatlarigacha tarqadi. Klassik adabiy arab tili ko'p vaqtlar Sharqiy Osiyo mamlakatlarida halqaro aloqa tili bo'lib kelgan. Dunyo fani ravnaqiga chuqur iz qoldirgan buyuk bobolarimiz Abu Rayhon Beruniy, Ahmad al-Farg'oniy, Marg'inoniy, Ibn Sinolar Muhammad Xorazmiy, Mahmud Zamaxshariylar bu tilda ilmiy asarlar yozganlar.

Klassik adabiy arab tili shakllanayotgan vaqtda Arabistonda adabiy arab tilidan farq qilgan ko'pchilik arab qabilalarining dialekti va so'zlashuvi mavjud bo'lgan. Keyinchalik tarixiy sabablarga ko'ra badiiy klassik til o'zgarishdan keldi, lekin shu bilan birga xalqlarning so'zlashuv dialektikasi o'zgarib, tillarning umumiy qoidasi bilan birga rivojlanib bordi. Vaqt o'tishi bilan dialektika va adabiy til o'rtasida farq chuqurlashib ketdi. Natijada bizning vaqtga kelib klassik adabiy arab tili oddiy bilimsiz arab uchun tushunarsiz bo'lib qoldi (ya'ni faqat o'zining shevasida gaplashuvchilar uchun). Bir tamondan hozirgi zamon adabiy arab tili dialektikasi hududiy jihatdan uzoq bo'lganligi uchun ular fonetikada, leksikada va grammatikada bir-biridan farq qiladi. Hozirgi vaqtga kelib ba'zi arab dialektlari mustaqil tilga aylanib qolgan.

Hozirgi zamon adabiy arab tiliga kelsak, u klassik tilning yangi shakli bo'lib, uning rivojlanishi yangi tarixiy sharoitlarga to'g'ri keladi. U XIX asrga kelib, avvalo matbuot va publisistika uchun xizmat qilib so'ngra esa yangi adabiy arab tili sifatida shakllandi. Shu bilan birga Evropa tillaridan ko'p so'zlar o'zlashtirildi: Hozirgi zamon arab tili quyidagi davlatlar uchun davlat tili hisoblanadi Suriya, Iroq, Livan, Saudiya Arabistoni, Yaman, Liviya, Jazoir, Marokash, Sudan, Iordaniya, Tunis, Misr va boshqa davlatlar.

ARAB TILI FANINING MAQSAD VA VAZIFALARI

Adabiy merosimizning aksariyati arab tilida bitilgan bo'lib, ko'plab tarixiy manbalarimiz islom dini tili bo'lgan arab tiliga bevosita taalluqli. O'zbek tili va adabiyoti tarixini o'rganayotgan talabalar bu tilni bilish muhim ahamiyat kasb etadi. O'z tariximizni biz, albatta, adabiy, ilmiy merosimizga tayanib o'rganamiz. Bu manbalar esa, eski o'zbek yozuvi bilan birga arab tilida ham yozilgan. Arab tilini o'qitishdan maqsad talabalarni bu tilda erkin so'zlasha olishi, yoza olishi va eng muhimi boy ma'naviy merosimizning shu tilda bitilgan namunalarni o'qiy olishga o'rgatishdan iborat. Talaba arab tilini o'rganar ekan o'z ona tiliga o'zlashib qolgan arabiy so'z va iboralarni mazmunan nahlil qila olish, bu tilda bitilgan manbalarni tadqiq qilish malakalarini egallashi zarur.

Talaba mazkur fanni o'rganish jarayonida quyidagi bilim va mamlakalararni egallashi lozim bo'ladi.

-arab tilining somiy tillar guruhiga mansubligini,

-arab tili uch bosqich, ya'ni qadimgi, mumtoz va hozirgi zamon arab adabiy tilini o'z ichiga olishi,

-klassik arab tilining xususiyatlari,

-arab tilining Yaqin va O'rta Sharq xalqlari madaniy hayotida xalqaro til vazifasida muhim rol o'ynaganligi,

-hozirgi zamon arab adabiy tilining keng iste'mol doirasini aniqlash,

-arab tilining yozuv sistemasi undosh tovushlarni va cho'ziq unililarni ifodalovhchi harflar tizimodan iboratligi,

-qisqa unli tovushlar esa "harakatlar" deb ataluvchi maxsus belgilar orqali ifodalanihsi,

-grammatik qurilishi jihatidan arab tili boshqa somiy tillar qatori flektiv tillar guruhiga kirishi,

-grammatik shakl asosini uch uzakli undosh fonemalar tashkil qilishi va boshqa grammatik shakl o'zgarishlari asosan so'zning o'zida ichki fleksiya orqali amalgam oshirilihsi,

-arab tilida so'z turkumlari uch guruhga bo'linishi: ismlar (ot, sifat, son olmosh, sifatdosh), fe'llar (zamon shakllari, nisbatlari hamda ularning vaznlari, mayillari) harflar-yordamchi so'zlar (bog'lovchilar, ko'makchilar, yuklamalar, undalmalar),

- arab tilining lug'at tarkibini asosan arab so'zlari tashkil qilishi, oz qismi esa boshqa tillarga mansubligi,

-arab tilida sinonim va omonim so'zlar keng tarqalganligi,

-arab tilida yangi so'zlarning morfologik va sintaktik yo'l bilan hosil qilinishini bilish,

-tovushlarni to'g'ri talaffuz qilish,

-arab tili imlo qoidalariga to'g'ri rioya qilgan holda erkin va to'g'ri yoza olish,

-kichik matnlarni o'qish va tarjima qila olish,

-muomilada ko'p iste'molda bo'ladigan so'zlarni yod olish, o'tilgan mavzular bo'yicha savollarga javob bera olish,

-arab tilining fonetik va grammatik xususiyatlarini o'zlashtirgan holda tarjima bilan shug'ullanish, o'qigan yoki eshitganlarining ma'nosini tushuna olish.

Arab tili fanining boshqa fanlar bilan aloqasi. Arab tili o'zbek tili va adabiyoti, eski o'zbek tili va yozuvi, tarix va huquq fanlarini o'zlashtirishda muhim o'rin egallaydi. O'zbek tili va adabiyoti tarixi bevosita arab tili bilan bog'liqdir. Talabalar mumtoz adabiyot, tarixga oid asarlarni o'rganishda arabcha atama va iboralarga duch keladi. Arab tilidan olingan bilim va ko'nikmalar bu o'rinda juda katta yordam berishi shubxasiz.

LABORATORIYA MASHG'ULOTLARI SOATLARINING TAQSIMLANISHI			
1	“ARAB TILI” FANINING O'QITILISHINING MAQSAD VA VAZIFALARI	Soatlar	
LABORATORIYA MASHG'ULOTLARIDA O'QITISH TEXNOLOGIYALARI		laborotora	ya
			Musratil
			ish
1-mavzu	Kirish . Arab alifbosi harflari	2	1
2- mavzu	Yozuv, fonetika va morfologiya	2	1
3- mavzu	Harakatlar	2	1
4- mavzu	So'z turkumlari	2	1
5- mavzu	So'z tuzilishi		
6- mavzu	Sodda gaplar	2	1
7- mavzu	So'roq gaplar	2	1
8- mavzu	Otlarda jins	2	1
9- mavzu	Aniqlik va noaniqlik holati	4	
10- mavzu	Son kategoriyasi	4	1
11-- mavzu	Sniq ko'plik shakllari		1
12-- mavzu	Olmoshlar	4	1
13- mavzu	Aniqllovchi	2	1

14- mavzu	Tub sifatlar. Nisbiy (yasama) sifatlar	2	1
15- mavzu	Otlarning turlanishi	2	1
16- mavzu	Ko'makchilar bilan keluvchi ot-kesim	4	1
17- mavzu	Old ko'marchilar	2	1
18- mavzu	Ba'ziold ko'makchilarning ma'nolari	2	1
19- mavzu	جلس "jalasa" "o'tirmoq" fe'lini o'tgan zamonda tuslanishi	2	1
20- mavzu		4	1
21- mavzu	Moslashuv qoidasi	4	1
22- mavzu	Izofa birikmasi	4	1
23- mavzu	ليس "laysa" "emas" fe'lini o'tgan zamonda tuslanishi كان "kana" "bo'lmoq" fe'lini o'tgan zamonda tuslanishi	4	1
24- mavzu	Ikki kelishikli ismlar	4	1
25- mavzu	Old ko'makchilar bilan keluvchi birikma olmoshlari	2	1
27- mavzu	Fe'l	2	1
28- mavzu	O'tgan zamon fe'li	2	1
29- mavzu	Fe'llar bilan birikib kelgan olmoshlar	4	1
30- mavzu	Hozirgi-kelasi zamon fe'li	2	1
31- mavzu	Gapning uyushiq bo'laklari	2	1
32- mavzu	Fe'lining ikkinchi va beshinchi boblari	4	1
33- mavzu	Hollar	4	1
34- mavzu	Fe'lining to'rtinchi bobi	4	1
36- mavzu	Fe'l mayllari	4	1
37 mavzu	Fe'lining uchinchi va oltinchi boblari	2	1

	Egaga ta'sir qiluvchi yuklamalar	4	1
38-mavzu	Fe'lining yettinchi va sakkizinchi boblari	4	1
39-mavzu	Bo'lmoq va davom etmoq fe'llari	4	1
40-mavzu	Fe'lining o'ninchi va to'qqizinchi boblari	4	1
	Buyruq mayli	4	1
41-mavzu	Istak mayli	4	2
42-mavzu	Sifatdosh	4	2
43-mavzu	“Son”	2	2
44-mavzu	Matn ustida ishlash	4	2
45-mavzu		4	2
	Jami	138	60

ARAB TILI FANIDAN

LABOROTORIYA MASHG'ULOTLARIDA O'QITISH TEXNOLOGIYALARI

1 mavzu	“ARAB TILI” FANINING O’QITILISHINING MAQSAD VA VAZIFALARI
--------------------------	--

Laborotoraiya mashg’ulotlarining o’qitish texnologiyasi

<i>Talabalar soni: 12</i>	<i>Vaqt: 2 soat.</i>
<i>O’quv mashg’ulotining shakli</i>	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laborotoriya mashg’ulot
<i>Laborotoriya mashg’ulotining rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Arab tili fanining boshqa fanla bilan aloqasi 2. Mavzu bo’yicha mashq ishlash 3. Mavzuga oid matnni o’qish va narjima qilish
<i>O’quv mashg’ulotining maqsadi:</i> Arab tili fanining pridmeti, maqsadi va vazifalari to’g’risidagi bilimlarni mustahkamlash.	
<i>Pedagogik vazifa:</i>	<i>O’quv faoliyatining natijasi:</i>
☐ Adabiy merosimizning aksariyati arab tilida bitilgan bo’lib, ko’plab tarixiy manbalarimiz islom dini tili bo’lgan arab tiliga bevosita taaluqligini tushuntirish; ☐ O’zbek tili va adabiyoti tarixini o’rganayotgan talabalar bu tilni bilish muhim ahamiyat kasb etishi; ☐ O’z tariximizni biz, albatta, adabiy, ilmiy merosimizga tayanib o’rganamiz. Bu manbalar esa, eski o’zbek yozuvi bilan birga arab tilida ham yozilgan;	☐ Arab tilini o’qitishdan maqsad talabalarni bu tilda erkin so’zlasha olishi, yoza olishi va eng muhimi boy ma’naviy merosimizning shu tilda bitilgan namunalarni o’qiy oladi; Talaba arab tilini o’rganar ekan o’z ona tiliga o’zlashib qolgan arabiy so’z va iboralarni mazmunan nahlil qila olish, bu tilda bitilgan manbalarni tadqiq qilish malakalarini egallashi zarur.

<i>O'qitish usullari</i>	Laboratoriya mashg'uloti, bir –biridan o'rganish usuli
<i>O'qitish vositalari</i>	Darslik, kompyuter texnologiyasi, slaydlardan foydalanish.
<i>O'qitish shakli</i>	«Taqdimot», «Loyixa» «kichik guruxlarga bo'linib ishlash», blis o'yin .
<i>Ўқитиш шарт-шароитлари</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan, o'qitish usullarini qo'llash mumkin bo'lgan o'quv xona
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Kuzatish, o'gzaki, nazorat, yozma, o'quv topshiriq.

Laboratoriya mashg'ulotining texnologik xaritasi

	<i>Faoliyatning mazmuni</i>	
	<i>O'qituvchi</i>	<i>Talaba</i>
	1.1. Talabalarga uyga vazifa qilib berilgan matnni tekshiradi va baxolaydi.	O'tilgan darsda berilgan vazifani topshiradi.
	1.2. o'quv mashg'ulotining mavzusini, maqsadini, o'kazish tartibini e'lon qiladi.	Tinglaydi, yozadi
	1.3. «arab tili faning maqsad va vazifalari hamda ma'naviy merosimizni o'rganishda tutgan o'rnini mavzusida blis so'rov o'kazadi arab tilining somiy tillar guruhiga mansubligini, 1.arab tili uch bosqich, ya'ni qadimgi, klassik va hozirgi zamon arab adabiy tilini o'z ichiga olishi, 2. klassik arab tilining xususiyatlari, 3. Arab tilining Yaqin va O'rta Sharq xalqlari madaniy hayotida xalqaro til vazifasida muhim rol o'ynaganligi xaqidagi javoblarni aniqlashtiradi va xulosalaydi.	Savollarga javob beradi

	<p>2.1. Mavzuga oid topshiriqlar beradi va kuzatadi, to'g'ri javoblarni qayd qiladi.</p> <p>(Ilova)</p>	<p>Topshiriqlarni bajaradi</p>
	<p>2.2. Talabalar guruhga bo'linib ishlari uchun matn beradi (4-Илюва).</p>	<p>Kichik guruhlarga bo'linib birgalikda matnn tarjima qiladi va yoddan aytib beradi</p>
	<p>3.1. Mavzuga oid topshiriqlarni javoblariga yakun yasaydi, aytilmagan tomonlari ustid aishlashi lozimligini aytadi.</p> <p>3.5. O'z o'zini nazorat qilish savolari beriladi. Kelgusi mavzu e'lon qilinadi va unga tayyorlanib kelinishi aytiladi. (Ilova)</p>	

1.O'quv topshiriq

Matnni o'qing, yozing, tarjima qiling va yod oling.

هو وصل من .صالح ضابط ايضا .هو ضابط .متي وصل ؟ وصل صبحا .من اين وصل مرتضي؟ وصل مرتضي من مصر .متي تطير طائرتكم ظهرا ام مساء؟ مساء .تطير طائرتي صبحا .مطار بخاري

هل ناظم و كاظم .هما من مصر .صالحة طالبة نشيطة ايضا .طاهر طالب نشيط

هما طالبتان نشيطان .هل صالحة و نصيبة تلمذتان؟ لا، هما طالبتان .هما طالبان نشيطان . ضابطان؟ لا، هما طالبان ايضا

2.O'quv topshiriq

O'qing. Ko'chiring.

ود در ور وز

وزد واو زُزور

وَزْدُ وَ وَر . دارو زُزور

3.O'quv topshiriq

Predmet belgisini bildirgan so'z s i f a t deyiladi. Sifat **qanday?** yoki **qanaqa?** So'rog'iga javob bo'ladi.

Arab tilida sifat otga bog'lanib keladi va undan so'ng yoziladi. Masalan: لبن لذيذ

4.O'quv topshiriq

Quyidagi iboralardagi sifatlarni toping.

لبن لذيذ . دلو كبير

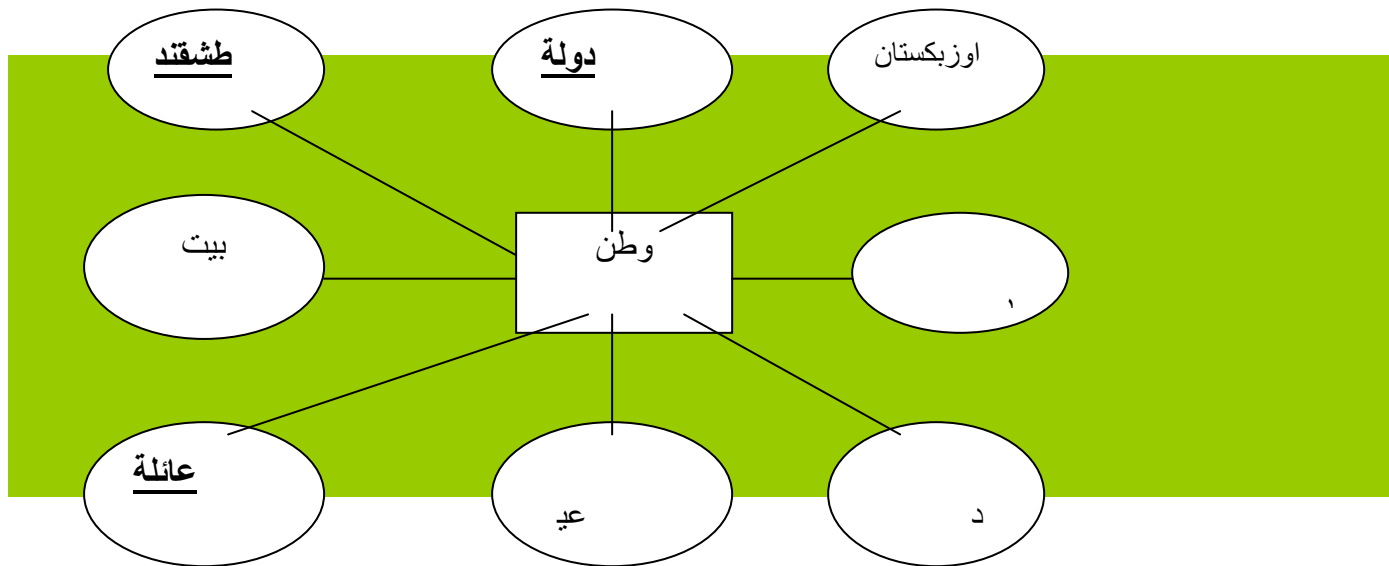
ديوان وثير

5.O'quv topshiriq

Quyidagi otlarga sifat topib, ularni daftaringizga birgalikda ko'chiring.

لبن . ديوان . توت . كتاب

. Янги мавзуни мустаҳкалаш учун талабаларга тарқатма материалларни тарқиш. Бунда ўқитувчи “Скарабей” усулини қўллади. Намуна:

3 ilova

Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari

		<i>Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari</i>			
		<i>O'tilgan mavzuni bilishadi</i>	<i>Guruh faol</i>	<i>Muammoni echish uchun takliflar berishdi</i>	<i>Jami</i>
	<i>Ball</i>	<i>1,0</i>	<i>0,5</i>	<i>1,5</i>	<i>3</i>
1					
2					
3					

2,2 – 3 ball – a'lo

1,2 – 2 ball – yaxshi

0,5 – 1,1 ball – qoniqar

ADABIYOTLAR:

- 1.Ibrohimov.N. Yusupov.M. “Arab tili grammatikasi” 1-2 jild T.,1999 y
2. M.Hasanov. “Arab tili darslari” 1-kitob. T., 2004 yil
- 3.B.Ibrohimov, “Arab tili” (ilk saboqlar), T., Universitet,1991
- 4.Kovalyov.A.A., Sharbatov G.Sh. “Uchebnik arabskogo yazika”1998 g
- 5.Xolidov. B.Z. “Uchebnik arabskogo yazika”1981 g
- 6.Talabov.E. “Arab tili” , T., O’zbekiston. 1993 y.
- 7.Hammabop arab tili. T., 1996 yil
- 8.B.Ibrohimov. ‘O’zbekcha-arabcha so’zlashgich” T. “O’qituvchi” 1995y
- 9.Baranov.X.K. “Arabsko-russkiy slovar” Moskva 1985.
- 10.Sharbatov. G.Sh. “Russko-arabskiy slovar.
- 11.Arabcha-o’zbekcha boshlang’ish lug’at.T., Mavorounnahr.1996.

2-mavzu

YOZUV, FONETIKA VA MORFOLOGIYA

Laborotoiya mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

<i>Talaba soni 12 ta</i>	Vaqt 4 soat
<i>Mashg'ulot shakli</i>	Individual topshiriqlarni bajarishga asoslangan amaliy mashg'ulot
<i>Laboratoriya mashg'uloti rejasi</i>	A) Unlilar (1 s.) B) Undoshlar (1 s.) V) Arab alifbosi va yozuvi. (1 s.) D) Arab yozuvi (1 s.)
O'quv mashg'ulotining maqsadi: Mavzu bo'yicha bilimlarni chuqur o'zlashtirishni ta'minlash	
<i>Pedagogik vazifalar:</i>	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i>
☐ Arab tili fonetikasida 6 ta unli tovush bo'lib ulardan uchta qisqa (a,i,u) va uchta cho'ziq (a, i,u) unli tovushlari yuzasidan bilimlarni chuqurlashtiradi;	☐ Qadimgi YUnonistondagi sotsial qarashlar haqida aytib bera oladilar, misol keltira oladilar;
☐ Arab tilida 28 ta undosh tovush bor bo'lib, ular yordamida 31 tovushni ifodalash mumkin ya'ni 28 undosh va 3 ta	☐ Rim mutafakkirlarining sotsiologik ta'limotlari haqida aytib bera oladilar;
	☐ Abu Ali ibn Sino, Yusuf Xos Xojib, Amir Temur, Ulug'bek, Alisher

<p>cho'ziq unli tovushlari</p> <p>bo'yicha bilimlarni kengaytiradi;</p> <p>□□ Arab alifbosida yuqorida aytilganidek 28ta harf bor bo'lib ularning 22 tasi har ikki tomondan qo'shib yoziladi, qolgan 6 tasi o'ng tomondan qo'shib, o'zidan keyin kelgan harfga qo'shib yozilmaydi.</p> <p>bo'yicha bilimlarni kengaytiradi;</p> <p>□□ Arab yozuvining bir necha turlari bor bo'lib, ular kufiy, suls, riq'a, nash, ta'liq, nasta'liq va rayhoniyy kabilar yozuvlar bilan talabalarni tanishtiradi.</p>	<p>Navoiylarning inson erki va tafakkur tarzi to'g'risidagi sotsiologik qarashlari haqida aytib bera oladilar;</p> <p>□ Hozirda O'zbekistonda sotsiologiyaga doir muammolarni sanab beradi;</p>
<p><i>O'qitish usullari-texnikasi</i></p>	<p>topshiriqlar, amaliy ishlash usuli, suhbat</p>
<p><i>O'qitish vositalari</i></p>	<p>matn, tarqatma materiallar, slaydlar, proektor.</p>
<p><i>O'qitish shakllari</i></p>	<p>Jamoa, to'g'ridan-to'g'ri va guruhlarda ishlash.</p>
<p><i>O'qitish sharoiti</i></p>	<p>Texnik vositalar bilan ta'minlangan auditoriya.</p>
<p><i>Monitoring va baholash</i></p>	<p>Og'zaki nazorat, o'z-o'zini nazorat qilish, reyting tizimi asosida baholash.</p>

Laborotoiya mashg'ulotning texnologik karta

Ish bosqichlari	O'qituvchi faoliyatining mazmuni	Tinglovchi faoliyatining mazmuni
1-bosqich Mavzuga kirish. (10 min)	1.1. O'quv mashg'uloti 1-2 savolni, tahlil qiladi va o'quv faoliyati natijalarini aytadi. Amaliy mashg'ulotning baxs munozarali, individual topshiriqlarni bajarishga asoslanganligini ta'kidlaydi.	Mavzu nomini yozib oladilar
	2.1. Arab alifbosi va yozuvi. Arab alifbosida yuqorida aytilganidek 28ta harf bor bo'lib ularning 22 tasi har ikki tomondan qo'shib yoziladi, qolgan 6 tasi o'ng tomondan qo'shib, o'zidan keyin kelgan harfga qo'shib yozilmaydi. 2.2. Taqdimot e'lon qiladi va baholanadi. Umumiy xulosa qiladi.	Individual tarzda bajaradilar. Qo'yilgan savollarga javob tayyorlaydilar.
	2.3. Masalalar mazmunini tushuntiradi va bajarish bo'yicha maslahatlar beradi. Kuzatib boradi. 2.4. Taqdimot e'lon qiladi va baholanadi. Umumiy xulosa qiladi.	Individual tarzda bajaradilar. Qo'yilgan savollarga javob tayyorlaydilar.
	3.1. Mavzu bo'yicha yakunlovchi xulosalar qiladi.	Savollar beradilar
	3.2. Mavzu maqsadiga erishishdagi tinglovchilar faoliyati tahlil qilinadi va baholanadi.(2-ilova)	
	3.3. Mavzu bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish uchun adabiyotlar beradi.	YOzib oladilar.
	3.4. Navbatdagi amaliy mashg'ulotning muammoli tusda o'tishini va talabalarni baxs munozarali mashg'ulotga tayyorgarlik ko'rishi aytiladi va "Qanday" organayzeridan foydalangan holda "Konkret sotsiologik tadqiqotlar metodlarga bo'lish sabablari" ni yoritib kelish.	

ARAB ALIFBOSI HARFLARI

(UMUMIY JADVALI)

nomi	O'zbekcha	O'ng tomondan qo'shilishi	Ikkala tomondan qo'shilishi	Chap tomondan qo'shilishi	Ayrim	№
الف	a i u	ﻝ	ﻝ	ﻝ	ﻝ	1
باء	b	ﺏ	ﺏ	ﺏ	ﺏ	2
تاء	t	ﺕ	ﺕ	ﺕ	ﺕ	3
ثاء	ﺚ	ﺚ	ﺚ	ﺚ	ﺚ	4
جيم	j	ﺝ	ﺝ	ﺝ	ﺝ	5
حاء	h	ﺡ	ﺡ	ﺡ	ﺡ	6
خاء	x	ﺦ	ﺦ	ﺦ	ﺦ	7
دال	d	ﺩ	ﺩ	ﺩ	ﺩ	8
ذال	z	ﺫ	ﺫ	ﺫ	ﺫ	9
راء	r	ﺭ	ﺭ	ﺭ	ﺭ	10
زاء	z	ﺯ	ﺯ	ﺯ	ﺯ	11
سین	s	ﺱ	ﺱ	ﺱ	ﺱ	12
شین	sh	ﺶ	ﺶ	ﺶ	ﺶ	13
صاد	s	ﺺ	ﺺ	ﺺ	ﺺ	14

nomi	O'zbekcha	O'ng tomondan qo'shilishi	Ikkala tomondan qo'shilishi	Chap tomondan qo'shilishi	ayrim	№
ضاد	d	ح	ط	ظ	ض	15
طاء	t	ط	ظ	ظ	ط	16
ظاء	z	ظ	ظ	ظ	ظ	17
عين	'	ع	ع	ع	ع	18
غين	g'	غ	غ	غ	غ	19
فا	f	ف	ف	ف	ف	20
قاف	q	ق	ق	ق	ق	21
كاف	k	ك	ك	ك	ك	22
لام	l	ل	ل	ل	ل	23
ميم	m	م	م	م	م	24
نون	n	ن	ن	ن	ن	25
هاء	h	ه	ه	ه	ه	26
واو	v	و	و	و	و	27
ياء	y	ي	ي	ي	ي	28

3-
(2.2)

ilova

Laborotoiya mashg'ulotni tahlil qilish varag'i

			Baholash ko'rsatkichlari va mezoni	
			ko'rsatkichi	mezoni
1.Savollar-ga javob berish.	Mavzu bo'yicha bilim-larni jonlantirish uchun berilgan savol-larga javob berish.		Aniq va lo'nda	25%
2. Masalani kompyuter dasturida echish.	imkoniyatlardan foydlangan holda amalga oshirish.		To'g'ri va aniq	25%
3.Natija-lar tahlili.	Olingan natijalarni tahlil qilish, shu asosda xulosa va tavsiyalar berish.		Aniqlik, qarorni asoslanganligi	25%
4. Mustaqil bajara olish.	Topshiriqlarni mustaqil bajarish.		Namunaviy misol-ni tushuntirishdan so'ng o'ziga berill-gan topshiriqni mustaqil bajarish	25%

Shamsiy va qamariy harflar

Soʻzning boshida ال ning Uharfi oʻqilishi yoki oʻqilmasligiga qarab arab alifbosi ikki teng qismga boʻlinadi. Ularning 14 tasi “qamariya” (“oy”) va 14 tasi “shamsiya” (“quyosh”) harflaridir.

الحروف الشمسية

Nomi	Harf	No
تاء	ت	1
ثاء	ث	2
دال	د	3
ذال	ذ	4
راء	ر	5
زاء	ز	6
سين	س	7
شين	ش	8
صاد	ص	9
ضاد	ض	10
طاء	ط	11
ظاء	ظ	12
لام	ل	13
نون	ن	14

الحروف القمرية

Nomi	Harf	No
الف	ا	1
باء	ب	2
جيم	ج	3
حاء	ح	4
خاء	خ	5
عين	ع	6
غين	غ	7
فاء	ف	8
قاف	ق	9
كاف	ك	10
ميم	م	11
هاء	ه	12
واو	و	13
يا	ي	14

O'quv vizual materiallar

1- ilova (2.2)

1-o'quv topshiriq

Arab tilidagi unli tovushlar qisqa va cho'ziq bo'ladi.

Qisqa a unli tovushi yozuvda harf ustiga qo'yiladigan mana bu belgi bilan ko'rsatiladi: َ . Bu belgi fatha deb ataladi.

Cho'ziq ā unlisi ِ harfi bilan ko'rsatiladi. Bu harf alifun deb ataladi.

1. da, dada harf birikmalarini arab harflafi bilan ikki yo'ldan yozing.

2.dā, dādā harf birikmalarini arab harflafi bilan ikki yo'ldan yozing.

3. O'qing. Ko'chiring.

دَا دَا دَا دَا دَا

Ot va sifat (-un) qo'shimchasi bilan tugaydi. qo'shim-chasi harf ustiga yoziladi. U t a n v i n d a m m a deb ataladi.

2-o'quv topshiriq

1. O'qing, yozing.

رَا رَا رَا رَا رَا

دَارَا رَا دَارَا

2. ra, rʻ harf birikmalarini arab harflari bilan ikki

yoʻldan yozing.

3. Quyidagilarni arab harflari bilan yozing.

dara, rada, dʻrʻ, dʻrun

2 ilova (2.2)

Baholash koʻrsatkichlari va mezonlari

		<i>Baholash koʻrsatkichlari va mezonlari</i>			
		<i>Oʻtilgan mavzuni bilishadi</i>	<i>Guruh faol</i>	<i>Muammoni echish uchun takliflar berishdi</i>	<i>Jami</i>
	<i>Ball</i>	<i>1,0</i>	<i>0,5</i>	<i>1,5</i>	<i>3</i>
1					
2					
3					

3-MAVZU. HARAKATLAR

(laborotoriya mashg'uloti – 4 soat)

3.1.1. laborotoriya mashg'uloti o'qitish texnologiyasi

<i>Talabalar soni 12 ta</i>	Vaqti 4-soat
<i>Mashg'ulot shakli</i>	Individual topshiriqlarni bajarishga asoslangan amaliy mashg'ulot
Amaliyot rejasi	1.Fatha. ◌ 2.Kasra◌ 3.Damma ◌ . 4.Tashdid. ◌ 5.Sukun. ◌ 6.Madda. "ı" 7.Tanvinlar.
O'quv mashg'ulotining maqsadi: Harakatlar harf osti yoki usti belgilari bo'lib, ular matndagi so'zlarni xato o'qimaslikni ta'minlash maqsadida ishlatilishini o'rganish.	
Pedagogik vazifalar:	O'quv faoliyati natijalari:
☐ ☐ ☐ Fatha. ◌ Harflar ustiga qo'yiladigan belgi bo'lib, qisqa «a» unlisini ifodalashi haqidagi bilimlarni kengaytiradi; ☐ ☐ ☐ Tanvinlar deb so'z oxirida fatxa, kasra, dammalarning qo'shaloq kelishiga aytiladi. Tanvinlar so'z oxiriga ◌ - «n»tovushi qo'shub aytishni taqazo qiladi; ☐ ☐ ☐ Sukun. ◌ harf ustiga qo'yiluvchi kichik doirasimon	☐ ☐ ☐ Madda. "ı" Bu belgi alif ustiga qo'yilib so'zda alohida yangi bo'g'in borligini va shu bo'gin hamza bilan boshlanuvchi cho'ziq unli ekanligini bildiradi. ☐ ☐ ☐ Tanvinlar: ot, sifat, sifatdosh, son ravish,yani fe'ldan boshqa asosiy so'z turkumlariga kiruvchi so'zlar-ismlarga xos kelishik qo'shimchasi vazifasi haqidagi bilimlarini chuqurlashtiradilar; ☐ ☐ ☐ Hamza- . ε Bu belgi lotin yozuvidagi (')-

belgi u bo'g'in yopiqqligini hamda kichik pauza borligini ifodalaydi.	tutuq belgisini bajaradi. Hamza tovushi tomoqdan chiqadigan shovqinsiz undosh.U to'liq to'htalishdan so'ng tovushning qo'shilib ketishidir.U xuddi qisqa yo'talishga o'xshaydi Hamza tovushi yozuvda quyidagicha yoziladi ء . U ko'pincha alif, vov, yo-lar (ا و ا) bilan keladi.xususida bilimlarini kengaytiradilar.
<i>O'qitish usullari-texnikasi</i>	ma'ruza, tushuntirish, namoyish, blits-so'rov, paradokslar usuli
<i>O'qitish vositalari</i>	ma'ruza matni, kompyuter slaydlari, doska
<i>O'qitish shakllari</i>	frontal, kollektiv ish
<i>O'qitish sharoiti</i>	kompyuter, mul'timedia proektor (yoki proektor va LCD panel)
<i>Monitoring va baxolash</i>	Kuzatish, og'zaki nazorat, yozma nazorat, savol-javobli so'rov, o'quv topshiriq.

laborotpriya mashg'uloti texnologik kartasi

Ish bosqichlari	O'qituvchi faoliyatining mazmuni	Tinglovchi faoliyatining mazmuni
	1.1.O'quv mashg'uloti 1-3 savollar chuqurroq tahlil qilinadi va o'quv faoliyati natijalarini aytadi.	Mavzu nomini yozib oladilar
	1.2.Tinglovchilarning mashg'ulotdagi faoliyatini baholash ko'rsatkichlari va mezonlari bilan tanishtiradi.	YOzib oladilar
	1.3.Savollar berib suhbat tarzida tinglovchi bilimni jonlantiradi (1-ilova)	Topshiriqlar bilan tanishadilar
2-bosqich Asosiy bo'lim.	2.1. Mavzu bo'yicha tayyorlangan topshiriqlarni (matnni) tarqatadi Topshiriqlarni aniqlaydi va guruhda ishlashni tashkil etadi. 2.2.Taqdimotni e'lon qiladi, natijalarini tahlil qilib tushuntiradi.	2 ta mini guruhga ajraladilar. Topshiriqni bajaradi. Taqdimotni amalga oshiradi

(60 min)		
	3.1. Mavzu bo'yicha yakunlovchi xulosalar qiladi.	Savollar beradilar
	3.3.Mavzu maqsadiga erishishdagi tinglovchilar faoliyati tahlil qilinadi va baholanadi.	
	3.3. Mavzu bo'yicha bilimlarini chuqurlashtirish uchun adabiyotlar beradi.	Yozib oladilar

Омиллар жадвали

Topshiriqlar:

O'qing va ko'chirib oling.

وَرْد

وَ وَرْ وَرْد

وَ وَا وَاو

دُ دُو دُوْد

Qisqa u unli tovushi yozuvda mana bu belgi bilan ko'rsatiladi و. Bu belgi d a m m a deb ataladi. Damma harf ustiga yoziladi. Masalan: دُوْد

1- mashq. O'qing. Unlilar talaffuziga e'tibor bering.

د د و ر ر د

و و ا د د ا

So'zning biror bo'g'ini undosh bilan tugasa, uning ustiga mana bu belgi qo'yiladi: Bu belgi s u k u n deb ataladi.

2- mashq. O'qing. Ko'chiring.

وَرْد دُرْ دُرْ رُوْ رُوْ دُوْد

رُزْزُورُ

وَر

رُزْزُورُ رُزْزُورُ

Arab tilida harflar ikkilanishi mumkin. Bu holda ikkilangan harfning bittasi yoziladi. Uning ikkilanganligi mana bu belgi bilan ko'rsatiladi: Bu belgi **tashdid** deb ataladi.

◌

3 - mashq. O'qing. Ko'chiring.

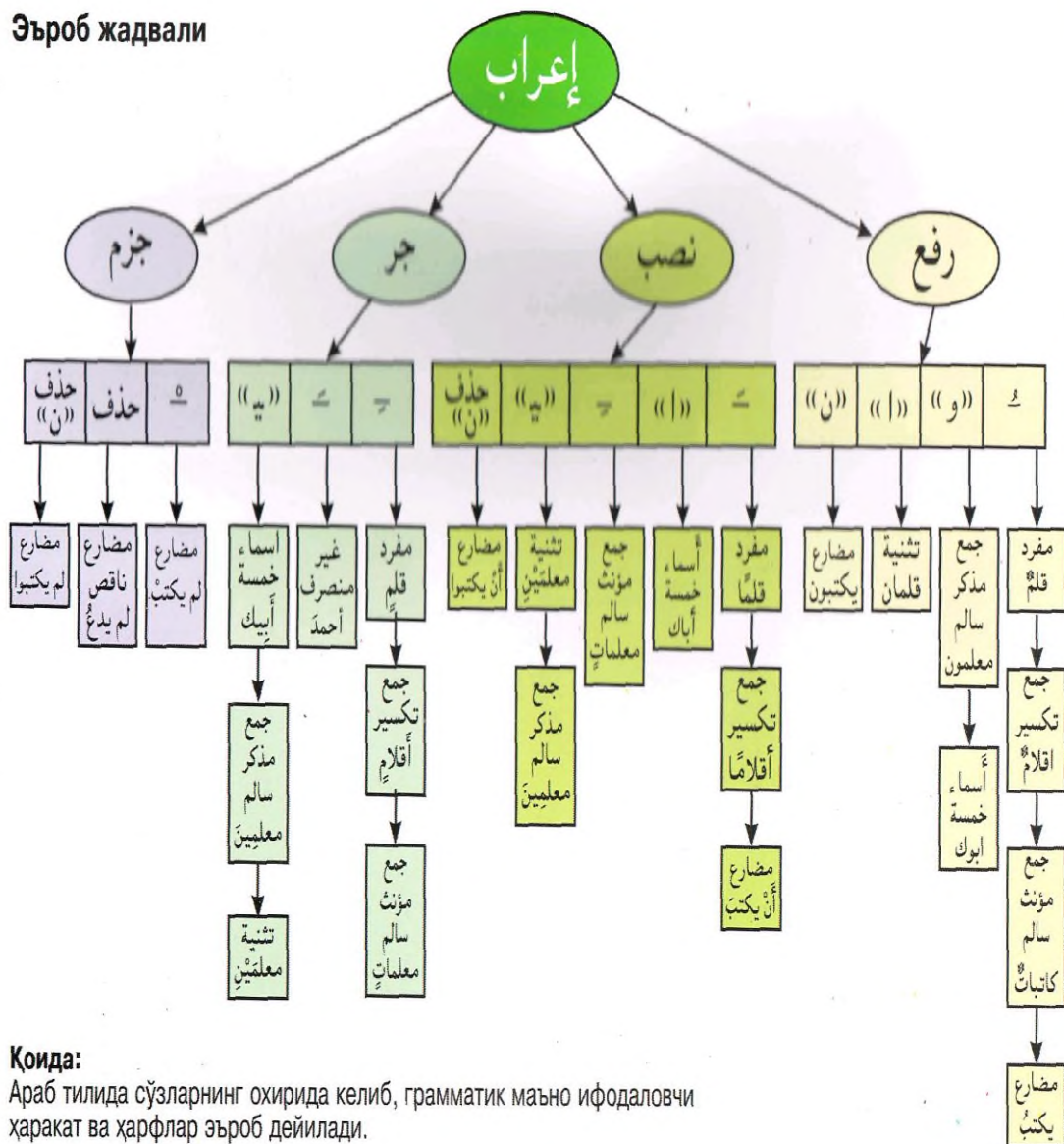
وَد دَر وَر وِز

وَزِد وَاو رُزْزُور

رُزْزُور وِدَار. وَر وَّ وِزْد.

Harakatlar jadvali (ilova)

Эъроб жадвали

Қоида:

Араб тилида сўзларнинг охирида келиб, грамматик маъно ифодаловчи ҳаракат ва ҳарфлар эъроб дейилади.

Asosiy qism

MORFOLOGIYA VA SINTAKSIS الصرف و النحو

4 – MAVZU.	SO'Z TURKUMLARI
------------	-----------------

(Laborotoriya mashg'uloti– 4 soat)

(Laborotoriya mashg'ulotning texnologik kartasi)

<i>Talabalar soni:</i> 12 ta		<i>Vaqt:</i> 4 soat
<i>Mashg'ulot shakli</i>		Mavzu bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan amaliy mashg'ulot.
<i>Mashg'ulot rejasi</i>	1. Ism 2. Fe'l 3. Harf	
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i> Talabalarda arab tili so'z turkumlari haqida tushunchalarni kengaytirish va chuqurlashtirish		
<i>Pedagogik vazifalar:</i>		<i>O'quv faoliyati natijalari:</i>
☐ ☐ ☐ اسم Ismlarga-ot, sifat, son, olmosh, ravish, masdar (harakat nomi) va sifatdoshlar yuzasidan bilim berish;		☐ ☐ ☐ Ismlar jins, son, kelishik va holat (jami to'rtta) kategoriyalari mavjud bo'lib, ular shu kategoriyalarda turlanishi yuzasidan bilimga

<p>□□□ فعل Fe'llar mustaqil mazmunga ega bo'lib, biron-bir ish harakatining sodir bo'lishiga yoki holatiga ishora qiladigan so'zlarga fe'l deyiladi. Fe'llar zamon, shaxs, son, jins, mayil hamda aniq va majhul nisbatlar bo'yicha tushunchalar berish;</p> <p>□□□ حرف Yordamchi so'zlar- mustaqil mazmunga ega bo'lmagan, boshqa boshqa so'zlar ta'siriga uchramaydigan so'zlarga aytiladi. Ular ism yoki fe'llarga ta'sir qilib, ularning gapdagi ma'nosini aniqlashtirib keladi. Yordamchi so'zlarga aniqlik artikli, old ko'makchi, yuklama, bog'lovchi va undalmalar kiradi. bo'yicha bilim va ko'nikmalarni hosil qilish.</p>	<p>ega bo'la oladilar;</p> <p>□□□ . Fe'llar zamon, shaxs, son, jins, mayil hamda aniq va majhul nisbatlarda tuslanishini o'rganadilar;</p> <p>□□□ ijtimoiy boshqaruv sotsiologiyasi, boshqaruvning tarkibiy tizimi va tasnifi bo'yicha bilimga ega bo'ladilar;</p> <p>□□□ Yordamchi so'zlarga aniqlik artikli, old ko'makchi, yuklama, bog'lovchi va undalmalar bo'yicha bilim va ko'nikmalarga ega bo'ladilar.</p>
<p><i>O'qitish usullari va texnika</i></p>	<p>Topshiriqlar – amaliy ishlash uchun, bahsmunozara, «Konvert» va «Qanday» texnikasi.</p>
<p><i>O'qitish vositalari:</i></p>	<p>Ma'ruza-matni, manbalar, adabiyot, doska, bo'r.</p>
<p><i>O'qitish shakllari</i></p>	<p>Jamoa va guruhlarda ishlash.</p>
<p><i>O'qitish shart-sharoiti</i></p>	<p>Texnik vositalar bilan ta'minlangan auditoriya.</p>
<p><i>Monitoring va baholash</i></p>	<p>Og'zaki nazorat, savol-javob, o'z-o'zini nazorat qilish, reyting tizimi asosida baholash.</p>

(Laboratoriya mashg'ulotning texnologik kartasi)

<i>Faoliyatning mazmuni</i>		
	O'qituvchi	Talaba
	1.1. O'quv mashg'uloti mavzusi, maqsad va vazifalarini aytadi (amaliy mashg'ulotni o'tkazishda oldindan topshiriq va vazifalar beradi).	Amaliy mashg'ulotga tayyorgarlik ko'rib keladi.
	1.2. Ta'lim jarayoni interfaol usullar orqali	Ixtiyoriy ravishda ikki

	amalgaga oshirishini e'lon qiladi. Talabalarni doira yoki to'rt-burchak shaklida stollar atrofida ikki guruhga bo'ladi.	guruhga bo'linadi.
	2.1. «Birgalikda o'qiyamiz» texnikasi (4ilova) matnini o'qish	Topshiriqni ko'rib chiqib, savollarga javob beradi.
	2.2. Topshiriqlarga tayyorgarlik ko'-rish uchun 3 minut, javob berish uchun esa 7 minut beradi.	Reglamentga rioya qiladi.
	2.3. Guruhlarga topshiriqlarni bajarish uchun yordam beradi, ularni baholash mezonlari bilan tanishtiradi (3-ilova), baxs-munozarani boshqarib boradi. Zarur hollarda aralashadi va kerakli tomonga yo'naltiradi.	Faol qatnashadilar.
	2.4. Guruhlarning javoblarini tinglab, ularni baholaydi.	O'z fikrlarini erkin bildiradi.
	2.6. Topshiriqlarni vatman-qog'ozlarga tushirib, taqdimotini o'tkazishga yordam beradi. YAgona xulosa chiqarishga ko'mak beradi va nihoyasida umumlashtiradi.	Taqdimot o'tkazadi. G'olib guruhni aniqlab, baholaydi.
	3.1. Ish yakunlarini chiqaradi. Faol talabalarni baholash mezonlari orqali rag'batlantiradi.	Eshitadi. Aniqlaydi.
	3.2. Uyga bajarish uchun topshiriqlar beradi: "Boshqaruvning tarkibiy tizimi va tasnifi" iborasining mohiyatini izohlab, esse yozib keling.	O'UM ga Qaraydilar

1-ilova(4.2.)

«BIRGALIKDA O'QIYMIZ» TEXNIKASI

Birgalikda o'q'ish: o'quv guruhi kichik guruhlarga bo'linadi. Har bir kichik guruh o'rganilayotgan mavzuning ma'lum bir sohasida ekspert bo'ladi va boshqalarni o'rgatadi.

har bir guruhning maqsadi boshqa barcha guruhlar ishtirokchilari mavzu savollarini to'la hajmda egallab olishdan iborat.

«Birgalikda o'qiyimiz» texnikasidan foydalangan holda guruhlarda ishni tashkil etish jarayonining tuzilishi

1. Bilim darajasiga qarab 3-5 kishidan iborat bo'lgan har xil turdagi guruhlar tuziladi.

2. Har bir guruhga bitta topshiriq beriladi – umumiy mavzuning bir qismi, uning ustida butun o'quv guruhi ish olib boradi hamda tayanchlar – ekspert varaqlari – taqdim etiladi.

3. Har bir guruh ichida umumiy topshiriq taqsimlanadi.

4. Hamma yakka tartibdagi topshiriqni bajaradi.

5. Barcha guruh a'zolarining mini-ma'ruzalari tinglanadi. Umumiy natija (butun ekspert varaqi b'yyicha savollar javobini shakllantiradi va uni tahdimotga tayyorlashadi.

6. Spiker yoki guruh barcha a'zolari birgalikda bajargan ish natijalarini taqdimot etishadi.

1-o'quv topshiriq

Ushbu matnni o'qing va yozing

الحروف العربية

فى الابجدية العربية ثمانية و عشرون حرفا. ها اسماء هذه الحروف:

الف باء تاء ثاء جيم حاء خاء دال ذال راء زاء سين شين صاد ضاد طاء ظاء
عين غين فا قاف كاف لام ميم نون هاء واو ياء

الحروف الفربية تنقسم الى الحروف القمرية و الحروف الشمسية. هذه اسماء الحروف
القمرية:

الف باء جيم حاء خاء عين غين فاء قاف كاف ميم هاء واو يا

ها اسماء الحروف ابشمسية:

تاء ثاء دال ذال راء زاء سين شين صاد ضاد طاء ظاء لام نون

2-ilova(5.2.)

2-o'quv topshiriq

1. O'qing. Yozing.

دار و باب. بېر و دب

ذباب و زررور. بربر

2. Quyidagi so'zlarni ko'chiring va ichidan الحرف، الفعل، الاسم larni ajratib chiqing

u yozdi-kataba	كتب	o'qituvchi-mudarrisun	مدرس	Mahmud-Mahmudun	محمود
u bordi-zahaba	ذهب	bildim-a'limtu	علمت	Daftar-daftarun	دفتر
qiz-anisatun	آنسة	xonim-sayyidatun	سيدة	Janob-sayyidun	سید
Ota-abun	أب	oila-a'ilatun	عائلة	do'st-sodiqun	صديق
Bobo-jaddun	جد	momo-jaddatun	جدة	Ona-ummun	ام
...ga-ila	الي	..dan-min	من	Avval-munzu	منذ
Ustida-favqo	فوق	tagida-tahta	تحت	Zimmasida-a'la	علي
...da- fi	في	yonida-janba	جنب	Oldida-amama	امام
...siz- bila	بلا	bilan-ma'a	مع	..gacha-hatta	حتي
Universitet-jameatun	جامعة	toliba-tolibatun	طالبة	Tolib-tolibun	طالب
er-zavjun	زوج	o'smir qiz-shabbatun	شابة	O'smir yigit-shabbun	شاب
Bola-tiflun	طفل	bola-valadun	ولد	Xotin-zavjatun	زوجة
Keyin-ba'da	بعد	so'ngra-summa	ثم	va-va	و
so'radim-sa'altu	سألت	o'tirdim-jalastu	جلست	O'qidim-qora'tu	قرأت
Yetib keldi-vasola	وصل	Chiqdik-xorojna	خرجنا	Ikkingiz kirdingiz-dahaltuma	دخلتما

Guruhlarning bilim va ko'nikmalarini baholash mezonlari

<i>Topshiriqlar, baholash ko'rsatkichlari va mezonlari</i>	<i>I guruh</i>	<i>II guruh</i>
1-topshiriq: (1,5 ball)		
- savol yoritib berildi (0,5 ball)		
- reglamentga e'tibor qaratildi (0,5 ball)		
- guruh faol qatnashdi (0,5 ball)		
2-topshiriq: (1,5 ball)		
- muammo aniq echimini topdi (0,5 ball)		
- mantiqan to'g'ri xulosa chiqarildi (0,5 ball)		
- misollar bilan umumlashtirildi (0,5 ball)		
Jami: (3 ball)		

0,5 ball – «a'lo»

2,5 – 3 ball – «a'lo»

0,4 ball – «yaxshi»

1,9 – 2,4 ball – «yaxshi»

0,3 ball – «qoniqarli»

2,3 – 1,8 ball – «qoniqarli».

Baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

5-MAVZU. SO'Z TUZULISHI

Laboratoriya mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

<i>Talabalar soni:</i> 14 ta		<i>Vaqt:</i> 4 soat	
<i>Mashg'ulot shakli</i>		Bilimlarni chuqurlashtirish va mustah-kamlashga qaratilgan laborotriya mashg'uloti.	
<i>Mashg'ulot rejasi</i>	1.O'zak va o'zak undoshlari 2. So'z yasovchi undoshlar 3.So'z vaznlarini (modellari) yasash		
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i> Arab tilida so'zning o'zagi faqat undosh tovushlardan iborat bo'lishi va uning vazifasini tushuntirish va bilimni kengaytirish va chuqurlashtirish			
<i>Pedagogik vazifalar:</i>		<i>O'quv faoliyati natijalari:</i>	
☐ Arab tilida so'zning o'zagi faqat undosh tovushlardan iborat bo'ladi va ular so'zlarga skilet vazifasini o'tashi haqida bilim berish; ☐ So'zning o'zagi birlamchi ma'noni beradi. So'zdagi unli tovushlarning o'rnini o'zgartirib, boshqa ma'nodagi so'zlar hosil		☐ o'zakning unli tovushlarining o'rnini o'zgartirib xar xil so'zlarni hosil qilishni bilib oladilar; ☐ Arab tilida ikki harfli ismlar ham borligini o'rganadilar; ☐ Ko'makchi harflar hammasi bo'lib o'ntadir: ه ء س ن ت م ي و ularni	

<p>qilinadi. Ichki fleksiya orqali soʻzlarni yasash arab morfologiyasining asosiy xususiyatlaridan hisoblanadi ;</p> <p>□□□ Oʻzak undoshlardan tashqari soʻz yasovchi undoshlar ham mavjud. koʻmakchi harflar boʻyicha bilim berish;</p> <p>□□□ Arab tilidagi aksar soʻzlarning oʻzagi uch undoshdan iborat boʻlib, soʻzlarni oʻrganishda maxsus mezon (oʻlcham)dan foydalanadilar, bu mezonning vaznlarini belgilashda soʻz oʻzaklarining uch undoshligi eʼtiborga olinadi.</p>	<p>jamlansa quyidaigcha jumla hosil boʻladi. اليوم تتسأه 10 t aekanligi bilib oladilar;</p> <p>□□□ arab tilidagi koʻpchilik ismlar feʼliy oʻzaklardan olindgan(yaʼni ularga koʻmakchi harflar qoʻshilib yoki unli tovushlarning oʻrni oʻzgartirilib hosil qilingan). Bilib oʻrganadilar.</p>
<i>Oʻqitish usullari va texnika</i>	Topshiriqlar – amaliy ishlash uchun, «Birgalikda oʻqiyimiz» texnikasi (matnni oʻqish
<i>Oʻqitish vositalari:</i>	matn, manbalar, adabiyot, doska, boʻr.
<i>Oʻqitish shakllari</i>	Jamoa va guruhlarda ishlash.
<i>Oʻqitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan taʼminlangan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Ogʻzaki nazorat, savol-javob, oʻz-oʻzini nazorat qilish, reyting tizimi asosida baholash.

Amaliy mashgʻulotning texnologik kartasi

	<i>Faoliyatning mazmuni</i>	
	Oʻqituvchi	Talaba
	1.1. Oʻquv mashgʻuloti mavzusi, maqsad va vazifalarini aytadi (amaliy mash-gʻulotni oʻtkazishda oldindan topshiriq va vazifalar beradi).	Amaliy mashgʻulotga tayyorgarlik koʻrib keladi.
	1.2. Taʼlim jarayoni interfaol usullar orqali amalga oshirishini eʼlon qiladi. Talabalarni doira yoki toʻrt-burchak shaklida stollar atrofida ikki	Ixtiyoriy ravishda ikki guruhga

	guruhga bo'ladi.	bo'linadi.
	2.1. «Birgalikda o'qiyimiz» texnikasi (matnni o'qish (1-ilova).	Topshiriqni ko'rib chiqib, savollarga javob beradi.
	2.2. Topshiriqlarga tayyorgarlik ko'-rish uchun 3 minut, javob berish uchun esa 7 minut beradi.	Reglamentga rioya qiladi.
	2.3. Guruhlarga topshiriqlarni bajarish uchun yordam beradi, ularni baho-lash mezonlari bilan tanishtiradi (3-ilova), baxs-munozarani boshqarib boradi. Zarur hollarda aralashadi va kerakli tomonga yo'naltiradi.	Faol qatnashadilar.
	2.4. Guruhlarning javoblarini ting-lab, ularni baholaydi.	O'z fikrlarini erkin bildiradi.
	2.5. Guruhlarga «Qanday?» texnikasi-dan foydalanilgan holda: «SHaxs va uning ijtimoiylashuv jarayonlari deb savol bilan murojaat qiladi (2-ilova).	Mustaqil diagrammani har bir guruh to'ldiradi.
	2.6. Topshiriqlarni vatman-qog'ozlarga tushirib, taqdimotini o'tkazishga yordam beradi. YAgona xulosa chiqarishga ko'mak beradi va nihoyasida umumlashtiradi.	Taqdimot o'tkazadi. G'olib guruhni aniqlab, baholaydi.
	3.1. Ish yakunlarini chiqaradi. Faol talabalarni baholash mezoni orqali rag'batlantiradi.	Eshitadi. Aniqlaydi.
	3.2. Uyga bajarish uchun topshiriqlar beradi: "Boshqaruvning tarkibiy tizimi va tasnifi" iborasining mohiyatini izohlab, esse yozib keling.	O'UM ga Qaraydilar

1-ilova(5.2.)

1-o'quv topshiriq

1. Quyidagi so'zlarni aniq holatda yozing.

جريدة. جورب. ثلج. دراجة. مجلة.

2. O'qing. Yozing. Tarjima qiling.

O'quv topshiriq.

1. O'qing. Tarjima qiling.

من يكتب المکتوب؟

اکبر ولد کبیر. هو تلمیذ. مریم ولیدة کبیرة. هی تلمیذة. ها اکبر یذهب الی
المکتبة. مریم تذهب الی البیت. المکتبة کبیرة و جمیلة. اکبر یکتب المکتوب
هناک

2. O'qing. Tarjima qiling.

3. Arab tiliga tarjima qiling.

Yangi jurnal. Bu jurnal – yangi. Bu nima? Bu – sut. Bu sut sovuqmi? Ha, bu sut – sovuq. Mana, bu yerda sovuq sut.

4. Rasmlarga qarang. So'roqlarga javob bering.

هل هذا ثور؟	
هل هذا دجاجة؟	
هل هذا كوكب؟	

O'quv topshiriq

5. Ushbu so'zlarning o'zagini qaysi harflar birlashtirishini aniqlang.

علم ، علم ، عالم ، عالم ، معلوم ، تعليم ، اعلام
استعمال ، عمل ، معاملة ، معمل ، عامل
رحيم ، رحمة ، مرحمة، مرحوم ، رحمان
حكم ، حاكم، محكوم ، حكمة ، حكيم ، حكومة، مستحكم
كمال، كامل، كماله ، مكمل ، تكميل ، استكمال

Guruhlarning bilim va ko'nikmalarini baholash mezonlari

<i>Topshiriqlar, baholash ko'rsatkichlari va mezonlari</i>	<i>I guruh</i>	<i>II guruh</i>
1-topshiriq: (1,5 ball)		
- savol yoritib berildi (0,5 ball)		
- reglamentga e'tibor qaratildi (0,5 ball)		
- guruh faol qatnashdi (0,5 ball)		
2-topshiriq: (1,5 ball)		
- muammo aniq echimini topdi (0,5 ball)		
- mantiqan to'g'ri xulosa chiqarildi (0,5 ball)		
- misollar bilan umumlashtirildi (0,5 ball)		
Jami: (3 ball)		

0,5 ball – «a'lo»

2,5 – 3 ball – «a'lo»

0,4 ball – «yaxshi»

1,9 – 2,4 ball – «yaxshi»

0,3 ball – «qoniqarli»

2,3 – 1,8 ball – «qoniqarli».

6-MAVZU. SODDA GAPLAR

Laboratoriya mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

<i>Talabalar soni:</i> 14 ta	<i>Vaqt:</i> 2 soat
<i>Mashg'ulot shakli</i>	Bilimlarni mustahkamlashga oid laboratoriya mashg'uloti.
<i>Mashg'ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sodda ismiy gaplar 2. Iisimiy yoyiq gap 3. Matn ustida ishlash
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i> Talabalarda badiiy arab tilida sodda gaplar ikkiga bo'linishi: sodda yig'iq (ega va kesim) va sodda yoyiq gaplarga bo'linadi(aniqlovchi, yuklamalar, hollar) dan iboratligi haqida tushuncha hosil qilish.	
<i>Pedagogik vazifalar:</i>	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i>
☐ ☐ ☐ Ismiy gaplarning hozirgi zamonida fe'liy bog'lovchi bo'lmaydi: kesim so'z boshida keluvchi ega bilan sonda ham kelishikda ham moslashishini tushuntirish;	☐ ☐ ☐ Badiiy arab tilida sodda gaplar ikkiga bo'linadi: sodda yig'iq (ega va kesim) va sodda yoyiq gaplarga bo'linadi(aniqlovchi, yuklamalar, hollar) dan iborat ekanligini o'rganadilar;
☐ ☐ ☐ Ega-ot bilan ham, olmosh bilan ham ifodalanishi mumkin. Kesim odatda sifat, sifatdosh, ot, omoshlar va hakazo ismlar bilan ifodalanishi mumkin bo'yicha bilim berish;	☐ ☐ ☐ Ismiy gaplarning hozirgi zamonida fe'liy bog'lovchi bo'lmaydi: kesim so'z boshida keluvchi ega bilan sonda ham kelishikda ham moslashadi. Agar kesim jinslarda o'zgarsa, ega bilan jinslarda ham moslashishini bo'yicha bilimga ega bo'ladilar;
☐ ☐ ☐ Sodda gaplarda bitta yoki ikkita gapning bosh bo'lagida aniqlovchi bo'ladi.	☐ ☐ ☐ Arabcha matnlarni o'qiy oladi va tarjima qila oladi.

<i>O'qitish usullari va texnika</i>	Topshiriqlar – amaliy ishlash uchun, Birgalikda oqiyimiz- texnikasi
<i>O'qitish vositalari:</i>	matn, manbalar, adabiyot, doska, bo'r.
<i>O'qitish shakllari</i>	Jamoa va guruhlarda ishlash.
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Og'zaki nazorat, savol-javob, o'z-o'zini nazorat qilish, reyting tizimi asosida baholash.

Amaliy mashg'ulotning texnologik kartasi

	<i>Faoliyatning mazmuni</i>	
	o'qituvchi	Talaba
1.bosqich Mavzuga kirish. (10 min)	1. O'quv mashg'uloti savollarini, tahlil qiladi va o'quv faoliyati natijalarini aytadi.	Mavzu nomini yozib oladilar
	Birgalikda o'qiyimiz texnikasidan foydalanib Arab nilidagi matn tarjima qilinadi v agrammatik tahlil qilinadi	Qo'yilgan savollarga javob tayyorlaydilar.
	2.3. Har bir guruh topshiriqlarni vatman-qog'ozlarga tushirib, taqdimotini o'tkazishda yordam beradi. Yagona xulosa chiqarishga ko'mak beradi va nihoyasida umumlashtiradi.	Individual tarzda qo'yilgan savollarga javob tayyorlaydilar.
	3.1.Mavzu bo'yicha yakunlovchi xulosalar qiladi.	Savollar beradilar

	3.2.Mavzu maqsadiga erishishdagi tinglovchilar faoliyati tahlil qilinadi va baholanadi.	
	3.3.Mavzu bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish uchun adabiyotlar beradi.	Yozib oladilar.

1-ilova(5.2.)

O'quv topshiriq

1. Matnni o'qing, ko'chiring va o'zbek tiliga o'giring.

هذا طابشر. هذه ممسحة. هذه محفظة. ما هذا؟ هذا دفتر. ما هذه؟ هذه مساحة. هل هذه مسطرة؟ لا. هل هذه خريطة؟ هذا لوح. نعم. هذا حبروتلك محبرة. هذه ريشة وذلك قلم. اهذه مجلة ام جريدة؟ هذه ورقة. اهذا كتاب ام دفتر؟ هذا دفتر. هذا طاولة لا. هذه خزانة. هذا كرسي. هذا مقعد. اهذا مصباح؟ نعم.

O'quv topshiriq

2.Nuqtalar o'rniga ko'rsatkich olmoshlarni yozing.

...رمانة

...خيار

...خوخة

...خبز

LUG'AT

shkaf خزانة

shaftoli خوخة

non خبز

anor رمانة

bodring خيار

3. So'zlarni aniq holatda yozing.

خيار. خوخة. خبز. خزانة

4. Quyidagi so'zlarni o'qing. خ va ◦ harflarining talaffuziga e'tibor bering.

هر. خبز. هدهد. خوخة. نهر. مخزن.

5. So'zlarga harakat qo'yib yozing.

الكوكب. الى الدار. الثلج. الى المخزن. دراجة. المجلة. باب. الى مكتبة.

3-ilova (5.2.)

Amaliy mashg'ulotni tahlil qilish varag'i

			Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari	
			ko'rsatkichi	mezonlari
1.Savollarga javob berish.	Mavzu bo'yicha bilimlarni jonlantirish uchun berilgan savollarga javob berish.		Aniq va lo'nda	25%
2. Masalani kompyuter dasturida echish.	imkoniyatlardan foydlangan holda amalga oshirish.		To'g'ri va aniq	25%
3.Natijalar tahlili.	Olingan natijalarni tahlil qilish, shu asosda xulosa va tavsiyalar berish.		Aniqlik, qarorni asoslanganligi	25%
4. Mustaqil bajara olish.	Topshiriqlarni mustaqil bajarish.		Namunaviy misolni tushuntirishdan so'ng o'ziga berilgan topshiriqni mustaqil bajarishi	25%

7-MAVZU. SO'ROQ GAPLAR

(laborotoriya mashg'uloti – 4 soat)

Laborotoriya mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

<i>Talabalar soni:</i> 12ta	<i>Vaqti:</i> 4 soat
<i>Mashg'ulot shakli</i>	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustah-kamlashga qaratilgan amaliy mashg'ulot.
<i>Mashg'ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. So'roq yuklamalari 2. Matn ustida ishlash 3. Dialog
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i> Talabalarga arab tilidagi so'roq yuklamalari haqida ma'lumot berish.	
<i>Pedagogik vazifalar:</i>	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i>
<p>□□□ So'zlovchiniing noma'lum narsa yoki hodisani bilish maqsadida savol bilan qilgan muroja'atini ifodalovchi gaplar yuzasidan bilim berish;</p> <p>□□□ Alternativ so'roq gaplar هل \hal\ yoki ا a\ bilan «mi» ma'nosida keladi ام \am\ va او \av\ «yoki» ma'nosidagi ko'makchilar yordamida yasalanishi bo'yicha bilim berish;</p> <p>□□□ matnlarni tarjima qilish.</p>	<p>□□□ أي /ayyu?/- qaysi? اية -/ayyatu/ muannas jinsida-qaysi? كيف /kayfa/-qanday, كم /kam/-qancha/ من \man?\-kim? , ما \ma?\nima?, b) ravishlar اين ayna?\-qayerda?, متي \mata?\-qachon?., v) yuklamalar هل \hal?\ -shundaymi? ا a?\-mi?. Uiklamalarini xizmati haqida tushuncha oladilar.</p>
<i>O'qitish usullari va texnika</i>	Topshiriqlar – amaliy ishlash uchun, bahs-munozara, “Birgalikda o'qiyimiz” texnikasidan foydalanish matn o'qish, taxlil qilish va tarjima qilish.
<i>O'qitish vositalari:</i>	matn, manbalar, adabiyot, doska, bo'r.

<i>O'qitish shakllari</i>	Jamoa va guruhlarda ishlash.
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Og'zaki nazorat, savol-javob, o'z-o'zini nazorat qilish, reyting tizimi asosida baholash.

Laborotoriya mashg'ulotning texnologik kartasi

	Faoliyatning mazmuni	
	o'qituvchi	talaba
1 bosqich. Kirish (10 daqiqa)	<p>1.1. O'quv mashg'ulotining mavzusini, rejasini, maqsadini, o'tkazish tartibini e'lon qiladi.</p> <p>1.2 Talabalarni 3-4 kichik guruxlarga bo'ladi. Guruxda ishlash bo'yicha baxolash mezonlari va ishlash qoidalari bilan ta-nishtiradi (1-ilova).</p>	<p>Tinglaydi, yozadi</p> <p>Kichik guruxlarga bo'linadi</p>
2 bosqich. Asosiy jarayon (60 daqiqa)	<p>2.1. Talabalar faollashtirish maqsadida blits-so'rov o'tkazadi. (3-ilova)</p> <p>2.2 Matnni "Birgalikda o'qiyimiz" texnikasidan foydalanib yoritib beradi (2-ilova).</p> <p>Javoblarni tinglaydi, xatolarni to'g'rilaydi, to'ldiradi, xulosalaydi. Faol gurux rag'batlantiriladi.</p> <p>2.3. Jamoatchilik fikri sotsiologiyasini shakllantirishda G'arb va SHarq olimlarining tadqiqotlari va ularning talqinlarini «3x3 loyixasi» orqali tashkil etadi (4-ilova).</p> <p>O'qituvchi talabalarga murojaat qiladi va eng to'g'ri javoblar xamda fikrlarni qayd qiladi. Faol gurux rag'batlan-tiriladi.</p>	<p>Vatman qog'ozlarda vazifalarni bajaradi.</p> <p>Vatman qog'ozlarda vazifalar-ni bajaradi.</p> <p>Javoblar taqdim etiladi.</p>
3 bosqich. YAkuniy bosqich	3.1. Mavzuda qo'yilgan savollar va ularning yoritilganiga o'qituvchi yakun yasaydi (xulosa qiladi) aytilmagan tomonlari ustida ishlash	O'UM qarang. Mustaqil

(10 daqiqa)	lozimligini aytadi. 3.2.Guruxlarga o'zaro baxolash natijalarini e'lon qiladi. 3.3. Tavsiya qilingan adabiyotlarni o'rganish. 3.4.O'zi-o'zini nazorat qilish uchun savollar beradi (5-ilova).	ishlash uchun topshiriqni yozib oladi.
--------------------	---	---

1-ilova (5.2.)

Guruh bo'yicha baxolash mezonlari

Xar bir gurux boshqa guruxlarni baxolaydi. Xar bir talab bo'yicha–3,5 ball

Gurux №	Tushunarli va aniq javob (1,5)	Ko'rgazmalilik (1,0)	Reg-tga amal qilish (0,5)	Gurux faol-ligi(0,5)	Jami ball
1.					
2.					
3.					

Xisob natijasi

Guruxlar №	Umumiy ball	Umumiy ball	Umumiy ball	Umumiy ball	Umumiy ball
1.					
2.					
3.					
Umumiy ballari					
Baxo					

Baxo: 2,4 – 3,5 ball – a'lo baxo

1,3 – 2,3 ball – yaxshi baxo

0 – 1,2 ball – o'rta baxo

2-ilova (5.2.)

O'quv topshiriq:

Dialod-so'zlashuv

حوار

- من هذا الرجل يا احمد؟

- هذا الرجل حداد، يا زينب.

- من اين يخرج الخباز؟

- هذا الخباز يخرج من البيت.

- الى اين تذهب هذه التلميذة؟

- هي تذهب الى المكتبة. هي تكتب هناك المکتوب

O'quv topshiriq:

1 – gurux topshirig'i:

O'qing. Tarjima qiling va yozing.

من المكتبة. من هذا المكتبة. الى البيت. من تلك المجلة. من هذا المخزن. من هذا البيت المخبيل. الى ذلك الكخزن الجديد. من هذا الجريدة الجديدة

2 – gurux topshirig'i:

Arab tiliga tarjima qiling.

Kitobdan. Bu yangi uyga. Bu boladan. Bola yangi magazinga ketyapti. Bu yangi kitobdan.

3 – gurux topshirig'i:

O'qing. Tarjima qiling.

اين البيت؟ ها هنا البيت. ها انور يخرج من البيت. يا انور، اين زينب؟ ها هي تدخل البيت. اكبر يدخل البيت و مريم تخرج من البيت.

O'quv topshiriq:

Nuqtalar o'rniga ko'rsatkich olmoshlarni yozing.

حذا

حبر...

حداد

O'quv topshiriq:

Ushbu so'zlarni arab tiliga tarjima qiling.

Bu kim? Ana-u nima? Isming nima? Karim qani? Salim qachon ketdi? Bu kursimi yoki stolmi? Daftar qizilmi yoki oqmi? U dehqonmi yoki kemachimi? Yoshing nechada? Soat necha bo'ldi? Bu kitobmi yoki daftarmi? Sen talabami yoki o'qituvchi? Sen ishchimi? U o'zbekmi yoki arabmi?

3 - ilova (5.2.)

8 -MAVZU. OTLARDA JINS KATEGORIYASI

(Laborotoriya mashg'ulot – 2 soat)

Laborotoriya mashg'ulot o'qitish texnologiyasi

<i>Talabalar soni: 12 ta</i>	<i>Vaqt: 2 soat</i>
<i>Mashg'ulot shakli</i>	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan amaliy mashg'ulot.
<i>Mashg'ulot rejasi</i>	1.Toi marbuta bilan tugaydigan otlar 2.Morfologik korsatgichsiz muannaslikni ifodalovchi otlar
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i> Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlash.	
<i>Pedagogik vazifalar:</i>	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i>
☐ Arab tilida ikkita grammatik jins mavjud: muannas va muzakkarlardir.Muannas ayol jinsini, muzakkar erkak jinsini ifodalaydi; ☐ Muannas jinsining asosiy morfologik ko'rsatgichi so'z oxirida keluvchi (ة) ة toi marbuta bo'yicha bilimlarni kengaytirish;	☐ Muannas jinsining asosiy morfologik ko'rsatgichi so'z oxirida keluvchi (ة) ة toi marbutadir.Bundan tashqari yana ikkita muannas jinsining so'z oxirida keluvchi harflari bor; ا \a'u\ va ي \a\ -alifi maqsurlarbo'yicha tushunchalarini kengaytiradilar; ☐ Ayol jinsini ifodalovchi ismlar, hayvon va qushlarning ismlari ham so'z oxiridagi qo'shimchasidan qat'iy nazar ayol jinsida bo'lishini o'rganadilar; ☐ Yana umumiy jinsga tegishlilari ham mavjud, ular goho muannas, goh muzakkar jinsidagi so'zlar bo'yicha bilim va ko'nikmalarini oshiradilar.
<i>O'qitish usullari va texnika</i>	Aqliy hujum, bahs-munozara, birgalikda o'qiyimiz texnikalari
<i>O'qitish vositalari:</i>	matn, markerlar, qog'ozlar, doska, bo'r.

<i>O'qitish shakllari</i>	Jamoa va guruhlarda ishlash.
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Og'zaki nazorat, savol-javob, reyting tizimi asosida baholash.

Laboratoriya mashg'ulotning texnologik kartasi

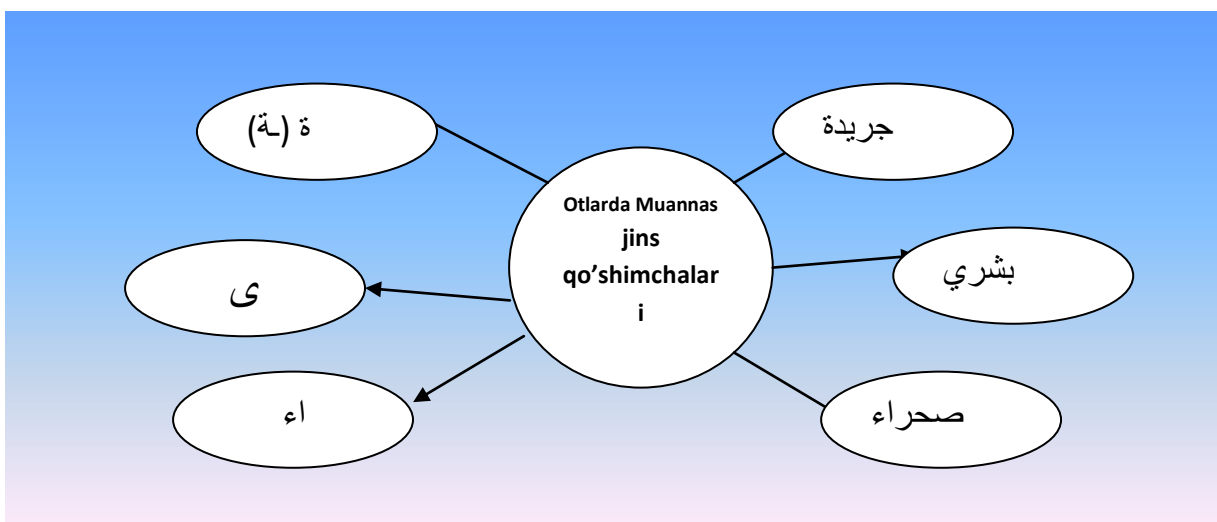
	<i>Faoliyatning mazmuni</i>	
	<i>o'qituvchi</i>	<i>Talaba</i>
	1.1. O'quv mashg'uloti mavzusi, maqsadi, vazifalari va o'quv faoliyati natija-larini aytadi, dolzarbligi va ahamiyatiga to'xtalib o'tadi.	Tinglaydilar, O'UM ga Qaraydilar
	1.2. Olgan bilimlarini umumlashtirish maqsadida, talabalarni faollashtirish uchun «Aqliy hujum» o'tkazadi. Fikrlarni umumlashtiradi (1-ilova).	Erkin fikr bildiradi.
	2.1. Talabalarni 3 ta kichik guruhlariga ajratadi, ularni baholash mezonlari bilan tanishtiradi (4-ilova) mavzu bo'yicha tayyorlangan topshiriqlarni tarqatadi (2-ilova).	Guruhlariga ajraladi, topshiriqlar ustida ishlaydilar.
	2.2. Guruhlarga topshiriqlarni bajarish uchun yordam beradi, qo'shimcha ma'lumotlardan foydalanishga imkon yaratadi. Diqqatlarini kutiladigan natijaga jalb qiladi.	Faol qatnashadilar.
	2.3. Har bir guruh topshiriqlarni vatman-qog'ozlarga tushirib, taqdimotini o'tkazishda yordam beradi, izoh beradi, bilimlarini umumlashtiradi, xulosalarga alohida e'tibor beradi. Topshiriqlarni bajarilishining qay darajada to'g'ri ekanligini diqqat bilan tinglaydi.	Jamoa bo'lib bajaranilgan ishning taqdimotini o'tkazadilar, baxs-muno-zara yuritadilar, qo'shimchalar qiladilar, baholaydilar, xulosa chiqaradilar.
	2.4. Talabalarning bilimlarini chuqur-lashtirish maqsadida blits-so'rov o'tkazadi (3-ilova). Dars	Savollarga javob

	yakunini umumlashtiradi.	beradi.
III-bosqich. YAkuniy (10 minut)	3.1. Ish yakunlarini chiqaradi. Bugungi mavzu dolzarb ekanligiga to'xtalib o'tadi. Olgan bilimlarini amaliyotda tatbiq etishlari lozim ekanligini ta'kidlaydi. Faol talabalarni baholash mezonlari orqali rag'batlantiradi.	Eshitadi. Aniqlaydi.

1- ilova

O'quv vizual materiallar

Muannaslikni ifodalovchi so'z oxirida keluvchi xarflar va misollar

2 ilova (6.2.)

O'quv topshiriq

Topshiriq:

O'ging, transkripsiyalang va o'zbek tiliga tarjima qiling.

كريم طالب. زينب طالبة. هو شاب. هي شابة. هل هو نشيط؟ نعم. هو نشيط جدا. هل هي نشيطة. نعم.
من انت؟ انا معلم. انت معلمة. من هو؟ هو عامل. من هي؟ هي عاملة. هل هو مجتهد؟ لا، هو كسلان
هل هي كسلي؟ لا، هي مجتهدة. انا فلاح. انا فلاح. انا فلاح هو ام عامل. هو عامل. من انت؟ انت طالبة؟ لا انا معلمة

O'quv topshiriq

1-guruh

O'qing. Tarjima qiling, so'ngra ko'chiring.

ما هذه؟ هذه مدرسة. هل هذه المدرسة كبيرة؟ ايوا، هذه المدرسة كبيرة. اين المسكة الجديدة؟ المسكة الجديدة هناك.
هل لك مسمة؟ ايوا، لى مسكة. ها هنا سبورة سوداء. هل هذه المسكة سمينية؟ ايوا، هي سمينية. هذه السمكة حمراء.

2-guruh

So'zlarni o'qing. س va ث harflarining talaffuziga e'tibor bering.

جرس. ثور. الثوب. السمكة.

Arab tiliga tarjima qiling. Senda siyohdon bormi? Yo'q, menda ruchka bor. U qorami? Yo'q, u qizil. Bu baliq katta va semiz.

3-guruh

So'zlarni aniq holatda ayting.

سبورة. سمكة. مدرسة.

Arab tiliga tarjima qiling.

Mana, bu yerda qo'ng'iroq. Qo'ng'iroq – yangi.

Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari

		<i>Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari</i>			
		<i>O'tilgan mavzuni bilishadi</i>	<i>Guruh faol</i>	<i>Muammoni echish uchun takliflar berishdi</i>	<i>Jami</i>
	<i>Ball</i>	<i>1,0</i>	<i>0,5</i>	<i>1,5</i>	<i>3</i>
1					
2					
3					

Guruh ishlarini umumlashtiruvchi baho

<i>Guruh</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>Jami ball</i>	<i>Baho</i>
1					
2					
3					

2,2 – 3 ball – a'lo

1,2 – 2 ball – yaxshi

0,5 – 1,1 ball – qoniqarli

0 – 0,5 ball – qoniqarsiz

9-MAVZU. ANIQLIK V ANOANIQLIK HOLATI

(laboratoriya mashg'ulot – 4 soat)

laboratoriya mashg'ulot texnologiyasi

<i>Talabalar soni:</i> 14		<i>Vaqt:</i> 4soat
<i>Mashg'ulot shakli</i>		Informatsion - tematik ma'ruza.
<i>laboratoriya mashg'ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aniqlik artikli haqida malumot 2. Matn ustida ishlash 3. Matnni o'zbek tilidan arab tiliga o'qirish 	
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i> Talabalarda aniqlik va noaniqlik holati haqida haqida tushuncha hosil qilish.		
<i>Pedagogik vazifalar:</i>		<i>O'quv faoliyati natijalari:</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ismlar aniqlik artikli ال «al» bilan kelishi mumkin yoki u-siz ham kelishi mumkin, agar ismlar aniqlik artikli bilan kelsa so'z oxiridagi tanvinlar tushib qoladi ,«al» artiklisiz kelsa tanvinlar tushib qolmaydiyuzasidan bilim berish; ▪ Ismlar ال \al\ artikli bilan kelib, shaxs va predmetni matnda va so'zlashuvda avvaldan aniq ekanligini ifodalaydi.Bunday ismlar aniqlik holatida deyiladi.bo'yicha tushunchalar berish; Kishilik va ko'rsatish olmoshlari, atoqli otlar va ba'zi bir so'zlar ال artiklisiz ham aniqlik holatida bo'ladi. ▪ bo'yicha bilim va ko'nikmalarni hosil qilish. 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ismlar aniqlik artikli ال «al» bilan kelishi mumkin yoki u-siz ham kelishi mumkin, agar ismlar aniqlik artikli bilan kelsa so'z oxiridagi tanvinlar tushib qoladi ,«al» artiklisiz kelsa tanvinlar tushib qolmaydiyuzasidan bilimga ega bo'la oladilar; ▪ Kishilik va ko'rsatish olmoshlari, atoqli otlar va ba'zi bir so'zlar ال artiklisiz ham aniqlik holatida bo'ladi.
<i>O'qitish usullari va texnika</i>		hamkorlikda o'qish, B.B.B texnikasi, baxs munozara.
<i>O'qitish vositalari</i>		matn, tarqatma materiallar, slaydlar, proektor.
<i>O'qitish shakllari</i>		Jamoa, to'g'ridan-to'g'ri va juft-juft bo'lib ishlash.

<i>O'qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Og'zaki nazorat, savol-javob, o'z-o'zini nazorat qilish, reyting tizimi asosida baholash.

laboratoriya mashg'ulotning texnologik kartasi

<i>Ish jarayon-lari vaqti</i>	<i>Faoliyatning mazmuni</i>	
	<i>o'qituvchi</i>	<i>talaba</i>
I-bosqich. Kursga va mavzuga kirish (10 minut)	1.1. Mashg'ulotning mavzusini e'lon qiladi, o'quv mashg'ulotining maqsad va vazifalarini tushuntiradi.	O'UM ga qaraydilar
	1.2. Talabalarga mavzu bo'yicha tarqatma materiallarni tarqatadi.	Tarqatmalarni ko'rib chiqadi.
II-bosqich. Asosiy (60 minut)	2.1. Ekranga BBB jadvali va u bilan ishlash qoidalari chiqariladi. BBB jadvalini ishchi daftarlarga ko'chirib olishni talab qiladi. Ma'ruza rejasiga asoslangan holda ikkinchi ustunni to'ldirishni vazifa qilib beradi (1-ilova).	BBB jadvalini chizib oladi. Ma'ruza rejasiga asosan ikkinchi ustunni to'ldiradi.
	2.2. "Insert" texnikasidan foydalanilgan holda, ma'ruzada belgilangan belgilar asosida talabalarga quyidagi savollarga javob berishni taklif qiladi: 1) Nimani ular bilishadi? (ya'ni mustaqil gapirib bera olishadi) 2) Nima tushunarsiz bo'lib qoldi va o'zlashtirilmadi? 3) Qanday qo'shimcha ma'lumot talab qilinadi? YUqoridagilardan kelib chiqib, uchinchi va to'rtinchi ustunni to'ldirish taklif etiladi, tayanch so'zlarning tartib raqamlari qo'yib chiqiladi (2-ilova)	Uchinchi va to'rtinchi ustun to'ldiriladi.
	2.3. Blits-so'rov orqali bir necha javoblar tinglanadi	Natijalarni o'qiydi.

	va juft-juft bo'lib ishlashni taklif qiladi.	
	2.4. Talabalarning javoblarini umum-lashtirib, juft-juft bo'lib ishlash uchun topshiriqlar beradi: 1) BBB jadvalining to'rtta ustunidagi javoblarni tahlil qiling; 2) o'zlashtirilmagan savollarni umumlashtiring; 3) birgalikda manbalardan javoblar izlab toping; 4) javob berishga tayyorgarlik ko'ring;	Topshiriqni bajaradi. Javob beradi.
	2.5. Javoblar tinglab bo'lingach, slaydlar yordamida o'quv mashg'ulotining yoritilmagan qismlari tushuntiriladi (3-ilova).	Tinglaydilar. O'UM ga qaraydilar
	2.6. Tayanch iboralarga qaytiladi, talabalar ishtirokida ular yana bir bor takrorlanadi. BBB jadvalining, beshinchi ustunni to'ldirishni aytib o'tadi.	Tayanch tushuncha va iboralarni muhokama qiladi Jadvalni to'ldiradi.
III-bosqich. YAkunlovchi. (10 min.)	3.1. har bir savoliga umumiy yakuniy xulosa beradi.	Eshitadi.
	3.2. Talabalarning faolligi baholash mezonlari orqali baholanadi.	Qiziqtirgan savollar beradi.
	3.3. Uyga vazifa beradi: Matnni ko'chirid, tarjima qilib keladi.	YOzib oladilar

1-ilova (5.1)

“Insert” texnikasining qoidasi:

1. Matnni o'qib chiqing.

2. Olingan ma'lumotlarni diqqat bilan o'rganib, sohalarga ajrating. Qalam bilan har bir qatorga quyidagi belgilarni qo'yib chiqing:

V – bilaman;

- + – yangi ma'lumot;
– – bilganlarimga zid;
? – meni o'ylantirmoqda.

2- ilova (5.1)

O'quv topshiriq:

Matni o'qing va tarjima qiling

البيت بعيد. الجامعة قريبة. الدرس سهل. المسألة صعبة. الكتاب قديم. المحفظة جديدة. الكرسي صغير. الطاولة كبيرة. الغرفة نظيفة. النافذة وسخة. هل الباب مفتوح؟ لا. الباب مقفل. هل النافذة مفتوحة؟ نعم. النافذة مفتوحة. الحائط ابيض. الورقة بيضاء. هل اللوح اسود ام ابيض؟ اللوح اسود. الطاولة سوداء.

كلمات

بعيد -\ba'idun\ -uzoq

صعبة -\so'batun\ -qiyin

قديم -\qodimun\ -eski

جديدة -\jadidaun\ -yangi

صغير -\sog'irun\ -kichik

كبير -\kabirun\ -katta

نظيف -\nazifun\ -toza

وسخة -\vasahatun\ -iflos

اسود -\asvadun\ -qora

\abyazun\ - ابيض - oq

\nazifatun\ - نظيفة - toza

10-MAVZU. SON KATEGORIYASI

(Laboratoriya mashg'ulot – 4soat)

Laboratoriya mashg'ulot o'qitish texnologiyasi

<i>Talabalar soni:</i> 14 ta		<i>Vaqt:</i> 4 soat
<i>Mashg'ulot shakli</i>		Bilimlarni chuqurlashtirish va mustah-kamlashga qaratilgan amaliy mashg'ulot.
<i>Mashg'ulot rejasi</i>	1.Ikkilik son shakllari 2. Ko'plik son shakllari 3. Matn ustida ishlash	
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i> Arab tilida uchta grammatik son mavjud: birlik, ikkilik va ko'plik sonlari haqida bilim derish.		
<i>Pedagogik vazifalar:</i>		<i>O'quv faoliyati natijalari:</i>
Ikki shaxs yoki ikki predmetni ifodalash uchun, ikkilik son shakli ishlatiladi.husuriyatlarini o'rgatadi; <ul style="list-style-type: none">▪ Uch kishi yoki undan ko'p kishilarni, uch predmet va undan ko'p predmetlarni ifodalash uchun ko'plik son shakli ishlatiladi. Ko'plik son shakli ikki xil usulda yasaladi.		U birlik son shakllarining muzakkar va muannas jinslariniing tanvinlari olib tashlanib, o'rniga ان (ani) qo'shimchasi qo'shilib yasalishini o'rganadilar; <ul style="list-style-type: none">▪ To'g'ri ko'plik va siniq ko'plik shakllari yasalishi o'rganadilar
<i>O'qitish usullari va texnika</i>		Topshiriqlar – amaliy ishlash uchun, bahs-munozara, «Birgalikda o'qiyamiz» texnikasi.
<i>O'qitish vositalari:</i>		matn, manbalar, adabiyot, doska, bo'r.
<i>O'qitish shakllari</i>		Jamoa va guruhlarda ishlash.
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>		Texnik vositalar bilan ta'minlangan auditoriya.

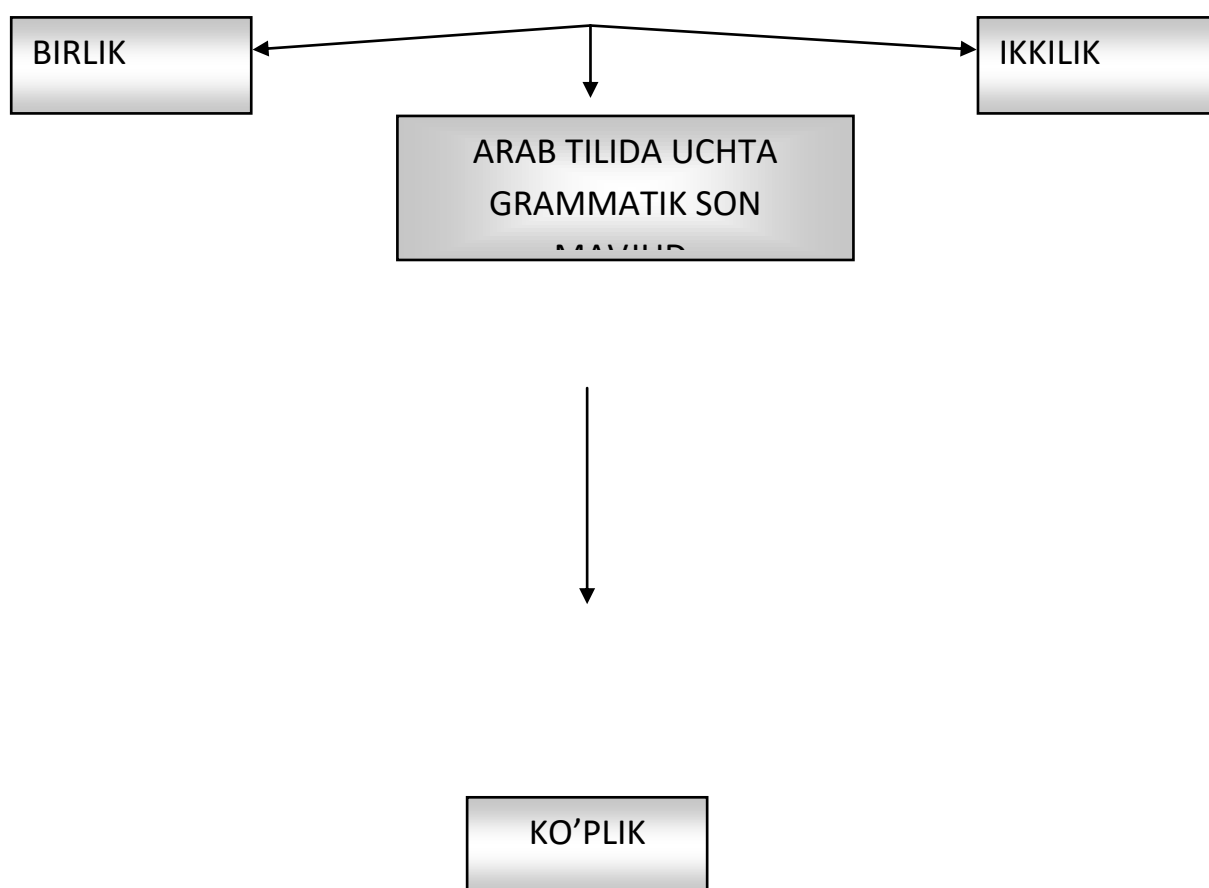
<i>Monitoring va baholash</i>	Og'zaki nazorat, savol-javob, o'z-o'zini nazorat qilish, reyting tizimi asosida baholash.
-------------------------------	---

Laboratoriya mashg'ulotning texnologik kartasi

<i>Ish jarayon-lari vaqti</i>	<i>Faoliyatning mazmuni</i>	
	<i>o'qituvchi</i>	<i>Talaba</i>
I-bosqich. Mavzuga kirish (10 minut)	1.1. Mustaqil ishlarni tekshiradi. O'quv mashg'uloti mavzusi, maqsad va vazifalarini aytadi (amaliy mashg'ulotni o'tkazishda topshiriq va vazifalar beradi).	Amaliy mashg'ulotga tayyorgarlik ko'radi.
	1.2. Ta'lim jarayoni interfaol usullar orqali amalga oshirishini e'lon qiladi. Talabalarni doira yoki to'rt-burchak shaklida stollar atrofida ikki guruhga bo'ladi.	Ixtiyoriy ravishda ikki guruhga bo'linadi.
II-bosqich. Asosiy (60 minut)	2.1. « Birgalikda o'qiyimiz » texnikasidan foydalanilgan xolda har bir guruh navbat bilan konvertga solingan topshiriq-larni oladi (1-ilova).	Topshiriqni ko'rib chiqib, savollarga javob beradi.
	2.2. Topshiriqlarga tayyorgarlik ko'rish uchun 3 minut, javob berish uchun esa 7 minut beradi.	Reglamentga rioya qiladi.
	2.3. Guruhlarga topshiriqlarni baja-rish uchun yordam beradi, ularni baho-lash mezonlari bilan tanishtiradi (3-ilova), baxs-munozarani boshqarib boradi. Zarur hollarda aralashadi va kerakli tomonga yo'naltiradi.	Faol qatnashadilar.
	2.4. Guruhlarning javoblarini ting-lab, ularni baholaydi.	O'z fikrlarini erkin bildiradi.
	2.6. Topshiriqlarni vatman-qog'ozlarga tushirib, taqdimotini o'tkazishga yordam beradi. Yagona xulosa chiqarishga ko'mak beradi va nihoyasida umumlashtiradi.	Taqdimot o'tkazadi. G'olib guruhlarni baholaydi.
III-bosqich.	3.1. Ish yakunlarini chiqaradi. Faol talabalarni baholash mezonlari orqali rag'batlantiradi.	Eshitadi.

Yakuniy (10 minut)		Aniqlaydi.
-----------------------	--	------------

1-ilova (5.2.

O'quv topshiriq

«Birgalikda o'qiymiz» texnikasi bajarish uchun matn

1 guruh

Matnni o'qing, tarjima qiling va yod oling.

هم معلمون. انتم مهندسون. نحن مصورون. المعلمون حاضرون. الموظفون ايضا حاضرون. المهندسون غائبون المصورون مشغولون. الملاحون ماهرون. هل هم نجارون؟ لا. هم خياطون. هن معلمات. انتن فلاحات. المعلمات غائبات. الفلاحات حاضرات. العاملات عاقلات. هل انتن خياطات؟ نعم. نحن خياطات. هولاء هم الطلاب. هولاء مترجمون. اما فهم مدرسون. نحن شبان. انتم شبابات. هذه هي كلية. اولئك هم ممثلون. هما طالبان. انتما متعلمان. انتما متعلمتان.

2 guruh

Matnni o'qing, arab tiliga tarjima qiling

Mashq. Ushbu so'zlarni arab tiliga tarjima qiling.

Biz duradgorlarmiz. Siz tikuvchilarsiz. Ular tikuvchlar. Ular tarjimondurlar

Sizlar o'qituvchilarsiz. Bu dehqonlar mashg'uldurlar. Biz tarixchilarmiz. Bu o'smir yigit. Bu o'smir qiz. Ikkita eshikning ikkovi ham yopiq.

O'quv topshiriq

O'qing. Tarjima qiling. Yozing.

هل هذا المعمل اكبر؟ نعم، هذا المعمل اكبر. هل هذا العلم احمر؟ نعم، هذا العلم احمر. هل لها ساعة؟ نعم، لها ساعة.

3 - ilova (5.2.)

Guruhlarning bilim va ko'nikmalarini baholash mezonlari

<i>Topshiriqlar, baholash ko'rsatkichlari va mezonlari</i>	<i>I guruh</i>	<i>II guruh</i>
1-topshiriq: (1,5 ball)		
- savol yoritib berildi (0,5 ball)		
- reglamentga e'tibor qaratildi (0,5 ball)		
- guruh faol qatnashdi (0,5 ball)		
2-topshiriq: (1,5 ball)		
- muammo aniq echimini topdi (0,5 ball)		
- mantiqan to'g'ri xulosa chiqarildi (0,5 ball)		
- misollar bilan umumlashtirildi (0,5 ball)		
Jami: (3 ball)		

0,5 ball – «a'lo»

2,5 – 3 ball – «a'lo»

0,4 ball – «yaxshi»

1,9 – 2,4 ball – «yaxshi»

0,3 ball – «qoniqarli»

2,3 – 1,8 ball – «qoniqarli».

11-MAVZU.

SINIQ KO'PLIK SHAKLLARI

(laboratoriya mashg'uloti – 4 soat)

laboratoriya mashg'uloti o'qitish texnologiyasi

<i>Talabalar soni: 14 ta</i>		<i>Vaqt:4 soat</i>	
<i>Mashg'ulot shakli</i>	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan amaliy mashg'ulot.		
<i>Mashg'ulot rejasi</i>	1. Siniq ko'plikning yasalishi 2. Siniq ko'plikning vaznllari 3. Matn ustida ishlash		
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i> Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlash.			
<i>Pedagogik vazifalar:</i>		<i>O'quv faoliyati natijalari:</i>	
<ul style="list-style-type: none">Siniq ko'plik shakllar arab tilida ko'p ishlatiladi.U qandaydir qo'shimcha qo'shish bilan yasalmaydi, balki so'zning ichki tuzulishini sindirish orqali yasaladi, aniqrog'i unli tovushlarning o'rnini almashtirib yasaladi;To'rt harfli ismlar فعالل \fa'alilu\ vaznida siniq ko'plik shakli yasaladi		<ul style="list-style-type: none">Chet tilidan kirib kelgan ba'zi bir ismlar فعالة \fa'alilatu\ vaznida siniq ko'plik shakli yasaladi; Siniq ko'plikning ko'p turlari mavjud bolib, bir bobdagi ism uchun bir necha xil siniq ko'plik shakli bo'lishi mumkin.Masalan, فاعل \fo'ilun\ bobidagi ismlarda 15 tagacha sinig ko'plik shakllari mavjud: فعال\fu'alu\ فعلة \fa'alatu\ فعلاء \fu'ala'u\ فواعل \fava'ilu\ فعلان \fu'lanu\ vahakazolar.	
<i>O'qitish usullari va texnika</i>		Aqliy hujum, bahs-munozara, blits-so'rov.	
<i>O'qitish vositalari:</i>		matn, markerlar, qog'ozlar, doska, bo'r.	
<i>O'qitish shakllari</i>		Jamo va guruhlarda ishlash.	

<i>O'qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Og'zaki nazorat, savol-javob, reyting tizimi asosida baholash.

Laboratoriya mashg'ulotning texnologik kartasi

<i>Ish jarayon-lari vaqti</i>	<i>Faoliyatning mazmuni</i>	
	<i>o'qituvchi</i>	<i>Talaba</i>
I-bosqich. Mavzuga kirish (10 minut)	1.1. O'quv mashg'uloti mavzusi, maqsadi, vazifalari va o'quv faoliyati natija-larini aytadi, dolzarbligi va ahamiyatiga to'xtalib o'tadi.	Tinglaydilar, O'UM ga Qaraydilar
	1.2. Olgan bilimlarini umumlashtirish maqsadida, talabalarni faollashtirish uchun «Empirik tadqiqot deganda nimani tushunasiz?» deb savol beradi, «Aqliy hujum» o'tkazadi. Fikrlarni umumlashtiradi (1-ilova).	Erkin fikr bildiradi.
II-bosqich. Asosiy (60 minut)	2.1. Talabalarni 3 ta kichik guruhlariga ajratadi, ularni baholash mezonlari bilan tanishtiradi (4-ilova) mavzu bo'yicha tayyorlangan topshiriqlarni tarqatadi (2-ilova).	Guruhlariga ajraladi, topshiriqlar ustida ishlaydilar.
	2.2. Guruhlarga topshiriqlarni bajarish uchun yordam beradi, qo'shimcha ma'lumotlardan foydalanishga imkon yaratadi. Diqqatlarini kutiladigan natijaga jalb qiladi.	Faol qatnashadilar.
	2.3. Har bir guruh topshiriqlarni vatman-qog'ozlarga tushirib, taqdimotini o'tkazishda yordam beradi, izoh beradi, bilimlarini umumlashtiradi, xulosalarga alohida e'tibor beradi. Topshiriqlarni bajarilishining qay darajada to'g'ri ekanligini diqqat bilan tinglaydi.	Jamoa bo'lib bajarilgan ishning taqdimotini o'tkazadilar, baxs-muno-zara yuritadilar, qo'shimchalar qiladilar, baholaydilar,

		xulosa chiqaradilar.
	2.4. Talabalarining bilimlarini chuqur-lashtirish maqsadida blits-so'rov o'tkazadi (3-ilova). Dars yakunini umumlashtiradi.	Savollarga javob beradi.
III-bosqich. YAkuniy (10 minut)	3.1. Ish yakunlarini chiqaradi. Bugungi mavzu dolzarb ekanligiga to'xtalib o'tadi. Olgan bilimlarini amaliyotda tatbiq etishlari lozim ekanligini ta'kidlaydi. Faol talabalarni baholash mezonlari orqali rag'batlantiradi.	Eshitadi. Aniqlaydi.

1- ilova (6.2.)

O'quv vizual materiallar

	Vaznlar		birlik	transkripsiya	tarjimasi	Ko'plik	transkripsiya
1	افعال	af'alu	طرف	torofun	taraf	اطراف	atrofun
			وقت	vaqtun	vaqt	اوقات	avqotun
2	فعلول	fu'uulun	شريف	sharifun	bilimdon	اشراف	ashrofun
			امر	amrun	ish	امور	umurun
3	فعل	fu'ulun	علم	i'lmun	bilim	علوم	u'lumun
			ملك	malikun	shoh	ملوك	mulukun
4	فعال	fe'alun	كتاب	kitabun	kitob	كتب	kutubun

			جديد	jadidun	yangi	جدود	jududun
			مدينة	madinatun	shahar	مدن	mudunun
			رجل	rojulun	erkak	رجال	rijalun
			بحر	bahrun	daryo	بحار	biharun
5	افعل	af'alu	كبير	kabirun	katta	كبار	kibarun
			رجل	rijlun	oyoq	ارجل	arjulun
6	افعلة	af'ilatun	بحر	bahrun	daryo	ابحر	abhurun
			لباس	libasun	kiyym	البسة	albisatun
			جناح	janahun	qanot	اجنحة	ajnihatun
7	فعلاء	fu'ala'u	عالم	a'limun	olim	علماء	u'lama'u
			زعيم	za'imun	boshliq	زعماء	zu'ama'u
8	افعلاء	af'ila'u	صديق	sodiqun	do'st	اصدقاء	asdiqa'u
9	فعلان	fu'lanun	بلد	baladun	shahar	بلدان	buldanun
10	فعائل	fa'a'ilu	شجاع	shujaun	botir	شجعان	shuj'anun
			جريدة	jaridatun	gazeta	جرائد	jaro'idu
			رسالة	risalatun	xat	رسائل	raso'ilu
11	فعلّي	fa'la	مريض	marizun	kasal	مرضي	marzo
12	فعالي	fa'aala	صحرا	sahro	cho'l	صحاري	saharo
			هدية	hadiyatun	-sovg'a	هدايا	hadaya

1.O'quv topshiriq

1. Arab tiliga tarjima qiling.

Senda durbin bormi? Ha, menda durbin bor. Bu soyabon qizil.

2. Rasmlarda ko'rsatilgan hayvon va predmetlarning nomlarini ko'rsatib ayting.

2.O'quv topshiriq

حوار

اكبر: - هذا الرجل، يا زينب؟

زينب: - هذا الرجل خياط، يا اكبر.

اكبر: - الى اين يذهب هذا الخباز؟

زينب: - هو يذهب الى الدكان.

اكبر: - من اين تخرج هذه الكاتبة؟

زينب: - هي تخرج من المكتبة. ها الكاتب يدخل المكتبة

3.O'quv topshiriq

Rasmlar ostidagi so'zlarni o'qing.

 علم	 ساعت	 عنب
--	---	--

2 ilova (6.2.)

4.O'quv topshiriq

Topshiriq:

Quyidagi gaplarni ko'chiring, transkripsiya qiling va o'zbek tiliga tarjima qiling.

البابان مفتوحان. النافذتان مقلتان. هل هما مفتوحتان؟ لا . أطلب مجتهد. الطالبة مجتهدة.

كريم شاب. زينب شابة. هو جالس. هي جالسة. هل هو حسن؟ نعم. هو حسن. هي حسنة أيضا. انت

قوي. انا ضعيفة. انت جميلة. كريم و محمد طالبان. زينب وفاطمة طالباتان. الطالباتان مجتهدتان.

الشبان ظريفان. هما جالسان. الشباتان ظريفاتان. هما جالستان

Uslubiy tavsiyalar

1. Muammoviy tahlilning bosqichlari.

Birinchi bosqich – topshiriqning asosiy mazmunini ajratib olishni taklif qiladi, tadqiqot ob'ektini aniqlab, shakl beradi.

Ikkinchi bosqich –ob’ektning holatini aniqlaydi, asosiy qirralariga e’tibor qaratadi, muammoli vaziyatning hamma tomonlarini tahlil qiladi.

4 ilova (6.2.)

Baholash ko’rsatkichlari va mezonlari

<i>Guruh</i>	<i>Baho</i>	<i>Baholash ko’rsatkichlari va mezonlari</i>			
		<i>O’tilgan mavzuni bilishadi</i>	<i>Guruh faol</i>	<i>Muammoni echish uchun takliflar berishdi</i>	<i>Jami</i>
	<i>Ball</i>	<i>1,0</i>	<i>0,5</i>	<i>1,5</i>	<i>3</i>
1					
2					
3					

Guruh ishlarini umumlashtiruvchi baho

<i>Guruh</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>Jami ball</i>	<i>Baho</i>
1					
2					
3					

2,2 – 3 ball – a’lo

1,2 – 2 ball – yaxshi

0,5 – 1,1 ball – qoniqarli

0 – 0,5 ball – qoniqarsiz

O’quv topshiriq

12-MAVZU. OLMOSHLAR

(Laboratoriya mashguloti 4 soat)

Laboratoriya mashguloti o'qitish texnologiyasi

Talabalar soni: 14	Vaqt: 4 soat.
O'quv mag'ulotining shakli	Informatsion – ko'rgazmali ma'ruza
<ol style="list-style-type: none"> 1. Yaqin joydagi predmetlarni ko'rsatish olmoshlari 2. Uzoq masofadagi shaxs va predmetlarni ko'rsatuvchi olmoshlar 3. Yaqin joydagi shaxs va predmetlarni ko'rsatish uchun sodda ko'rsatish olmoshlari 4. Ajratuvchi olmosh 5. Kishilik omoshlari 6. Birikma olmoshlar 	
O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilidagi olmoshlar haqida tushuncha berish.	
Pedagogik vazifalar:	O'quv faoliyati natijalari:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uzoq masofadagi shaxs va predmetlarni ko'rsatuvchi olmoshlar ذ\za\, اذان\zani\, انا\ta\, اتان\tani\, اولاء\ula'i\ olmoshlariga ك\ka\ yuklamasini olmosh oxiriga, olmosh bilan ك\ka\ yuklamasining orasiga ل\lom\ harfi qo'shilib yaslashini tushuntirish; ▪ Yaqin joydagi shaxs va predmetlarni ko'rsatish uchun sodda ko'rsatish olmoshlari bilan ها\ha\ ogohlantiruvshi yuklama birikmasi ishlatiladi aytib berish; ▪ madaniyat sotsiologiyasi tushunchasi va uning asosiy xususiyatlari, madaniy qadriyatlarning sotsial 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uzoq masofadagi shaxs va predmetlarni ko'rsatuvchi olmoshlar ذ\za\, اذان\zani\, انا\ta\, اتان\tani\, اولاء\ula'i\ olmoshlariga ك\ka\ yuklamasini olmosh oxiriga, olmosh bilan ك\ka\ yuklamasining orasiga ل\lom\ harfi qo'shilib yo'shilib yaslashini tushuntirish; ▪ Yaqin joydagi shaxs va predmetlarni ko'rsatish uchun sodda ko'rsatish olmoshlari bilan ها\ha\ ogohlantiruvshi yuklama birikmasi ishlatiladi xususiyatlarini o'rganadilar; ▪ madaniyat sotsiologiyasi tushunchasi va uning asosiy xususiyatlari, madaniy qadriyatlarning sotsial mohiyatini o'rganadilar.

mohiyatini aytib berish.	
<i>O'qitish usullari va texnika</i>	Ma'ruza, «T-sxemasi» texnikasi, baxs-munozara, FSMU texnologiyasi.
<i>O'qitish vositalari</i>	Ma'ruza matni, komp'yuter texnologiyasi, proektor, («Arab tili » fanidan elektron o'quv-uslubiy majmua), slaydlar, tarqatma manba.
<i>O'qitish shakli</i>	Jamoa, to'g'ridan-to'g'ri va guruhlarda ishlash
<i>O'qitish shart-sharoitlari</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan, o'qitish usullarini qo'llash mumkin bulgan ukuv xona.
<i>Monitoring va baxolash</i>	Kuzatish, og'zaki nazorat, yozma nazorat, savol-javobli so'rov, o'quv topshiriq.

Laboratoriya mashg'ulotining texnologik kartasi

Ish jarayonlari vaqti	Faoliyatning mazmuni	
	o'qituvchi	talaba
1 bosqich. Kirish (10 daqiqa)	<p>1.1. mavzuni e'lon qiladi, o'quv mashg'ulotining maqsadi va natijalarini tushuntiradi.</p> <p>1.2. Mashg'ulotni o'tkazish shakli va baxolash mezonlarini e'lon qiladi.</p> <p>1.3. Talabaga mavzu bo'yicha tarqatma materiallarni tarqatadi.</p> <p>1.4. Mavzu bo'yicha ma'ruza mashg'ulotining tayanch iboralari va ma'ruza rejasiga izox beradi (1- Ilova).</p> <p>Mavzu yuzasidan blits-so'rov usulida mavzu bo'lgan tushunchalarni faollashtiradi, savol beradi.</p> <p>Javoblarni to'g'rilaydi va xulosalaydi.</p>	<p>mavzu nomini yozib oladilar</p> <p>Tarqatmalardan foydalanadi</p> <p>Tayanch iboralar bilan tanishadi</p> <p>javob beradi</p>

<p>2 bosqich. Asosiy jarayon (60 daqiqa)</p>	<p>2.1. Ijtimoiy munosabatlar sotsiologiyasi savoyuzasidan qisqa ma’ruza o’qiydi. Ekranga sxemasi” jadvali chiqariladi va uning asos talabalar bilan savol-javob uyushtiriladi (2-ilov). Javoblarni tinglaydi va xulo-salaydi 2.3. Kuchli tomonlarini tushuntiradi. FSMU texnologiyasidan foyda-lanib “Sotsiologiyada begonalashuv muammosi va uning asosiy ko’rinishlari nimada?” savolini o’rtaga tashlaydi. (3-ilova)</p> <p style="text-align: center;">Berilgan javob fikrlarini umumlashtiradi qo’shimcha qiladi.</p>	<p>yozadi, savollar beradi, juftli guruxlarga bo’linib, organay-zerli jadvalni to’ldiradi.</p> <p>xlarga bo’linib FSMU jadvalini to’ldiradi</p>
<p>3 bosqich. YAkuniy bosqich (10 daqiqa)</p>	<p>3.1. Mavzu bo’yicha umumiy xulosa qilinadi. 3.2. Talabalarning bilim va ko’nikmalari baxolanadi. 3.3. Navbatdagi anjuman ma’ruzaga dokladlar mavzusi bilan tanishib chiqish:</p> <p>1. Sotsiologiyada begonalashuv muammosi va uning asosiy ko’rinishlari</p> <p>2. Ta’limning sotsiallashuv va gumanizatsiyalashuv jarayonidagi roli</p> <p>3. Din muhim sotsial institut sifatida</p>	<p>Tinglaydi</p> <p>Mustaqil ishlash uchun topshiriqni yozib olishadi va bajaradi</p>

1-ilova (3.1)

O’quv vizual material:

Yaqin joydagi predmetlarni ko’rsatish olmoshlari

1-slayd

Ko’plik son	Ikkilik son	Birlik son	Jins
Ula’i-bular اولاء	Zani-bu ikkov i دان	Za-bu ذا	Muzakkar
	Tani-bu ikkovi تان	- تا ta- tihiته	Muannas

Ko'plik son	Ikkilik son	Birlik son	Jins
Ha'ula'i-bular هولاء	Hazani-bu ikkovi- هذان	Haza-bu هذا	Muzakkar
	Hatani-bu ikkovi- هاتان	Hazihi-bu هذه	Muannas

Uzoq

2-slayd

masofadagi shaxs va predmetlarni ko'rsatuvchi olmoshlar

Ko'plik son	Ikkilik son	Birlik son	Jins
Ula'ika-anavilar اولئك	Zanika-ana-u Ikkovi ذانك	Zaka ذاك =ana-u Zalika ذلك	Muzakkar
	Tanika-ana-u ikkovi تانك	Taka تاك = ana-u Tilka تلك	Muannas

Yaqin joydagi shaxs va predmetlarni ko'rsatish uchun sodda ko'rsatish olmoshlari

2-ilova (3.1)

Kishilik omoshlari jadvali

Ko'plik son	Ikkilik son	Birlik son	Jins	Shaxs
Nahnu-biz نحن	---	Ana-men انا	Muzakkar Muannas	1
Antum-siz انتم Antunna-siz انتن	Antuma-siz انتما Ikkovingiz	Anta-sen انت Anti-sen انت	Muzakkar Muannas	2
Hum-ular هم	Huma-ular	Huva-u هو	Muzakkar	3
Hunna-ular هن	ikkovlari هما	Hiya-u هي	Muannas	

Birikma olmaslar

Ko'plik son	Ikkilik son	Birlik son	Jins	shaxs
na نا	---	y ي	Muzakkar Muannas	1
kum كم kunna كن	kuma كما	ka ك ki ك	Muzakkar Muannas	2
hum هم hunna هن	huma هما	hu ه ha ها	Muzakkar Muannas	3

O'quv topshiriq:

3-ilova (3.1)

FSMU texnologiyasi

Ushbu texnologiya munozarali masalalarni xal etishda xamda o'quv jarayonini bahs-munozarali o'tkazishda qo'llaniladi, chunki bu texnologiya talabalarni o'z fikrini himoya qilishga, erkin fikrlash va o'z fikrini boshqalarga o'tkazishga, ochiq holda bahslashishga hamda shu bilan birga bahslashish madaniyatini o'rgatadi. Tinglovchilarga tarqatilgan oddiy qog'ozga o'z fikrlarini aniq va qisqa holatda ifoda etib, tasdiqlovchi dalillar yoki inkor etuvchi fikrlarni bayon etishga yordam beradi.

F – fikringizni bayon eting

S – fikringiz bayoniga sabab ko'rsating

M – ko'rsatgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring

U – fikringizni umumlashtiring

FSMU texnologiyasi yordamida “Ijtimoiy birdamlik va kooperatsiya - jamiyat barqarorligining axamiyati nimada?” savolini yo'naltiruvchi uslubiy tavsiyalar asosida echish:

Savol	
(F)Fikringizni bayon eting	
(S)Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating	
(M)Ko'rsatgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
(U)Fikringizni umumlashtiring	

O'quv topshiriq:

1.O'qing. Tarjima qiling.

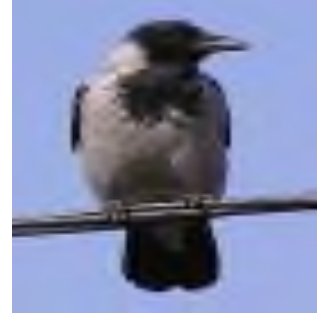
ماذا على الطاولة؟ على الطاولة مجلة و جريدة. المجلة و الجريدة على الطاولة و اين المسكة و الحبرة؟ المسكة و المحبرة على المنضدة. هل هذه الساعة على المنضدة؟ لا، هي على الطاولة

2. Arab tiliga tarjima qiling.

3.Senda kostyum bormi? Ha, menda qora kostyum bor. Qora kostyum stol ustida. Stol ustida rangli jurnal va kitob bor

مفسلة

غراب

4.O'qing. Tarjima qiling. Yoziq.

هل هذه الغابة خضراء؟ نعم، هذه الغابة خضراء. اين المغسلة الجديدة؟ ها هنا المغسلة الجديدة. اين الغراب
السوداء؟ الغراب السوداء على الشجرة. هذا مصنع. العمل يدخل المصنع

13 -MAVZU. ANIQLOVCHI

Laboratoriya mashg'ulotlari texnologiyasi

Talabalar soni: 12 ta	Vaqt: 4 soat.
O'quv mashg'ulotining shakli	Topshiriqlarni bajarishga asoslangan amaliy mashg'ulot
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aniqlovchi haqida ma'umot berish 2. Mavzuga oid mashq ishlash. 3. Matn ustida ishlash
<p>O'quv mashg'ulotining maqsadi: Aniqlovchi aniqlanmish so'zining belgisini yoki unga qarashli ekanligini bildirib keladigan ikkinchi darajali gap bo'lagi ekanligi haqida tushuncha berish.</p>	
Pedagogik vazifalar:	O'quv faoliyati natijalari:
<p>Arab tilida moslashgan va moslashmagan aniqlovchilar mavjud tushunchasi va uning asosiy xususiyatlarini tushuntirish;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Moslashgan aniqlovchilar vazifasida sifat, sifatdosh, nisbiy sifatlar, tartib sonlar va ko'rsatish olmoshlari kiradi. ▪ Ko'rsatish olmoshidan tashqari hammasi aniqlanadigan so'zdan keyin qo'yilib, jinslarda, sonlarda, kelishiklarda va holatlarda moslashadi. ochib berish; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Holatlardagi moslashuv aniqlanmish so'z birikmasini kerakli bo'lgan belgilaridan hisoblanadi. ko'rinishlarini tushunib oladilar; ▪ Moslashgan aniqlovchilar vazifasida sifat, sifatdosh, nisbiy sifatlar, tartib sonlar va ko'rsatish olmoshlar o'rganadilar. ▪ Ko'rsatish olmoshidan tashqari hammasi aniqlanadigan so'zdan keyin qo'yilib, jinslarda, sonlarda, kelishiklarda va holatlarda moslashadi o'rganadilar;
O'qitish usullari va texnika	Matn, baxs-munozara, slaydlar.
O'qitish vositalari	matn, komp'yuter texnologiyasi, proektor, slaydlar, tarqatma manba.
O'qitish shakli	Jamoa, to'g'ridan-to'g'ri va guruhlarda ishlash
O'qitish shart-sharoitlari	Texnik vositalar bilan ta'minlangan, o'qitish usullarini qo'llash mumkin bulgan ukuv xona.
Monitoring va baxolash	Kuzatish, og'zaki nazorat, yozma

	nazorat, savol-javobli so'rov, o'quv topshiriq.
--	---

Laborotriya mashg'ulotlari texnologik kartasi

Ish jarayon lari vaqti	Faoliyatning mazmuni	
	o'qituvchi	Talaba
Tashkiliy bosqich. (3 daqiqa)	<p>1.1. mavzu bo'yicha doklamlarning mavzularini avvalgi darsda beradi (1-illova).</p> <p>1.2. Berilgan mavzularning fanni o'zlashtirishdagi dolzarbligini tushuntiradi.</p> <p>1.3. Ma'ruzani o'rganish uchun adabiyotlar ro'yxatini tavsiya qiladi.</p> <p>1.4. Doklad mavzularini xamda xar bir mavzu bo'yicha opponent va taqrizchilarning erkin tanlovini tashkil etadi.</p> <p>1.5. Guruhdagi qolgan talabalarga ma'ruza matnini o'rganib dokladchilar uchun savollar tuzishni vazifa qiladi (2-illova).</p> <p>1.6. Baholash tizimi bilan opponent va taqrizchilarni tanishtiradi. Dokladchilar bilan chiqish shakli va reglamentni muxokama qiladi (3-illova).</p> <p>1.7. Referatlar mazmuni bilan tanishadi.</p>	<p>Ma'ruzaga tayyorlanadi.</p> <p>O'UM ga qarang.</p> <p>Opponentlar va retsenzntlar dokladchilarga birikadi.</p> <p>Dokladchilar referat rejasini tuzadi.</p> <p>Ma'ruza matnini o'rga-nadi, savollar tuzadi.</p> <p>Baholar tizimi va reg-lament bilan tanishadi</p> <p>Javob berishga (chiqishga) tayyorlanadi</p>
1 bosqich. O'quv mashg'ulot-ga kirish (5 daqiqa)	<p>1.1 Mavzuni va uning maqsadi, rejalashtirilgan o'quv natija-larni ko'rgazmali ravishda slayd yoki kafedra professor-o'qituvchilari tomonidan tayyorlangan elektron o'quv-uslubiy majmuani taqdim etgan xolda tanishtiradi.</p> <p>1.2 Ma'ruza-anjumanni baxs-</p>	<p>Tinglaydi</p> <p>Tinglaydi</p>

	munozara shaklida o'tilishini e'lon qiladi va baxolash mezonlarini ekranga chiqarib qo'yadi (4-Ilova).	
2 bosqich. Infor matsion (axborot) (60 daqiqa)	<p>2.1. Dokladchilarning chiqishlarini tasl etadi.</p> <p>2.2. Doklad mazmuni bo'yicha kollektiv muxokamani tashkil etadi va ilg'or talabalar bilan kollektiv muxokama jarayonini yo'naltiradi.</p> <p>- savollar beradi (2-ilova)</p> <p>-dokladning asosiy qismlarini aniqlashtiradi.</p> <p>-dokladda aytilgan gaplarga qiziqish uyg'otadi.</p> <p>-doklad mazmuniga aloxida e'tibor qaratadi.</p> <p>-dokladlarning e'tiborli joy-larida ularni to'xtatadi va kollektiv muxokamani tashkil etadi.</p> <p>-xar bir doklad qisqacha umum-lashtiriladi.</p>	<p>2.1.Talaba dokladni o'qiydi. Taqrizchi dokladning yutuq va kamchiliklarini aytadi.</p> <p>Opponentlar o'z fikrlarini bildirib savollar beradi.</p> <p>2.2. Talabalar jamoa bo'lib doklad maz-munini muxokama qiladilar, baxsla-shadilar.</p> <p>2.3. Mavzu bo'yicha munozaralarni ekspertlar baxolaydilar.</p>
3 bosqich. YAkuniy bosqich (12 daqiqa)	<p>3.1.. Mavzu bo'yicha umumiy xulosa qiladi.</p> <p>3.2. Talabalarga baxolash natijasini e'lon qiladi. Natijalarga izox beradi.</p> <p>3.3. O'zini-o'zi nazorat qilish uchun savollar beradi (5-Ilova).</p>	<p>Ekspertlar:</p> <p>1.Dokladchilar, opponentlar va retsenzentlarning faoliyatiga baxo beradilar.</p> <p>2. Baxo chiqaradilar O'UMga qarang</p>

1-ilova (3.1.)

ANIQLOVCHI

Moslashgan aniqlovchilar vazifasida sifat, sifatdosh, nisbiy sifatlar, tartib sonlar va ko'rsatish olmoshlari kiradi. Ko'rsatish olmoshidan tashqari hammasi aniqlanadigan so'zdan keyin qo'yilib, jinlarda, sonlarda, kelishiklarda va holatlarda moslashadi. Masalan;

بيت جديد \baytun jadibun\ -yangi uy (qandaydir)

غرفة جديدة \g'urfatun jadidatun\ -yangi xona (qandaydir)

1

بيت جديد \al-bavtu iadidu\ -vangi uv (ma'lum)

Holatlardagi moslashuv aniqlanmish so'z birikmasini kerakli bo'lgan belgilaridan hisoblanadi. Shuning uchun oxirgi ikkita misolda agar \al\ artiklini olib tashlansa, noaniqlik holatida kesimli so'z birikmasi bo'ladi.

بيت جديد \al-baytu jadidun\ -yangi yu

غرفة جديدة \al-g'urfatu jadidatun\ -yangi xona

2

Ko'rsatish olmoshlari aniqlovchining o'rniga o'tib, aniqlanmish so'zidan oldin qo'yiladi va u bilan jinsda, sonda va aniqlik holatida moslashadi. (chunki ko'rsatish olmoshlari har doyim aniqlik holatida turadi. Ikkilik sonda ular aniqlanuvchi bilan kelishiklarda moslashadi. Masalan;

هذا الطالب \haza t-tolibu\ -bu talaba

هذه الطالبة \hazih t-tolibatu\ -bu talaba qiz

هذان الطالبان \hazani t-tolibani\ -bu ikkita talaba

3

O'quv topshiriq:
matnni o'qing va tarjima qiling

في مطار طشقند

في طشقند مطاران. المطار الصغير للرحلات في داخل اوزبيكستان ، و اما المطار الثاني فُكبير و هو للرحلات الخارجية. هو مطار عالمي . انا مدرس اللغة العربية. اسمي عبد الحميد الطشقندي . اسكن مع عائلتي . طشقند عاصمة اوزبيكستان . انا اوزبيكي و بيتي في طشقند

انا الآن في مطار طشقند العالمي . هو مطار كبير . سيارتي خارج المطار كبير. نحن الآن في صالة انتظار صديقي و اسرته. صديقي اسمه السيد محمود الفرغاني . هو من الرياض. الرياض عاصمة العربية السعودية. هو رجل اعمال. هم الآن مع ضابط الجوازات و بعد ذلك مع مفتش الجمرک

2-ilova (3.1.)

O'quv topshiriq:

1. So'zlarni aniq holatda yozing.

فيل. فلاح. فلفل.

2. O'qing. Tarjima qiling.

ما هذا؟ هذا فيل. الفيل كبير. اين الفلفل؟ الفلفل على الطاولة. الفلفل مر. هل هذا الفلاح نشيط؟ ايوا، هو نشيط. الفلاحة نشيطه.

L U G ' A T

dehqon ayol فلاحه

tirishqoq نشيطه، نشيط

achchiq مر

في - old ko'makchidir. U o'rin-payt kelishigi ma'nosini beradi. "Ichida" so'zi bilan ham tarjima qilinadi. Masalan: uyda, shkaf ichida.

تَحْت - old ko'makchisi "ostida" so'zi bilan tarjima qilinadi. Masalan: stol ostida.

3. Qanday old ko'makchilarni bilasiz? Ularning ma'nolarini ayting. Old ko'makchilardan so'ng kelgan so'z qanday qo'shimchalarga ega bo'ladi?

3- ilova (3.1.)

14 MAVZU: TUB SIFATLAR, NISBIY (YASAMA) SIFATLAR

laboratoriya mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

Talabalar soni 12 ta		Vaqt 4 -soat
Mashg'ulot shakli		Individual topshiriqlarni bajarishga asoslangan amaliy mashg'ulot
<i>Laboratoriya rejasida</i>	1. Tub sifatlar 2. Nisbiy sifatlar 3. Matn ustida ishlash	
O'quv mashg'ulotining maqsadi: Tub sifatlar va yasama sifatlar haqida tushunchalarni kengaytirish, chuqurlashtirish.		
Pedagogik vazifalar:		O'quv faoliyati natijalari:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sifat-shaxs yoki predmetning ko'p yoki ozroq hususiyatini ifodalaydi. Arab tilida sifatlar uch undoshli o'timsiz fe'llarning 1-bobining 20 tacha vaznidan hosil qililadi. Ularning uchta 1)jddiy (bosh), 2) orttirma, 3) qiyosiy darajalari mavjud. bo'yicha bilimlarni kengaytiradi; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sifatlar ega, kesimning o'rniga o'tib va sekinlik bilan o'zining ma'nosini yo'qotib, sifatdoshga o'xshab otlashadi va otniing ma'nosini beruvchi sifatlar haqidagi bilimlarni kengaytiradilar; ▪ nisbiy sifatlar ham mavjud bo'lib, ular otlarning so'z oxiriga ي \iyyun\ (muannasda ية iyyatun) qo'shimchasini qo'shib yasaladi. Bunday nisbiy sifatlar tegishlilikni, kelib chiqishni, material, predmetni nimadan qilinganligini va boshqa belgilarni ifodalaydidigan sifatlar haqida bilimlarini kengaytiradilar. 	
<i>O'qitish usullari-texnikasi</i>	tushuntirish, namoyish, blits-so'rov, paradokslar usuli, birgalikda o'qiyimiz	
<i>O'qitish vositalari</i>	matni, kompyuter slaydlari, doska	
<i>O'qitish shakllari</i>	frontal, kollektiv ish	
<i>O'qitish sharoiti</i>	kompyuter, multimedia proektor (yoki proektor va LCD panel)	
Monitoring va baxolash	Kuzatish, og'zaki nazorat, yozma nazorat, savol-javobli so'rov, o'quv topshiriq.	

laboratoriya mashg'ulotni texnologik kartasi

Ish bos-qichlari	O'qituvchi faoliyatining mazmuni	Tinglovchi faoliyatining mazmuni
1-bosqich Mavzuga kirish (10 min)	1.1.O'quv mashg'uloti 1-3 savollar chuqurroq tahlil qilinadi va o'quv faoliyati natijalarini aytadi.	Mavzu nomini yozib oladilar
	1.2.Tinglovchilarning mashg'ulotdagi faoliyatini baholash ko'rsatkichlari va mezonlari bilan tanishtiradi.	YOzib oladilar
	1.3.Savollar berib suhbat tarzida tinglovchi bilimini jonlantiradi (1-ilova)	Topshiriqlar bilan tanishadilar
2-bosqich Asosiy bo'lim. (60 min)	2.1. Mavzu bo'yicha tayyorlangan topshiriqlarni tarqatadi (2-ilova) Topshiriqlarni aniqlaydi va guruhda ishlashni tashkil etadi. 2.2.Taqdimotni e'lon qiladi, natijalarini tahlil qilib tushuntiradi.	2 ta mini guruhga ajraladilar. Topshiriqni bajaradi. Taqdimotni amalga oshiradi
3-bosqich YAkunlovchi (10 min)	3.1. Mavzu bo'yicha yakunlovchi xulosalar qiladi.	Savollar beradilar
	3.3.Mavzu maqsadiga erishishdagi tinglovchilar faoliyati tahlil qilinadi va baholanadi.	
	3.3. Mavzu bo'yicha bilimlarini chuqurlashtirish uchun adabiyotlar beradi.	YOzib oladilar

1-ilova(3.2)

Quyida keltirilgan matnni o'qing va tarjima qiling

هذا الرفيق طالب روسي. هذه الرفيقة طالبة اوزبكية. الطالبة الاوزبكية ذكية. من هو؟ هو عربي. هو أفريقي. انت روسي. الطالب العربي ذكي. هو مهندس شاب. انت طالبة شابة. هذا الرجل القوي عامل جمهورية الاوزبيكيستان. هذا المصري فلاح ماهر. هما مهندسان مصريان.

هذان الطالبان ضعيفان. هاتان الطالبتان قويتان. هؤلاء المعلمون مجتهدون. المدرسون العاقيلون كثيرون. هؤلاء المعلمات مجتهدات, اولئك الفلاحات القويات سالمات.

Topshiriq: 2 guruhga bo'lingan holda alohida-alohida arab tilida baxslashig

اكبر و مريم

- يا مريم، ما هذا؟

- هذا مكتوب. هل لك كتاب؟

- ايوا، لى كتاب. ها هنا الكتاب.

- يا مريم، من هذا

- هذا تلميذ، يا اكبر، هو يكتب.

- ماذا يكتب، يا مريم؟

- هو يكتب المكتوب. من هذا؟

- هذا كاتبة. هي تكتب الكتاب

1. harflarining talaffuziga e'tibor bering. ح, خ va ح.

حبر. خيار. نهر. محبرة. هدهد. مخزن.

2. O'qing. Tarjima qiling, so'ngra ko'chiring.

ما هذه حمامة. هل هذه الحمامة جميلة؟ ايوا، هذه الحمامة جميلة. هل لك حبر؟ لا، لى محبرة. هذه الوحبرة جميلة. اين لملح؟
الملح هناك. من هو؟ هو حداد. الحداد يخرج من البيت.

3. Arab tiliga tarjima qiling.

Bu kim? Bu temirchi. U magazinga ketyapti. Siyohdon qani? Mana, bu yerda siyohdon. U kim? U o'quvchi. Senda yangi gazeta bormi? Ha.

15 – MAVZU. OTLARNING TURLANISHI

laboratoriya mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

<i>Talabalar soni</i> 14 <i>ta</i>	Vaqt 4-soat
<i>Mashg'ulot shakli</i>	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laboratoriya mashg'ulot
	1. Arab tilida kelishiklar haqida 2. Ikki kelishikda turlanuvchi otlar 3. Matn ustida ishlash
<i>O'quv mashg'ulotining maqsadi: Otlarning kelishiklarda turlanishi haqidagi</i>	

<i>tushunchalarni kengaytirish, chuqurlashtirish.</i>	
<i>Pedagogik vazifalar:</i>	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i>
<p>1. Bosh kelishik (raf')</p> <p>2. Qaratqich kelishigi (jar)</p> <p>3. Tushum kelishigi (nasb)</p> <p>O'zbek tilida esa oltita kelishik bor.</p> <ul style="list-style-type: none"> Arab tilida bosh, qaratqich, va tushum kelishiklaridan boshqa ya'ni jo'nalish, o'rin-payt, va chiqish kelishiklarining qo'shimchalarining qo'shomchalari ko'makchilar bilan ifodalanadi. Ko'makchidan keyin kelgan ot albatta qaratqich kelishigining shaklida bo'lishi kerak. Lekin o'zbek tiliga tarjima qilganda ko'makchi qaysi ma'noni anglatsa, o'sha ma'noda tarjima qilinadi. 	<p>Otlarning ikkilik son shakllari faqat ikkita kelishikda, bosh kelishik va qaratqich-tushum kelishiklarida turlanadi</p> <p>Ko'rsatish olmoshlarining qaratqich-tushum kelishikida ikkilik son shakli quyidagicha bo'ladi: muzakkar jinslarda هذين \hazayni\ va ذينك \zaynika\</p> <p>Muannas jinslarda هاتين \hatayni\ va تينك \taynika\ bo'ladi.</p> <p>Ega, ot-kesim va ular bilan moslashgan aniqlovch bosh kelishik shaklida bo'ladi:</p>
<i>O'qitish usullari-texnikasi</i>	matn, tushuntirish, namoyish, blits-so'rov, paradokslar usuli
<i>O'qitish vositalari</i>	matn, kompyuter slaydlari, doska
<i>O'qitish shakllari</i>	frontal, kollektiv ish
<i>O'qitish sharoiti</i>	kompyuter, multimedia proektor (yoki proektor va LCD panel)
Monitoring va baxolash	Kuzatish, og'zaki nazorat, yozma nazorat, savol-javobli so'rov, o'quv topshiriq.

Laboratoriya mashg'ulotning texnologik kartasi

Ish bos-qichlari	O'qituvchi faoliyatining mazmuni	Tinglovchi faoliyatining mazmuni
1-bosqich	1.1.O'quv mashg'uloti 3-4 savollar maqsadi va o'quv faoliyati natijalarini aytadi. 2-ilova	Mavzu nomini yozib oladilar.
Mavzuga kirish.	Tinglovchilarning mashg'ulotdagi faoliyatini baholash ko'rsatkichlari va mezonlari bilan tanishtirib o'tadi.	Yozi b oladilar.

(10 min)	1.2.Mavzu bo'yicha tayyorlangan topshiriqlarni tarqatadi. 2-ilova	Topshiriq bilan tanishadilar
	1.3.Savollar berib suhbat tarzida tinglovchilar bilimlarini jonlantiriladi. 3-ilova	
2-bosqich Asosiy bo'lim (60 min)	<ul style="list-style-type: none"> • Talabalarning tayyorlagan ma'ruza va ma'lumotlari bilan chiqishlarini tashkil qiladi; • Material mazmunan rivojlanishini diqqat bilan kuzatib boradi; • Zarurat tug'ilganda mu'ruzachini bir necha daqiqa to'xtatib qo'yib, bayon etilgan materiallarni muhokama qiladi, ma'ruzani jamoaviy munozaraga aylantiradi. <p style="margin-left: 40px;">Ma'ruza mazmunini jamoaviy tarzida muhokamasini uyushtiradi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktiv muhokama jarayoniga talabalarni jalb qiladi; • savollar beradi; 	Individual tarzda kompyuterlarida bajaradilar. Natijani tahlil qiladilar.
	<ul style="list-style-type: none"> • nasihat beradi; • ma'ruza asosiy jihatini aniqlashtiradi; • aytilgan fikrlarga qiziqish orttiradi. <p>Har bir ma'ruza muhokamasi qisqacha umumlashtiriladi va umumlashtirish natijasi ma'ruzachi va opponentlarga qo'yilgan ballarni hisobga olish orqali yakunlanadi. 2-ilova</p>	
3-bosqich Yakunlovchi (10 min)	3.1. Seminarni yakun qilish.	Savollar beradilar.
	<ul style="list-style-type: none"> • Seminar mashg'uloti mavzusi mazmuniga yakun yasaladi; • qisqacha asosiy jihatlari ajratib ko'rsatiladi; • muhokama jarayonida savollarga berilgan javoblar mazmuniga xulosa qilinadi; • ma'ruzachi va opponentlarning tayyorgarlik darajasi, muhokama jarayonidagi aktivligi bosholanadi; • ma'ruzachi va opponentlarga qo'yilgan ballar jamlanadi va e'lon qilinadi; • seminar mashg'uloti natijaviyligiga umumiy baho beriladi; • kelgusi seminar mashg'uloti maqsadi aniqlanadi. 	
	3.2.Mavzu maqsadiga erishishdagi tinglovchilar faoliyati tahlil qilinadi va baholanadi.	
	3.3.Kurs bo'yicha bilimlarini chuqurlashtirish uchun adabiyotlar beradi.	YOzib oladilar.

Munozara-seminar mashg'uloti rollar instrumentovkasi

Boshlovchi o'quvchilar hamma vakolatini nazoratga oladi – muhokamaga jarayoniga arlik qiladi, dalillar keltirish va noto'g'riligini isbot qilish jarayonini, tushuncha va ani to'g'ri ishlatishni nazorat qiladi. Vaqtga e'tibor berib chiqishlarni qat'iy sur'atda rat qiladi. **Taqrizchi** so'zga chiquvchilar ma'ruzasini umumiy holda xarakterlaydi va y jihatlarini ko'rsatib beradi: aktuallik darajasi, ketma-ketlik, mazmun va aniq bayon lik darajasi, xulosalarni aniq bayon etish. **Opponent** tadqiqotchilar orasida qabul –ilingan nentlik qilish jarayonini amalga oshiradi. U na faqat ma'ruza asosiy jihatini bayon ay, balki uning tushunarli bo'lishligini nomayish qilish, muvofiq yoki xato joylarini topish zining eng to'g'ri variantini taklif qiladi.

Ekspert ilgari surilgan gipoteza va takliflar, qilingan xulosalar va shuningdek hamma munozara unumdorligini baholaydi.

Munozarani o'tkazish tartibi va vaqti.

Boshlovchi laborotoriya mavzuni e'lon qiladi va ma'ruzachiga so'z beradi.
Ma'ruza 5 minut davom etadi.
Taqrizchi so'zga chiqadi – 2 min.
mavzu bo'yicha opponent o'z fikrini ilgari suradi – 1-3 min
Jamoaviy munozara – 5-10 min

Омиллар жадвали

Laboratoriya mashg'ulotida o'quvchilar faoliyati ko'rsatkichini baholash mezon

(«situatsiyali o'yin» uslubi o'qitish).

Reyting bo'yicha seminar mashg'ulotlari:

86-100%/2 ball – a'lo.

63-85%/1,7 ball – yaxshi.

40-62%/1,2 ball – qoniq.

Ma'ruzachilarni baholash mezon jadvali

Baholar	Ma'ruzaning to'liqlik darajasi: yangiligi va aktualligi	Foydalanilgan texnik vositalar	Ma'lumot berishda foydalanilgan ma'lumot manbai	Vaqt	Jami
Ball hisobida	0,8	0,6	0,33	0,33	2
% da	40	30	15	15	100

Opponentlarni baholash mezon jadvali

F I SH	Baholar	Ma'ruzaga qo'shimcha	Munozarada ishtiroki	Ma'ruzani baholashda amaliy yondashuv (tanqidiy ko'z bilan qarash qobilyati)	Savollar		Jami
					Soni	Sifati	
	Ball hisobida	0,4	0,2	0,6	0,8		2
	% da	20	10	30	40		100

Munozara qatnashchilari	Savollar (har biriga 0,1)	Amalda (0,3)	Qo'shimcha (har biriga 0,2)	Jami

Taqrizchilarni baholash mezonini jadvali

Taqrizchi	Ma'lum qilingan ijobiy jihatlari soni (har bir to'g'ri javobga 1 ballardan)	Jami ballar
FISH		
FISH		
FISH		
FISH		

Jadval yakunida ma'ruzachi va opponentlar yig'gan ballar bilan to'ldiriladi, umumlashtiriladi, mashg'ulot o'qituvchisi yoki taklif qilingan ekspertlari yordamida yakuniy natija e'lon qilinadi.

Ushbu mashg'ulot har bir o'quvchini, mustaqil tarzda o'quv jarayoniga tayyorlashga mo'ljallangan va shu tariqa bu tarzda mashg'ulotlarni o'tkazish unumdorligiga erishiladi.

Topshiriq: Quyidagi jadvallardan foydalangan holda arab tili va o'zbek tilidagi kelishiklarni solishtiring

Arab tilida uchta kelishik mavjud.

1. Bosh kelishik (rafʼ)

2. Qaratqich kelishigi (jar)

3. Tushum kelishigi (nasb)

Oʻzbek tilida esa oltita kelishik bor.

Kelishiklarning nomi	Qoʻshimchasi	misol	Soʻroqlari
Bosh kelishik	-	uy	kim?, nima?, qaerda?
Qaratqich kelishigi	-ning	uyning	kimning?, nimaning?, qaerning?
Tushum kelishigi	-ni	uyni	kimni?, nimani?, qaerni?
Joʻnalish kelishigi	-ga, ka, qa	uyga	kimga?, nimaga?, qaerga?
Oʻrin- payt kelishigi	-da	uyda	kimda?, nimada?, qaerda?
Chiqish kelishigi	-dan	uydan	Kimdan?, nimadan?, qaerdan?

Arab tilida bosh, qaratqich, va tushum kelishiklaridan boshqa yaʼni joʻnalish, oʻrin-payt, va chiqish kelishiklarining qoʻshimchalarining qoʻshimchalari koʻmakchilar bilan ifodalanadi. Koʻmakchidan keyin kelgan ot albatta qaratqich kelishigining shaklida boʻlishi kerak. Lekin oʻzbek tiliga tarjima qilganda koʻmakchi qaysi maʼnoni anglatasa, oʻsha maʼnoda tarjima qilinadi.

Arab tilida otlarning ko'pchiligi uchta kelishigda turlanadi. Biroq ba'zi otlar faqat ikkita kelishikda turlanadi, chunki tushum kelishiigining ma'noi qaratqich kelishigining ma'nosida to'g'ri keladi.

So'z oxiri	Muannas jins	Muzakkar jins	Kelishik	Holatlar
un	طالبة	طالب	Bosh kel	Noaniqlik
in	طالبة	طالب	Qarat kelishig	
an	طالبة	طالباً	Tushum kelishig	
u	الطالبة	الطالب	Bosh kel	Aniqlik
i	الطالبة	الطالب	Qarat.kel	
a	الطالبة	الطالبة	Tushum.kel	

Otlarning ikkilik son va to'g'ri ko'plik son shakllarining turlanishi.

Otlarning ikkilik son shakllari faqat ikkita kelishikda, bosh kelishik va qaratqich-tushum kelishiklarida turlanadi

	Aniqlik holati		Noaniqlik holati		
So'z oxiri	Muannas	muzakkar	Muannas	Muzakkar	kelishik
Ani	الطالبتان	الطالبان	طالبتان	طالبان	Bosh.kel
Ayni	الطبتين	الطالبين	طالبتين	طالبين	Qar-tush.kel

To'g'ri ko'plikning muannas va muzakkar jinslari ham bosh kelishik, qaratqich-tushum kelishiklarida turlanadi.

So'z oxiri	Aniqlik holati	Noaniqlik holati	Kelishik	jins
Una	الفلاحون	فلاحون	Bosh kel	Muzakkar
Ina	الفلاحين	فلاحين	Qar-tush.kel	
Atun- Atu-	الفلاحات	فلاحات	Bosh.kel	Muannas
Atun- Ati-	الفلاحات	فلاحات	Qar-tush.kel	

Ko'rsatish olmoshlarining qaratqich-tushum kelishikida ikkilik son shakli quyidagicha bo'ladi: muzakkar jinslarda هذين \hazayni\ va ذينك \zaynika\

Muannas jinlarda \hatayni\ va \taynika\ bo'ladi.

Ega, ot-kesim va ular bilan moslashgan aniqlovchilar bosh kelishik shaklida bo'ladi:

Otlar holatda qaratqich kelishikda hamda ko'makchilardan so'ng kelsa quyidagicha bo'ladi. Masalan: \ilal masna'i\ -zavodga, \fi g'urfati\ -xonada, \fi g'urfati\ -xonada, \ilal masna'i\ -zavodga.

Topshiriq:

Quyidagi matnni ko'chiring va o'zbek tiliga tajima qili

ترجمة حياتي

اسمي ابراهيم رحمة الله . عمري سبع عشرة سنة . ولدت في جزاخ و عند ما بلغت 7 السابعة من عمري ذهبت الي المدرسة الابتدائية و تخرجت منها بعد عشر سنوات . و اخذت الدرس الاول في اللغة العربية في تلك المدرسة . ثم التحقت بالجامعة . اصبحت طالبا بالصف الاول في كلية التاريخ.

عائلتنا ليست كبيرة و هي مؤلفة من خمسة افراد: ابي و امي و اختي الكبرى و اخي الصغير و انا.

ابي يعمل مهندسا في مصنع للسيارات بمدينة اساكه . و امي تعمل مدرسا للمدرس للعلوم الرياضية في المعهد التمهيدى و اختي الكبرى طالبة بكلية الجغرافية في جامعة اوزبيكستان الوطني

16 – MAVZU.
KO'MAKCHILAR BILAN KELUVCHI OT-KESIM

(laborotoriya mashg'uloti – 4 soat)

laboratoriya mashg'uloti o'qitish texnologiyasi

Talabalar soni: 14 ta	Vaqt: 4 soat.
O'quv mashg'uloti shakli	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan laboratoriya mashg'ulot
<i>Laboratoriya mashg'uloti rejasi</i>	1.Ko'makchilar bilan keluvchi ot-kesim 2. Mavzuga oid topshiriqlar berish 3. Matn ustida ishlash
<i>O'quv mashg'ulotining maqsadi:</i> Kesim ot orqali ifodalanganda في \fi\, علي \a'la\ ko'makchilari bilan qaratqich kelishigini shaklida bo'ladi	
Pedagogik vazifalar:	O'quv faoliyati natijalari:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ismiy gaplarda ega kesimdan keyin kelishi ham mumkin.Bunda ega noaniqlik holatida bo'ladi va so'zlashuvda urg'u kesimga tushishi haqida bilim berish; ▪ Agar kesimdan oldin ل \l\ ko'makchisi qo'yilsa, kesim kimdandir yoki nimanidir borligini ifodalaydi va bunday jumlar tarjima qilinganda «mavjud» so'zi qo'shib ishlatiladi.Masalan; للمعلم كتاب \lil mu'allimi kitobun\ -O'qituvchida kitob (mavjud)to'g'risida ma'lumot berish; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kesim ot orqali ifodalanganda في \fi\, علي \a'la\ ko'makchilari bilan qaratqich kelishigini shaklida bo'ladi.Bunday kesimlarni kesimning ismiy qismi deyish mumkin, agar unda «bor» degan so'z tushirib qoldirilgan bo'lsa. Matn tarjima qila oladi va erkin o'qiy oladi.
O'qitish usullari va texnika	aqliy xujum, "Baliq skeleti" va "Kaskad" texnikalari, "Blits - so'rash" uslubi
O'qitish vositalari	matn, tarqatma manba, komp'yuter texnologiyasi, slaydlar.
O'qitish shakli	Jamoa, juft-juft bo'lib ishlash
O'qitish shart-sharoitlari	Texnik vositalar bilan ta'minlangan, o'qitish usullarini ko'llash mumkin bo'lgan o'quv xona.
Monitoring va baxolash	Kuzatish, og'zaki nazorat, yozma nazorat, savol-javobli so'rov, o'quv topshiriq.

laboratoriya mashg'uloti texnologik kartasi

Ish jarayonlari vaqti	Faoliyat mazmuni	
	o'qituvchi	talaba
1 bosqich. Kirish (10 daqiqa)	1.1. Ma'ruzaning mavzusini e'lon qiladi, o'quv mashg'ulotining maqsadi va natijalarini tushuntiradi. 1.2. Xar bir talabaga mavzu bo'yicha tarqatma manba tarqatadi	Tinglaydi, mavzu nomini yozib oladi Tarqatmadan foydalanadi

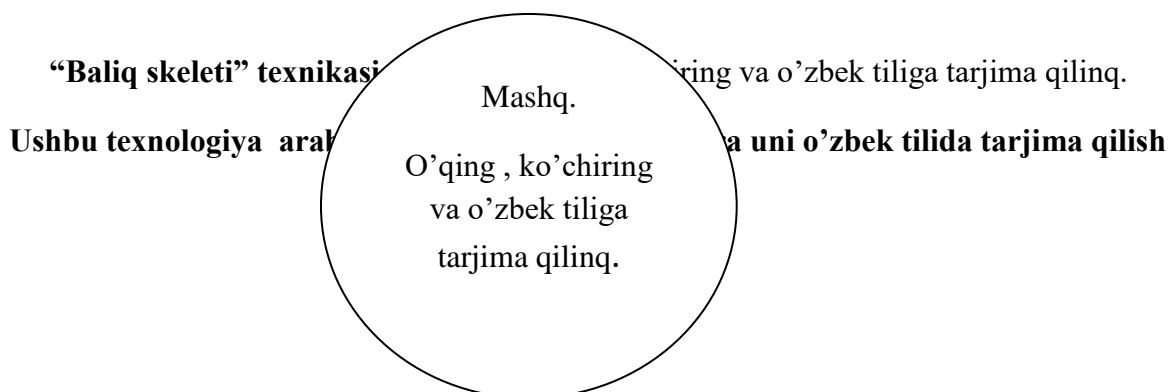
	1.3. Mavzu bo'yicha ma'ruza mashg'ulotining yo'naltiruv slaydlarini namoyish etadi, ma'ruza rejasiga izox beradi (ilova).	Yozadilar, o'z fikrlarini erkin bayon etadilar
2 bosqich. Asosiy jarayon (60 daqiqa)	2.1. O'quv mashg'ulotining birinchi savoli bo'yicha ma'ruza qiladi. Ma'ruza bo'yicha «Aqliy xujum» usulidan foydalanilgan holda talabalarga quyidagi savolni beradi: «Sotsial tabaqalarning har biri uni yuzaga keltiruvchi omillar nimalar?» Javoblarni tinglaydi, to'g'rilaydi, to'ldiradi, xulosa qiladi 2.2. Ijtimoiy tabaqalar va uning mazmun mohiyatini tushuntirib o'tadi. Savol yuzasidan xulosa qiladi. 2.3. Talabalarni erkin baxs-munozaraga tortish maqsadida «Baliq skeleti» texnikasidan foydalanilgan holda, «Ijtimoiy tabaqalar va ularning zaruriyati nimada» deb yozilgan asarlarning qog'ozlarni tarqatadi (2-ilova). Talabalar fikrlari umumlashtiriladi va xulosalanadi. 2.4. Tayanch iboralarni taxlil qiladi (3-Ilova).	Erkin fikrini bayon etadi. Tinglaydi. Erkin fikrini bayon etadi. Ushbu tushuncha va iboralarni muxokama qiladilar.
3 bosqich. YAKuniy bosqich (10 daqiqa)	3.1 Talabalar faolligi rag'batlantiriladi. 3.3. O'z-O'zini nazorat qilish uchun savollar beradi (4-Ilova). 3.5. Adabiyotlarni o'rganishni tavsiya qiladi.	Yozadi Ushbu tushuncha va iboralarni muxokama qiladilar.

Ma'ruzaning mazmuni bo'yicha ko'rgazmali slaydlari

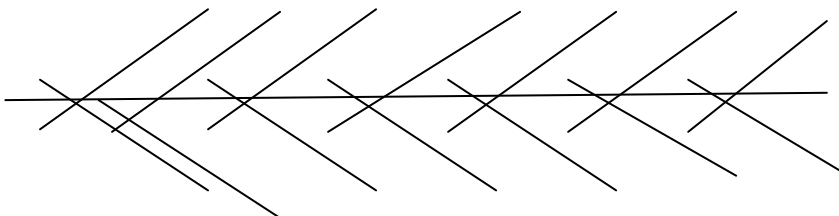
1-slay

Kesim ot orqali ifodalanganda في \fi\, علي \a'la\ ko'makchilari bilan qaratqich kelishigini shaklida bo'ladi. Bunday kesimlarni kesimning ismiy qismi deyish mumkin, agar unda «bor» degan so'z tushirib qoldirilgan bo'lsa

O'quv topshiriq:

kerak bo'ladi'. Yuqori qismida matnnig transkripsiyasi yozilsa, pastki qismida esa matnning tarjimasi yoziladi.

ابن المعلم؟ هو في الشارع. اين المعلمة؟ هي في البيت. من يوجد في هذه الغرفة؟ هنا معلم و طلاب. ماذا يوجد هنا؟
 هنا يوجد لوح و طابشر. اين الكتاب؟ الكتاب في الخزانة. المخفضة علي الطاولة. في تلك المخفضة دفتر. في هذه المجلة
 قصة طويلة. للمعلم صديق قديم. للعامل شقة جميلة. في هذه الشقة حجرتان. في تينك الحجرتين بابان. اين المعطف؟ المعطف
 علي المشجب. القبعة ايضا هناك. اين سليم؟ سليم ههنا. رايت هذين العاملين.

ذهب محمود الي الكلية. رجع سليم من موسكو. هو عاش هناك. جلس المعلم مع الشابتين المجتهدين. من ريت؟
 ريت مدرسا. هو ذهب الي الجامعة مع المعلمين والمعلمات. مع من جلست في النادي؟ جلست مع الفنانين و المصورين.

1.mashq. So'zlarni aniq holatda yozing.

شجرة. شاي. شوكة. شمس.

2.mashq. Shamsiya harflardan nechtasini bilasiz? Qamariya harflardan-chi? Ularning nomlarini ayting.

3.mashq. Rasmlarga qarang. Savollarga javob bering.

O'quv topshiriq: arab tilida so'zlashing

حوار hivarun-so'zlashuv

- السلام عليكم
- و عليكم السلام. اهلا و سهلا.
- كيف حالكم؟
- شكرا، طيب و كيف انتم؟
- اشكركم طيب ايضا. و اين المعلم؟
- هو في غرفة الدرس.
- افوا ، اين الطلاب؟
- الطلاب ايضا هناك.
- ادق الجرس؟
- نعم ، من زمان.
- اين محمود؟
- ذهب ألي البيت. هو مريض.
- متي ذهب
- الآن فقط.
- من يوجد في تلك الغرفة؟
- هناك فاطمة .
- اين زينب؟
- هي في النادي .
- الي اين ذهب سليم؟
- الي الطاشقند
- الي اللقاء
- الي اللقاء

**17-MAVZU.
OLD KO'MARCHILAR**

Laboratoriya mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

Talabalar soni: 12 ta	Vaqt: 4 soat.
O'quv mashg'uloti shakli	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustaxkamlashga qaratilgan laborotriya mashg'ulot
Laborotriya mashg'ulotni rejasi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Old ko'makchilar haqida ma'lumot 2. Mavzuga oid mashq ishlash 3. matn ustida ishlash
O'quv mashg'ulotining maqsadi: Bilimlarni chuqurlashtirish va mustaxkamlash.	
Pedagogik vazifalar:	O'quv faoliyati natijalari:
<p>Arab tilida 1) في \fi\ -da, ichida, \ila\ -ga, da, علي \a' la\ -ustida, من \min\ -dan, حتى \hatta\ -hattoga o' xshahs old ko' makchilar mabjud va uning mohiyatini kengroq tushuntiradi;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ فوق \favqo\ -ustida, تحت \tahta\ -ostida, وراء \varo'a\ -orqasida, امام \amama\ -oldida, بين \bayna\ -orasida, عند \i'nda\ -yonida, قبل \qobla\ -gacha, بعد \ba'da\ -keyinga o'xshash ravishlar borki, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ وراء \tahta\ -ostida, تحت \favqo\ -ustida, امام \amama\ -oldida, بين \bayna\ -orasida, عند \i'nda\ -yonida, بعد \ba'da\ -keyinga o'xshash ravishlar borki ▪ Arab tilida faqat uchta kelishig bo'lganligi uchun old ko'makchilar qolganlarini to'ldirib turish uchun xizmat qiladi

<i>O'qitish usullari va texnika</i>	Amaliy mashg'ulot, baxs-munozara, kichik guruxlarda ishlash, "3x3 loyixasi" texnikasi, FSMU uslubi, "CHarxpalak" uslubi, blits-o'yin.
<i>O'qitish vositalari</i>	Darslik, markerlar, vatman kog'ozi, doska, bo'r, komp'yuter texnologiyasi
<i>O'qitish shakli</i>	Jamoa va guruxlarda ishlash
<i>O'qitish sharoitlari</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan, o'qitish usullarini qo'llash mumkin bo'lgan o'quv xona.
<i>Monitoring va baxolash</i>	Kuzatish, og'zaki nazorat, yozma nazorat, savol-javobli so'rov, o'quv topshiriq.

Laboratoriya mashg'ulotning texnologik kartasi

Ish jarayonlari vaqti	Faoliyatning mazmuni	
	o'qituvchi	Talaba
1 bosqich. Kirish (10 daqiqa)	1.1. O'quv mashg'ulotining mavzusini, rejasini, maqsadini, o'tkazish tartibini e'lon qiladi. 1.2 Talabalarni 3-4 kichik gu-ruxlarga bo'lib Guruxda ishlash bo'yicha baxolash mezonlari ishlash qoidalarini bilan tanishtiradi (1-ilova).	Tinglaydi, yozadi Kichik guruxlarga bo'linadi
2 bosqich. Asosiy jarayon (60 daqiqa)	2.1. Ijtimoiy o'zgaruvchanlik tushunchasini «loyixasi» orqali tashkil etadi (2-Ilova). O'qituvchi talabalarga muro-jaat qiladi va to'g'ri javoblar xamda fikrlarni qayd qiladi. F gurux rag'batlan-tiriladi. 2.4. Inson xulqiga ta'sir etuvchi omillar (ichki va tashqi ta'sirga insonning javobi)ni yoritib bering FSMU asosida echilishi tashkil etadi (3-Ilova) O'qituvchi talabalarga murojaat qiladi va eng to'g'ri javoblar xamda fikrlarni qayd qiladi.	Vatman qog'ozlarda vazifalarni baja-radi. Javoblar taq-dim etiladi. Savollarga javob beradi. Guruxlarda FSMU jadvalini to'ldiradi. Qog'ozlarga javoblarni yozadi.
3 bosqich. YAKuniy bosqich (10 daqiqa)	3.1. Mavzuda qo'yilgan savollar va ularning yoritilganiga o'qituvchi yakun yasaydi (xulosa qiladi) aytilmagan tomonlari ustida ishlash lozimligini aytadi. 3.2. Guruxlarga o'zaro baxolash natijalarini e'lon qiladi. 3.3. Tavsiya qilingan	O'UM qarang. Mustaqil ishlash uchun topshiriqni yozib oladi.

	adabiyot-larni o'rganish.	
--	----------------------------------	--

Kichik guruxlarda ishlash qoidasi

1. Talabalar ishini bajarish uchun zarur bilim va masalalarga ega bo'lmog'i lozim.
2. Guruxlarga aniq topshiriqlar berilmog'i lozim.
3. Kichik gurux oldiga qo'yilgan topshiriqni bajarish uchun etarli vaqtajratiladi.
4. Guruxlardagi fikrlar chegaralanmaganligi va tazyiqqa uchramasligi xaqida ogoxlantirilishi zarur.
5. Gurux ish natijalarini qanday taqdim etishini aniq bilishlari, o'qituvchi ularga yo'riqnoma berishi lozim.
6. Nima bo'lganda xam muloqotda bo'ling, o'z fikringizni erkin namoyon eting.

2-ilova (4.2.)

“3x3 loyixasi” qoidasi

- Uchta guruh uchta fikr
- Guruhlarga uch xil savol yozilgan vatman qog'ozlari tarqatiladi.
- Har bir guruh o'z vatmaniga uchtadan javob yozadi.
- Javoblar qoladi guruhlar joy almashadi (3dan 1ga; 1dan 2ga; 2dan 3ga)
- Xar stol almashganda uchtadan javob yoziladi.
- Oxirida jami 9 ta javob to'planadi
- Mustaqil ravishda har bir guruh umumiy ta'rifni keltiradi va javoblarni taqdimot qiladi

O'quv topshiriq:

1 – gurux topshirig'i:

Quyidagi otlarga mos sifat topib yozing. Buning uchun qavs ichidagi sifatlardan foydalaning.

دب. ديوان. ريشة. وردة. مدرسة. ثور. لبن. شاي. (لذيذ. جديد. وثير. جميل. بارد. سوداء. سمين)

2 - gurux topshirig'i:

Arab tiliga tarjima qiling.

Senda siyohdon bormi? Ha, menda siyohdon bor. Unda siyoh bormi? Ha, unda qora siyoh bor. Unda (muan.) chiroyli xo'roz bor. Mana, qizil ruchka.

3 – gurux topshirig'i:

So'zlarni o'qing. ص س ث harflarini e'tibor bilan talaffuziga qiling.

خمس. حمس. ثوب. سمكة. مصباح. ثوب.

3-ilova (4.2.)

FSMU texnologiyasi

Ushbu texnologiya munozarali masalalarni xal etishda xamda o'quv jarayonini baxs-munozarali o'tkazishda qo'llaniladi, chunki bu texnologiya talabalarni o'z fikrini ximoya qilishga, erkin fikrlash va o'z fikrini boshqalarga o'tkazishga, ochiq xolda baxslashishga xamda shu bilan birga baxslashish madaniyatini o'ratadi. Tinglovchilarga tarqatilgan oddiy qog'ozga o'z fikrlarini aniq va qisqa xolatda ifoda etib, tasdiqlovchi dalillar yoki inkor etuvchi fikrlarni bayon etishga yordam beradi.

F – fikringizni bayon eting

S – fikringiz bayoniga sabab ko’rsating

M – ko’rsatgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring

U – fikringizni umumlashtiring

O’quv topshiriq:

Raslarda ko’rsatilgan hayvon va predmetlarning nomlarini ayting.

Savol	Arab tilida nichra old ko’makchisi bor va ular qanday vazifani o’taydi
(F)Fikringizni bayon eting	
(S)Fikringiz bayoniga sabab ko’rsating	

(M)Ko'rsatgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
(U)Fikringizni umumlashtiring	

O'quv topshiriq:
Matnni yozing va tarjima qiling.

الكلب

كان صبي فقير جالسا في الطريق يأكل قطعة خبز. فرأي كلبا نائما بعدا عنه . فدعاه و ابرز له الخبز حتي ظن الكلب انه سيعطيه منه لقمة. فقرب منه ليتناول الخبز . و اذا بالصبي ضربه بعصا علي راسه . ففر الكلب صارحا من شدة الالم و كان رجل في ذلك الوقت ينظر من شباك بيته . فرأي كل ما حصل فاخذ عصا و وقف بالباب و دعا الصبي و ابرز له الثمن فمد الصبي يده ليخذ الثمن . فضربه الرجل بالعصا علي اصابعه ضربة جعلته يصرخ اشد من صراخ الكلب . ثم قال للرجل كيف تضربني و انا لم اطلب منك شيا . فاجبه الرجل قائلا : و كيف تضرب الكلب و هو لم يطلب من

18 mavzu:
“JALASA” جلس “O’TIRMOQ” FE’LINI O’TGAN ZAMONDA TUSLANISHI

(laboratoriya mashg’uloti – 4 soat)

laboratoriya mashg’uloti o’qitish texnologiyasi

<i>Talabalar soni:</i> 14		Vaqt 4 soat
<i>Mashg’ulot shakli</i>		Bilimlarni chuqurlashtirish va mustaxkamlashga qaratilgan laborotriya mashg’ulot
<i>laboratoriya mashg’uloti rejasi</i>	1. Jalasa fe’lini o’tgan zamonda tuslanishi 2. Mavzuga oid mashq hslash 3. Matn ustid aishlash	
<i>Mashg’ulotning maqsadi:</i> Jalasa –o’tirmoq fe’li haqida tushuncha hosil qilish.		
<i>Pedagogik vazifalar:</i>		<i>O’quv faoliyati natijalari:</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ayni vaqda bo’layotgan voqeani ifodalash uchun ko’pincha sifatdosh bilan ismiy gapda kesimning o’rnida ishlatilishi yuzasidan bilim berish; ▪ Ismiy gapdagi kesimning inkor shakli لیس \laysa\ (muannasda laysat)-emas inkor fe’li yordamida yasalashi bo’yicha tushunchalar berish; 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ayni vaqda bo’layotgan voqeani ifodalash uchun ko’pincha sifatdosh bilan ismiy gapda kesimning o’rnida ishlatilishi yuzasidan bilim berish; ▪ Ismiy gapdagi kesimning inkor shakli لیس \laysa\ (muannasda laysat)-emas inkor fe’li yordamida yasalashi bo’yicha tushunchalar berish; ▪ Matnni o’qiy oladi va tarjima qila oladi
<i>O’qitish usullari va texnika</i>		hamkorlikda o’qish, B.B.B texnikasi, baxs munozara.
<i>O’qitish vositalari</i>		matn, tarqatma materiallar, slaydlar, proektor.
<i>O’qitish shakllari</i>		Jamoa, to’g’ridan-to’g’ri va juft-juft bo’lib ishlash.
<i>O’qitish shart-sharoiti</i>		Texnik vositalar bilan ta’minlangan auditoriya.

<i>Monitoring va baholash</i>	Og'zaki nazorat, savol-javob, o'z-o'zini nazorat qilish, reyting tizimi asosida baholash.
-------------------------------	---

laboratoriya mashg'uloti texnologik kartasi

<i>Ish jarayon-lari vaqti</i>	<i>Faoliyatning mazmuni</i>	
	o'qituvchi	talaba
I-bosqich. Kursga va mavzuga kirish (10 minut)	1.1. Mashg'ulotning mavzusini e'lon qiladi, o'quv mashg'ulotining maqsad va vazifalarini tushuntiradi.	O'UM ga qaraydilar
	1.2. Talabalarga mavzu bo'yicha tarqatma materiallarni tarqatadi.	Tarqatmalarni ko'rib chiqadi.
II-bosqich. Asosiy (60 minut)	2.1. Ekranga BBB jadvali va u bilan ishlash qoidalari chiqariladi. BBB jadvalini ishchi daftarlarga ko'chirib olishni talab qiladi. Ma'ruza rejasiga asoslangan holda ikkinchi ustunni to'ldirishni vazifa qilib beradi (1-ilova).	BBB jadvalini chizib oladi. Ma'ruza rejasiga asosan ikkinchi ustunni to'ldiradi.
	2.2. "Insert" texnikasidan foydalanilgan holda, ma'ruzada belgi-langani belgilar asosida talabalarga quyidagi savollarga javob berishni taklif qiladi: 1) Nimani ular bilishadi? (ya'ni mustaqil gapirib bera olishadi) 2) Nima tushunarsiz bo'lib qoldi va o'zlashtirilmadi? 3) Qanday qo'shimcha ma'lumot talab qilinadi? YUqoridagilardan kelib chiqib, uchinchi va to'rtinchi ustunni to'ldirish taklif etiladi, tayanch so'zlarning tartib raqamlari qo'yib chiqiladi (2-ilova)	Uchinchi va to'rtinchi ustun to'ldiriladi.
	2.3. Blits-so'rov orqali bir necha javoblar tinglanadi va juft-juft bo'lib ishlashni taklif qiladi.	Natijalarni o'qiydi.
	2.4. Talabalarining javoblarini umum-lashtirib, juft-juft bo'lib ishlash uchun topshiriqlar beradi: 1) BBB jadvalining to'rtta ustunidagi javoblarni	Topshiriqni bajaradi. Javob beradi.

	<p>tahlil qiling;</p> <p>2) o'zlashtirilmagan savollarni umumlashtiring;</p> <p>3) birgalikda manbalardan javoblar izlab toping;</p> <p>4) javob berishga tayyorgarlik ko'ring;</p>	
	2.5. Javoblar tinglab bo'lingach, slaydlar yordamida o'quv mashg'ulotining yoritilmagan qismlari tushuntiriladi (3-ilova).	Tinglaydilar. O'UM ga qaraydilar
	2.6. Tayanch iboralarga qaytiladi, tala-balar ishtirokida ular yana bir bor takrorlanadi. BBB jadvalining, beshinchi ustunni to'ldirishni aytib o'tadi.	Tayanch tushuncha va iboralarni muhokama qiladi Jadvalni to'ldiradi.
III-bosqich. YAkunlovchi. (10 min.)	3.1. Ma'ruzaning har bir savoliga umumiy yakuniy xulosa beradi.	Eshitadi.
	3.2. Talabalarning faolligi baholash mezonlari orqali baholanadi.	Qiziqtirgan savollar beradi.
	3.3. Uyga vazifa beradi: "Ijtimoiy boshqaruv jarayoni va axborotlar tizimi" mavzusida esse yozib keling.	YOzib oladilar

1-ilova (5.1)

"Insert" texnikasining qoidasi:

1. Matnni o'qib chiqing.

2. Olingan ma'lumotlarni diqqat bilan o'rganib, sohalarga ajrating. Qalam bilan har bir qatorga quyidagi belgilarni qo'yib chiqing:

V – bilaman;

+ – yangi ma'lumot;

– – bilganlarimga zid;

? – meni o'ylantirmoqda.

Mana bu matnni ko'chiring va o'zbek tiliga tarjima qiling.

في غرفة الدرس

نحن في غرفة الدرس . هنا يوجد لوح و طاولات و مقاعد للجلوس. و علي الحائط صورة علي شير نواي و خريطة كبيرة. بجوار النافذة توجد منضدة صغيرة وكرسي للمعلم . و علي هذه المنضدة محبرة و قلم. الطابشر و الممسحة علي اللوح.

الطلاب جالسون و الطالبات جالسات ايضا. محمود ليس حاضرا. هو غائب . فاطمة ايضا ليست بحاضرة. هي في البيت .محمود مريض. هو عند الطايب . فاطمة ليست بمريضة . هل يوجد هنا دكتور ؟ اين زينب ؟ ها هي ذي جالسة خلف نادرة . هما شاباتان نشيطتان .كوليا جالس علي المقعد الامام بجانب كريم.هما صديقان مخلصان. هما جالسان معا.

و بعد قليل دخل المعلم . ها هو ذي بين الطلاب .خرج محمود الي اللوح . هو واقف امام المعلم. سال المعلم عن كلمة عربية. فاجاب محمود علي الفور. و بعد ساعة دق الجرس فخرج الطلاب من غرفة الدرس الي الدهليز. و بعد الرس الطلاب ذهب الي الملعب. و الطالبات الي السينما..

1-o'quv topshiriq

1.Rasmlar ostidagi so'zlarni o'qing.

كلب

دلو

كرز

2-o'quv topshiriq

2.O'qing. Yozing.

كتاب. كوكب. كرز. دلو. كبير. كلب. كلب كبير

3-o'quv topshiriq

كتب \kataba\, حرج \haraja\, ذهب \zahaba\ fe'llarini o'tgan zamonda tusla

19 –MAVZU. MOSLASHUV QOIDASI

Laboratoriya mashg'uloti 4 soat

Laboratoriya mashg'ulotlarini o'qitish texnologiyasi

<i>Talabalar soni:</i> 14		<i>Vaqt:</i> 4 soat
<i>Mashg'ulot shakli</i>		Bilimlarni chuqurlashtirish va mustaxkamlashga qaratilgan laborotoriya mashg'ulot
<i>Laboratoriya mashg'ulotlarini rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Moshlashuv qoidasi haqida 2. Mavzuga oid mashq ishlash 3. Mat ustida ishlash 	
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i> Moslashish qoidasi haqida tushuncha hosil qilish.		
<i>Pedagogik vazifalar:</i>		<i>O'quv faoliyati natijalari:</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Agar aniqlanuvchi so'z siniq ko'plik shaklida shaxsni bildirib, ot bilan ifoda qilingan bo'lsa, aniqlovchi u bilan jins, son, kelishik va holatlarda to'liq moslashadi;; ▪ aniqlanuvchi so'z siniq ko'plik shaklida yoki to'g'ri ko'plik shaklida muannas jinsida shaxsni emas predmetni bildirib ot bilan ifodalanib kelsa , u holda aniqlovchi muannas jinsining birlik shaklida bo'ladi. 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aniqlanuvchi so'z siniq ko'plik shaklida yoki to'g'ri ko'plik shaklida muannas jinsida shaxsni emas predmetni bildirib ot bilan ifodalanib kelsa , u holda aniqlovchi muannas jinsining birlik shaklida bo'ladi..
<i>O'qitish usullari va texnika</i>		Ma'ruza, hamkorlikda o'qish, "Aqliy xujum", baxs munozara.
<i>O'qitish vositalari</i>		Ma'ruza matni, tarqatma materiallar,

	slaydlar, proektor.
<i>O'qitish shakllari</i>	Jamoa, to'g'ridan-to'g'ri va juft-juft bo'lib ishlash.
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Og'zaki nazorat, savol-javob, o'z-o'zini nazorat qilish, reyting tizimi asosida baholash.

Laboratoriya mashg'ulotlarining texnologik kartasi

<i>Ish jarayon-lari vaqti</i>	<i>Faoliyatning mazmuni</i>	
	<i>o'qituvchi</i>	<i>Talaba</i>
I-bosqich. Mavzuga kirish (15 minut)	1.1. Mustaqil ish sifatida berilgan topshiriqni tekshiradi. Talabalarni baholaydi.	tinglaydilar
	1.2. O'quv mashg'uloti mavzusi, maqsadi, vazifalari va o'quv faoliyati natijalarini aytadi, dolzarbligi va ahamiyatiga to'xtalib o'tadi.	Tinglaydilar, O'UM ga qaraydilar
	1.2. Olgan bilimlarini umumlashtirish maqsadida, talabalarni faollashtirish uchun «Aqliy hujum» o'tkazadi. Fikrlarni umumlashtiradi (1-ilova).	Erkin fikr bildiradi.
II-bosqich. Asosiy (55 minut)	2.1. Talabalarni 3 ta kichik guruhlariga ajratadi, ularni baholash mezonlari bilan tanishtiradi (4-ilova) mavzu bo'yicha tayyorlangan topshiriqlarni tarqatadi (2-ilova).	Guruhlariga ajraladi, topshiriqlar-ni bajara-dilar.
	2.2. Guruhlarga topshiriqlarni bajarish uchun yordam beradi, qo'shimcha ma'lumot-lardan foydalanishga imkon yaratadi. Diqqatlarini kutiladigan natijaga jalb qiladi.	Faol qatnashadilar.
	2.3. Har bir guruh topshiriqlarni vatman-qog'ozlarga tushirib, taqdimotini o'tkazishda yordam beradi, izoh beradi, bilimlarini umumlashtiradi, xulosalarga alohida e'tibor beradi. Topshiriqlarni bajarilishining qay darajada to'g'ri	Jamoa bo'lib bajarilgan ishning taqdi-motini o'tkaza- dilar, baxs-mu- nozara yurita-dilar,

	ekanligini diqqat bilan tinglaydi.	xulosa chiqaradilar.
	2.4. Talabalarning bilimlarini chuqur-lashtirish maqsadida blits-so'rov o'tkazadi (3-ilova). Dars yakunini umumlashtiradi.	Savollarga javob beradi.
III-bosqich. YAkuniy (10 minut)	3.1. Ish yakunlarini chiqaradi. Bugungi mavzu dolzarb ekanligiga to'xtalib o'tadi. Olgan bilimlarini amaliyotda tatbiq etishlari lozim ekanligini ta'kidlaydi. Faol talabalarni baholash mezonlari orqali rag'batlantiradi.	Eshitadi. Aniqlaydi.
	3.2. navbatdagi mavzu Izofa birikmasi deb nomlanadi. Mavzuni qisqacha tanishtiradi	O'UM ga qaraydilar

O'quv vizual material 1- ilova (5.1.

1- slayd

Agar aniqlanuvchi so'z siniq ko'plik shaklida shaxsni bildirib, ot bilan ifoda qilingan bo'lsa, aniqlovchi u bilan jins, son, kelishik va holatlarda to'liq moslashadi; Masalan;

الرجال العقلاء \ar-rijalu-l-uqola'u\ -aqilli kishilar

النساء العاقلات \an-nisa'u l-uqola'u\ -aqilli ayollar

رجال كثيرون \rijalun kasiruna\ -ko'p erkaklar

Aqar aniqlanuvchi so'z siniq ko'plik shaklida yoki to'g'ri ko'plik shaklida muannas jinsida shaxsni emas predmetni bildirib ot bilan ifodalanib kelsa, u holda aniqlovchi muannas jinsining birlik shaklida bo'ladi. Masalan;

البيوت الجديدة \al-buyutu l-jadidatu\ -yangi uylar (aniq)

المقالات المفيدة \al-maqolotu l-mufidatu\ -foydali maqolalar (aniq)

بيوت جديدة \buyutun jadidatun\ -yangi uylar (qandaydir)

مقالات مفيدة \maqolotun mufidatun\ -foydali maqolalar

(qandaydir)

Yuqoridagi qoida aniqlovchining o'rniga o'tuvchi ko'rsatish olmoshlarida ham ishlatiladi, shu bilan birga ismiy kesimlarga ham. Faqat kesim umumiy qoidaga bo'yinsinib noaniqlik holatida turadi. Masalan;

هو الرجال عقلاء \ha'ula'i r-rijalu u'qola'u\ -bu erkaklar aqillidur

هؤلاء النساء عاقلات \ha'ula'i n-nisa'u a'qilotun\ -bu ayollar aqillidir

هذه البيوت جديدة \hazihi l-buyutu jadidatun\ -bu uylar yangi

هذه المقالات مفيدة \hazihi l-maqolatu mufidatun\ -bu maqolalar foydali

<u>мисрлик</u> мударрислар...	... <u>الْمُدْرَسُونَ الْمِصْرِيُّونَ</u> ...	<u>مُدْرَسُونَ مِصْرِيُّونَ</u>
<u>биринчи</u> дарс...	... <u>الدَّرْسِ الْأَوَّلِ</u> ...	<u>دَرْسٌ أَوَّلٌ</u>

жумланинг таржимаси	жумла	сўз бирикмаси
<u>Масала</u> <u>ечилмагандир.</u>	<u>السَّأَلَةُ مُعَلِّقَةٌ.</u>	<u>السَّأَلَةُ الْمُعَلِّقَةُ ...</u>
<u>Иккита</u> жумла <u>тушунарли.</u>	<u>الْجُمَلَتَانِ الْمُفْهُومَتَانِ.</u>	<u>الْجُمَلَتَانِ الْمُفْهُومَتَانِ ...</u>
<u>Мударрислар</u> <u>мисрликдирлар</u>	<u>الْمُدْرَسُونَ الْمِصْرِيُّونَ.</u>	<u>الْمُدْرَسُونَ الْمِصْرِيُّونَ ...</u>
<u>Дарс</u> <u>биринчидир.</u>	<u>الدَّرْسِ الْأَوَّلِ.</u>	<u>الدَّرْسِ الْأَوَّلِ ...</u>

1-o'quv topshiriq

1- guruh . Mashq ishlash. Quyidagi so'zlarning siniq ko'plik shakli va ma'nolarini lug'atdan topib yozing . ساكن \hadisatun\, حادثة, \مسكن\ miskinun, \غرفة\ g'urfatun, \طفل\ tiflun, \sakinun\.

2- guruh Quyidagi so'zlarga mos sifat yozing. Buning uchun qavs chidagi sifatlardan foydalaning.

كتاب. زهرة. لبن. ديوان. (كبيرة. وثير. بارز. لذيد)

3- guruh Arab tiliga tarjima qiling.

Katta uy. Nodir gul.

O'qing. Yozing.

هذا ولد. هذه وليدة. هذا ولد كبير

2-o'quv topshiriq

Arab tiliga tarjima qiling.

Bu g'oz. Bu katta g'oz.

Bu sovuq sut. Bu shirin tut.

Bu atoqli yozuvchi ayol.

Yiroqdagi predmetlarni ko'rsatish uchun ذَلِكَ va تِلْكَ (u) so'zlari ishlatiladi.

Yiroqdagi predmet muzakkarda bo'lsa ذَلِكَ, muannasda bo'lsa تِلْكَ bilan ko'rsatiladi.

Masalan: تلك وردة، ذلك بيت

3-o'quv topshiriq

/fi al –maktabati/- "Kutubxonada" matnini ko'chiring va o'zbek tiliga tarjima qiling.

في المكتبة

نحن في المكتبة. في هذه المكتبة كثير من كتب المطبوعة والمخطوطة . هنا توجد مؤلفات ادبية و علمية. باللغات الاوزبكية و الروسية و العربية. هذه هي قاعة المطالعة هي واسعة و نيرة . هنا طاولات و كراسي و خزانة للكتب . علي تلك الطاولات محابر و مصابيح كهربائية . و علي الحيطان خرائط و صور. الطلاب جالسون حول الطاولات . هم مشغولون بالقراءة و الكتابة. و اما الطالبات فهن جالسات حول المنضدة بالقراءة من اولئك الطلاب. هناك منضدة كبيرة و علي هذه المنضدة عدد كبير من الصحف و المجلات باللغات الوطنية و الاجنبية جلس الطلاب في المكتبة ساعة او ساعتين ثم ذهبوا الي الجامعة . و كذلك الطالبات ما جلسن طويلا بل ذهبن الي هناك.

20 MAVZU: IZOFA BIRIKMASI

Laboratoriya mashg'uloti (4 soat)
Laboratoriya mashg'ulotining o'qitish texnologiyasi

<i>Talabalar soni:</i> 14		<i>Vaqti:</i> 4 soat
<i>Mashg'ulot shakli</i>		Bilimlarni chuqurlashtirish va mustaxkamlashga qaratilgan laborotriya mashg'uloti
<i>Laboratoriya mashg'ulotining rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Izofa haqida 2. Mavzuga oid mashq ishlash 3. Matn ustida ishlash 	
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i> Talabalarda arab tilidagi izofa (so'z birikmasi) haqida tushuncha hosil qilish.		
<i>Pedagogik vazifalar:</i>		<i>O'quv faoliyati natijalari:</i>
<p>Arab tilida moslashgan aniqlovchilardan tashqari moslashmagan aniqlovchilar ham bo'lib, u izofa birikmasi ham deb atalishi yuzasidan bilim berish;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Bunday birikmalarda asosiy ism ikkinchi ismni qaratqich kelishigida (kasrali) bo'lishini taqazo etadi.Ikkinchi ism birinchisini aniqlaydi, u qanday kelishikda bo'lishi bo'yicha bilim berish; 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Izofa birikmasi mustahkam sintaktik birikma hisoblanib, ular o'z sheriklarining orasiga hech qanday qo'shimcha so'z qo'shilishga yo'l qo'ymaydi. Mana shuning uchun moslashgan aniqlovchi birinchi izofali birikma ismga ikkinchi ism (ko'makchisiz qaratqich kelishigida) moslashmagan aniqlovchidan so'ng qo'yilishi bilib oladilar. ▪ Matnni tarjima qila oladilar
<i>O'qitish usullari va texnika</i>		baxs munozara, Birgalikda o'qiyimiz texnikasi
<i>O'qitish vositalari</i>		matn, tarqatma materiallar, slaydlar, proektor.
<i>O'qitish shakllari</i>		Jamoa, to'g'ridan-to'g'ri va juft-juft bo'lib ishlash.
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>		Texnik vositalar bilan ta'minlangan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>		Og'zaki nazorat, savol-javob, reyting tizimi asosida baholash.

Laboratoriya mashg'ulotining texnologik kartasi

Ish jarayon-lari vaqti	Faoliyatning mazmuni	
	o'qituvchi	Talaba
Tashkiliy bosqich. (5 daqiqa)	<p>1.1. mavzusi bo'yicha dokladlar mavzularini avvalgi darsda beradi (1-ilova).</p> <p>1.2. Berilgan mavzularning fanni o'zlashtirishdagi dolzarbligini tushuntiradi.</p> <p>1.3. Mavzuni o'rganish uchun adabiyotlar ro'yxatini tavsiya qiladi.</p> <p>1.4. xar bir mavzu bo'yicha opponent va taqrizchilar-ning erkin tanlovini tashkil etadi.</p> <p>1.5. Guruhdagi qolgan talabalarga ma'ruza matnini o'rganib dokladchilar uchun savollar tuzishni vazifa qiladi (2-ilova).</p> <p>1.6. Baholash tizimi bilan opponent va taqrizchilarni tanishtiradi. Dokladchilar bilan chiqish shakli va reglamentni muxokama qiladi (3-ilova).</p> <p>1.7. Referatlar mazmuni bilan tanishadi.</p>	<p>Ma'ruzaga tayyorlanadi.</p> <p>O'UMga qarang.</p> <p>Opponentlar va retsenzlar dokladchilarga birikadi.</p> <p>Chiqishlar referat rejasi-ni tuzadi. Savollarni o'rganadi, savollar tuzadi.</p> <p>Savollar tizimi va reglament bilan tanishadi.</p> <p>Chiqishga (chiqishga) tayyorlanadi.</p>
1 bosqich. O'quv mashg'ulotga kirish (5 daqiqa)	<p>1.1 Mavzuni va uning maqsadi, rejalashtirilgan o'quv natijalarni ko'rgazmali ravishda slayd yoki kafedra professor-o'qituvchilari tomonidan tayyorlangan elektron o'quv-uslubiy majmuani taqdim etgan xolda tanishtiradi.</p> <p>1.2 Ma'ruza-anjumanni baxs-munozara shaklida o'tilishini e'lon qiladi va baxolash mezonlarini ekranga chiqarib qo'yadi (4-ilova).</p>	<p>Tinglaydi</p> <p>Tinglaydi</p>
2 bosqich. Informatsion (axborot) (60 daqiqa)	<p>2.2. Doklad mazmuni bo'yicha kollektiv muxokamani tashkil etadi va ilg'or talabalar bilan kollektiv muxokama jarayonini yo'naltiradi.</p> <p>- savollar beradi (2-ilova)</p> <p>-dokladning asosiy qismlarini aniqlashtiradi.</p> <p>-dokladda aytilgan gaplarga qiziqish uyg'otadi.</p> <p>-doklad mazmuniga aloxida e'ti-bor qaratadi.</p> <p>-dokladlarning e'tiborli joy-larida ularni to'xtatadi va kollektiv muxokamani tashkil etadi.</p> <p>-xar bir doklad qisqacha umum-lashtiriladi.</p>	<p>1.1. Ishtirokchi talaba dokladni o'qiydi. Taqrizchi dokladning yutuq va kamchiliklarini aytadi. Opponentlar o'z fikrlarini bildiradi. Talabalar jamoa bo'lib doklad mazmuni-ni muxokama qiladilar, baxslashadilar. Mavzu bo'yi-cha munozaralar-ni ekspertlar baxolaydilar.</p>
3 bosqich. Yakuniy bosqich (5 daqiqa)	<p>3.1. Mavzu bo'yicha umumiy xulosa qiladi.</p> <p>3.2. Talabalarga baxolash nati-jasini e'lon qiladi. Natijalarga izox beradi.</p> <p>3.3. O'zini-o'zi nazorat qilish uchun savollar beradi (5-ilova).</p>	<p>Ekspertlar:</p> <p>1. Dokladchilar, opponentlar va retsenzlar faoliyatiga baxo beradilar.</p> <p>2. Baxo chiqaradi O'UMga qarang</p>

O'quv topshiriq:

1- guruh Quyidagi so'zlarga mos sifat yozing. Buning uchun qavs chidagi sifatlardan foydalaning.

كتاب. زهرة. لبن. ديوان. (كبيرة. وثير. بارز. لذيد)

2- guruh Arab tiliga tarjima qiling.

Katta uy. Nodir gul.

Atoqli yozuvchi ayol. Sovuq sut. Katta kostyum. Katta daryo.

3- guruh. O'qing. Yozing.

هذا ولد. هذه وليدة. هذا ولد كبير

Matni ko'chiring va tarjima qiling

في الكلية

هنا كلية العلوم الشرقية . و هي تقع في عمارة ضخمة بشارع نواني. في هذه الكلية مكتبة و قاعة للمطالعة و غرفة للمعلمين و غرفة للدرس و غرفة للاجتماع و غرفة للكراسي اللغات و الاداب الشرقية و مقصف. و في الكلية عدة اقسام: القسم العربي و القسم الايراني و القسم الهندي و القسم الصيني و قسم تاريخ البلدان الشرقية . هنا يوجد عدد كبير من الاساتذة اللازمين لتدريس اللغات و الاداب و التاريخ. و في مكتبة الكلية كثير من الكتب المدرسية و الجرائد و المجلات في مختلف اللغات.

انا طالب الصف الاول من القسم العربي . محمود و سليم الصف الثاني من هذا القسم . مريم و ناديرة طالبتنا

21 MAVZU:

ليس “LAYSА” “EMAS” FE’LINI O’TGAN ZAMONDA TUSLANISHI
 كان “KANA” “BO’LMOQ” FE’LINI O’TGAN ZAMONDA TUSLANISHI

Laboratoriya mashg’ulotni (6 soat)

Laboratoriya mashg’ulotni o’qitish texnologiyasi

Talabalar soni: 20-50ta		Vaqt:6 soat
Mashg’ulot shakli		Bilimlarni chuqurlashtirish va mustah-kamlashga qaratilgan laborotoriya mashg’ulot.
Mashg’ulot rejasi	1. ليس “laysa” “emas” fe’li 2. كان “kana” “bo’lmoq” fe’li 3. Matn ustida ishlash	
Mashg’ulotning maqsadi: Talabalarda ليس “laysa” “emas” fe’li 2 كان “kana” “bo’lmoq” fe’li haqida tushunchalarni kengaytirish va chuqurlashtirish		
Pedagogik vazifalar:		O’quv faoliyati natijalari:
\laysa\ inkor, hozirgi zamon fe’liy bo’g’lovchisidir. bilim berish; ▪ كان\kana\ -bo’lmoq fe’li o’tgan zamonda edi, hozirgi zamonda bo’ladi deb tarjima qilinadi .Bunda asosan ot-kesim tushum kelishigi shaklida bo’ladi		\laysa\ inkor, hozirgi zamon fe’liy bo’g’lovchisidir. bilim berish; ▪ كان\kana\ -bo’lmoq fe’li o’tgan zamonda edi, hozirgi zamonda bo’ladi deb tarjima qilinadi .Bunda asosan ot-kesim tushum kelishigi shaklida bo’lishi o’rganadilar ▪ Mavzuga oid mashq ishlaydi ▪ Matnni o’zbek tiliga tarjima qila oladilar
O’qitish usullari va texnika		Topshiriqlar – amaliy ishlash uchun, bahs-munozara, «Konvert» va «Birgalikd o’qiyimiz» texnikasi.
O’qitish vositalari:		matni, manbalar, adabiyot, doska, bo’r.
O’qitish shakllari		Jamoa va guruhlarda ishlash.
O’qitish shart-sharoiti		Texnik vositalar bilan ta’minlangan auditoriya.

<i>Monitoring va baholash</i>	Og'zaki nazorat, savol-javob, o'z-o'zini nazorat qilish, reyting tizimi asosida baholash.
-------------------------------	---

Laboratoriya mashg'ulotning texnologik kartasi

<i>Ish jarayon-lari vaqti</i>	<i>Faoliyatning mazmuni</i>	
	O'qituvchi	Talaba
I-bosqich. Mavzuga kirish (10 minut)	1.1. O'quv mashg'uloti mavzusi, maqsad va vazifalarini aytadi (amaliy mash-g'ulotni o'tkazishda oldindan topshiriq va vazifalar beradi).	Amaliy mashg'ulotga tayyorgarlik ko'rib keladi.
	1.2. Ta'lim jarayoni interfaol usullar orqali amalga oshirishini e'lon qiladi. Talabalarni doira yoki to'rt-burchak shaklida stollar atrofida ikki guruhga bo'ladi.	Ixtiyoriy ravishda ikki guruhga bo'linadi.
II-bosqich. Asosiy (60 minut)	2.1. «Konvert» texnikasidan foydalanilgan xolda har bir guruh navbat bilan konvertga solingan topshiriq-larni oladi (1-ilova).	Topshiriqni ko'rib chiqib, savollarga javob beradi.
	2.2. Topshiriqlarga tayyorgarlik ko'-rish uchun 3 minut, javob berish uchun esa 7 minut beradi.	Reglamentga rioya qiladi.
	2.3. Guruhlarga topshiriqlarni baja-rish uchun yordam beradi, ularni baho-lash mezonlari bilan tanishtiradi (3-ilova), baxs-munozarani boshqarib boradi. Zarur hollarda aralashadi va kerakli tomonga yo'naltiradi.	Faol qatnashadilar.
	2.4. Guruhlarning javoblarini ting-lab, ularni baholaydi.	O'z fikrlarini erkin bildiradi.
	2.5. Guruhlarga «Qanday?» texnikasi-da foydalanilgan holda: «کان“kana” “bo'lmoq” fe'lini o'tgan zamonda tuslanishi deb savol bilan murojaat qiladi (2-ilova).	Mustaqil diagrammani har bir guruh to'ldiradi.
	2.6. Topshiriqlarni vatman-qog'ozlarga tushirib, taqdimotini o'tkazishga yordam beradi. YAgona xulosa chiqarishga ko'mak beradi va nihoyasida	Taqdimot o'tkazadi. G'olib guruhni

	umumlashtiradi.	aniqlab, baholaydi.
III-bosqich. YAkuniy (10 minut)	3.1. Ish yakunlarini chiqaradi. Faol talabalarni baholash mezoni orqali rag'batlantiradi.	Eshitadi. Aniqlaydi.
	3.2. Uyga bajarish uchun topshiriqlar beradi: ليس "laysa" "emas" fe'lini o'tgan zamonda tuslanishi yozib keling.	O'UM ga Qaraydilar

1-ilova(5.2.)

1-o'quv topshiriq

«Konvert» texnikasi uchun savollar

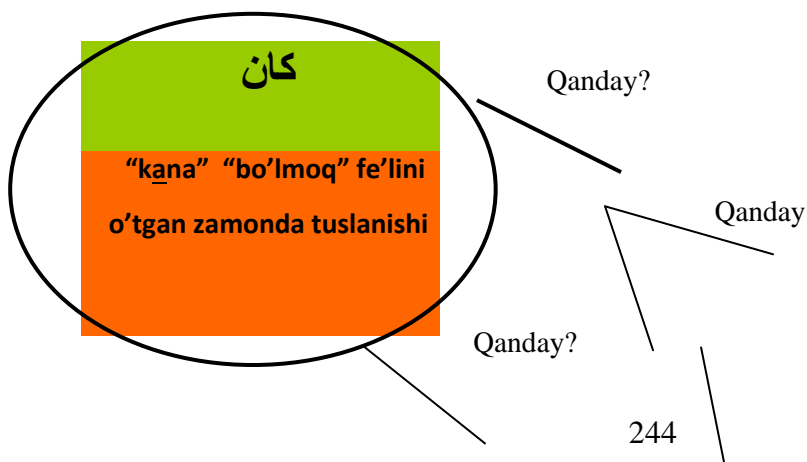
(Har bir savol konvertlarga alohida solinadi)

1. Emas feli hozirgi kelasi zamonda qanday tuslanadi
2. Bo'lmoq fe'li hozirgi kelasi zamonda qanday tuslanadi
3. كانا kano qanday ma'noni beradi
4. Kanat كانت kanat qanday ma'noni beradi
5. كانوا kanu qanday ma'noni beradi

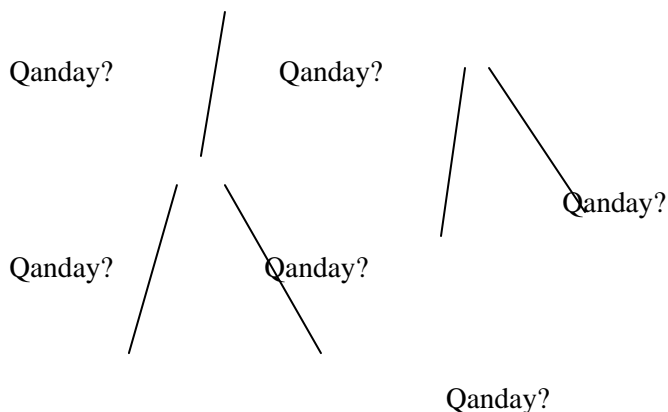
2-ilova(5.2.)

2-o'quv topshiriq

«Qanday» organayzerini to'ldiring

Qanday?

3 -ilova(5.2.)

O'quv topshiriq:

Matnni ko'chiring va tarjima qiling.

باب بيت مفتوح . نافذة الغرفة مقفلة . هذا دفتر محمود . هذه منضدة المعلم . هنا قلم الرصاص . هناك قلم الحبر . فاطمة

تلميذة المدرسة الابتدائية . تلميذة المدرسة الثانوية في الملعب . طلاب المعهد في حديقة البلد . كولينيا طالب معهد المعلمين و

المعلمات . هو ليس ضعيفا ، بل هو قوي جدا . اليوم كولينيا و محمود ليسا بحاضرين . هما طالبا كلية الجغرافية . هم ليسوا

مهندسين . رجع طلاب كلية من الجامعة . هم اولاد العمال والفلاحين و المثقفين . انا عامل مصنع الجرارات الضخم . هل انت

مدير المصنع؟ لا . انا لست بمدير

Guruhlarning bilim va ko'nikmalarini baholash mezonlari

<i>Topshiriqlar, baholash ko'rsatkichlari va mezonlari</i>	<i>I guruh</i>	<i>II guruh</i>
1-topshiriq: (1,5 ball)		
- savol yoritib berildi (0,5 ball)		
- reglamentga e'tibor qaratildi (0,5 ball)		
- guruh faol qatnashdi (0,5 ball)		

2-topshiriq: (1,5 ball)		
- muammo aniq echimini topdi (0,5 ball)		
- mantiqan to'g'ri xulosa chiqarildi (0,5 ball)		
- misollar bilan umumlashtirildi (0,5 ball)		
Jami: (3 ball)		

0,5 ball – «a'lo»

2,5 – 3 ball – «a'lo»

0,4 ball – «yaxshi»

1,9 – 2,4 ball – «yaxshi»

0,3 ball – «qoniqarli»

2,3 – 1,8 ball – «qoniqarli».

**22 MAVZU:
IKKI KELISHIKLI ISMLAR**

Laboratoriya mashg'ulotni (4 soat)

Laboratoriya mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

<i>Talabalar soni:</i> 20-50ta		<i>Vaqt:</i> 4 soat
<i>Mashg'ulot shakli</i>		Muammoli amaliy mashg'ulot.
<i>Mashg'ulot rejasi</i>	1. Ikki kelishikli ot(ism)larning xususiyati 2. Mashq ishlash 3. Mat ustida ishlash	
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i> Talabalarda Ikki kelishikli ot(ism)larning xususiyati ular noaniqlik holatida tanvinlarni qabul qilmaydi va kelishiklarning so'z oxiri qo'shimchasini qabul qilishi haqida tushuncha hosil qilish.		
<i>Pedagogik vazifalar:</i>		<i>O'quv faoliyati natijalari:</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ikki kelishikli ot(ism)larning xususiyati ular noaniqlik holatida tanvinlarni qabul qilmaydi va kelishiklarning so'z oxiri qo'shimchasini qabul qilishi haqida tushuntirish; 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ikki kelishikli ot(ism)larning xususiyati shundan iboratki, ular noaniqlik holatida tanvinlarni qabul qilmaydi va kelishiklarning so'z oxiri qo'shimchasini qabul qiladi; Bosh kelishikda -\u\

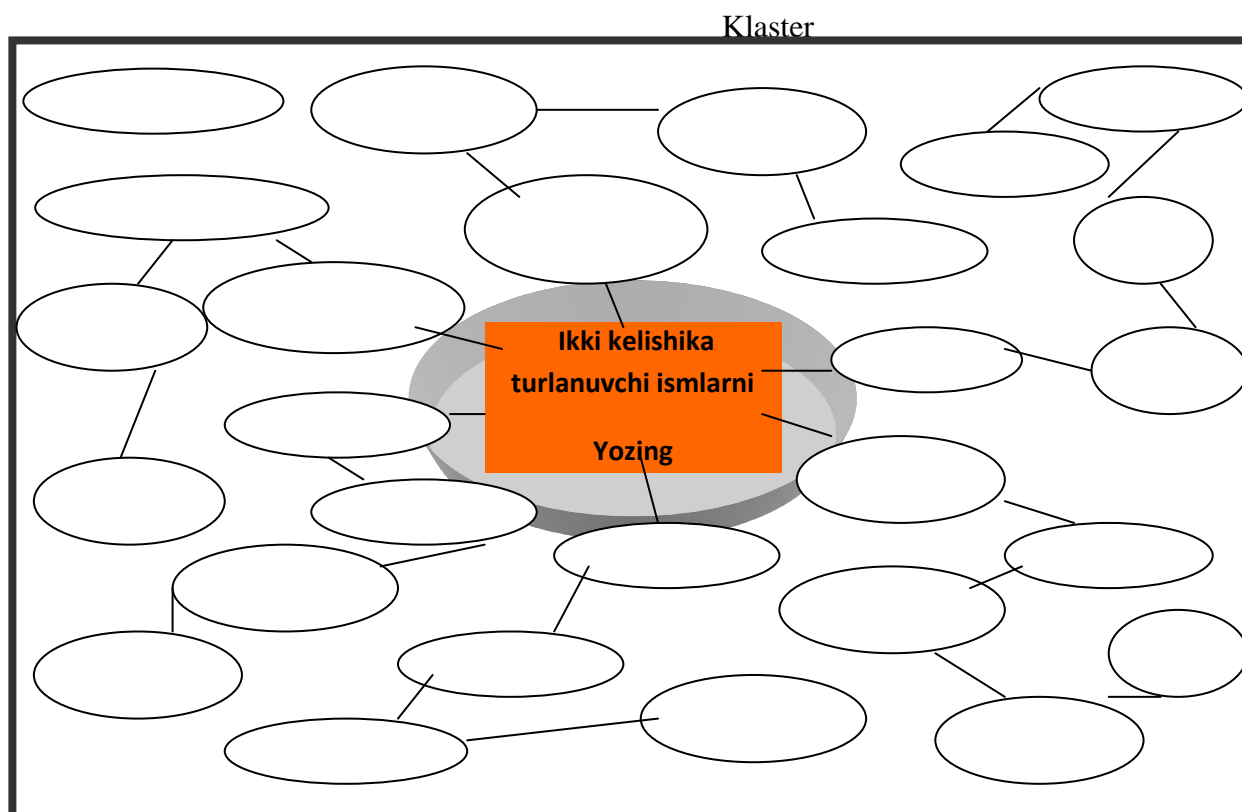
<p>Kelishikda o'zgarmaydigan (yoki so'z oxiri l alif yoki y yo- bilan tugaydigan) ismlarning turlanishi bo'yicha bilim berish;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Matnni taarjima qilish 	<p>qaratqich-tushum kelishi qida \a\ bo'ladi. Lekin aniqlik artikli \al\ bilan izofaning aniqlanishi bilan kelsa, (va qaratqich kelishiginind shaklidagi ot bilan birga kelganda, birikma olmoshlari bilan kelganda) uch kelishikda turlanishini o'rganadilar</p>
<i>O'qitish usullari va texnika</i>	Topshiriqlar – amaliy ishlash uchun, bahs-munozara, «Muammoli vaziyat».
<i>O'qitish vositalari:</i>	matn, manbalar, adabiyot, doska, bo'r.
<i>O'qitish shakllari</i>	Jamoa va guruhlarda ishlash.
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Og'zaki nazorat, savol-javob, o'z-o'zini nazorat qilish, reyting tizimi asosida baholash.

Amaliy mashg'ulotning texnologik kartasi

<i>Ish jarayon-lari vaqti</i>	<i>Faoliyatning mazmuni</i>	
	<i>o'qituvchi</i>	<i>Talaba</i>
1.bosqich Mavzuga kirish. (10 min)	1. O'quv mashg'uloti savollarini, tahlil qiladi va o'quv faoliyati natijalarini aytadi.	Mavzu nomini yozib oladilar
2 -bosqich. Asosiy bo'lim. (60 min)	<p>2.1. Iqtisod sotsiologiyasining G'arb davlatlaridagi rivoji tushunchasi yuzasidan klaster ishlanadi (1-ilova)</p> <p>2.2. Iqtisodiy munosabatlar tizimi bo'yicha savollar berib suhbat tarzida tinglovchilar bilimlarini jonlantiriladi. (2-ilova)</p> <p>2.3. 3-4 savollar yuzasidan guruhlarda «Muammoli vaziyat»ni baholash mezonini tanishtiriladi. (3-ilova)</p>	Individual tarzda bajaradilar. Qo'yilgan savollarga javob tayyorlaydilar.
	Guruhlarga «Muammoli vaziyat» uslubidan foydalanilgan holda chet tilidan kirib kelgan ismlar qanday turlanadi deb savol beradi (4-ilova).	

	2.3. Har bir guruh topshiriqlarni vatman-qog'ozlarga tushirib, taqdimotini o'tkazishda yordam beradi. YAgona xulosa chiqarishga ko'mak beradi va nihoyasida umumlashtiradi.	Individual tarzda qo'yilgan savollarga javob tayyorlaydilar.
3-bosqich. YAKunlovchi (10 min)	3.1.Mavzu bo'yicha yakunlovchi xulosalar qiladi.	Savollar beradilar
	3.2.Mavzu maqsadiga erishishdagi tinglovchilar faoliyati tahlil qilinadi va baholanadi.	
	3.3.Mavzu bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish uchun adabiyotlar beradi.	YOzib oladilar.

1-ilova(5.2.)

3-ilova (5.2.)

Baholash mezoni va ko'rsatkichlari

Guruhlar	Savolning to'liq va aniq yoritilishi 0-4 ball	Misollar bilan muammoga echim topishi 0-4 ball	Guruh a'zolarining faolligini 0-4 ball	Jami ball

12 – 10.3 ball – «a'lo».

10.2 – 9 ball – «yaxshi».

8.9 – 6.7 ball – «qoniqarli».

4-ilova(5.2.)

O'qing, ko'chiring va o'zbek tiliga tarjima qiling.
 \Toshqandun\ -Toshkent

طشقند

طشقند مدينة قديمة كسمرقند و بخارا و غيرها من بلاد اسبا الوسطي . طشقند عاصمة جمهورية الاوزبيكيستان. هي مدينة جميلة عامرة ، كثيرة الاشجار و الازهار و المياه . و في نفس البلدة و ضواحيها كثير من الحدائق و المنتزهات . و فيها عدد كبير من المدارس الابتدائية و معاهد العلوم و المكتبات و المتاحف و المسارح و دور السينما و النوادي و غيرها من المؤسسات الثقافية.

في طشقند جامعة كبيرة . فيها عدة كليات : كلية التاريخ و كلية الجغرافية و كلية العلوم الشرقية و الخ....

وفي وسط ميدان بناية ضخمة و هي دار "العلي مجلس" و امام دار العلي مجلس بين الاشجار و الازهار فواره كبيرة. في شارع نوائي فندق جديد ضخم لاستقبال الضيوف .

طشقند عديدة السكان . شوارعها الجديدة عريضة و بناياتها شاهقة . فيها من السيارات والوتبسات و القطر الكهربائية (الترام) و المصانع و المعمل و الخ.

1. Tarjima qiling. Yozing.

هل هذه الغبة خضراء؟ نعم، هذه الغابة خضراء. اين المغسلة الجديدة؟ ها هنا المغسلة الجديدة. اين الغراب السوداء؟ الغراب السوداء على الشجرة. هذا مصنع. العمل يدخل المصنع

2. Rasmlar ostidagi so'zlarni o'qing.

الحياطه تعمل

الحداد يعمل

3. O'qing. Tarjima qiling.

ما هذا؟ هذا فيل. الفيل كبير. اين الفلفل؟ الفلفل على الطاولة. الفلفل مر. هل هذا الفلاح نشيط؟ ايوا، هو نشيط. الفلاحة نشيطه.

Amaliy mashg'ulotni tahlil qilish varag'i

Tahlil bosqichi nomi	Tahlil bosqichi mazmuni	Tahlil natijasi	Baholash ko'rsatkichlari va mezoni	
			ko'rsatkichi	mezoni
1.Savollarga javob berish.	Mavzu bo'yicha bilimlarni jonlantirish uchun berilgan savollarga javob berish.		Aniq va lo'nda	25%
2. Masalani kompyuter dasturida echish.	imkoniyatlardan foydlangan holda amalga oshirish.		To'g'ri va aniq	25%
3.Natijalar tahlili.	Olingan natijalarni tahlil qilish, shu asosda xulosa va tavsiyalar berish.		Aniqlik, qarorni asoslanganligi	25%
4. Mustaqil bajara olish.	Topshiriqlarni mustaqil bajarish.		Namunaviy misolni tushuntirishdan so'ng o'ziga berilgan topshiriqni mustaqil bajarishi	25%

23 MAVZU:**OLD KO'MAKCHILAR BILAN KELUVHCHI BIRIKMA OLMOSHLARI****Amaliy mashg'ulotni (4soat)****Amaliy mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi**

<i>Talabalar soni:</i> 20-50ta	<i>Vaqt:</i> 4soat
<i>Mashg'ulot shakli</i>	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustah-kamlashga qaratilgan amaliy mashg'ulot.
<i>Mashg'ulot</i>	1.Old ko'makchilar bilan kelgan birikma olmoshlari haqida

<i>rejasi</i>	2. Mavzuga oid mashq ishlash 3. Matn ustida ishlash
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i> Talabalarda Old ko'makchilar bilan kelgan birikma olmoshlari haqida tushuncha hosil qilish.	
<i>Pedagogik vazifalar:</i>	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Birikma olmoshlari $\text{الي, علي } \backslash a'la \backslash$, $\text{الاي } \backslash ila \backslash$, $\text{لدي } \backslash lada \backslash$ ga o'xshash ko'makchilar bilan birikganda ko'makchilarning alifi maqsurasi $\backslash ay \backslash$ diftongiga almashtiriladi va shundan so'ng birikma olmoshlari qo'shilishi yuzasidan bilim berish; ▪ 1-shaxsning birikma olmoshi $\text{ي } \backslash ya \backslash$ ga o'xshab eshitiladi; $\text{الي } \backslash ilayya \backslash$-menga, $\text{علي } \backslash a'layya \backslash$-menda. 1-shaxsning birikma olmoshi $\text{في } \backslash fi \backslash$-dan ko'makchisi bilan kelganda ham shunday talaffuz qilinadi; $\text{في } \backslash fiyya \backslash$-menda. 3-shaxsdagi $\text{ه } \backslash hu \backslash$, $\text{هما } \backslash huma \backslash$, $\text{هن } \backslash hunna \backslash$ birikma olmoshlaridagi zamma o'zidan oldingi cho'ziq $\text{ي } \backslash y \backslash$ ni ta'sirida yoki $\backslash ay \backslash$ diftongini ta'sirida $\backslash i \backslash$ (kasra) ga almashtiriladi; $\text{فيه } \backslash fihi \backslash$-unda, $\text{لديه } \backslash ladayhi \backslash$-uning yonida $\text{اليهما } \backslash ilayhima \backslash$-u ikkoviga, $\text{عليهم } \backslash alayhim \backslash$-ularda(muan.jins) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Birikma olmoshlari $\text{الي, علي } \backslash a'la \backslash$, $\text{الاي } \backslash ila \backslash$, $\text{لدي } \backslash lada \backslash$ ga o'xshash ko'makchilar bilan birikganda ko'makchilarning alifi maqsurasi $\backslash ay \backslash$ diftongiga almashtiriladi va shundan so'ng birikma olmoshlari funktsiyalarini o'rganadilar; ▪ 1-shaxsning birikma olmoshi $\text{ي } \backslash ya \backslash$ ga o'xshab eshitiladi; $\text{الي } \backslash ilayya \backslash$-menga, $\text{علي } \backslash a'layya \backslash$-menda. 1-shaxsning birikma olmoshi $\text{في } \backslash fi \backslash$-dan ko'makchisi bilan kelganda ham shunday talaffuz qilinadi; $\text{في } \backslash fiyya \backslash$-menda. 3-shaxsdagi $\text{ه } \backslash hu \backslash$, $\text{هما } \backslash huma \backslash$, $\text{هن } \backslash hunna \backslash$ birikma olmoshlaridagi zamma o'zidan oldingi cho'ziq $\text{ي } \backslash y \backslash$ ni ta'sirida yoki $\backslash ay \backslash$ diftongini ta'sirida $\backslash i \backslash$ (kasra) ga almashtiriladi; $\text{فيه } \backslash fihi \backslash$-unda, $\text{لديه } \backslash ladayhi \backslash$-uning yonida $\text{اليهما } \backslash ilayhima \backslash$-u ikkoviga, $\text{عليهم } \backslash alayhim \backslash$-ularda(muan.jins) ▪ Matnni arab tiliga tarjima qila oladi ▪ Arab tilid a gaplash oladi
<i>O'qitish usullari va texnika</i>	Topshiriqlar – amaliy ishlash uchun, bahsmunozara, «3x3» loyixasi, va «CHarxpalak» texnikasi.
<i>O'qitish vositalari:</i>	Ma'ruza-matni, manbalar, adabiyot, doska, bo'r.
<i>O'qitish shakllari</i>	Jamo va guruhlarda ishlash.
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Og'zaki nazorat, savol-javob, o'z-o'zini nazorat qilish, reyting tizimi asosida baholash.

Amaliy mashg'ulotning texnologik kartasi

Ish jarayon- lari vaqti	Faoliyatning mazmuni	
	o'qituvchi	
1 bosqich. Kirish (10 daqiqa)	<p>1.1. O'quv mashg'ulotining mavzusini, rejasini, maqsadini, o'tkazish tartibini e'lon qiladi.</p> <p>1.2 Talabalarni 3-4 kichik guruxlarga bo'ladi. Guruxda ishlash bo'yicha baxolash mezonlari va ishlash qoidalari bilan ta-nishtiradi (1-ilova).</p>	

2 bosqich. Asosiy jarayon (60 daqiqa)	<p>2.1. Talabalar faollashtirish maqsadida blits-so'rovlarni o'tkazadi. (3-ilova)</p> <p>2.2 Mahallaning sotsiologik organ sifati dagi rolini "CHarxpalak" usulida yoritib beradi (2-ilova). Javoblarni tinglaydi, xatolarni to'g'rilaydi, to'ldiradi va xulosalaydi. Faol gurux rag'batlantiriladi.</p> <p>2.3. Jamoatchilik fikri sotsiologiyasini shakllantirishni G'arb va SHarq olimlarining tadqiqotlari va ularning talqinlarini «3x3 loyixasi» orqali tashkil etadi (4-ilova). O'qituvchi talabalarga murojaat qiladi va eng to'g'ri javoblar xamda fikrlarni qayd qiladi. Faol gurux rag'batlantiriladi.</p>	<p>Vatman qog'ozlarda va vazifalarni bajaradi.</p> <p>Vatman qog'ozlarda vazifalar-ni bajaradi. Javoblar taqdim etiladi.</p>
3 bosqich. Yakuniy bosqich (10 daqiqa)	3.1. Mavzuda qo'yilgan savollar va ularning yoritilganiga o'qituvchi yakun yasaydi (xulosa qiladi) aytilmagan tomonlari ustida ishlash	

	<p>lozimligini aytadi.</p> <p>3.2. Guruxlarga o'zaro baxolash natijalarini e'lon qiladi.</p> <p>3.3. Tavsiya qilingan adabiyotlarni o'rganish.</p> <p>3.4. O'zi-o'zini nazorat qilish uchun savollar beradi (5-ilova).</p>	
--	--	--

1-ilova (5.2.)

Guruh bo'yicha baxolash mezonlari
Xar bir gurux boshqa guruxlarni baxolaydi. Xar bir talab bo'yicha–3,5 ball

Baxo: 2,4 – 3,5 ball – a'lo baxo
1,3 – 2,3 ball – yaxshi baxo
0 – 1,2 ball – o'rta baxo

2-ilova (5.2.)

“CHarxpalak” uslubi qoidasi.

3-4 guruxda talabalar ish olib boradi. Xar bir guruxga tugallanmagan fikrlardan iborat savollar yozilgan vatman qog'ozi va to'rt xil flamaster yoki marker beriladi. Savollar aylanib xar bir guruxdan o'tadi, javoblar to'ldiriladi va savol o'z guruxiga kelgach o'yin to'xtatiladi. So'ng javoblar yig'ib olingach, doskaga yopishtiriladi va muhokama qilinadi. Xar bir guruxdan vakil chiqib yozlarining

O'quv topshiriq:

1 – gurux topshirig'i:

Qavs ichidagi kishilik olmoshlarini ularga mos birikma olmoshlariga almashtiring. Tarjima qiling.

(١) كان صديقك عند (أنا). (٢) هؤلاء الفتيان ل (هما). (٣) هل سافر مع (هم). (٤) هذا الكتاب الغالي الثمن ل (أنا)

2 – gurux topshirig'i:

Qavs ichidagi kishilik olmoshlarini ularga mos birikma olmoshlariga almashtiring. Tarjima qiling.

جدِّي واقف أمام (أنا). أخذتُ من (هم) الأخبار الصحيحة الضرورية

3 – gurux topshirig'i:

Qavs ichidagi kishilik olmoshlarini ularga mos birikma olmoshlariga almashtiring. Tarjima qiling.

(٨) كتب إلى (هي) مكتوبا فأجابت ل (هو) بعد يومين. أقبل عليّ مستبشرا. (٩) جاءت إلى (نحن) وسكنتُ عند (نحن) أسبوعا.

4-ilova (5.2.)

“3 * 3 loyihasi” qoidasi

- Uchta guruh uchta fikr
- Guruhlarga uch xil savol yozilgan vatman qog'ozlari tarqatiladi.
- Har bir guruh o'z vatmaniga uchtadan javob yozadi.
- Javoblar qoladi guruhlar joy almashadi (3dan 1ga; 1dan 2ga; 2dan 3ga)
- Xar stol almashganda uchtadan javob yoziladi.
- Oxirida jami 9 ta javob to'planadi
- Mustaqil ravishda har bir guruh umumiy ta'rifni keltiradi va javoblarni taqdimot qiladi

O'quv topshiriq:

Matnni o'qib tarjima qiling

عند الجزار

مريم: ما أنواع اللحم عندك اليوم؟

الجزار: عندي ضاني وبقري و أيضا دجاج و بط.

مريم: من فضلك اعطني كيلو ضاني و كيلو بقري و كيلو مفروم و نصف كيلو كبدة.

ليلي: من فضلك اعطني دجاجتين و بطنة و نصف كيلو بقري مفروم.

ليلي و مريم تدفعان الثمن و تضعان المشتريات في السيارة.

O'quv topshiriq:

Matnni ko'chiring va o'qinq.

له بذلة سوداء و لها معطف جميل. ما لونه؟ لونه اخضر. هل لك قبعة سوداء؟ لا. لي البسة جميلة. ليست لها مضلة بيضاء. ماذا يوجد في جيبك؟ في جيبتي قلم اليس معك قلم الحبر؟ ما لك يا سليم؟ لم انت حزين؟ هل انت مريض؟ لا. انا لست مريضا و لا حزينا. انا تعب جدا و بحاجة الي الراحة. هل في غرفتك عريكة؟ اجل. فيها عريكة مريحة. تعال هنا ها هي ذي عريكة، تفضل.

Guruhlarning bilim va ko'nikmalarini baholash mezonlari

Topshiriqlar, baholash ko'rsatkichlari va mezonlari	I guruh	II guruh
1-topshiriq: (1,5 ball)		
- savol yoritib berildi (0,5 ball)		
- reglamentga e'tibor qaratildi (0,5 ball)		
- guruh faol qatnashdi (0,5 ball)		
2-topshiriq: (1,5 ball)		
- muammo aniq echimini topdi (0,5 ball)		
- mantiqan to'g'ri xulosa chiqarildi (0,5 ball)		
- misollar bilan umumlashtirildi (0,5 ball)		
Jami: (3 ball)		

24-MAVZU. FE'L . I BOB FE'LI

Laborootoriya mashg'ulotni(4 soat)

Laborootoriya mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

<i>Talabalar soni:</i> 12 ta	<i>Vaqt:</i> 4 soat
<i>Mashg'ulot shakli</i>	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustah-kamlashga qaratilgan amaliy mashg'ulot.
<i>Mashg'ulot rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fe'l 2. Uch harfli fe'llarnng birinchi bobi 3. Matn ustida ishlash 4. Mashq ishlash
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i> Fe'l – shaxs yoki predmetning ish harakatini (holatini)ifodalaydi.Arab tilida fe'l muhim so'z turkumlaridan hisoblanadi,	
<i>Pedagogik vazifalar:</i>	<i>O'quv faoliyati natijalari:</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fe'l – shaxs yoki predmetning ish harakatini (holatini)ifodalaydi.Arab tilida fe'l muhim so'z turkumlaridan hisoblanadi, siyosiy hayot sotsiologiyasining asosiy tushunchalarini tahlil qiladi; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fe'llar uch va to'rt harfli bo'lishi mumkin.Bular- birlamchi hosila fe'llar. Ularning unli tovushlarining o'rnini almashtirib yoki ko'makchi harflarning o'rnini almashtirib, undoshalrni ikkilantirib hosila fe'llar yasalishi hususiyatlarini o'rganadilar; ▪ Mavzuga oid mashq ishlaydi ▪ Matnni o'qiy oladi va tarjima qiladi.
<i>O'qitish usullari va texnika</i>	Topshiriqlar – amaliy ishlash uchun, bahs-munozara, Birgalikda o'qiymiz texnikasi
<i>O'qitish vositalari:</i>	matni, manbalar, adabiyot, doska, bo'r.
<i>O'qitish shakllari</i>	Jamoa va guruhlarda ishlash.
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan auditoriya.

<i>Monitoring va baholash</i>	Og'zaki nazorat, savol-javob, o'z-o'zini nazorat qilish, reyting tizimi asosida baholash.
-------------------------------	---

Laborootoriya mashg'ulotnining texnologik kartasi

<i>Ish jarayon-lari vaqti</i>	<i>Faoliyatning mazmuni</i>	
	<i>o'qituvchi</i>	<i>Talaba</i>
I-bosqich. Mavzuga kirish (10 minut)	1.1. Mustaqil ishlarni tekshiradi. O'quv mashg'uloti mavzusi, maqsad va vazifalarini aytadi (amaliy mashg'ulotni o'tkazishda topshiriq va vazifalar beradi).	Amaliy mashg'ulotga tayyorgarlik ko'radi.
	1.2. Ta'lim jarayoni interfaol usullar orqali amalga oshirishini e'lon qiladi. Talabalarni doira yoki to'rt-burchak shaklida stollar atrofida ikki guruhga bo'ladi.	Ixtiyoriy ravishda ikki guruhga bo'linadi.
II-bosqich. Asosiy (60 minut)	2.1. «Birgalikda o'qiymiz» texnikasidan foydalanilgan xolda har bir guruh navbat bilan konvertga solingan topshiriq-larni oladi (1-ilova).	Topshiriqni ko'rib chiqib, savollarga javob beradi.
	2.2. Topshiriqlarga tayyorgarlik ko'-rish uchun 3 minut, javob berish uchun esa 7 minut beradi.	Reglamentga rioya qiladi.
	2.3. Guruhlarga topshiriqlarni baja-rish uchun yordam beradi, ularni baho-lash mezonlari bilan tanishtiradi (3-ilova), baxs-munozarani boshqarib boradi. Zarur hollarda aralashadi va kerakli tomonga yo'naltiradi.	Faol qatnashadilar.
	2.4. Guruhlarning javoblarini ting-lab, ularni baholaydi.	O'z fikrlarini erkin bildiradi.
	2.5. Guruhlarga « Birgalikda o'qiymiz texnikasi yordamida matn oqib tarjima qilinadi	Mustaqil diagrammani har bir guruh to'ldiradi.
	2.6. Topshiriqlarni vatman-qog'ozlarga tushirib, taqdimotini o'tkazishga yordam beradi. YAgona xulosa chiqarishga ko'mak beradi va nihoyasida umumlashtiradi.	Taqdimot o'tkazadi. G'olib guruhlarni baholaydi.

III-bosqich. YAkuniy (10 minut)	3.1. Ish yakunlarini chiqaradi. Faol talabalarni baholash mezonini orqali rag'batlantiradi.	Eshitadi. Aniqlaydi.
---------------------------------------	---	-------------------------

1-ilova (5.2.)

1-o'quv topshiriq

«BIRGALIKDA O'QIYMIZ» TEXNIKASI

Birgalikda o'q'ish: o'quv guruhi kichik guruhlariga bo'linadi. Har bir kichik guruh o'rganilayotgan mavzuning ma'lum bir sohasida ekspert bo'ladi va boshqalarni o'rgatadi.

har bir guruhning maqsadi boshqa barcha guruhlar ishtirokchilari mavzu savollarini to'la hajmda egallab olishdan iborat.

«Birgalikda o'qiymiz» texnikasidan foydalangan holda guruhlarda ishni tashkil etish jarayonining tuzilishi

1. Bilim darajasiga qarab 3-5 kishidan iborat bo'lgan har xil turdagi guruhlar tuziladi.

2. Har bir guruhga bitta topshiriq beriladi – umumiy mavzuning bir qismi, uning ustida butun o'quv guruhi ish olib boradi hamda tayanchlar – ekspert varaqlari – taqdim etiladi.

3. Har bir guruh ichida umumiy topshiriq taqsimlanadi.

4. Hamma yakka tartibdagi topshiriqni bajaradi.

5. Barcha guruh a'zolarining mini-ma'ruzalari tinglanadi. Umumiy natija (butun ekspert varag'i b'yyicha savollar javobini shakllantiradi va uni taqdimotga tayyorlashadi.

6. Spiker yoki guruh barcha a'zolari birgalikda bajargan ish natijalarini taqdimot etishadi.

Matnni o'qing , tarjima qiling.

أنا طالب في الجامعة

أكثر جامعات أوزبكستان في طشقند وهُنَّ: جامعة طشقند الإسلامية وجامعة أوزبكستان الأهلية وجامعة الاقتصاد العالمي والديبلوماسية وجامعة العلوم الاقتصادية وجامعة العلوم التقنية وجامعة علوم التربية وجامعة اللغات العالمية وجامعة العلوم الزراعية وجامعة ويستمينيستر.

نحن ندرس في الجامعة الإسلامية بطشقند. فيها كلبتان وهما: كلية تاريخ الإسلام وفلسفته، وكلية الفقه والاقتصاد والعلوم الطبيعية.

في الجامعة عدّة أقسامٍ مثل قسم اللغات الشرقية وقسم اللغات الغربية وقسم العلوم الدينية والإسلامية وقسم علوم الحاسب وقسم العلوم الطبيعية وقسم علوم الفلسفة وقسم "يونيسكو" لدراسة أديان العالم وقسم التربية البدنية. وبالجامعة السنة التمهيديّة والمعهد التمهيديّ (أكاديمي) والمدرسة المخصصة أيضا...

RASMLAR TAGIDAGI SO'ZLARNI O'QING

بيضة

منضدة

ضماد

Topshiriq:

1. Bu qanday harflar? Ularning nomlarini ayting.

ب ت ث د ذ ر ز س ش

ص ض ل م ن ه و ي

2. O'qing. Tarjima qiling, so'ngra ko'chiring.

ما هذه؟ هذه بيضة. البيضة بيضاء. اين البيضة البيضاء. البيضة البيضاء هناك. ابن الكتاب البيض؟ ها هنا الكتاب البيض. المضرب الكبير هنا.

3. O'qing. Tarjima qiling. Yozing.

ما هذه؟ هذه طاولة. هي طويلة. ما هذا؟ هذا مخطط. طويل. هذه المسطرة طويلة.

3 - ilova (5.2.)

Guruhlarning bilim va ko'nikmalarini baholash mezonlari

<i>Topshiriqlar, baholash ko'rsatkichlari va mezonlari</i>	<i>I guruh</i>	<i>II guruh</i>
1-topshiriq: (1,5 ball)		
- savol yoritib berildi (0,5 ball)		
- reglamentga e'tibor qaratildi (0,5 ball)		
- guruh faol qatnashdi (0,5 ball)		
2-topshiriq: (1,5 ball)		
- muammo aniq echimini topdi (0,5 ball)		
- mantiqan to'g'ri xulosa chiqarildi (0,5 ball)		
- misollar bilan umumlashtirildi (0,5 ball)		
Jami: (3 ball)		

0,5 ball – «a'lo»

2,5 – 3 ball – «a'lo»

0,4 ball – «yaxshi»

1,9 – 2,4 ball – «yaxshi»

0,3 ball – «qoniqarli»

2,3 – 1,8 ball – «qoniqarli».

25 -MAVZU. O'TGAN ZAMON FE'LI الفعل الماضي

(laboratoriya mashg'uloti – 4 soat)

laboratoriya mashg'uloti o'qitish texnologiyasi

<i>Talabalar soni:</i> 14 ta		<i>Vaqti:</i> 4 soat
<i>Mashg'ulot shakli</i>		Bilimlarni chuqurlashtirish va mustah-kamlashga qaratilgan amaliy mashg'ulot.
<i>laboratoriya mashg'uloti rejasi</i>	<p>1.Sotsiologik tadqiqotlarni tashkil etish va o'tkazish usullari. Aniq sotsiologik tadqiqotlarning turlari</p> <p>2.Sotsiologik tadqiqotlar natijalarini tahlil qilish va umumlashtirish</p>	
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i> Arab tilida o'tgan zamon fe'li nutq paytigacha sodir bo'lgan ish-harakat yoki holatni ifodalishi haqida tushuncha hosil qilish.		
<i>Pedagogik vazifalar:</i>		<i>O'quv faoliyati natijalari:.</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ . arab tilining o'tgan zamoni harakatning tugamaganligini, o'tgan zamonda hali davom etayotganligini bildiradi va harakat umuman bo'layotganligini va davomiyligini ifodalashi yuzasidan bilim berish; 1-bob fe'lining o'tgan zamoni muzakkar jins, birlik son, 3-shaxs, o'tgan zamonidan olinib, so'z oxirgi \a\ unlisini o'rniga mos keladigan olmoshlar biriktirilishi bo'yicha tushunchalar berish; 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ arab tilining o'tgan zamoni harakatning tugamaganligini, o'tgan zamonda hali davom etayotganligini bildiradi va harakat umuman bo'layotganligini va davomiyligini ifodalashi yuzasidan bo'yicha tushunchalarga ega bo'ladilar; ▪ Arab tilidagi matnnalr asosida ta asosida ilmiy hisobot tayyorlash, tushunchalarga ega bo'ladilar; 1-bob fe'lining o'tgan zamoni muzakkar jins, birlik son, 3-shaxs, o'tgan zamonidan olinib, so'z oxirgi \a\ unlisini o'rniga mos keladigan olmoshlar biriktirilishi bo'yicha tushunchalar berish;
<i>O'qitish usullari va texnika va texnika</i>		«o'yla-juft bo'lib ishla – fikr almash», T-sxema texnikalari.
<i>O'qitish vositalari</i>		matni, lazerli proektor, tarqatma materiallar.
<i>O'qitish shakllari</i>		Jamoa, frontal va juft-juft bo'lib ishlash.
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>		Texnik vositalar bilan ta'minlangan auditoriya.

Monitoring va baholash	Og'zaki nazorat, savol-javob, o'z-o'zini nazorat qilish.
------------------------	--

laboratoriya mashg'uloti texnologik kartasi

Ish jarayon-lari vaqti	Faoliyatning mazmuni	
	o'qituvchi	Talaba
I-bosqich. Mavzuga kirish (10 minut)	1.1. Muammoni keltirib chiqaradi, yakuniy xulosa–muammo echimining aniq natijasidir. Muammo ichidan muammolarni kel-tirib chiqaradi, uning echimi esa hamma muammolarni hal qiladi. Muammo ichidagi muammolarni xulosalaydi, muammoli savollar bilan uning echimiga vosita bo'la oladi. Talabalar uchun savollar va topshiriqlar tuzadi. Bu savol va topshiriqlar muammoning echimiga turtki bo'ladi.	O'UM ga qaraydilar
	1.2. mavzuni e'lon qiladi, o'quv mashg'ulotining maqsadi va vazifalarini tushuntiradi.	Tinglaydilar, yozadilar.
II-bosqich. Asosiy (60 minut)	2.1. Talabalarning bilimlarini suhbat asosida savollar orqali dolzarb-lashtirib, jonlantiradi.	Savollarga javob beradi.
	2.2. Dolzarblashtirilgan savollar orqali talabalarni muammo bilan to'qnash-tiradi, Darsda ko'rib chiqiladigan muammoni shakllantiradi.	Muammoli savolni yozib oladilar.
	2.3. Talabalarni qay darajada jadvalni to'g'ri yoki noto'g'ri to'ldirganliklarini tahlil qiladi, birgalikda muammoli savolni muhokama qiladi, xulosa chiqarishga yordam beradi.	Muhokama qiladilar, g'oyalar bilan chiqadilar.
	2.4. ko'makchisi o'tgan zamon fe'li bilan ishlatilsa qanday ma'no berishi kabi savollar berish orqali (1-ilova), ushbu muammo ichidagi muammolarni keltirib chiqaradi. Muammoli savollar orqali talabalarni bu muammo echimini topishga undaydi.	Bahs-munozara yuritadilar, tahlil qiladilar, xulosa chiqaradi.
	2.5. Talabalarning fikrlarini umum-lashtirib, sotsiologik tadqiqotlar olib borishdagi yutuq va kamchiliklar, tadqiqotlar o'tkazish bo'yicha tushunchalarni slaydlar yordamida (2-ilova) tushuntiradi.	Tinglaydilar. YOzadilar.

	2.6. Talabalarga: «Empirik (aniq) tadqiqot usullari?» - deb savol bilan murojaat qilib, T-sxemani to'ldirishni so'raydi (3-ilova).	T-sxemani juft-juft bo'lib to'ldiradilar.
	2.7. Berilgan topshiriq yuzasidan blits-so'rov o'tkazadi, yakuniy xulosa chiqaradi.	Javoblarni o'qib beradi.
III-bosqich. YAkuniy. (10 min.)	3.1. Talabalarning bilim va ko'nikmalari baholanadi.	O'zini qiziq-tirgan savollar beradi.
	3.2. Kelgusi mashg'ulotga tayyorgarlik ko'rish uchun topshiriqlar va foydalaniladigan adabiyotlar tavsiya etiladi. «Sotsiologik tadqiqotlar natijalari asosida ilmiy hisobot tayyorlash» mavzusida esse yozib kelib vazifa tariqasida beriladi.	O'UM ga Qaraydilar

2 ilova

O'quv vizual materiallar

1-slayd

Ўтган замон феълнинг шахс-сон қўшимчалари жадвали:

(Эслатма: ҳар бир чизиқ битта ўзак ундошни ифодалайди)

Ko'pplik	ikkilik	birlimk	Jins	Shaxs son
ئَا - - -	----	ئُ - - - III II I	Muzakkar Muannas	1
تُمْ - - - تُنْ - - -	تُمَا - - - تُنَمَا - - -	تُ - - - تُنْ - - -	Muzakkar Muannas	2
وا - - - نْ - - -	ا - - - ئا - - -	infenitiv ئ - - -	Muzakkar muannas	3

Феълни ўтган замонда туслаш жадвали:

кўплик	иккилик	бирлик	
كُتِبْنَا (биз) ёздик	-----	كُتِبْتُ (мен) ёздим	музаккар I ш. муаннас
كُتِبْتُمْ (сиз) ёздингиз	كُتِبْتُمَا ИККИНГИЗ ёздингиз	كُتِبْتَ (сен) ёздинг	музаккар II ш.
كُتِبْنَا	كُتِبْتُمَا	كُتِبْتَ	
كُتِبُوا (улар) ёздилар	كُتِبَا иккиси ёзишди	كُتِبَ (у) ёзди	музаккар III ш.
كُتِبْنَا	كُتِبْنَا	كُتِبْتُ	

О'quv topshiriq:

1. Fe'llarni o'tgan zamonda kishilik olmoshlari bilan birga tuslang.

У(яшамоқ -) عَمِلَ, а(ишламоқ -) دَهَبَ, а(бормоқ

2. Bo'lishsiz inkor shaklin yasang

سَكَنَّ (-، -) عَلِمَ (a)-، بِيْلْمَق ، رَجَعَ ، (ي) - كَائْتْمَق ، عَرَفَ (ي) - بِيْلْمَق; تان (ي) بِيْلْمَق;

3. O'timli va o'timsizlarni aniqlang

- ، أَلْخَذَ (y)-، أَوْلِمَق ، قَدِمَ (a)-، كَعْلِمَق ، دَرَسَ (y) - ، يَرْجَع (y)-، خَرَجَ ، لَيْسَ (a) - ، كِيِيْمَق ، فَوِيْمَ (a)-، تُوْشُوْنِمَق ، وَادَّ (a) - (مَاجْخُوْل) مَاطِيْلِمَق .

O'quv topshiriq:

Matnni o'qing va tarjima qiling

وُلِدْتُ فِي طَشْقَنْد. هَلْ دَخَلْتُ الْجَامِعَةَ الْإِسْلَامِيَّةَ؟ نَعَمْ! دَرَسَ الطَّالِبُ مُظَفَّرُ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ. قَرَأْتُ هَذَا الْكِتَابَ. مَا فَهَمْنَا الدَّرْسَ الْعَاشَرَ. مَا رَجَعَ عَمْرُو وَوَلِيْلَى إِلَى الْبَيْتِ فَذَهَبَا إِلَى السُّوقِ الْجَدِيْدَةِ. فَهَمَّتْ جَمِيْلَةٌ وَمَرْتَضَى الْمَوْضُوْعَ التَّاسِعَ. مَا أَكَلَ سَيْفُ اللَّهِ هَذَا الطَّعَامَ. قَدْ حَفَظَ الْأَوْلَادُ الْكَلِمَاتِ. أَسَكَّنْتُ كَمَالَةَ فِي تِلْكَ الْمَدِيْنَةِ؟ لَآ، هِيَ سَكَّنَتْ فِي الْمَدِيْنَةِ الْأُخْرَى. أَخَذْتُ الْكُتُبَ. يَا عَمْرُ وَيَا سَعَادُ، هَلْ كَتَبْتُمَا الْوُضِيْفَةَ الْيَوْمِيَّةَ؟ نَعَمْ، كَتَبْنَا! هُنَّ شَرِبْنَ الشَّايَ بِالْحَلِيْبِ. هَلْ هُمَا رَجَعْنَا؟ لَآ، مَا رَجَعْنَا. قَدْ وَصَلْنَا إِلَى الْبَيْتِ. هَلْ عَرَفْتَ الْمُدْرِسَةَ فَاطِمَةَ؟ نَعَمْ. قَدِمَ مُحَمَّدٌ وَيَحْيَى إِلَى الْمَنْزَلِ وَمَا دَخَلَا

Laboratoriya mashg'ulotni o'qitish texnologiyasi

Talabalar soni: 20-50ta		Vaqti: 2 soat	
Mashg'ulot shakli	Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan amaliy mashg'ulot.		
Mashg'ulot rejasi	1.Sotsiologik tadqiqotlarni tashkil etish va o'tkazish usullari. Aniq sotsiologik tadqiqotlarning turlari 2.Sotsiologik tadqiqotlar natijalarini tahlil qilish va umumlashtirish		
Mashg'ulotning maqsadi: Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlash.			
Pedagogik vazifalar:		O'quv faoliyati natijalari:	
▪ sotsiologik axborotlarni jamlash va ular asosida monitoring yaratish yuzasidan bilim va ko'nikmalarni chuqurlashtirish; ▪ hisobot tayyorlash, sotsiologik tadqiqot dasturining nazariy asoslari bo'yicha bilimlarni kengaytirish; ▪ O'zbekiston sharoitida empirik sotsiologik tadqiqotlarni o'tkazish bo'yicha tushunchalarni berish.		▪ sotsiologik axborotlarni jamlash va ular asosida monitoring yaratish bo'yicha tushunchalarini kengaytiradilar; ▪ sotsiologik tadqiqot dasturining nazariy asoslari, sotsiologik tadqiqotning maqsad va vazifalari o'rganadilar; ▪ empirik sotsiologik tadqiqotlarni o'tkazishning zarurligi bo'yicha bilim va ko'nikmalarini oshiradilar.	

<i>O'qitish usullari va texnika</i>	Aqliy hujum, bahs-munozara, blits-so'rov.
<i>O'qitish vositalari:</i>	matn, markerlar, qog'ozlar, doska, bo'r.
<i>O'qitish shakllari</i>	Jamoa va guruhlarda ishlash.
<i>O'qitish shart-sharoiti</i>	Texnik vositalar bilan ta'minlangan auditoriya.
<i>Monitoring va baholash</i>	Og'zaki nazorat, savol-javob, reyting tizimi asosida baholash.

Amaliy mashg'ulotning texnologik kartasi

<i>Ish jarayon-lari vaqti</i>	<i>Faoliyatning mazmuni</i>	
	<i>o'qituvchi</i>	<i>Talaba</i>
I-bosqich. Mavzuga kirish (10 minut)	1.1. O'quv mashg'uloti mavzusi, maqsadi, vazifalari va o'quv faoliyati natijalarini aytadi, dolzarbligi va ahamiyatiga to'xtalib o'tadi.	Tinglaydilar, O'UM ga Qaraydilar
	1.2. Olgan bilimlarini umumlashtirish maqsadida, talabalarni faollashtirish uchun «Empirik tadqiqot deganda nimani tushunasiz?» deb savol beradi, «Aqliy hujum» o'tkazadi. Fikrlarni umumlashtiradi (1-ilova).	Erkin fikr bildiradi.
II-bosqich. Asosiy (60 minut)	2.1. Talabalarni 3 ta kichik guruhlariga ajratadi, ularni baholash mezonlari bilan tanishtiradi (4-ilova) mavzu bo'yicha tayyorlangan topshiriqlarni tarqatadi (2-ilova).	Guruhlariga ajraladi, topshiriqlar ustida ishlaydilar.
	2.2. Guruhlarga topshiriqlarni bajarish uchun yordam beradi, qo'shimcha ma'lumotlardan foydalanishga imkon yaratadi. Diqqatlarini kutiladigan natijaga jalb qiladi.	Faol qatnashadilar.
	2.3. Har bir guruh topshiriqlarni vatman-qog'ozlarga tushirib, taqdimotini o'tkazishda yordam beradi, izoh beradi, bilimlarini umumlashtiradi, xulosalarga alohida e'tibor beradi. Topshiriqlarni bajarilishining qay darajada to'g'ri ekanligini diqqat bilan tinglaydi.	Jamoa bo'lib bajarilgan ishning taqdimotini o'tkazadilar, baxs-munozara yuritadilar, qo'shimchalar qiladilar, baholaydilar,

		xulosa chiqaradilar.
	2.4. Talabalarning bilimlarini chuqur-lashtirish maqsadida blits-so'rov o'tkazadi (3-ilova). Dars yakunini umumlashtiradi.	Savollarga javob beradi.
III-bosqich. YAkuniy (10 minut)	3.1. Ish yakunlarini chiqaradi. Bugungi mavzu dolzarb ekanligiga to'xtalib o'tadi. Olgan bilimlarini amaliyotda tatbiq etishlari lozim ekanligini ta'kidlaydi. Faol talabalarni baholash mezonlari orqali rag'batlantiradi.	Eshitadi. Aniqlaydi.

1- ilova (6.2.)

O'quv vizual materiallar

Rasmar ostidagi so'zlarni o'qing

ريشة

شمس

شجرة

O'quv topsiriq:

1 mashq. So'zlarni aniq holatda yozing.

شجرة. شای

2 mashq. Shamsiy harflardan nechtasini bilasiz? Qamariya harflardan-chi? Ularning nomlarini ayting.

3 mashq. O'qing. Tarjima qiling, so'ngra ko'chiring.

ما هذا؟ هذا شاي اسود. ما هذا؟ هذه شوكة. هل هذه الشوكة جديدة؟ ايوا، هذه الشوكة جديدة. هل له شوكة؟ ايوا، شوكة جميلة. لها ريشة جديدة

3 - ilova (5.2.

Guruhlarning bilim va ko'nikmalarini baholash mezonlari

GLOSSARIY

A

Ahovotun- funksional o'xshashlik

Ahavotun inna- egaga ta'sir etuvchi yuklamalar

Ahavotun kana- kana fe'li bilan tabiatan bir xil fe'l

Adovotun- vosita

Adovotul atfi- uyusuhq bo'laklar o'tasidagi bog'lovchi

Adovotul istifham- so'roq olmoshlari

Alif va lom- aniqlik artikli

B

Baul jar- b predlogi

Baul lilta'didi- o;timsiz fe'lni o'timliga aylantiruvchi b predlogi

Baus-sababiya- ish harakatining bajarilish sababini bildiruvchi b predlogi

Badal- ot kesimli gapning egasi

Binaun (mabniuyun) - so'zning kelishikda turlanmasligi

Te

Taut- ta'nis- felllarda muannas jinsinin bildiruvchi t tovushi

Tobe' - moslashuvchi so'z

Se

Isbatun (musbatun)- bo'lishli ma'nodagi shakl

Sulosiy- uch undoshli o'zak

Istisno- istisnolik

Tasniya- ikkilik son

Jim

Jahd- inkor

Jahd mutlaq- mutlaq inkor- (mas. Lam yuklamasi yordamidagi)

Jar- qaratqich kelishigi

Mujarrad- I bob fe'li

Jazama- fe'lning shart maylini hosil qilmoq

Jazaul shart- sgat ergash gapli qo'shma gapdagi bosh gapning fe'li

Jomidus- siyg'ati- faqat bir hil vaznda ishlatiladigan so'z

Jam'-so'zni ko'plikka aylantirmoq

Jam'ut-tashih- to'g'ri ko'plik

Jam'ut-taksir- siniq ko'plik

Jumlatul axboriya- darak gap

Jumlatul ismiyati- ot kesimli gap

Jumlatus-sillati- aniqlovchi ergash gap

Jumlatul zarfiyati- hol ergash gap

Jumlatul fe'liyati- fe'l kesimli gap

He

Hazafa- tushib qolmoq

Harf e'rob- so'z kelishi va maylni ifodalovchi qo'shimcha

Harhi jar- predlog

Harf nosih- gapning egasini tushum kelishigida boshqaruvchi yuklama

Harf nosib- fe'l istak maylida boshqaruvchi yuklama

Xo

Xabar- 1) ot kesimli gapning kesimi 2) qo'shma fe'lining ma'noli qismi

Muxotobun- fe' va olmoshning II shaxsi

Xafzun-qaratqich kelishigi

Dol

Adg'om- assimiliyatsiyaga uchramoq

Mudg'om- ikkilangan (tashdidli) undosh

Zol

Muzakkar- erkak jisi

Re

Ruboyiyun- to'rt o'zakli undoshli (so'z)

Tarodifu-sinonimiya

Raf'un- bosh kelishik? Fe'ning aninqlik mayli

Ze

Zamonun haliyun- fe'ning hozirgi zamoni

Zamonun moziy- fe'ning o'tgan zamoni

Zamonen mustaqbalu- fe'ning kelasi zamoni

Sin

Mustatarun- yashiringan, tushib qolgan

Ismun- 1) ot 2) fe'ldan boshqa mustaqil so'z turkumi

Ismul ishoratun- ko'rsatish olmoshi Ismun olatun- qurol nomi

Ismiut-tafzil- qiyosiy va ortirma daraja sifat

Ismut-tasg'ir- kichraytirma ot

Ismul jam'i- jamlovchi ot

Ismul jinsi- turdosh ot

Ismul a'daddi- son

Ismul a'lami- atoqli ot

Ismul a'yni- konkret ot

Ismiul foili- aniq nisbat sisatdoshi

Ismul fe'li- harakat nomi, hsaklan ot, ma'nosiga ko'ra fe'l bo'lgan so'z

Ismul- maf'uli- majhul nisbat sifatdosh

Isnadun- ega-kesimlik ot munosabati

Musnadun- kesim

Musnadun ilayhi- ega

Shin

Shibhuhu jumlatin- 1) o'rin va payt holi 2) predlog + ot

Ashtaqa- so'zdan so'z yasamoq

Sod

Masdarun- harakat nomi

Sorfun- 1) morfologiya 2) so'z oxiridagi qo'shimchanning o'zgarishi 3) turlanish

4) tuslanish

Munsarif- uch kelishikda turlanuvchi

Zod

Muzore'ul majzum- fe'lning shart mayli

Muzore'un mansub- fe'lning istak mayli

Muzoaf- 1) ikkilangan fe'l 2) ikki undoshning takrorlanishidan hosil bo'lgan to'rt o'zak undoshli fe'l

Zamir- olmosh; kishilik olmoshi

Zamirul mutakallimi – I shaxs olmoshi

Zamirul huzirin- I yoki II shaxs olmoshi

Zamirul xitobi- II shaxs olmoshi

Zamirul g'oibi- III shaxs olmoshi

Zamirul o'idi- qaytuvchi olmosh

Zamirul fasli- ajratuvchi-olmosh

Zamirul muttasili- birikma olmoshi; 2) fe'lning shaxs ko'rsatgichi

Izofatun- moslashmagan aniqlovchi

Muzofun- moslashmagan aniqlovchili birikmaning aniqlanmishi

Zo

Zorhun- o'rin va payt ravishi ; 2) ot predlog; 3) holatni bildiruvchi so'z 4) o'rin holi, payt

Zorfiyatun- holat holi

A'ynun

E'robun- tuslanish, turlanish

A'tfun- uyuhsab kelmoq

Mu'talun- za'if (o'zak yoki fe'l)

G'aynun

G'obirun- kelasi zamon

G'oibun- III shaxs

Fe

mufradun- birlik

foilun- 1) fe'l kesimli gapning egasi; 2) ish harakatining sub'yekti

fe'lul amri- fe'lning buyruq mayli

fe'lun jamidun- zamonda tuslanmaydigan va bir xil shaklga ega bo'lgan fe'llar

(masalan., ne'ma, hati)

Mafulun- 1) to'ldiruvchi; 2) ish harakatining ob'ekti

Maf'ulun bihi- vositasiz to'ldiruvchi

Mafulun fihi-o'rin va paytni bildiruvchi tushum kelishigi

Maf'ulun ma'ahu- birgalikni ifodalovchi tushum kelishigi

Qof

Iqtibos- boshqa tildan so'z kiritish

Kof

Mutakallimun- birinchi shaxs

Kuniyatun-ota yoki o'gilga bog'liq atoqli ot

Lom

Laun-nahiyati- bu'yruq maylining bo'lishsiz formasini hosil qiluvchi la uyklamasi

Mim

Tamiz- cheklov

Mutamakkinun- turlanuvchi, tuslanuvchi

Nun

Nahvun- sintaksis

Munodatun-undalma

Nidaun- undalma

Nasaba- 1) fe'lnin istak mayliga solmoq; otni tushum kelishiga boshqarmoq

Na'tun-sifat

Man'utun –sifatlanvish ot

He hoi havvaz

Hamzatul- qot'i- qat'iy hamza

Hamzatul naqli- IV bob fe'li oldidagi qat'iy hamza

Hamzatul vasli- vaslali hamza

Vovun

Silatun-aniqlovchi ergash gap

Mavsulun- nisbiy olmosh

Vaqfun- pauza, to'xtash

Ya'un

Yau ul mutakkalim – I shaxs birlik olmoshi

**“ARAB TILI” FANIDAN MUSTAQIL ISH BAJARISH
UCHUN**

USLUBIY KO’RSATMALAR

“Arab tili” fani bo’yicha talabalarni mustaqil ishlarini tashkil etish, nazorat qilish va baqolash tartibi O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Maqkamasining 2001 yil 16 avgustdagi “Oliy ta’limning davlat ta’lim standartlarini tasdiqlash to’qrisida”gi 343-son qaroriga muvofiq ravishda olib boriladi.

“Arab tili” fani o’quv rejasida belgilanganidek o’zbek tili va adabiyoti yo’nalishida 3 – kurs 6-7 semestrda o’qitiladi. Fan uchun jami 138 soat, shu jumladan, laboratoriya, 61 soat talabaning mustaqil ishi uchun ajratilgan.

Talabaning mustaqil ishi o’quv rejasida “Arab tili” fanini o’zlashtirish uchun belgilangan o’quv ishlarining ajralmas qismi bo’lib, u metodik va axborot resurslari bilan ta’minlanadi qamda bajarilishi reyting tizimi talablari asosida nazorat qilinadi.

Talaba mustaqil ishining asosiy maqsadi o’qituvchining raqbarligi va nazorati ostida talabada muayyan o’quv ishlarini mustaqil ravishda bajarish uchun zarur bo’lgan bilim va ko’nikmalarni shakllantirish va rivojlantirishdir.

Talaba mustaqil ishini tashkil etishda qar bir talabaning akademik o’zlashtirish darajasi va qobiliyatini qisobga olgan qolda quyidagi shakllardan foydalaniladi:

-ayrim nazariy mavzularni o’quv adabiyotlari yordamida mustaqil o’zlashtirish;

- amaliy mashqulotlarga tayyorgarlik ko’rish;

- nazariy bilimlarni amaliyotda qo’llash;

- mavzu yuzasidan taqlilga tayyorgarlik ko’rish va uni o’tkazish;

- matnlarga xos til xususiyatlarni belgilash va boshqalar.

Talaba mustaqil ishini nazorat qilish o’quv mashqulotlarini olib boradigan o’qituvchi tomonidan amalga oshiriladi.

Talaba uchun fan bo’yicha mustaqil ish topshiriqlari tegishli kafedra professori tomonidan o’quv mashqulotini bevosita olib boruvchi o’qituvchi bilan birgalikda tuziladi, qamda kafedra mudiri tomonidan tasdiqlanadi.

Mustaqil ishini bajarish uchun talabaga axborot manbasi sifatida darslik va o’quv qo’llanmalar, metodik qo’llanma va ko’rsatmalar, ma’lumotlar to’plami va banki, ilmiy va ommaviy davriy nashrlar, internet tarmoqidagi tegishli ma’lumotlar, berilgan mavzu bo’yicha avval bajarilgan ishlar banki va boshqalar xizmat qiladi.

“Arab tili” fani bo’yicha talabalarning mustaqil ishlari o’quv semestri davomida 1 martta tekshirilib, qar bir nazorat maksimal “15” ball bilan baqolanishi mumkin. Semestr yakunida mustaqil ish natijalari umumiy reyting balliga qo’shiladi.

“Arab tili” fani bo’yicha mustaqil ish turlari va mavzulari

1. Arab tilida qamza belgisi , uning turlari va qo’llanishi. (6 soat)

Ushbu mavzularni mustaqil ravishda qo’shimcha adabiyotlar asosida o’zlashtirish va konspeklashtirish. Yangi so’zlarni yod olish.

Berilgan tekstni ko’chirib yozish va tarjima qilish va grammatik taqlil qilish.

Adabiyotlar:

1. M. qasanov, M.Abzalova «Arab tili darslari» Toshkent, «Niqol» nashriyoti. 2007 yil.
2. Ibroqimov N, Yusupov M «Arab tili grammatikasi» 1- jild Toshkent, 1993 yil.
3. Talabov E, «Arab tili» T. O'zbekiston 1993 yil.

2. Arab tilida siniq kuplikni yasalishi uning qoliplari siniq ko'plikdagi so'zlarning qolat va kelishiklarda turlanishi . Siniq ko'plikdagi otlarning moslashuvi (6 soat)

Ushbu mavzularni mustaqil ravishda qo'shimcha adabiyotlar asosida o'zlashtirish va konspeklashtirish. Yangi so'zlarni yod olish.

Berilgan tekstni ko'chirib yozish va tarjima qilish va grammatik taqlil qilish.

Adabiyotlar:

1. M. qasanov, M.Abzalova «Arab tili darslari» Toshkent, «Niqol» nashriyoti. 2007 yil.
2. Ibroqimov N, Yusupov M «Arab tili grammatikasi» 1- jild Toshkent, 1993 yil.
3. Talabov E, «Arab tili» T. O'zbekiston 1993 yil.

3. Arab tilida birikma olmoshlarining arab tilida ko'makchilarga birikib kelishi . (6 soat)

Ushbu mavzularni mustaqil ravishda qo'shimcha adabiyotlar asosida o'zlashtirish va konspeklashtirish. Yangi so'zlarni yod olish.

Berilgan tekstni ko'chirib yozish va tarjima qilish va grammatik taqlil qilish

Adabiyotlar:

1. M. qasanov, M.Abzalova «Arab tili darslari» Toshkent, «Niqol» nashriyoti. 2007 yil.
2. Ibroqimov N, Yusupov M «Arab tili grammatikasi» 1- jild Toshkent, 1993 yil.
3. Talabov E, «Arab tili» T. O'zbekiston 1993 yil.

4. Arab tilida ikki kelishikli ismlar va kelishiklarda turlanmaydigan ismlar. (6 soat)

Ushbu mavzularni mustaqil ravishda qo'shimcha adabiyotlar asosida o'zlashtirish va konspeklashtirish. Yangi so'zlarni yod olish.

Berilgan tekstni ko'chirib yozish va tarjima qilish va grammatik taqlil qilish.

Adabiyotlar:

1. M. qasanov, M.Abzalova «Arab tili darslari» Toshkent, «Niqol» nashriyoti. 2007 yil.
2. Ibroqimov N, Yusupov M «Arab tili grammatikasi» 1- jild Toshkent, 1993 yil.
3. Talabov E, «Arab tili» T. O'zbekiston 1993 yil.

Adabiyotlar:

1. M. qasanov, M.Abzalova «Arab tili darslari» Toshkent, «Niqol» nashriyoti. 2007 yil.
2. Ibroqimov N, Yusupov M «Arab tili grammatikasi» 1- jild Toshkent, 1993 yil.
3. Talabov E, «Arab tili» T. O'zbekiston 1993 yil.

5.. Izofa zanjiri. Izofa zanjirining aniqlovchilarning gapdagi tartibi predloglar orqali ifodalashish.
(6 soat)

Ushbu mavzularni mustaqil ravishda qo'shimcha adabiyotlar asosida o'zlashtirish va konspeklashtirish.
Yangi so'zlarni yod olish va berilgan matnlarni tarjima qilish, grammatik taqlil qilish.

Adabiyotlar:

1. M. qasanov, M.Abzalova «Arab tili darslari» Toshkent, «Niqol» nashriyoti. 2007 yil.
2. Ibroqimov N, Yusupov M «Arab tili grammatikasi» 1- jild Toshkent, 1993 yil.
3. Talabov E, «Arab tili» T. O'zbekiston 1993 yil.

5 O'nliklar va yuzliklarning ifodasi va kelishiklarda turlanmaydi arab tilida soatning ifodalanishi
(6 soat)

Ushbu mavzularni mustaqil ravishda qo'shimcha adabiyotlar asosida o'zlashtirish va konspeklashtirish.
Yangi so'zlarni yod olish va berilgan matnlarni tarjima qilish, grammatik taqlil qilish.

Adabiyotlar:

1. M. qasanov, M.Abzalova «Arab tili darslari» Toshkent, «Niqol» nashriyoti. 2007 yil.
2. Ibroqimov N, Yusupov M «Arab tili grammatikasi» 1- jild Toshkent, 1993 yil.
3. Talabov E, «Arab tili» T. O'zbekiston 1993 yil.

7. Fe'l boblari tushunchasi. qosila boblarning yasalishi.(12 soat)

Ushbu mavzularni mustaqil ravishda qo'shimcha adabiyotlar asosida o'zlashtirish va konspeklashtirish.
Yangi so'zlarni yod olish va berilgan matnlarni tarjima qilish, grammatik taqlil qilish.

Adabiyotlar:

1. M. qasanov, M.Abzalova «Arab tili darslari» Toshkent, «Niqol» nashriyoti. 2007 yil.
2. Ibroqimov N, Yusupov M «Arab tili grammatikasi» 1- jild Toshkent, 1993 yil.
3. Talabov E, «Arab tili» T. O'zbekiston 1993 yil.

8. Arab tilida qo'shma gaplar , (ergashgapli qo'shma gap turlari)

(12 soat).

Ushbu mavzularni mustaqil ravishda qo'shimcha adabiyotlar asosida o'zlashtirish va konspe

klashtirish. Yangi so'zlarni yod olish va berilgan matnlarni tarjima qilish, grammatik taqlil qilish.

Adabiyotlar:

1. M. qasanov, M.Abzalova «Arab tili darslari» Toshkent, «Niqol» nashriyoti. 2007 yil.
2. Ibroqimov N, Yusupov M «Arab tili grammatikasi» 1- jild Toshkent, 1993 yil.
3. Talabov E, «Arab tili» T. O'zbekiston 1993 yil.

FOYDALI MASLAHATLAR

METODIK TAVSIYANOMA

Didaktik materiallarga talabalarning mustaqil va ijodiy ishlash hamda fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga yo`naltirilgan muammoli, qiziqarli savollar, ijodiy topshiriqlar, loyihalar o`yinlar, krassovordlar kabi materiallar kiradi. SHuningdek o`qitish jarayonida o`qituvchi tomonidan qo`llaniladigan tarkatma materiallar, kartochkalar, savolnomalar, yuriknomalar, amaliy ishni tashkil etish buyicha texnologik xaritalar va h.k. kiradi.

Didaktik topshiriqlar va materiallarni ishlab chiqishda quyidagilarga e`tibor berishlari kerak:

- Muammolarni hal qilishga yunaltirish;
- Tadqiqotlar olib borishga yunaltirish;
- Turli vaziyatlar va holatlar tahliliga qaratish;
- Tajribalar va mashqlar o`tkazishga muljallash;
- YAngiliklarni izlash va topishga yo`naltirish.

Mustaqil o`rganishni ta`minlovchi va amaliyotlarni o`tkazishga yo`naltirilgan o`quv materiallarini ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega. Bularga yo`naltiruvchi matnlar, loyihalar va modullarni misol qilish mumkin. Bu o`quv materiallari talabalarni mustaqil bilim olish va mehnat faoliyatiga yo`naltirilgan bo`ladi. O`quv materiallari talabalarning fanga tegishli faoliyat usuli bo`yicha nazariy ma`lumotlar bilan bir qatorda etarli bilim va ko`nikmalarga ega bo`lishlari uchun turli xildagi, hajmdagi va murakkablikdagi savol va topshiriqlar tizimini qamrab olishi kerak.

Ijodiy topshiriqlar tarkibiga ijodiy mashq, ijodiy mustaqil ish, turli didaktik o`yinlar kiradi. Agar ijodiy mashq vositasida o`rganilgan bilimlar yangi o`quv holatlariga tatbiq qilinsa, ijodiy mustaqil ish dilillardan yangi xulosalar chiqarish hamda yangicha faoliyat usullarini faoliyatda qo`llash bilan ajralib turadi

Muommali vaziyatli va ijodiy o`quv topshiriqlarini ishlab chiqishda quyidagi qoidalarga rioya etilishi tavsiya etiladi:

-topshiriqlar haqiqiy vaziyatlar bilan bog`liq muammolarga qaratilishi kerak;

-o`quv topshirig`idagi muammoni hal etishda talabalar aqliy faoliyatini turli usullar yordamida rivojlantirishni ko`zda tutadi;

-topshiriqlar mazmunida aks ettirilgan hodisalar va jarayonlar o`rtasidagi muhim bog`liqlik ko`rsatilishi kerak;

-topshiriqlar echimini aniqlash va talabalar ongida hodisalar yoki jarayonlar o`rtasida bog`liqlikni mustahkamlash imkoniyatlarini nazarda tutilishi lozim;

-topshiriqlarni bajarish jarayonida talaba oddiy tushunchalardan, u hali o`zlashtirilmagan yanada murakkabroq tushunchani keltirib chiqarish imkonini berishi lozim;

-topshiriqni bajarish jarayonida oddiy tushunchalar talabaga ma'lum bo'lmagan tushunchalar bilan o'zaro tahlil qilinadi;

-topshiriqni bajarishda talaba tushunchalarning shakli va mazmunini o'zgartirmasdan va o'zgartirib, ularni qayta ishlab chiqadi;

-ijodiy fikrlash asosida yangi bilimlar shakllanadi.

DARSNI INTERFAOL METODLARNI TASHKIL ETISHDA VA DARS SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA KULLANILADIGAN

USUL VA ENERDJAYZERLAR.

MAKSAD:

- Ukitish mazmunini yaxshi uzlashtirishga olib keladi.
- Uz vaktida ukuvchi- ukituvchi –ukuvchilar urtasida ta'limiyalokalar urnatadi.
- Ukitish usullari ta'lim jarayonida turli xil kurinishlarda kechadi.(yakka,juft,kata guruxlar)
- Ukuv jarayoni ukuv extiyojini kondirish bilan yukori motivatsiyaga ega buladi.
- Uzaro axborot berish, olish, kayta ishlash orkali ukuv materiali yaxshi esda koladi.
- Ukuvchida uzaro mulokatga kirishish, fikr bildirish, fikr almashinish kunikmalari shakllanadi.
- Ukuv jarayonida – ukuvchining uz-uziga baxo berishi,tankidiy karashi rivojlanadi.
- Ukuvchi uchun dars kizikarli ukutilayotgan predmet mazmuniga aylanadi, ukish jarayoniga ijodiy yondashuv, ijobiy fikr namoyon buladi.
- Xaar bir ukuvchini uzi mustakil fikr yurita olishga, izlanishga , mushoxada kilishga olib keladi.

- Interfaol usulda utilgan darslarda ukuvchi fakat ta'lim mazmunini uzlashtiribgina kolmay, balki uzining xam tankidiy va mantikiy fikrlashini xam rivojlantiradi.

HAMMA –HAMMAGA URGATADI.(interfaol usul)

Maksad:Bu usulni ukuvchilarga biror bir koidalarni, moddalarni, mavzuga oid konuniyat larni urgatishda foydalanilsa buladi. Xar- bir ishtirokchiga moddalar yozilgan kogoslar tarkatiladi va uyin koidasi tushuntiriladi . Xurmatli ishtirokchilar xozir siz kulinggizdagi kogosdagi yozuvni ukib chikasiz , men signal bergandan keyin ukigan narsangizni 10 sekund ichida YAna 10 ta odamga aytib berishingiz kerak.Vakt buldi deyilganda xama joy- joyini egallashi lozim. Muxokama yakka tartibda yoki jamoa bilan olib boriladi .

Masalan: kani kimni esida nechta modda koldi? - ukuvchi javob beradi va usha esda kolgan modda kim tomonidan aytib berilgani, bu nechanchi moddaligi unig mazmun moxiyati kiskacha muxokama kilinadi va shu tarzda uyin davom etirilib boshlovchi yakuni bilan tugallanadi.

1. REFLEKTSIYA. Aktivator 3 -2 -1 (darsni takrorlashga,kayta esga tushirishga yordam beruvchi uyin).

3 ta kizikarli ma'lumot;

2 ta sizga yokkan ma'lumot;

1 ta amalda kullash mumkin bulgan ma'lumot;

Bu usul orkali utilgan darsni mustaxkamlab olish,ukuvchilar bilmini kiskacha tekshirib olish mumkin.Ukituvchi xozir men 15 gacha sanayman, siz shu vakt mobaynida 3 ta kizikarli ma'lumot, 2ta sizga yokkan ma'lumot va 1ta kullash mumkin bulgan ma'lumotni yozishinggiz kerak. SHu tarzda boshladik deb signal beriladi.

3.CHARXPALAK (interfaol usul).

Maksad: Bu usulda guruxlardagi bolalar soniga karab 5-6 tadan guruxchalar bulinib oladi(guruxlarda bolalar 5-6 ta bulsa yaxshi samara beradi). Bu usul orkali bolalar jamoa bulib ishlashni, tez fikrlash, bir-birini kullab kuvvatlashni urganadi.

Uyin koidasi: 5 ta vatman kogozga besh xil savol berilgan bulib (iloji bulsa savollar bir-birini tuldiruvchi bulsa yanada yaxshi),xozir siz uz guruxingiz bilan men chapak chalguncha javoblar yozasiz, chapak chalsam guruxlar soat strelkasi yunalishida kogozlarni almashtiradi va yana savollarga javob yoziladi, toki kulingizga uz kagozingiz etib kelmaguncha. Uyin sungida javoblar kurib chikiladi va gurux tomonidan tugri deb kabul kilinsa belgi kuyib chikiladi.

4.KASRDAGI PREZIDENTLAR(uyin)

Maksad: Bolalarni anik xarakatga urgatish, kuvvatni oshirish, dikkatini bir joyga tuplashga urgatish.

Uyin koidasi: guruxdagi bolalar 1,2,3 sanash orkali bulinishib oladi. Ulardan ikkitasi kasr bittasi prezident kilib ajratiladi, ikki odam kullarini ushlab turadi,ular urtasida prezidentlari turadi.

Agar prezidentlar deganda , ular boshka kasrga almashinib oladilar,kasrlar joy- joyida turadi

Kasrlar deyilganda, kasrlar birgalikla boshka prezidentlani egallashi lozim,bunda prezidentlar joy- joyida koladi.

Zilzila deyilganda kasrlar xam prezidentlar xam buziladi va xama erkin aylanib yurishadi.

YAna kasrlar yoki prezidentlar signali bulganda oldingi komandalar uzgarib boshkalar ular vazifasini bajarishi mumkin.

5. DARYO MASHKI.

Maksad: Uyin orkali bolaga xayotiy kunikmalar urgatiladi. Bolalarga etiborli bulish, ularni Kim bilan mulokatda bulishi va ichki dunyosiga etibor kilishni urgatadi.

Ok kogoZdan ikkita yulak kilinadi, uyin ishtirokchilari yashirin tarzda ota, ona, kizi, dugonalar (yaxshi va yomon) ukituvchi, maxala posboni belgilab kuyilgan buladi.

Kizga ism kuyib uning Kuzi boglanadi va xar bir ishtirokchiga vazifalari tushuntiriladi. Yulakchalarga 1ta yomon ishlar bilan boglik yozuvli kogoZ va 1ta bush kogoZ kuyib chikamiz. Kuzi boglik xolda bolani tugriga yurishni taklif etamiz, yon chizikda turganlar uni ushlashi mumkin emas, fakat Suz bilan ta'sir kilishi mumkin.

Uyin tugagandan keyin fikr muloxazalar bildiriladi, siz nimani xis kildingiz? Kabi turli xil savollar bilan uyinga xulosa kilinadi.

-giyoxvandlik;

-ichkilikbozlik;

-chekish;

- ochik kiyinishlar;

- foxishabozlik;

-kattalarga kulok solmaslik; va bularni YAna boshka suzlar bilan almashtirish mumkin.

6. URGIMCHAK UYASI (pautina).

Maksad: bu mashk orkali bolalarni turli xil yomon illatlarni bir- biriga boglikligini kursatib berish, muammoni kay usulda echishni urgatish.

Guruxdagilar 1 dan 7gacha sanab guruxlarga bulinib olishadi . xar bir guruxda 4tadan odam bulib ular uziga 1ta rais saylashadi, kolganlari 1,2,3 deb bulinib Rais orkasida turib olishadi. Raislar stullarga utirib olishadi va kullariga giyoxvandlik, savodsizlik, ishsizlik, bezorilik, SPID, iktisodiy tanglik, terrorizm kabi suzlar xar bir Rais kuliga beriladi. 1rakamli ishtirokchi xar-bir yomon illatni ketma-ketlikda 2,3 rakamli ishtirokchilar birgalikda belgilab olishadi. Sungra xar bir ishtirokchiga 7xil rangdagi iplar berilib raislar beliga boglanadi, ketma ketlikni 1chi rakamli ishtirokchi aytib turadi va 2,3chi rakamlilar esa yomon illatlarni birin ketin bir-biriga boglab chikadi, natijada urgimchak uyasi xosil buladi. Muammo xakida fikr muloxazalar kurib chikiladi va bir ishtirokchiga uzmasdan echish taklif kilinadi, natija yaxshi bulmasa kani keling uni birgalikda echamiz- deb kandy boglangan bulsa shunday echiladi.

7. SOAT MASHKI.(refleksiya, uyin)

Gurux 1-2, deb sanok tartibida ikkiga bulinib olinadi.

Birinchi rakamlilar aylana bulib turib olishadi, ikkinchi rakamlilar ular ruparasiga turib olishadi. Ukituvchi urtada turib ularga savol beradi, ular bir biriga javoblarini aytishadi. Keyingi savol signali bulganda birinchilar joyida turaverishadi, ikkinchi rakamlilar soat strelkasi buylab xarakatlanishadi va YAna savol beriladi. SHu tarika bolalar bilmi tekshirib olinadi, oxirida bir-biringizga yaxshi tilaklaringizni bildiring deyiladi va joy joyingizni egallang deyiladi.

8. REFLEKSIYA – guruxlar ishi metodi.

Maksad: bolalarni ijodkorligini oshirishga yordam beradi.

Guruxdagi bolalar soni 5 yoki 6 tadan kilib bulib olinadi. Bolalarga kecha utilgan mavzu yuzasidan esda kolgan vokea xodisalarni she'r yozib ashula kilib aytish taklif kilinadi.

9. UZINGNI ANGLA Mashki.

Maksad: bolalarni fikrlashga, uylashga, muloxaza yuritishga urgatadi.

Bir bola stulga doskaga karatib utkaziladi, kuzuni yumish aytiladi. Unga birin ketin savollar berilib uzini kimligi anglatiladi. Savollar murakkabdan – soddaga yunalishida beriladi. Bu usulda olimlar, shoir yozuvchilar shaxsini aniklasa buladi.

10. XAMKORLIK KVADRATLARI MASHKI(mozaika)

Maksad: bolalarni chiroyli suzlashga, xamkorlikda ishlashga, fikrlashga undaydi.

Bu uyinda guruxlar 5 tadan bulinib olishadi, ularga bittadan konvert beriladi .

- 1- etapda Konvert ichida shakllar buladi, ularni yigish aytiladi.
- 2- Etapda sexrli suzlardan foydalanib bir- biridan yordam suraydilar(iltimos, mumkinmi, ijozatingiz bilan)
- 3- Etapda xamkorlik kvadratlari xosil buladi.

11. ROLLI UYIN METODI.Reklama.

Maksad: Vaziyatdan chika olish, suzni uz urnida ishlata bilish, moxirlik, san'atkorlik xususiyatlarini kursata olish.

5 tadan guruxlarga bolalar bulinib olishadi. Bolalar, kariyalar, kar-sokovlar, Kuzi ojizlar, talabalar, lokaydlar guruxi. Guruxlar uziga tegishli rolni bajarib turadi, reklama kiluvchilar uz maxorati bilan reklama kilayotgan maxsulini ularga utkazishi kerak buladi.(masalan konfet)

12. PANTOMIMO-uyin.

Maksad: imo-ishoralar orkali bola ichki dunyosini yuzaga chikarish, kayfiyatni kutaruvchi uyin.

Bolalar bir-biriga imo- ishora orkali tilak tilaydi va sovga berishadi, tilak kabul kilgan odam uning xarakatlarini Suz bilan ifodalab berishi kerak buladi.

13. MOZAIKA – xutikchalar.

Bu uyinda guruxlar 5-6 tadan guruxchalarga bulingan buladi va ularga konvert tarkatiladi. Konvert ichida xutikchalarning turli xarakatdagi rasmlar ifodasi bulib gurux a'zolari rasmlar ketma- ketligini birgalikda topadilar, izoxlab beradilar.

14. ENERDJAYZER- kaychi.

Boshlovchi kulidagi 2 ta kalam yoki tayokchani yonidagi sherigiga uzatadi, sherigi oyoklarini tugri kuyib utirsa = shu shaklda, agrda oyogi chalkashtirgan xolatda bulsa + shaklida uzatiladi. Xolat tugri va notugri uzatdingiz shaklida aytib turiladi. Oxirida sababi tushuntiriladi.

15. KORBURON- uyin.

Bu uyinda ikkita komandaga bulinib ularga gazetalar tarkatiladi. Ulardan korlar yasaladi, urtaga chizik chizilib, signaldan sung kor otish buyuriladi. Tuxtang signali bulganda komandalar kay xolda bulsa shu xolatda kotib turishlari kerak, kaysi zonada kor kup bulsa ular yutkazgan bulishadi.

16. SHAKLLAR – uyin.

Bu uyinda guruxlar 1,2,3 deb bulinib olishadi va kul ushlab uchburchak xosil kilishadi. Sungra ularga erkin yurish taklif kilinadi, xonada aylanib yurganda turtburchak, uchburchak yoki beshburchak signali bulishi mumkin. SHunda ular darrof uzlariga sherik topib shakl xosil kilishadi.

17. DIKKAT AKULA – uyin.

Bu uyinda bolalarga sizlar gurux bilan dam olishga daryo buyiga borgansiz, maza kilib dam oliyapsiz, suvda suziyapsiz lekin u daryoda akula bor extiyot bulishingiz kerak. Atrofda bir kancha orolchalar mavjud «Akula» signali bulganda sizlar orolchalarga chikib olishingiz kerak. (orolchalar kogozlardan kilinadi). Uyindan maksad bir- birini kutkarib kolish, agarda urtosingiz suvda kolib ketsa u akulaga em bulishi mumkin.

18. TA'LIMNING 3 TURI.

Bu uyinda 1 yakka tartibda, 2- ikki kishi bulib 3- xamkorlikda gurux bulib ishlash taklif kilinadi.

1. 1 dakika ichida Sarik yumshok narsaga 10 ta Suz yozing. (bir kishi) Kim birinchi bajarsa ukitiladi.

2. ikki kishi musobaka tarzida skrepka suziga 1 dakika ichida 10 ta Suz yozish. (ikki kishi musobaka tarzida) Kim kup yozgan bulsa ushanga ukitiladi.

3. guruxchalar xamkorlikda S VET UCHGANDA kungirok urnini bosuvchi narsani misol keltiring 1 dakika ichida. (xamkorlikda ishlanadi) kaysi gurux 1 bulsa ushalar 1 chi ukib beradi.

19. MUSHOIRA.

Bunda dikkatni bir joyga tuplash uchun ketma ketlikda turt kator she'r aytish, she'rni ifodali ukish talab kilinadi.

20 MENGA AYTINGCHI?

(ichki komponentni ochishga yunaltirilgan)

Rakam tanlab 5 tadan guruxlarga bulinib olishadi. 1 – yonidagi ishtirokchiga savol beradi, 2- ruparasidagiga savol bilan murojat kiladi, keyingisida xoxlagan gurux a'zosiga savol berishi mumkin. 4 – xolatda boshkaruvchi menga kaysi savolni bersaydi, javob berardim deb uyladingiz.

Uyin almashishadi. Atirgul deganda ular almashishadi. Rayhon deganda ular almashishadi

«TASDIQLAYMAN»

Kafedra mudiri _____

«___» _____ 2012 y.

«ARAB TILI» FANIDAN NAZORAT TURLARI VA SHAKLLARI BO'YICHA

BALLAR TAQSIMOTI

6-7 -SEMESTRDA O'TKAZILADI

Nazorat turi	Nazorat shakllari	Har bir nazorat uchun belg. maks. ball	Nazoratlar soni	Nazorat shakllari bo'yicha belgilangan maks. ball
Joriy nazorat (JB)	1. Og'zaki so'rov	10	10	20
	2. Matn tahlili	10	10	20
	3. Daftar yuritish	10	20	30
	4. Referat (va MI boshqa turi)			
Jami:		30	40	70
Oraliq nazorat (OB)	1. Yozma ish			
	2. Test			
	3. Test inter			
Jami:				
Yakuniy nazorat (YaN)	1. Test			
	2. Og'zaki			
	3. Yozma	6	1	30
Jami:				30
Hammasi:		-		100

Kafedraning 2012 yil _____ avgustdagi yiq' ilishidagi ____ -sonli qarori bilan tasdiqlangan.

ASOSIY ADABIYOTLAR:

1. M.Hasanov, M.Abzaloova. Arab tili darslari. –T., Mavarounnahr. 2006 y.
2. Ibrohimov N., Yusupov M. «Arab tili grammatikasi». 1-jild- T., 1999y.

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR:

1. B.Ibrohimov, «Arab tili» (ilk sabohlar), Toshkent, Universitet, 1991 yil.
2. Kovalev A. A., Sharbatov G.Sh. «Uchebnik arabskogo yazo`ka» 1998 g.
8. Xalidov B.Z. «Uchebnik arabskogo yazo`ka». T. 1981 g.
4. Talabov E. «Arab tili», T.: O'zbekiston. 1993 y.
5. Hammabop arab tili. T., 1996 y
6. B.Ibrohimov «O'zbekcha-arabcha so'zlashgich». T. «O'qituvchi» 1995y.
7. Baranov X.K. «Arabsko-russkiy slovar». M 1985 g.
8. Sharbatov G.Sh. «Russko-arabskiy uchebno`y slovar
9. «Arabcha-o'zbekcha boshlanhich luhat» T. «Movarunnahr» 1996y.

GLOSSARIY

A

Ahovotun- funksional o'xshashlik

Ahavotun inna- egaga ta'sir etuvchi yuklamalar

Ahavotun kana- kana fe'li bilan tabiatan bir xil fe'l

Adovotun- vosita

Adovotul atfi- uyusuhq bo'laklar o'tasidagi bog'lovchi

Adovotul istifham- so'roq olmoshlari

Alif va lom- aniqlik artikli

B

Baul jar- b predlogi

Baul lilta'didi- o;timsiz fe'lni o'timliga aylantiruvchi b predlogi

Baus-sababiya- ish harakatining bajarilish sababini bildiruvchi b predlogi

Badal- ot kesimli gapning egasi

Binaun (mabniuyun) - so'zning kelishikda turlanmasligi

Te

Taut- ta'nis- fellarda muannas jinsinin bildiruvchi t tovushi

Tobe'- moslashuvchi so'z

Se

Isbatun (musbatun)- bo'lishli ma'nodagi shakl

Sulosiy- uch undoshli o'zak

Istisno- istisnolik

Tasniya- ikkilik son

Jim

Jahd- inkor

Jahd mutlaq- mutlaq inkor- (mas. Lam yuklamasi yordamidagi)

Jar- qaratqich kelishigi

Mujarrad- I bob fe'li

Jazama- fe'ning shart maylini hosil qilmoq

Jazaul shart- sgat ergash gapli qo'shma gapdagi bosh gapning fe'li

Jomidus- siyg'ati- faqat bir hil vaznda ishlatiladigan so'z

Jam'-so'zni ko'plikka aylantirmoq

Jam'ut-tashih- to'g'ri ko'plik

Jam'ut-taksir- siniq ko'plik

Jumlatul axboriya- darak gap

Jumlatul ismiyati- ot kesimli gap

Jumlatus-sillati- aniqlovchi ergash gap

Jumlatul zarfiyati- hol ergash gap

Jumlatul fe'liyati- fe'l kesimli gap

He

Hazafa- tushib qolmoq

Harf e'rob- so'z kelishi va maylni ifodalovchi qo'shimcha

Harhi jar- predlog

Harf nosih- gapning egasini tushum kelishigida boshqaruvchi yuklama

Harf nosib- fe'l istak maylida boshqaruvchi yuklama

Xo

Xabar- 1) ot kesimli gapning kesimi 2) qo'shma fe'lning ma'noli qismi

Muxotobun- fe' va olmoshning II shaxsi

Xafzun-qaratqich kelishigi

Dol

Adg'om- assimiliyatsiyaga uchramoq

Mudg'om- ikkilangan (tashdidli) undosh

Zol

Muzakkar- erkak jisi

Re

Ruboyiyun- to'rt o'zakli undoshli (so'z)

Tarodifu-sinonimiya

Raf'un- bosh kelishik? Fe'lning aninqlik mayli

Ze

Zamonun haliyun- fe'lning hozirgi zamoni

Zamonun moziy- fe'lning o'tgan zamoni

Zamonun mustaqbalu- fe'lning kelasi zamoni

Sin

Mustatarun- yashiringan, tushib qolgan

Ismun- 1) ot 2) fe'ldan boshqa mustaqil so'z turkumi

Ismul ishoratun- ko'rsatish olmoshi Ismun olatun- qurol nomi

Ismiut-tafzil- qiyosiy va ortirma daraja sifat

Ismut-tasg'ir- kichraytirma ot

Ismul jam'i- jamlovchi ot

Ismul jinsi- turdosh ot

Ismul a'daddi- son

Ismul a'lami- atoqli ot

Ismul a'yni- konkret ot

Ismiul foili- aniq nisbat sisatdoshi

Ismul fe'li- harakat nomi, hsaklan ot, ma'nosiga ko'ra fe'l bo'lgan so'z

Ismul- maf'uli- majhul nisbat sifatdosh

Isnadun- ega-kesimlik ot munosabati

Musnadun- kesim

Musnadun ilayhi- ega

Shin

Shibhuhu jumlatin- 1) o'rin va payt holi 2) predlog + ot

Ashtaqa- so'zdan so'z yasamoq

Sod

Masdarun- harakat nomi

Sorfun- 1) morfologiya 2) so'z oxiridagi qo'shimchanning o'zgarishi 3) turlanish

4) tuslanish

Munsarif- uch kelishikda turlanuvchi

Zod

Muzore'ul majzum- fe'lining shart mayli

Muzore'un mansub- fe'lining istak mayli

Muzoaf- 1) ikkilangan fe'l 2) ikki undoshning takrorlanishidan hosil bo'lgan to'rt o'zak undoshli fe'l

Zamir- olmosh; kishilik olmoshi

Zamirul mutakallimi – I shaxs olmoshi

Zamirul huzirin- I yoki II shaxs olmoshi

Zamirul xitobi- II shaxs olmoshi

Zamirul g'oibi- III shaxs olmoshi

Zamirul o'idi- qaytuvchi olmosh

Zamirul fasli- ajratuvchi-olmosh

Zamirul muttasili- birikma olmoshi; 2) fe'lining shaxs ko'rsatgichi

Izofatun- moslashmagan aniqlovchi

Muzofun- moslashmagan aniqlovchili birikmaning aniqlanmishi

Zo

Zorhun- o'rin va payt ravihsi ; 2) ot predlog; 3) holatni bildiruvchi so'z 4) o'rin holi, payt

Zorfiyatun- holat holi

A'ynun

E'robun- tuslanish, turlanish

A'tfun- uyuhsub kelmoq

Mu'talun- za'if (o'zak yoki fe'l)

G'aynun

G'obirun- kelasi zamon

G'oibun- III shaxs

Fe

mufradun- birlik

foilun- 1) fe'l kesimli gapning egasi; 2) ish harakatining sub'yekti

fe'lul amri- fe'lning buyruq mayli

fe'lun jamidun- zamonda tuslanmaydigan va bir xil shaklga ega bo'lgan fe'llar
(masalan., ne'ma, hati)

Mafulun- 1) to'ldiruvchi; 2) ish harakatining ob'ekti

Maf'ulun bihi- vositasiz to'ldiruvchi

Mafulun fihi-o'rin va paytni bildiruvchi tushum kelishigi

Maf'ulun ma'ahu- birgalikni ifodalovchi tushum kelishigi

Qof

Iqtibos- boshqa tildan so'z kiritish

Kof

Mutakallimun- birinchi shaxs

Kuniyatun-ota yoki o'gilga bog'liq atoqli ot

Lom

Laun-nahiyati- bu'yruq maylining bo'lishsiz formasini hosil qiluvchi la uyklamasi

Mim

Tamiz- cheklov

Mutamakkinun- turlanuvchi, tuslanuvchi

Nun

Nahvun- sintaksis

Munodatun-undalma

Nidaun- undalma

Nasaba- 1) fe'lnin istak mayliga solmoq; otni tushum kelishiga boshqarmoq

Na'tun-sifat

Man'utun –sifatlanvish ot

He hoi havvaz

Hamzatul- qot'i- qat'iy hamza

Hamzatul naqli- IV bob fe'li oldidagi qat'iy hamza

Hamzatul vasli- vaslali hamza

Vovun

Silatun-aniqlovchi ergash gap

Mavsulun- nisbiy olmosh

Vaqfun- pauza, to'xtash

Ya'un

Yau ul mutakkalim – I shaxs birlik olmoshi

